

Σχοδιαστής

ΤΕΥΧΟΣ 60, 5 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1988

ΝΙΚΟΣ ΚΑΡΡΑΣ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ '68

**ΑΠΟΣΤΟΛΗ
ΣΤΑ ΚΑΤΕΧΟΜΕΝΑ**

**Η ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ**

4 Γ. Ιωάννου: ΚΡΑ

5 Το ελληνικό '68: Είκοσι χρόνια μετά τη διάσπαση του ΚΚΕ, ο Νίκος Καρράς, μέλος του Γραφείου Εσωτερικού την περίοδο της δικτατορίας και Αναπληρωτής Γραμματέας του κόμματος την εποχή της σύλληψης του Μπ. Δρακόπουλου, ανοίγει για πρώτη φορά τα χαρτιά του. Η στροφή του '68, τα γεγονότα που την προετοίμασαν, η διάψευση των ελπίδων της ανανέωσης...

11 Γ. Βότσης: Κύμβαλα και σουρντίνες

12 Θ. Τσεκούρας: Ο Κολοσσός του Περισσού

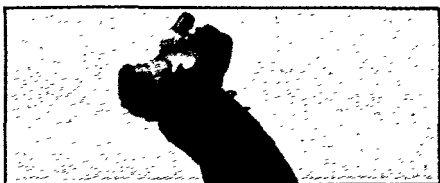
14 Μ. Τρεμόπουλος: Εθνικές ασκήσεις στην Κομοτηνή

16 Γ. Κόκκινος: Ραδιενεργά επίκαιρα

18 Χ. Μαχαίρας: Χθεσινή — Scripta manent

20 Τ. Κατιντσάρος: Η «Αρχαιολογική» στο χρηματιστήριο.

Στην «Αρχαιολογική Εταιρία» φαίνεται ότι δεν ασχολούνται μόνο με τη διαφύλαξη του πολιτιστικού μας πλούτου. Μερικές «περίεργες» συμπτώσεις δείχνουν ότι και ο σύγχρονος πλούτος μάλλον δεν αφήνει αδιάφορους κάποιους υπεύθυνους του ιδρύματος.

21 Γ. Κωστόπουλος: Αποστολή στην Παλαιστίνη

25 Δ. Θεοδώρου: Ο αντιρρησίας Γ.Γ. της Κ.Ν. Ισπανίας

26 Γ. Μητραλιάς: Μπορεί ο Γκορμπατσόφ;

28 Π. Γεωργίου: Ο μηχανισμός του εξωτερικού χρέους

29 Π. Λινάρδος-Ρυλμόν: Υψηλή ή «χαμηλή» τεχνολογία

32 Δ. Τρίμης: Αστόχησε το ΚΚΕ;

33 Ο ΚΙΤΡΙΝΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Το πρόγραμμα του 15νημέρου, Κλαμπ, Δίσκοι, Βιβλία, Έντυπα, Σινεμά, Θέατρο, Παρουσιάσεις συγκροτημάτων, Μπριτζ κλπ.

45 ΜΙΚΡΕΣ ΑΓΓΕΛΙΕΣ - ΜΙΚΡΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

49 Σχόλια των αναγνωστών

51 Γ. Χατζάκος: Τσόντες

52 Η ΚΕΕΔ και οι αντιρρησίες

53 Μ. Μαραγκάκης: Εμείς οι «μη-βίαιοι»

54 Ν. Παρασκευόπουλος: Είδος «δικαίας ανθρωποκτονίας»

56 Γ. Κόκκινος: Ορμονικές διαταραχές.

Μια πρόσφατη απόφαση της ΕΟΚ για απαγόρευση μιας κατηγορίας ορμονών στην κτηνοτροφία κινδυνεύει να καταντήσει το προπέτασμα για τη χρησιμοποίηση μιας ολόκληρης σειράς άλλων.

58 Θ. Πλατής: GATE 58

60 Τ. Δαρβέρης: Το Μακεδονικό ενώνει

61 Μ. Τρεμόπουλος: Για την πολιτική οικολογία

63 Αρκάς: Ο Παντελής και το Λιοντάρι

66 Δ. Θέος - Σ. Τρνές: Τα κινηματογραφικά βραβεία

68 Χ. Μόσιαλος: Συνέντευξη με τους Jaywalkers

69 Θ. Δρατζίδης: Ο μαντικός λόγος των γύφτων

72 Ν. Χιωτάκης: Αρχιτεκτονική στην ΕΣΣΔ

74 Γ. Σαραντόγλου: Η λέσχη των χασισιστών

77 Ν. Βαλαωρίτης: Γ. Σεφέρης και J. Joyce

ΣΧΟΛΙΑ

2 ΠΟΛΙΤΙΚΗ

30 ΚΟΙΝΩΝΙΑ

64 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

■ Φαίνεται ότι ο χρυσός κανόνας των ανθρωποφυλάκων, «ο σωφρονιστικός κώδικας είμαστε εμείς», κερδίζει συνέχεια έδαφος. Από τις φυλακές Κορυδαλλού μας καταγγέλλουν ότι ο διευθυντής Ν. Παπαδογούλας, ενώ επιτρέπει στους φύλακες να μοιράζουν στα κελιά διάφορα ακροδεξιά έντυπα (Στόχος, Νέοι Άνθρωποι) απαγορεύει συστηματικά την είσοδο της Αναρχίας, του CO-NOVOY και του Σχολιαστή. Πρόσφατα, μάλιστα, μετά από έρευνα που έγινε στο κελί του κρατούμενου Χ. Μαρίνου κατασχέθηκαν τεύχη της Αναρχίας χωρίς να συνταχθεί έκθεση κατάσχεσης.

■ Στην «ανάγκη ενότητας» με τις «αριστερές ριζοσπαστικές συσπειρώσεις» αναφέρονται οι θέσεις που έδωσε στη δημοσιότητα το Κ.Σ. της ΚΝΕ για το 4ο Συνέδριο της οργάνωσης, θεωρώντας θετικές «τις εμπειρίες από την κοινή πάλη με ορισμένες τέτοιες ομάδες στις πρόσφατες κινητοποιήσεις της σπουδάζουσας νεολαίας». Αν και η επισήμανση αυτή απέσπασε την προσοχή των περισσότερων εφημερίδων και αποτέλεσε ένα από τα κυριότερα θέματα που συζητήθηκαν στη συνέντευξη Τύπου της οργάνωσης, ο Ριζοσπάστης δε θεώρησε καλό να τη φιλοξενησει. Χάσμα γενεών;

Τριώδιο ειρηνιστών

■ Πλουτίζει το δυναμικό της η Πάντειος αναγορεύοντας σε διδάκτορά της το Δυτικο-Γερμανό υπουργό Εξωτερικών Χανς Ντίτριχ Γκένσερ για την προσφορά του στην παγκόσμια ειρήνη. Μόλις πριν λίγες μέρες είχε ο βραβευμένος τη δυνατότητα να εκθέσει τις ειρηνιστικές του πεποιθήσεις, μιλώντας στην Ευρωβουλή ως πρόεδρος του Συμβουλίου Υπουργών της ΕΟΚ: «Η ευρωπαϊκή ευθύνη για την ειρήνη δεν περιορίζεται στα όρια της Ευρώπης... Οι δώδεκα πρέπει να δρουν οπουδήποτε απαιτείται η ευρωπαϊκή συνευθύνη για την παγκόσμια τήρηση της ειρήνης και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Το επιθετικό του δε ενδιαφέρον για τα ανθρώπινα δικαιώματα τον οδηγεί «να πράξω παν το δυνατόν για να καταλήξουμε σε επεξεργασία και εφαρμογή κοινών κριτηρίων και ελέγχων για την πώληση όπλων και εξοπλισμών προς τρίτες χώρες».

Μετά από αυτό θα μπορούσε να αποφασίσει και σωστούς ορισμούς για όρους όπως ειρήνη, αφοπλισμός κλπ. προς χρήση των καθηγητών και φοιτητών της Παντείου.

Γ.Κ.

Το ΜΟΠ Αττικής και το ΚΚΕ

Έντονες προσπάθειες καταβάλλει το ΚΚΕ για να προκαλέσει μια συζήτηση γύρω από τα ΜΟΠ και να φέρει έτσι στην επιφάνεια ορισμένα από τα κραυγαλέα προβλήματα που συνδέονται μ' αυτό τον τομέα των σχέσεων Ελλάδας-ΕΟΚ.

Την Παρασκευή 5 Φεβρουαρίου 6.30 μ.μ. στο ξενοδοχείο Εσπέρια η Ευρωκοινοβουλευτική Ομάδα οργανώνει ανοιχτή συζήτηση με θέμα «Το ΜΟΠ Αττικής και οι προτάσεις του ΚΚΕ».

Όσοι παρακολουθήσουν τη συζήτηση θα αναγκαστούν κατά πάσα πιθανότητα να κάνουν δυο ειδών διαπιστώσεις: Πρώτον, ότι το ΜΟΠ Αττικής έχει διαμορφωθεί σε εργαλείο εγκατάλειψης των έργων υποδομής και ενίσχυσης πάση θυσία των όποιων ιδιωτικών επενδυτικών ελπίδων, καθώς και άπειρων επιμορφωτικών δραστηριοτήτων. Και δεύτερον ότι οι «Προτάσεις του ΚΚΕ», και στο ζήτημα αυτό, δεν είναι τόσο σαφείς.

Και μόνο όμως το γεγονός ότι το ΚΚΕ λέει ανοιχτά για τα ΜΟΠ αυτά που άλλοι συζητούν ψιθυριστά, αρκεί για να θεωρηθεί ενδιαφέρουσα μια τέτοια πρωτοβουλία.

Π.Α.-Ρ.

Είναι «εθνικά», αλλήλ ανήκουν στο ΝΑΤΟ

■ Γέμισε ο κόσμος από καταγγελίες για την πολλαπλή παρουσία μηχανισμών παρακολούθησών της τηλεφωνικής και άλλης μας ζωής. Το ΚΚΕ ιδιαίτερα εστράφη στο ρόλο που παίζουν οι βάσεις και οι Νατοϊκές εγκαταστάσεις στον τομέα της συλλογής πληροφοριών και ευρύτερα. Και έχει δίκιο, διότι πέραν του ΟΤΕ υπάρχουν και άλλα συστήματα επικοινωνιών καλωδιακά ή ασύρματα στη χώρα.

Για παράδειγμα το ΝΑΤΟ στην Ελλάδα, όπως και στα άλλα κράτη-μέλη, έχει εγκαταστήσει ένα δίκτυο επικοινωνιών για δικούς του σκοπούς και παράλληλα έχει «δωρήσει» στις «εθνικές» υπηρεσίες μερικές χιλιάδες απ' αυτές τις γραμμές επικοινωνιών για τις δικές τους ανάγκες. Ο Ανδρέας με τον Παπούλια επί παραδείγματι μιλάνε απευθείας — όχι μέσω ΟΤΕ — αλλά από συσκευές αυτού του δικτύου. Το ίδιο γίνεται και με υπηρεσίες εκτός Ελλάδας και με το στρατό. Το σύστημα αυτό εγκαταστάθηκε σχετικά πρόσφατα — από Αμερικανούς τεχνικούς για λογαριασμό του ΝΑΤΟ, επισημως και με όλους τους τύπους. Ονομάζεται IVSN και για κάτι τέτοιο μιλούσε ο κ. Καλούδης πρόσφατα στη Βουλή. Πράγμα-

τι το κέντρο του βρίσκεται στη ΣΔΑΜ — στη σκαμμένη Πεντέλη — και από εκεί, όπως μας πληροφορούν Έλληνες χειριστές και συντηρητές του δικτύου, συχνά κάνουν ακροάσεις για πλάκα...

Με δεδομένη την τεχνολογική εξάρτηση αυτού και δεκάδων άλλων παρόμοιων συστημάτων, από Νατοϊκές και αμερικανικές αρχές, μοιάζει αστειό να πιστεύει κανείς πως τα συστήματα ανήκουν σε ελληνικά χέρια, πως εξυπηρετούν εθνικούς σκοπούς και πως εξασφαλίζεται το απόρρητο ακόμα και απ' αυτές τις Intergrade «δωρεάν» γραμμές.

Σοβαρή απορία γεννιέται επίσης απ' τη στάση του ΥΠΕΘΑ γύρω απ' αυτά τα «επικοινωνιακά» θέματα.

Γιατί ο εκπρόσωπος του κ. Χαραλαμπίδουλου επιμένει πως στη ΣΔΑΜ δεν υπάρχει ενσύρματο σύστημα;

Γιατί καλύπτει την ύπαρξη των NICS, IVSN, TCF και SATCOM κυκλωμάτων του ΝΑΤΟ, όταν αυτά πράγματι εδρεύουν στη ΣΔΑΜ;

Τι νόημα έχει να κρύβεται μια τέτοια πραγματικότητα που επιχειρησιακά και τεχνικά συνδέεται με τη γειτονική Τουρκία και είναι εις γνώσιν της

Σ

Και ηλεκτρονικό και χειροποίητο

■ Η κοινή ανακοίνωση (29/1), των υπουργείων Δημόσιας Τάξης και Άμυνας, ότι ποτέ από το 1981 δε φακелώθηκε Έλληνας πολίτης και ειδικότερα στο στρατό, αποδεικνύει ότι για το κράτος και τους πολιτικούς του διαχειριστές δεν υπάρχει ίχνος τσίπας. Όταν, μάλιστα, λίγες μέρες μετά, «κύκλοι» των ίδιων υπουργείων θεωρούν πλαστά τα μηχανογραφημένα στοιχεία που δημοσιεύτηκαν στην «Ελευθεροτυπία» και ανύπαρκτα τα πρόσωπα, φτάνουν πια στα όρια της πρόκλησης του δημόσιου αισθήματος.

Διότι στο στρατό και ηλεκτρονικό φακέλωμα υπάρχει, όπως αποκάλυψε ο τώως βουλευτής του ΠΑΣΟΚ κ. Χατζοπλάκης, και παλαιάς μόδας χαφιεδικές εκθέσεις, όπως στις 21/1 τεκμηριώνει ο «ΟΔΗΓΗΤΗΣ».

Σ' αυτές δε τις περιπτώσεις που βγήκαν στο φως, φαίνεται πως οι συνεργαζόμενες «εθνικές» υπηρεσίες ΚΥΠ, ΟΑΣ, ΥΠΕΑ, ΕΛΑΣ κλπ. δεν ασχολούνται μόνο με τους «επικίνδυνους κουκουλοφόρους» φαντάρους των πρώιμων «επιτροπών στρατιωτών-ναυτών και σμηνιτών» (όπου αναφέρονται μεταξύ άλλων και συ-

νεργάτες του Σχολιαστή), αλλά αναλυτικά μ' όλους σχεδόν τους φαντάρους. Έτσι ακόμη και η συμμετοχή στις 29.4.83 του Χ.Κ. σε σύσκεψη για την «ύφεση και ειρήνη» είναι στοιχείο σε βάρος του ή το γεγονός ότι ο Α.Π. εργάζεται σε εφημερίδα απασχολεί τη «μνήμη» και τον printer του κεντρικού υπολογιστή του ΓΕΣ.

Βρισκόμαστε, λοιπόν, ενώπιον ενός κλασικού φακελώματος, εφάμιλλου του παρελθόντος, λίγο πριν την «υλοποίηση» του ΕΚΑΜ, που θα οργανώσει όλα τα «επιμέρους» στοιχεία της πολιτικής και προσωπικής μας ζωής.

Αλλά για τα θέματα χαφιεδισμού, ηλεκτρονικού ή άλλου, θα επανέλθουμε. Εκείνο που έχει σημασία να τονιστεί και πάλι είναι πως η δεδομένη συντήρηση και ανάπτυξη αυτών των μηχανισμών δε γίνεται για λόγους απλής ευθυγράμμισης με τις τεχνολογικές προκλήσεις... Το ότι συμβαίνει και μάλιστα σε τέτοια έκταση, σημαίνει πως θα αξιοποιηθεί σε κάθε περίπτωση που το καθεστώς θα πρέπει να φυλαχτεί ή και να εκκαθαρίσει τους πολιτικούς του αντιπάλους... Δ.Τ.

Φαρισαίοι

Είναι γνωστή η απεγνωσμένη προσπάθεια της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής να εμφανίσει ως «δικό μας» το «Εργατικό» Κόμμα των κυρίων Ράμπιν και Πέρες και να φορτώσει τη ρατσιστική και επεκτατική παράδοση του κράτους του Ισραήλ αποκλειστικά στο κόμμα Λικούντ των Σαμίρ και Σαρόν.

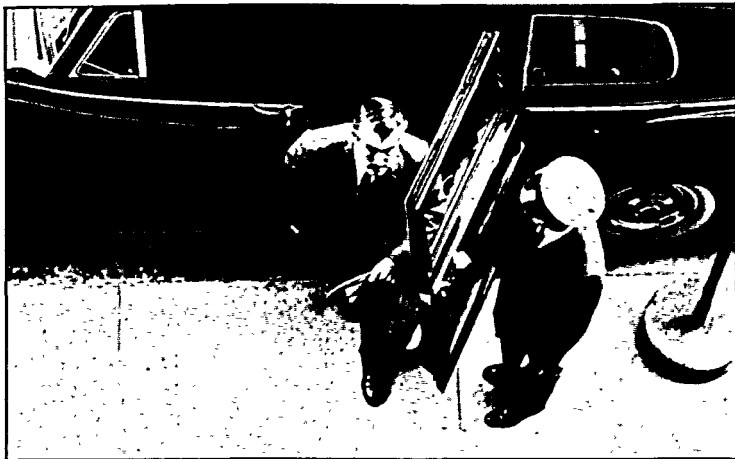
Παράλληλα με αυτούς τους χονδροειδείς χειρισμούς και με την καθημερινή αβάντα της TV, όπου λίγο ως πολύ η «σύγκρουση» «Εργατικού» — «Λικούντ» εμφανίζεται σαν η μάχη «επανάστασης-συντήρησης», υποβαθμίζεται η ουσία της παλαιστινιακής εξέγερσης και το αίτημά της για γη και αυτοδιάθεση. Αντιθέτως διαφημίζεται ο υψηλός προβληματισμός και η άσπρη λειτουργία της δημοκρατίας στο Ισραήλ...

Μέσα σ' αυτό το πλαίσιο που δη-

μιουργεί η προπαγάνδα, προς όφελος της χωρίς κλυδωνισμούς απρόσκοπτης διατήρησης της κυριαρχίας των σιωνιστών στην περιοχή, έρχεται η ΕΑΡ να προτείνει το δικό της «αδελφό» κόμμα στο Ισραήλ, το ΜΑΡΑΜ. Τι είναι, βέβαια, το ΜΑΡΑΜ φαίνεται από την εξής φράση στελέχους του: «Μπορεί να μη μου αρέσει ο Αραφάτ, αλλά δεν μπορούμε να διαλέξουμε εμείς το συνομιλητή μας. Την ειρήνη τη διαπραγματεύεται κανείς με τον εχθρό του (Σ.Σ. δική μας υπογράμμιση) όχι με τους φίλους του» (ΑΥΓΗ 28/1/87).

Να λοιπόν ένα ακόμα «σοσιαλιστικό» ισραηλίτικο κόμμα που δεν έχει βέβαια κανένα λόγο να διασπάσει την κρατική συνοχή και να εξέλθει από τον επεκτατισμό της σιωνιστικής εξουσίας.

Δ.Τ.

Ποιος Θανάσης;

Πριν λίγες μέρες, οι σοβιετικοί ανακοίνωσαν τη μετονομασία μιας μεγάλης ταταρικής πόλης, μιας συνοικίας της Μόσχας και μιας πλατείας του Λένινγκραντ. Το γεγονός δε θα αποτελούσε είδηση αν δεν επρόκειτο για την επαναφορά των παλιών, τους ονομάτων σε βάρος της μεταθανάτιας τιμής και μνήμης της Λεονίδης Μπρέζνιεφ: Μόλις πέντε χρόνια κράτησε το όνομα που είχε απονεμηθεί λίγες μέρες μετά την κηδεία του ηγέτη της εποχής της στασιμότητας και του βαλτώματος, όπως την αποκαλεί σήμερα ο Μ. Γκορμπατσόφ.

Η συμβολική αυτή πράξη θα πρέπει να ικανοποιεί — συμβολικά πάντα — και όλους εκείνους τους αριστερούς εκτός ΕΣΣΔ, που στο πρόσωπο του μακαρίτη δεν χαιρόνταν πάντα να βλέπουν το διορατικό πολιτικό (Πράγα 68, Αφγανιστάν 79), τον εγκάρδιο φίλο άλλων ισχυρών (ιδίως του Νίξον), τον επιτυχημένο κυβερνήτη (αγροτική παραγωγή, οι-

κονομική ανάπτυξη) το δημοκρατικό και νεωτεριστή ηγέτη (ταυτόχρονα Γ. Γραμματέας και πρόεδρος του Ανώτατου Σοβιέτ, σεμνό συλλέκτη τίτλων, παρασήμων και λιμουζινών), το στοργικό πατέρα (που φρόντισε να αποκαταστήσει οικογένεια και σόι), τέλος τον εξέχοντα λογοτέχνη (αυτο-βραβείο Λένιν λογοτεχνίας, που άλλωστε έχει υμνήσει προ δεκαετίας κι ο ίδιος ο Γκορμπατσόφ για την ιδεολογική αξία και το φιλοσοφικό βάθος του).

Υπενθυμίζεται στους εραστές των ολοκληρωτικών αποκαταστάσεων, ότι απομένουν ακόμα αρκετές πλατείες, εργοστάσια, πολεμικά και επιβατηγά πλοία, σχολεία, ένα κέντρο εκπαίδευσης κοσμοναυτών, μια στρατιωτική ακαδημία κι ένα πυρηνικό κέντρο παγοθεραπευτικό που φέρουν ακόμα το όνομα του εκλιπόντος, αλλά ασφαλώς και πολλά άλλα που, ανώνυμα αλλά επίμονα, διασώζουν το πνεύμα της εποχής του.

Γ.Κ.

ΦΛΑΣ

ΝΙΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Επιστημονικός διευθυντής του Δημόκριτου

Η χρηματοδότηση απ' το ΝΑΤΟ

«Σαμποτάζ στον Δημόκριτο» καταγγέλλει με πρωτοσέλιδο δημοσίευμα η Εβδόμη (24.1). Το μυαλό όλων μας στρέφεται στους από ανατολάς (ή μήπως από βορρά) προαιώνιους εχθρούς μας. Όμως όχι. Η Εβδόμη, πληροφορημένη όπως λέει η ίδια από «πηγές της Ατλαντικής Συμμαχίας» αναφέρεται στην άρνηση του επιστημονικού διευθυντή του Δημόκριτου κ. Νίκου Αντωνίου να εγκρίνει τη χρηματοδότηση μιας έρευνας από το ΝΑΤΟ. Το θέμα είχε συνέχεια με επερώτηση βουλευτή της Νέας Δημοκρατίας.

Ζητήσαμε από τον κ. Αντωνίου τη θέση του για το σημαντικό αυτό θέμα της χρηματοδότησης ελλήνων ερευνητών από πηγές στρατιωτικών συνασπισμών.

Σ.

Τον τελευταίο καιρό, το ενδιαφέρον για τη χρηματοδότηση της έρευνας στα πανεπιστήμια και τα ερευνητικά κέντρα έχει αυξηθεί σημαντικά. Επειδή ανάμεσα στις πηγές χρηματοδότησης υπάρχουν και στρατιωτικοί συνασπισμοί, είναι προφανές ότι δημιουργούνται διάφορα προβλήματα αρχών, πέρα από την καθαρά τεχνοκρατική φύση αυτών των ζητημάτων.

Δημιουργείται, κατά τη γνώμη μου, ένα σοβαρό πρόβλημα, όταν αυτές οι χρηματοδοτήσεις δεν διατίθενται για την πολεμική βιομηχανία, αλλά για τη βασική έρευνα. Άλλωστε, στα πανεπιστήμια και στα ερευνητικά κέντρα, εκτός από την παραγωγή νέας γνώσης υψηλού επιπέδου, διαμορφώνονται και συνειδήσεις. Ζούμε σε μια εποχή, όπου η κοινωνία καθοδηγείται από την εξέλιξη της επιστήμης και επηρεάζεται από τη δράση των επιστημόνων.

Θεωρώ, λοιπόν, ότι η πανεπιστημιακή κοινότητα οφείλει ν' αμυνθεί απέναντι σ' αυτές τις εξελίξεις. Η αίσθησή μου είναι, ότι ιστορικά και όχι ως στιγμιαίο φαινόμενο, όταν οι επιστήμονες εξοικειώνονται με τις χρηματοδοτήσεις που προωθούν οι στρατιωτικοί συνασπισμοί, στρατεύονται οι συνειδήσεις τους και αμβλύνεται η κριτική τους στάση. Κι αυτό είναι κάτι, που ενώ μπορεί να μην γίνεται αντιληπτό σε περιόδους ύφεσης, αποκτά μεγάλο ειδικό βάρος σε κρίσιμες στιγμές.

Μια και τον τελευταίο καιρό ακούγεται όλο και περισσότερο το απλουστευτικό επιχείρημα, ότι εφόσον η χώρα μας συμμετέχει στο ΝΑΤΟ, οφείλει ν' αντλεί πόρους απ' αυτό, θα ήθελα να σημειώσω το εξής: Κάνω μια σοβαρή διάκριση ανάμεσα στις χρηματοδοτήσεις στρατιωτικών συνασπισμών που εμπλέκονται επιστήμονες και στην εισροή χρημάτων τα οποία μπορούν να χρησιμοποιήσουν για υποδομή ή για εξοπλισμό ερευνητικών κέντρων. Θεωρώ, όμως, επικίνδυνο για τους λόγους που προανέφερα, να εμπλέκονται επιστήμονες σε προγράμματα που χρηματοδοτεί το ΝΑΤΟ, είτε σαν υπεύθυνοι αυτών των προγραμμάτων είτε σαν μεταπτυχιακοί υπότροφοι είτε ακόμη και σαν οργανωτές συνεδρίων.

Ν. ΑΝΤΩΝΙΟΥ

■ Υπάρχει μια έντονη φημολογία πως ποσότητα από το γνωστό ραδιενεργό αδιάθετο ελληνικό στάρι πρόκειται να εξαχθεί προς χώρες του Τρίτου Κόσμου. Αν ισχύει, θα 'ναι πρώτου μεγέθους ρούμπος της «υπερήφανης» εξωτερικής και οικονομικής πολιτικής, αν όχι, τότε μάλλον η γνωστή διένεξη Παπούλια-Πάγκαλου έχει πάρει σοβαρές διαστάσεις...

■ Να που οι άοκνες προσπάθειες του καθηγητή του ΕΜΠ κ. Τάσιου για τη δημιουργία πανεπιστημιακής αστυνομίας δεν πήγαν χαμένες. Η διεύθυνση της Ιατρικής Ιωαννίνων είχε την ωραία ιδέα να αναθέσει πριν από λίγο καιρό την περιφρούρηση των εργαστηρίων της Σχολής στην GROUP 4.

ΓΙΑΝΝΗ ΛΟΓΓΟΥ KPA

ΟΧΙ ΚΥΡΙΟΙ
ΤΑ ΜΟΝΑΔΙΚΑ ΣΤΟΙ-
ΧΕΙΑ ΠΟΥ ΥΠΑΡΧΟΥΝ
ΣΤΙΣ ΚΑΡΤΕΛΕΣ ΤΩΝ
ΦΑΝΤΑΡΩΝ, ΕΙΝΑΙ
ΑΥΤΑ ΠΟΥ ΜΑΣ
ΛΕΝΕ ΟΙ ΙΔΙΟΙ

ΕΙΠΑΜΕ ΝΑ
ΕΚΕΥΓΧΡΟΝΙΣΕΙΣ
ΤΗ ΘΕΩΡΙΑ ΣΟΥ ΚΑΡΑ
ΑΛΛΑ ΟΧΙ ΚΑΙ ΟΙ ΤΑΞΙ-
ΤΖΗΔΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑ-
ΤΙΚΗ ΤΑΞΗ.
ΔΙΑΟΛΕ.

ΓΙΑΤΙ... ΞΕΡΕΙΣ
ΕΣΥ ΚΑΜΙΑ ΠΙΟ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΗ ΤΑΞΗ,
ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΑΞΙΤΖΗΔΕΣ,
ΦΡΗΝΤΡΙΧ;

ΒΡΟΜ
ΒΡΟΜ
ΕΞΑ
Α2
ΜΙΛΑ
ΡΕ!!

ΚΥΡΙΟΙ ΣΥΝΕΔΡΟΙ.
Η ΧΩΡΑ ΜΑΣ, ΠΡΟΤΗ,
ΑΠΟΜΟΝΩΣΕ ΤΟΝ 10
ΤΟΥ Ε-Ι-ΤΖ..

ΔΙΕΘΝΕ
ΓΙΑ ΤΟ Ε

... ΣΤΙΣ ΦΥΛΑΚΕΣ
ΚΟΡΥΔΑΛΟΥ

... ΕΞΕΚΤΩ
ΒΑΡΥΠΟΙΝΙΤΕΣ.

ΜΕΔΡΙΟ

ΤΕ ΤΕ ΤΕ
ΚΑΘΕ ΜΕΡΑ, ΛΕΕΙ,
ΕΚΟΤΩΝΕΤΑΙ ΚΑΙ ΕΝΑ
ΕΛΛΗΝΟΠΟΥΛΟ ΣΕ
ΑΤΥΧΗΜΑ.

ΜΗΝ ΑΝΗ-
ΣΥΧΕΙΣ ΜΑΜΑ.
ΕΓΩ ΠΡΩΣΕΧΩ.
ΘΑ ΠΕΘΑΝΩ ΑΠΟ
ΤΟ ΝΕΦΟΣ.

ΤΩΡΑ ΠΟΥ
ΔΕΝ ΘΑ ΓΙΝΕΙ ΠΟΛΕ-
ΜΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ
ΘΑ ΜΕΙΩΘΕΙ Η ΣΤΡΑ-
ΤΙΣΤΙΚΗ ΘΗΤΕΙΑ
ΚΥΡΙΕ ΔΙΟΙΚΗΤΑ;

ΑΚΟΜΗ
ΔΕΝ ΕΜΑΘΕΣ
ΒΡΕ ΚΟΠΑΝΕ, ΟΤΙ Ο
ΣΤΡΑΤΟΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ
ΚΑΜΙΑ ΣΧΕΣΗ ΜΕ
ΠΟΛΕΜΟΥΣ;

2.2.88
ΓΙΑΝΝΟΥ

Το ελληνικό '68

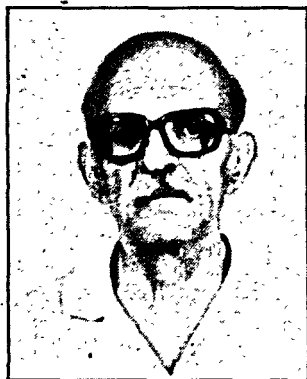
Η

ΠΟΛΙΤΙΚΗ

ΚΑΤΑΘΕΣΗ

ΤΟΥ

ΝΙΚΟΥ ΚΑΡΡΑ

Το 1968, η χρονιά των εξεγέρσεων, της αμφισβήτησης και της ελπίδας βρήκε την Ελλάδα στην πιο σκληρή περίοδο της δικτατορίας. Το «ελληνικό '68» σημαδεύτηκε από το σχίσμα του Κομμουνιστικού Κόμματος κατά τη «12η Ολομέλεια» της Κεντρικής Επιτροπής. Παρουσιάζουμε σήμερα μια μαρτυρία που μπορεί να χαρακτηριστεί ντοκουμέντο. Όχι μόνο επειδή ο Νίκος Καρράς ήταν ένας από τους πρωταγωνιστές εκείνης της πολιτικής σύγκρουσης. Αλλά και γιατί η προσωπική του πορεία συμβολίζει ολόκληρη τη διαδρομή του πολιτικού φορέα της κομμουνιστικής ανανέωσης από την περίοδο της διάσπασης μέχρι τη «στροφή της στροφής» και την ισχυροποίηση της άλλης πτέρυγας του ΚΚΕ. Ο Νίκος Καρράς, μέλος του Γραφείου Εσωτερικού του ΚΚΕ και αναπληρωτής γραμματέας μετά τη σύλληψη του Μπάμπη Δρακόπουλου (Οκτώβριος 1971), παραιτήθηκε το 1973 διαφωνώντας με τις «Διαδικασίες» ανάδειξης νέας ηγεσίας που οργάνωναν τα στελέχη του κόμματος στην Ελλάδα. Για πρώτη φορά καταθέτει σήμερα τη μαρτυρία του για όλη αυτή τη σημαντική ιστορική περίοδο. Το κείμενο που δημοσιεύουμε είναι απόσπασμα από μια πολύωρη συζήτηση που καταγράφηκε ολόκληρη και πρόκειται να εκδοθεί σε βιβλίο. Η τελική ευθύνη για τις περικοπές και τη διατύπωση βαρύνει το «Σχολιαστή».

Νίκος ΚΑΡΡΑΣ: Πριν απαντήσω στις ερωτήσεις σας, θα 'θελα να πω δυο λόγια για τον τρόπο με τον οποίο θα πρέπει κατά τη γνώμη μου

να αντιμετωπίσουμε εκείνα τα γεγονότα και όσα επακολούθησαν 20 χρόνια μετά. Σήμερα έχουμε τη δυνατότητα να

κάνουμε μια ανάλυση των συγκεκριμένων περιστατικών, από την ευρύτερή τους διάσταση. Γιατί αυτά εντάσσονται στη λογική μια ευρύτε-

ρης στροφής που ωρίμαζε και στο επαναστατικό κίνημα της χώρας μας για την έξοδο από τα αδιέξοδα της προηγούμενης φάσης. Και δεν απο-

τελούν «ηρωική πρωτοβουλία» ορισμένων στελεχών, όπως επιμένουν να γράφουν ορισμένοι που δεν κατανόησαν και δε συμπεριφέρθηκαν σαν ηγέτες του κινήματος αλλαγής στο κομμουνιστικό κίνημα, αλλά σαν ηγέτες μιας «αίρεσης». Αλλά περί αυτών θα μιλήσουμε παρακάτω...

...Σε μια προσωπική μαρτυρία που καλούμαι να καταθέσω, αντιλαμβάνομαι ότι ενδιαφέρουν τα συγκεκριμένα περιστατικά. Και αναγκαστικά είναι δυνατόν στη συζήτηση να αναφερθούν ονόματα στελεχών με πολύχρονη σεβαστή προσφορά και θυσίες στο κίνημα. Συμφωνούμε ότι η αναφορά αυτή θα γίνεται πάντα σε συνάρτηση με τις τάσεις και αντιλήψεις που εμφανίζονται σε τούτη ή εκείνη τη στιγμή της εξέλιξης και όχι το αντίστροφο. Παρ' ότι η «μύτη της Κλεοπάτρας» παίζει σημαντικό ρόλο, όταν κρίνονται ζητήματα σε «μικρούς αριθμούς», όπως συμβαίνει συχνά σε συνθήκες παρανομίας...

...Το '68 λοιπόν μας βρήκε στην παρανομία. Ήταν ένας χρόνος, περίπου, που είχε γίνει η δικτατορία και μόλις είχαμε αρχίσει ν' ανασυγκροτούμε τις οργανώσεις της αντίστασης και του κόμματος, ξεπερνώντας τον πρώτο αιφνιδιασμό. Το γραφείο του εσωτερικού, τότε, ήταν τετραμελές. Συμμετείχαν ο Μπάμπης ο Δρακόπουλος, ο Αντώνης Μπριλλάκης, ο Φώκος Βέτας και εγώ. Κρατούσα, κυρίως, τις οργανώσεις της Αθήνας μαζί με τον Τάκη τον Μπενά. Αργότερα το γραφείο συμπληρώθηκε με πρωτοβουλία μας με τον Μίκη και τον Φιλίνη. Και μετά και με την Καίτη Ζεύγου και τον Ηλία Στάβερη στην πλατιά ολομέλεια, αρχές '69. Το γραφείο αυτό ήταν το διασωθέν από το προηγούμενο της Κ.Ε. που, ως γνωστόν, το διόριζε το Πολιτικό Γραφείο του Κόμματος. Μέλη του ήταν, επίσης, ο Χαρίλαος Φλωράκης και η Μίνα Γιάννου, οι οποίοι είχαν συλληφθεί. Θα μπορούσε κανείς να πει, σκαλίζοντας τη μύτη της Κλεοπάτρας, ότι αν είχαν γλιτώσει αυτοί και είχαμε πιαστεί εμείς, η εξέλιξη μπορεί να ήταν διαφορετική...

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Δηλαδή, μπορεί να μην είχε γίνει διάσπαση;

— (γελώντας). Διάσπαση με την έννοια που ήθελε και επέβαλλε το διεθνές κέντρο της ορθοδοξίας θα είχε γίνει, αλλά διαφορετικά... Μην ξεχνάμε ότι μιλάμε για ένα ακατανίκητο ρεύμα...

■ Τη διάσπαση την πληροφορήθηκατε στα εσωτερικά από την εκπομπή της «Φωνής της Αλήθειας» το πρωί της 17ης Φεβρουαρίου. Ποιες ήταν οι πρώτες σας αντιδράσεις;

— Τότε κρυβόμασταν με τη γυναίκα μου σ' ένα άθλιο δωμάτιο. Μόλις άκουσα την είδηση την ξυπνάω και της λέω: «Μαρία, επιτέλους! Το σπυ-

ρί έσπασε». «Τι έγινε;» με ρωτάει. «Ανατράπηκαν όλα. Αλλάζει η κατάσταση», της λέω εγώ. Εκείνη δεν ήταν τόσο αισιόδοξη. «Μη βιάζεσαι. Κάτσε να δούμε τι θα πει η Μόσχα στις 6.30...»

Πράγματι, στις 6.30 ακούσαμε το Σταθμό της Μόσχας, όπου ανακοινώθηκε η καταγγελία για τους «φραξιονιστές», «οπορτουνιστές», κ.λπ. Αργότερα είχα ραντεβού με τον Μπενά. Φοβόμουν ότι ο Μπριλλάκης με τον Δρακόπουλο θα δίσταζαν να πάρουν θέση. «Είσαι», του λέω, «να κάνουμε ένα κείμενο κι αν μεν το υπογράψουν οι άλλοι πάει καλά, διαφορετικά προχωράμε οι δυο μας». «Είμαι», μου απαντάει ο Τάκης. Γράψαμε, λοιπόν, ένα κείμενο και την επόμενη μέρα ξεκίνησα να πάω στο σπίτι που συναντιόμασταν κρυφά με τον Μπάμπη και τον Αντώνη κι όπου

λόγω της σοβαρότητας της κατάστασης ήξερα πως θα τους συναντήσω σίγουρα. Μόλις έφτασα μου ανοίγει η Τούλα, η οποία ήταν όμως μόνη με τον Μπάμπη. Άρχισα να ψυλλιάζομαι ότι κάτι δεν πήγαινε καλά. Χωρίς να βγάλω καν το παλτό μου, της λέω: «Δε θα κάτσω, αλλά έχουμε ετοιμάσει ένα κείμενο». «Κι εμείς», μου λέει εκείνη, «έχουμε γράψει ένα». Όρθιος όπως ήμουν το κοιτάω και το διαβάζω. «Αντε, ρε Μπάμπη», λέω, και τον αγκαλιάζω. Αυτό ήταν.

■ Πώς αντιμετώπισαν τα υπόλοιπα στελέχη στην Ελλάδα τη στάση σας;

— Η συντριπτική πλειοψηφία των στελεχών και των μελών του κόμματος στην Ελλάδα τάχθηκε μαζί μας. Πολλοί, μάλιστα, θεωρούσαν συμβιβαστική τη στάση μας, επειδή εμείς τότε ζητούσαμε να ξαναγίνει η 12η

Ολομέλεια, που ήταν άκυρη χωρίς τη συμμετοχή μας, για να αποφευχθεί η διάσπαση.

Λέγεται ότι ακόμη κι ο Χαρίλαος Φλωράκης αρχικά συμφώνησε στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζαμε την κατάσταση. Ο Χαρίλαος ήταν κρατούμενος τότε στον Άγιο Παύλο. Μαζί του ήταν ο Σιγανός, ένας παλαιόμαχος κομμουνιστής, που δεν ήταν μέλος της Κ.Ε., αλλά έχαιρε πάντα απεριόριστης εκτίμησης. Όπως έλεγε, λοιπόν, αργότερα ο Σιγανός, μόλις πληροφορήθηκε τα συμβάντα έκασε και ενημέρωσε τον Φλωράκη λέγοντάς του ότι εμείς ζητάμε να ξαναγίνει η 12η Ολομέλεια. «Πολύ καλά έκαναν οι σύντροφοι», του απάντησε εκείνος. Συμφώνησαν, μάλιστα, να στείλουν οι δυο τους ένα κείμενο στον Κολιγιάννη, μήπως και μπορούσε να αποτραπεί η διάσπαση.

Την επόμενη μέρα έπαιρναν τον Φλωράκη για την εξορία. Του φωνάζει, λοιπόν, ο Σιγανός από μακριά καθώς τον έβλεπε να φεύγει: «Χαρίλαε, κανόνισα τα συμβόλαια για το κτήμα της θείας». «Όχι, όχι», του απαντάει εκείνος. «Άκουσα το βράδυ το θείο και δεν υπογράψω τίποτα!» Ο Χαρίλαος είχε ακούσει το βράδυ το Σταθμό της Μόσχας και τα γύρισε. Γι' αυτό και λίγο πριν περάσει τα συρματοπλέγματα στην εξορία, σήκωσε τα χέρια του, όπως λένε, και φώναξε: «Χαρίλαος Φλωράκης. Είμαι με τη 12η».

Είναι γνωστό, επίσης, ότι κι ο Αμπατιέλος στην αρχή ήταν με το μέρος μας. Την επαφή μαζί του την κρατούσε ο Δρακόπουλος. Είχαμε αποφασίσει, μάλιστα, μια και ήταν ένα εργατικό στέλεχος με διεθνές κύρος, να τον στείλουμε στο εξωτερικό για να εκπροσωπήσει το ΠΑΜ. Θα έφευγε, για λόγους προφύλαξης, ένα δεκαπενθήμερο πριν και μετά θ' ακολουθούσε ο Μπριλλάκης. Εγώ, όμως, δεν ήμουν σίγουρος για την τοποθέτησή του. Το βράδυ που θα του έδινε ο Δρακόπουλος το ραντεβού με τους Ιταλούς που θα τον έβγαζαν έξω, θυμάμαι ότι του είπα: «Μπάμπη, πρόσεξε. Συζήτησε μαζί του για να βεβαιωθείς». Την άλλη μέρα που βρεθήκαμε με τον Δρακόπουλο, κατάλαβα τι θα επακολουθούσε. «Εντάξει;» τον ρώτησα. «Εντάξει», μου απάντησε εκείνος. «Συγκινήθηκα, μάλιστα, όταν αποχαιρετηθήκαμε, γιατί μου είπε: Σας θαυμάζω. Είστε ήρωες. Βάζετε το κεφάλι σας στη λαμπατόμο». «Τι λες, ρε Μπάμπη», του λέω. «Αυτός, δηλαδή, δεν το βάζει;» Κατάλαβα. Πράγματι, μετά από λίγες μέρες ακούσαμε τον Αμπατιέλο να μιλάει από το σταθμό και να μας καταγγέλλει. Προφανώς δεν περιμένα, όπως είχαμε κανονίσει, να περάσει το δεκαπενθήμερο για να μπορέσουμε να βγάλουμε έξω και τον Μπριλλάκη...

Στην έξοδο της Μητροπόλεως κατά την κηδεία του Φλωράκη. Διακρίνονται, αριστερά, ο στρατηγός Ανδρέας Καρανίκας (με ταυμάζιο), Μανώλης Παζαρός, Καίτη Ζεύγου και πιο πίσω Σταθμός Ηλιακόπουλος, Μπάμπης Δρακόπουλος, Νίκος Καρανίκας, Ούι Δρακόπουλος, Γιώργος Καρανίκας, και Φίλη του Παράσιου της Κ.Ε. και ΚΚΕ. Το άσπιο καταγγέλλει, από το Η.Ε. για οπορτουνισμό, ότι δεν αποποιήθηκε την αληθινή διάσπαση, ότι η διάσπαση σέρνεται από τον άσπιο...

Πρόδρομα φαινόμενα

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Η διάσπαση δεν έγινε βέβαια εν αιθρία. Πώς μπορούμε να συνοψίσουμε το πολιτικό κλίμα της εποχής;

Νίκος ΚΑΡΡΑΣ: Η 21η Απριλίου έγινε αισθητή απ' τον κόσμο μας σαν μια σημαντική ήττα. Τα συμπτώματά της ήταν φανερά ακόμη και στην ψυχολογία των στελεχών. Υπήρξε μια διασάλευση της εμπιστοσύνης, όχι μόνο ως προς την ηγεσία, αλλά και στην ιδεολογία μας και στις δυνατότητες που είχαμε να επηρεάσουμε τις εξελίξεις.

... Έχει ενδιαφέρον για τις κατοπινές εξελίξεις να δούμε ότι πολλές φορές διαφωνούσαμε και μετά τὸ '67 με τις εκτιμήσεις του τότε Πολιτικού Γραφείου. Κάποτε συνεδριάσαμε οι τρεις μας — έλειπε ο Φώκος ο Βέτας, αλλά συμφώνησε αργότερα — να εκτιμήσουμε πώς φτάσαμε στη δικτατορία και ποιο είχαν την ευθύνη για το ότι το κόμμα βρέθηκε αντίστοιχο να την αντιμετωπίσει. Σ' εκείνη τη συνεδρίαση, μια και συμφωνήσαμε στις εκτιμήσεις, κανονίσαμε ο Μπάμπης με τον Αντώνη να τις συνοψίσουν και να τις στείλουν έξω. Θυμάμαι ότι τους έβαλα ένα θέμα που αφορούσε τη διατύπωση του κειμένου. Τους είπα: προσέξτε να φαίνεται καθαρά ότι, εάν εμείς για τα λάθη που κάναμε θέλουμε κρέμασμα, το Πολιτικό Γραφείο χρειάζεται παλούκωμα!

■ **Ποιοι είχαν την ευθύνη για την ετοιμότητα τού κομματικού μηχανισμού;**

— Από άποψη οργανωτική το Πολιτικό Γραφείο κρατούσε την ευθύνη για τον παράνομο μηχανισμό. Τον κρατούσε σε στεγανά, τόσο καθοδηγητικά όσο και οργανωτικά.

Εδώ χρειάζεται μια διευκρίνιση. Πρέπει να ξέρετε ότι αυτά τα θέματα είχαν σχέση με τη νομιμότητα της ΕΔΑ και το να δουλεύει κάποιος για τον παράνομο μηχανισμό έθετε σε κίνδυνο αυτή τη νομιμότητα. Πάντως, ολόκληρο το οργανωτικό ζήτημα είχε εμπλακεί με το περίφημο εκείνο θέμα που είχε τεθεί δύο χρόνια πριν και αφορούσε το αν η ΕΔΑ θα μετεξελιχθεί σε Κ.Κ. ή αν θα δουλεύουμε μέσα στους κόλπους της με φράξιες κλπ., πράγμα που τελικά και έγινε.

■ **Εσείς ποια άποψη είχατε;**

— Είχα διαφωνήσει μαζί με τον Λιναρδάτο, που ήταν τότε αναπληρωματικό μέλος της Κ.Ε., και είχαμε κατηγορηθεί για ρεβιζιονιστές.

Αυτά τα λέω, επειδή η ευθύνη για την παράνομη δουλειά και την προετοιμασία των οργανώσεων ήταν μεν στην αρμοδιότητα του Γραφείου Εσωτερικού, το Πολιτικό Γραφείο, ό-

Βουκουρέστι 1964. Ο Νίκος Καρράς (αριστερά), που μόλις έχει βγει από την εξορία, με τον αδελφό του Σταύρο (δεξιά). Στη μέση, ο Γρηγόρης Φαράκος. Σε τρία χρόνια οι δρόμοι χώρισαν οριστικά.

μως, την είχε αναθέσει στη Μίνα Γιάννου και στον Νικανδρό Κεπέση (αργότερα — στη θέση του — στον Φλωράκη), που δεν ήταν στη Γραμματεία της ΕΔΑ, όπως τα υπόλοιπα μέλη του Γραφείου. Δεδομένου, μάλιστα, ότι σε συνθήκες νομιμότητας το να ελέγξεις αυτή την κατάσταση ήταν κάπως δύσκολο — κάναμε μυστικές συναντήσεις, μιλούσαμε με το φόβο κοριών κ.λπ. — ουσιαστικά οι δυο τους είχαν αναλάβει ολόκληρο αυτό τον τομέα.

Είναι χαρακτηριστικό ότι μετά την 21η Απρίλη, όπου έκανα κάπου ένα εικοσαήμερο να βρω τον Δρακόπουλο, έλεγα στη γυναίκα μου ότι όλο το θέμα είναι να βρούμε την επαφή με τη Μίνα, μια και είχαμε στημένο παράνομο μηχανισμό για την περίπτωση της δικτατορίας. Όταν, λοιπόν, ξαναβρεθήκαμε για πρώτη φορά με τον Μπάμπη, κάπου στην παραλία, τον ρωτάω: «Τη βρήκες τη Μίνα;» «Τη βρήκα», μου λέει. «Επιτέλους», λέγω εγώ, «να ετοιμάσουμε κάτι». «Μπα», μου απαντάει, «αυτή δεν έχει τίποτα». «Τίποτα! Ούτε έναν πολύγραφο;» «Ούτε πολύγραφο, ούτε τίποτα άλλο!»

■ **Αυτές οι πρώτες διαφωνίες που αναφέρατε ήταν αποσπασματικές ή μπορούμε να μιλήσουμε ουσιαστικά για ύπαρξη δύο αντίπαλων γραμμών, που είχαν διαμορφωθεί από πριν;**

— Αν εννοείτε δύο γραμμές με συγκροτημένη πολιτική κατεύθυνση και άποψη για το κόμμα, δεν μπο-

ρούμε να πούμε ότι υπήρχαν.

Και αυτό ήταν λογικό, αν λάβει κανείς υπόψη το εσωτερικό καθεστώς στο ΚΚΕ, όπου ο διάλογος με την ουσιαστική του έννοια καταστρέφεται και «ποινοκοποιείται» από υπερβατικές δοξασίες και προκατασκευασμένες βεβαιότητες. Όμως μπορούμε να μιλάμε σίγουρα για μια τάση που αναπτυσσόταν για την αυτονομία του κόμματος και για την αποκατάσταση ενός ουσιαστικού διαλόγου με το ζωντανό κίνημα. Ήταν η συνειδητοποίηση προβλημάτων και αδιεξόδων που οδηγούσαν στο ελληνικό '68, στη στροφή του ελληνικού κινήματος όπως αυτή εκφράστηκε με τις διακηρύξεις της εποχής εκείνης... Όλα αυτά τα πρόδρομα φαινόμενα ήταν ανησυχητικά για τη λογική του ΚΚΕ. Και είναι ενδιαφέρον να περιγραφεί η αδυσώπητη εφαρμογή, επί χρόνια, της αρχής «το κόμμα εκκαθαριζόμενο δυνάμει» που λειτουργούσε στη βάση της δογματικής περιχαράκωσης και εξοντωτικής αναμέτρησης...

...Σχετικά πρόσφατο παράδειγμα ήταν το 1964, η σύγκρουση στην 8η Ολομέλεια για το ζήτημα της σχέσης της ΕΔΑ με το Κόμμα. Έγινε τότε μια εσκεμμένη προσπάθεια να «εκκαθαριστεί» ο κομματικός μηχανισμός. Ενώ το Πολιτικό Γραφείο διατύπωνε επίσημα τις τρεις προοπτικές που υπήρχαν για την ΕΔΑ — μετεξέλιξη σε ΚΚ ή δημιουργία νέου κόμματος ή ένταξη της πάλης για τη νομιμοποίηση του ΚΚΕ — το ίδιο κα-

τήγγειλε όσους τάχθηκαν με τις άλλες δυο απόψεις κι όχι μ' αυτή που επικράτησε.

Θα μπορούσε να πει κανείς ότι ήταν μια παγίδα, με την έννοια ότι θα μπορούσε να εκκαθαριστεί ο μηχανισμός από τα στελέχη εκείνα που είχαν εκτεθεί υποστηρίζοντας «αντικομματικές» απόψεις.

Εκεί, σίγουρα, συγκρούστηκαν δύο απόψεις. Δεν εννοώ ότι ήταν δύο συγκροτημένες γραμμές, αλλά αναδείχθηκε ένα πρόβλημα στο οποίο δόθηκαν διαμετρικά αντίθετες απαντήσεις. Το ζήτημα ήταν αν το κόμμα είναι ένα τυπολατρικό φετίχ ή αν είναι το πραγματικό ενωμένο κίνημα.

■ **Όσοι συμπαράσταθηκαν τότε με την άποψη μετεξέλιξης της ΕΔΑ, αυτή την άποψη που καταγγέλλθηκε, ήταν αυτοί που τάχθηκαν αργότερα και υπέρ της διάσπασης;**

— Όχι. Κι αυτό είναι ένα κρίσιμο θέμα. Για παράδειγμα, εγώ τότε που εξέφραζα αυτή την άποψη δεν κατάφερα να πείσω τα υπόλοιπα μέλη του Γραφείου Εσωτερικού που τάχθηκαν με την επίσημη γραμμή. Στην εφαρμογή, βέβαια, της απόφασης άρχισαν να γίνονται τα «νερά». Ο Δρακόπουλος και οι άλλοι έβλεπαν ότι η απόφαση ήταν αδύνατο να υλοποιηθεί, έτσι όπως τη φανταζόντουσαν. Έφτασα, μάλιστα, σε μια συνεδρίαση να τους... καταγγελω για διαστρέβλωση της κομματικής γραμμής, θέλοντας να τους δείξω ότι ήταν ανεφάρμοστη. Ήταν μια γελοιοποίηση. Στην Επιτροπή της ΕΔΑ βόλου τα 10 από τα 11 μέλη ήταν ταυτόχρονα και μέλη του κόμματος. Έπρεπε, λοιπόν, να συνεδριάζουν χωριστά οι 10 και μετά να ξανασυνεδριάζουν οι 11.

■ **Εκτός από αυτή την αντίθεση, υπήρξαν άλλα πρόδρομα φαινόμενα της ρήξης;**

— Υπήρξαν συγκρούσεις και στο καθαρά πολιτικό πεδίο. Να αναφέρω την πολιτική πλατφόρμα του Σταύρου Καρρά, μια ολοκληρωμένη πολιτική αντίληψη πενήντα σελίδων περί επαναστατικών μεταρρυθμίσεων, τις απόψεις που διατύπωσε ο Δημήτριος και καταγγέλλθηκαν, αλλά και τη μόνιμη αντίθεση περί μεταφοράς του κέντρου βάρους στο εσωτερικό. Επιμένω ότι υπήρξαν συγκρούσεις στο πολιτικό πεδίο, επειδή λέχθηκε αργότερα ότι πριν από τη δικτατορία δεν εκφράστηκε διαφωνία στην πολιτική γραμμή του κόμματος που χάραζε το Πολιτικό Γραφείο.

Δεν ήταν, βέβαια, αυτές οι μοναδικές διαφωνίες. Είχαμε, για παράδειγμα, το περίφημο θέμα Ντάνιελ Σινιάφσκι που δημιουργήθηκε το

1965. Η ΕΔΑ έβγαλε μία απόφαση με την οποία κατήγγειλε τις διώξεις αυτών των δύο Σοβιετικών συγγραφέων και υπερασπίστηκε την ελευθερία της έκφρασης.

Θα θυμίσω ακόμα τη διαφωνία με τη θέση της ΕΣΣΔ στο θέμα της Κύπρου, η οποία εκφράστηκε από την ηγεσία της ΕΔΑ, άσχετα αν τότε και το Πολιτικό Γραφείο έβγαλε μια ήπια ανακοίνωση και διαφωνούσε με τις απόψεις του Γκρομικό. Υπήρξε το κίνημα των Λαμπράκηδων, απέναντι στο οποίο η ηγεσία του ΚΚΕ στεκόταν με δυσπιστία, για να το χειραγωγήσει... Υπήρξε το κίνημα στον πολιτιστικό χώρο με έκφραση την «Επιθεώρηση Τέχνης», η οποία δέχτηκε επανειλημμένα τα πυρά για ρεβιζιονισμό... κ.λπ.

Υπήρχαν, λοιπόν, πρόδρομα φαινόμενα, τα οποία πίεζαν και τους έξω να επιταχύνουν τις εξελίξεις για την εκκαθάριση του κόμματος. Ισχυρίζομαι ότι και να μην είχε γίνει η δικτατορία θα γινόταν η στροφή. Η 21η Απριλίου απλώς επιτάχυνε τη συνειδητοποίηση των προβλημάτων. Άλλωστε, η 10η Ολομέλεια το έδειξε καθαρά. Εκεί ο Κολιγιάννης κατήγγειλε τη φραξιονιστική δράση διάφορων στελεχών, θέτοντας σαν προτεραιότητα το θέμα της εκκαθάρισης του κόμματος έναντι της απειλούμενης δικτατορίας.

■ Και τη δική σας δράση;

— Στην εισήγησή του καταγγέλλθηκαν ο Παρτσαλίδης, ο Δημητρίου, ο Σταύρος Καρράς, Τζεφρώνης, Βατουσιανός κ.λπ. και από την Ελλάδα ο σύντροφος Νικίδης, που δεν ήταν άλλος από εμένα. Τα μέλη της Κ.Ε. δε γνώριζαν ο ένας τον άλλο. Άλλοι ήταν στο εξωτερικό και άλλοι στο εσωτερικό, αλλά και όλοι όσοι ήμασταν εδώ δεν γνωριζόμαστε μεταξύ μας, μια και καθένα από τα μέλη του Γραφείου Εσωτερικού κρατούσε από πέντε περίπου μέλη της Κ.Ε.

Προς δόξαν λοιπόν της παρανομίας, στην εισήγησή του ο Κολιγιάννης ανέφερε και τον Νικίδη, λέγοντας ότι είναι μέλος του Γραφείου Εσωτερικού και έχει τις γνωστές ρεβιζιονιστικές απόψεις για μετεξέλιξη της ΕΔΑ. Θα μου πείτε, βέβαια, ποιο πρόβλημα υπήρχε με την παρανομία, αφού δε με γνώριζαν οι άλλοι. Ο Κολιγιάννης, όμως, πρόσθεσε ακόμη ένα στοιχείο για τον Νικίδη. Είπε ότι έγραψε το γνωστό άρθρο για τα στελέχη της νέας και της παλιάς γενιάς, το οποίο όμως είχε δημοσιευτεί στην «Ελληνική Αριστερά» με την υπογραφή Νίκος Καρράς!

Στη 10η Ολομέλεια όμως, μια και στην 9η ο Τζεφρώνης είχε θέσει θέμα απαρτίας, συμμετείχαν και 5 μέλη της Κ.Ε. από την Ελλάδα. Συνεδρίαζαν σε άλλο δωμάτιο και η επικοινωνία γινόταν με μαγνητόφωνα και μικρόφωνα. Αν θυμάμαι καλά, ήταν ο Δρακόπουλος, ο Μπριλλάκης,

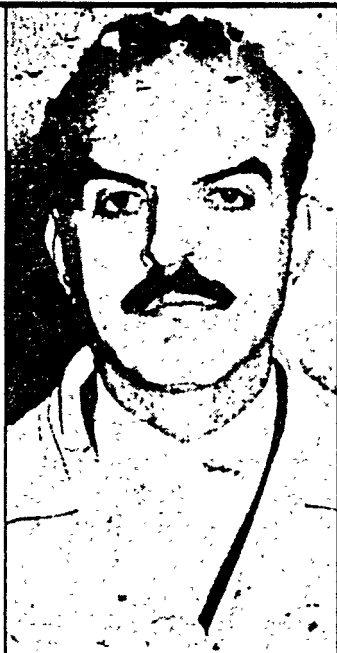
η Γιάννου, η Λούλα η Λογαρά και ο Γιάννης ο Παπαδημήτρης. Ακούν, λοιπόν, την εισήγηση του Κολιγιάννη, που μ' έβγαζε φραξιονιστή και ρεβιζιονιστή και επιφύλασσταν στο δεύτερο μέρος της για τα πρακτικά μέτρα. Με κατηγορούσαν ότι έκανα φραξιονισμό στην Ελλάδα εναντίον του Πολιτικού Γραφείου, με

τάει πριν απ' τη δευτερολογία του, πώς με κατήγγειλε-σαν φραξιονιστή, αφού ο ίδιος με είχε προτείνει για μέλος της Κ.Ε.

■ Για ποιο λόγο σας είχε προτείνει ο Κολιγιάννης;

— Ο Κολιγιάννης είχε έρθει το '58 στην Ελλάδα. Εγώ μόλις είχα βγει α-

Αθήνα 1958. Η Ασφάλεια συλλαμβάνει τον Νίκο Καρρά μετά από τη συνάντηση που είχε με τον Κ. Κολιγιάννη κατά την παράνομη είσοδο του τελευταίου στην Ελλάδα. Στις 5 Δεκεμβρίου 1958 συνελήφθη ο Μανώλης Γλέζος με την κατηγορία ότι συνάντησε τον Κολιγιάννη στις 16 Αυγούστου. Παραπέμφθηκε σε δίκη για κατασκοπεία μαζί με πολλά στελέχη της ΕΔΑ και του ΚΚΕ και μόνο χάρη στη διεθνή κατακραυγή δεν αποφασίστηκε η εσχάτη των ποινών. Πάντως οι συνέπειες για την ΕΔΑ ήταν σημαντικές.

Φωτογραφία του '58. Από το Φάκελο της Ασφάλειας.

την έννοια ότι διαφωνούσα πολιτικά, ιδεολογικά και οργανωτικά, επειδή τις σχετικές πληροφορίες τις έδινε προφανώς η Μίνα η Γιάννου. Μόλις τελείωσε η εισήγησή του Κολιγιάννη, ο Δρακόπουλος ετοίμασε ένα σημείωμα, όπου έγραφε ότι, αγαπητέ Κώστα, τις τοποθετήσεις μας θα τις ακούσετε αργότερα, αλλά τα στοιχεία σας για φραξιονισμό του συντρόφου Νικίδη είναι εσφαλμένα. Πώς να εκτεθεί η Μίνα; Έτσι τους έβαλε και το υπέγραψαν όλοι και το έστειλε στον Κολιγιάννη.

Μετά από τρεις μήνες που βγήκα έξω, πήγα και άκουσα τις μαγνητοταινίες. Σ' αυτές φαινόταν ότι ο Κολιγιάννης δέχτηκε σαν έγκυρο στοιχείο το σημείωμα. Άκουσα, μάλιστα, και τον Παρτσαλίδη να τον ρω-

πό τη φυλακή και είχα μαζί του ένα παράνομο ραντεβού. Τον Κολιγιάννη, βέβαια, δεν τον γνώριζα και μου είχαν πει πως θα συναντήσω απλώς κάποιο μέλος του Πολιτικού Γραφείου. Βρεθήκαμε σ' ένα σπίτι και είπαμε διάφορα. Του είπα ότι κατά τη γνώμη μου η ΕΔΑ είναι σόσιαλδημοκρατία και ότι μετά το 25% υποκλίνονται στα ποσοστά. Ο Κολιγιάννης φαίνεται πως μ' αυτά μ' εκτίμησε και με πρότεινε για μέλος της Κ.Ε. Το ότι ήταν, πάντως, ο Γραμματέας το κατάλαβα αργότερα, όταν λίγο έλειψε να τον πιάσουν σ' ένα παράνομο ραντεβού που είχε με τον Γλέζο. Τότε είχαν συλλάβει τον Μανόλη και η Ασφάλεια είχε γεμίσει τις εφημερίδες με φωτογραφίες του Κολιγιάννη.

■ Ας επανέλθουμε στην περίοδο που προετοίμασε τη διάσπαση. Αναφερθήκατε πριν στον τρόπο με τον οποίο η ηγεσία μπορούσε να ενημερώνεται για τη στάση κάποιων διαφωνούντων. Δηλαδή, από την πλευρά του Πολιτικού Γραφείου, υπήρχε μια αυτόνομη οργανωτική επαφή;

— Ο τρόπος με τον οποίο οικοδομούνταν η σχέση κορυφής με βάση αυτό το κόμμα είναι ένα πολύ μεγάλο θέμα. Εμάς μας είχαν αναθέσει την αυτόνομη καθοδήγηση του κόμματος στην Ελλάδα. Μας τόνιζαν ότι, εάν αποφασίσετε να κηρύξετε επανάσταση για κατάληψη εξουσίας, θα την κηρύξετε χωρίς να μας ρωτήσετε. Η πραγματικότητα, βέβαια, ήταν ότι είχε διαμορφωθεί μια τερατώδης κατάσταση, για τη χειραγωγή και υπονόμευση του Γραφείου.

Όποιος έβγαινε έξω, από γραμματέας οργάνωσης μέχρι απλό μέλος, συναντούσε το Πολιτικό Γραφείο. Όταν γυρνούσε πίσω παρουσίαζε συγκεκριμένα συμπτώματα, μια και στην ενημέρωση που του έκαναν, του τόνιζαν πάντοτε, ότι η καθοδήγηση στην Ελλάδα είναι ορτοουνιστική.

■ Σας κατηγορήσαν, πάντως, ότι η επιλογή της διάσπασης μέσα στη δικτατορία ήταν μια πληγή για το λαϊκό κίνημα.

— Αν ερευνήσουμε τα γεγονότα που προηγήθηκαν θα φανεί ότι η διάσπαση ήταν αναπότρεπτη. Την προετοίμασαν και την επέβαλαν στις ευνοϊκές γι' αυτούς συνθήκες της παρανομίας, υποτάσσοντας τις ανάγκες της Αντίστασης σ' αυτή την προτεραιότητα. Στην 11η Ολομέλεια, που έγινε χωρίς μέλη της Κ.Ε. από την Ελλάδα, ο Κολιγιάννης δεν πήγε, προφασιζόμενος τον άρρωστο, ενώ την ίδια ώρα σχεδίαζε με τους Σοβιετικούς το οριστικό χτύπημα της 12ης. Εμείς δεν ξέραμε καν ότι ετοιμάζεται η 12η. Μας ζητήσαν μόνο τις εκτιμήσεις μας, αυτές που σας είπα στην αρχή ότι τους στείλαμε με το «παλούκωμα» και τα σχετικά. Στις 5 του Φλεβάρη, όμως, ακούω έκπληκτος απ' το Ραδιοφωνικό Σταθμό ότι «το Πολιτικό Γραφείο με μεγάλη θλίψη του αναγγέλλει ότι ο Νίκος Καρράς συνελήφθη και βασανίζεται στην Ασφάλεια». Τι να έκανα; Σκεφτόμενος ότι ίσως επρόκειτο για μια έμμεση ειδοποίηση προφύλαξης, άρχισα να παίρνω πρόσθετα μέτρα. Μετά από λίγες μέρες, όμως, μάθαμε, ότι ο Κολιγιάννης συγκάλεσε τη 12η, χωρίς τα μέλη της Κ.Ε. από την Ελλάδα, μια και όπως τους είπα είχαμε δεχτεί αποφασιστικό χτύπημα με τη σύλληψή μου. Συνεπώς, η απόφαση για τον αποκεφαλισμό των διαφωνούντων είχε ληφθεί οριστικά από το Πολιτικό Γραφείο, ή μάλλον από τον πυρήνα των ορθοδόξων που είχαν την άνωθεν εντολή να «εξυγιάνουν» το κόμμα...

Η στροφή της στροφής

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Τη στιγμή της διάσπασης στο πλευρό του Γραφείου Εσωτερικού πέρασαν οι σημαντικότερες δυνάμεις του κόμματος. Πώς ανατράπηκαν οι συσχετισμοί και επικράτησαν οι υποστηρικτές της 12ης Ολομέλειας;

Νίκος ΚΑΡΡΑΣ: Σιγά σιγά, μέσα στο κόμμα αναβίωσαν και επιβλήθηκαν οι παλιές σχέσεις αναμέτρησης και περιχαράκωσης, για το οποίο όλοι έχουμε ευθύνη. ...Οι πρώτες διαφωνίες με τις δημόσια διατυπωμένες θέσεις μας ξεκίνησαν όταν άρχισε να ανεβαίνει το αντιστασιακό κίνημα. Η μια γραμμή διαφωνίας είχε υποταχθεί στο «πολιτικό» πρεσβεύοντας ότι έπρεπε να κινηθούν οι πολιτικές διαδικασίες για να μπορέσουν να κινηθούν οι μάζες. Η άλλη άποψη, διαπιστώνοντας ότι οι μάζες είναι περιορισμένες από συντάγματα κ.λπ., έδινε προτεραιότητα στο ρόλο που όφειλαν ν' αναλάβουν οι πρωτοπορίες. Αρχίζουν τότε οι πρώτες οξύτητες. Διαφαίνεται ότι αυτό το στελεχικό δυναμικό, που ανέλαβε να εκφράσει τη θέληση του κόμμου για έξοδο από το τούνελ και είσοδο σε μια νέα εποχή, φάνηκε ανίκανο να διαμορφώσει σχέσεις νέου τύπου.

Τότε, επίσης, άρχισαν να βγαίνουν και τα πρώτα στελέχη από τις εξορίες. Εκείνη την εποχή είχαμε και την ολοκλήρωση της Διακήρυξης του '71. Έγινε μια προσπάθεια να γίνει ένας ευρύτατος διάλογος, όσα όρια του δυνατού για εκείνη τη φάση. Κυκλοφορήσαμε και το περιοδικό «Διάλογος», που πιστεύω ότι εξέφρασε μια νέα αντίληψη διαλόγου ανάμεσα σε όλες τις τάξεις.

Η Διακήρυξη, όμως, ουσιαστικά αγνοήθηκε. Γρήγορα συνειδητοποιήσαμε ότι στο εσωτερικό διαμορφωνόταν ένα άλλο ρεύμα που δε διαλεγόταν με το αγωνιστικό κομμάτι του λαού, αλλά με το καθυστερημένο. Είναι χαρακτηριστικό, ότι τότε είχε γράψει ο Σταύρος ο Καρράς στην παρανομία ένα άρθρο για τα διεθνή προβλήματα, το οποίο δημιούργησε σάλο στην Ελλάδα και καταγγέλλθηκε σαν αντισοβιετικό από τους δικούς μας!

■ **Πώς εξελίχθηκε αυτή η σύγκρουση;**

— Τα στελέχη που έβγαιναν από την εξορία εκείνη την εποχή βρίσκονταν υπό ένα ιδιόμορφο καθεστώς νομιμότητας. Έτσι ενώ ανέβηκαν αυτόματα το ειδικό βάρος των νόμιμων στελεχών, σταδιακά διαλύθηκε από το κέντρο της Αθήνας ο παράνομος μηχανισμός αντίστασης που είχαμε δημιουργήσει. Εμείς βγάλαμε στην Ελλάδα το «ΡΙζοσπά-

Ο Νίκος Καρράς στο συνέδριο της FIR (Διεθνής Αντιστασιακών) στη Βενετία, τέλη του '69. Μόλις βγήκε από την Ελλάδα και ζητά εξ ονόματος των παρανόμων τη διεθνή ενίσχυση και το σταμάτημα του μποϊκοτάζ του ΠΑΜ από ορισμένους...

στη - Μαχητή» και όλο το υπόλοιπο υλικό με το οποίο εφοδιάζαμε τις οργανώσεις μας, τον ίδιο καιρό που η ομάδα Κολιγιάννη το παραλάμβανε απ' το εξωτερικό. Η εμμονή, όμως, στη νομιμότητα και στις πολιτικές λύσεις, μας έφτασε στο σημείο να στέλνουμε απ' έξω μετά το 1973 τα πάντα, ενώ οι άλλοι είχαν αρχίσει να δουλεύουν παράνομα και μέσα στην Ελλάδα. Ήταν τότε που είχε επιστρέψει και ο Φαράκος, με κύρια αποστολή να μας αφαιρέσει και τις ελάχιστες πηγές χρηματοδότησης που διατηρούσαμε στο εσωτερικό...

...Δοκιμάσαμε να διευρύνουμε το διάλογο, διευρύνοντας ταυτόχρονα και την ηγετική ομάδα. Δεν το αποδέχτηκαν όμως τα στελέχη που διαφωνούσαν.

Είχε αρχίσει να προβάλλει η απειλή για διάλυση του συνεκτικού ιστού του κόμματος. Με τη στροφή και τη ρήξη του '68, είχε συντελεστεί μια επανάσταση, όσο και αν δεν τη συνειδητοποιούσαμε τότε σ' όλο το βάθος. Είχαμε αποδεχθεί την πρόκληση των καιρών και είχαμε εγκαταλείψει ντε φάκτο το περιχαρακωμένο έδαφος των υπερβατικών δοξασιών και της δοτής αλήθειας. Διάνυσσε μια περίοδο πλάστικότητας, όπου ο μοναδικός συνεκτικός ιστός θα μπορούσε να είναι ένας δυναμικός διάλογος του κόμματος με τον εαυτό του και το κίνημα για νέες συνθέσεις σε ανώτερο επίπεδο. Η παλιά κουλτούρα, με τις ανταγωνιστικές σχέσεις της εξόντωσης και την αρχή «ο σκοπός αγιάζει τα μέ-

σα», απλώς θα κατέστρεφε τη γονιμότητα της επικοινωνίας σε ένα σύστημα ανοιχτό σε καινοτομίες και σε έναν κόσμο γεμάτο αβεβαιότητες στον οποίο είχαμε μπει.

Δυστυχώς, σε δυσμενείς συνθήκες (παρανομία) και σε λίγο χρόνο (μιλάμε για περίοδο 68-72) δεν είχαν διαμορφωθεί οι όροι για μια νέα κουλτούρα, πρώτα απ' όλα σε εμάς τα πολιτικά στελέχη. Παρ' ότι στο ξεκίνημα, είχαμε και μερικές ελπιδοφόρες ενδείξεις μιας νέας αντίληψης συνεργασίας και αλληλεγγύης, για να αναφερθώ εδώ μονάχα στο φαινόμενο του Ελευθερίου που δέχτηκε ανοιχτόκαρδα να συνεργαστεί με τους πρώην διώκτες του... και δεν προσέξαμε όσο έπρεπε τις δυσοίωνες ενδείξεις...

...Έτσι μας πρόλαβαν τα γεγονότα, δηλαδή η ανάπτυξη του κινήματος, με την υποτροπή στην παλιά κουλτούρα μέσα στο κόμμα. Εδώ, πρωτίστερα και επιγραμματικά θα πω ότι αυτή η υποτροπή σημάδεψε την παραπέρα πορεία μέχρι το τέλος. Ενώ πιστεύαμε ότι είχαμε κατακτήσει την αυτονομία μας από το υπερβατικό κέντρο, περιπέσαμε σε χειρότερη μορφή εξάρτησης με την απώλεια της γονιμότητας επικοινωνίας του συστήματος...

...Να μιλήσουμε για περιστατικά, που σηματοδότησαν την κρίση του 72-73;

Έχουμε την περίπτωση του Λεωνίδα του Κύρκου, που αρνήθηκε μόλις αποφυλακίστηκε να γίνει μέλος του Γραφείου. Το γνωστό τελεσί-

γραφο που μας απηύθυνε: παραιτηθείτε! Αποτύχατε στην οργάνωση μαζικής Αντίστασης, στην ενότητα με το ΚΚΕ, σύρατε το κόμμα σε αντισοβιετικό κατήφορο.

Η κατάσταση οξύνθηκε με την τεχνητή αναβίωση της περίφημης αντίθεσης εσωτερικού - εξωτερικού. Αυτή η επιχειρηματολογία στην οποία είχαμε στηριχτεί πριν από τη διάσπαση, ότι δηλαδή το Πολιτικό Γραφείο ήταν 30 χρόνια έξω, αποκομμένο από την ελληνική πραγματικότητα και ζώντας στις ανατολικές χώρες με τα προνόμια των γραφειοκρατών, επανήλθε και στη δική μας την περίπτωση. Επανήλθε, βέβαια, χωρίς ιδεολογικό περιεχόμενο όπως πριν αλλά απλά και μόνο με μια γεωγραφική διάσταση.

■ **Ένα νέο σχίσμα θα ναρκοθετούσε όλο το εγχείρημα που έγινε το '68. Ποιες προσπάθειες κάνατε για να το αποτρέψετε;**

— Πήραμε την πρωτοβουλία να στείλουμε ένα γράμμα στον Κύρκο, στο οποίο του ζητούσαμε ξανά να γίνει μέλος του Γραφείου και του δίνουμε τη δυνατότητα να διορίσει άλλα πέντε μέλη από το εσωτερικό, έτσι ώστε να πλειοψηφούν αυτοί που βρίσκονται στην Αθήνα, να είναι εκεί η καθοδήγηση και να άρουμε την τεχνητή αντίθεση εσωτερικού - εξωτερικού. Ο Λεωνίδας αρνήθηκε και μέχρι σήμερα δεν έχει δικαιολογήσει αυτή τη στάση του. Του δόθηκε η δυνατότητα να αναλάβει την πλειοψηφία της ηγεσίας, αλλά επεδίωξε τη ρήξη και την εξόντωση των διαφορετικών απόψεων.

■ **Έχει λεχθεί ότι το Γραφείο που ήταν στο εξωτερικό από ένα σημείο και μετά σταμάτησε την επικοινωνία με τα στελέχη που ήταν στην Ελλάδα...**

— Αυτό δεν ισχύει. Κατ' αρχήν το Γραφείο ήταν μέσα και δε βρέθηκε ποτέ μόνιμα στο εξωτερικό. Στείλαμε κάτω τον Δρακόπουλο, ο οποίος συνελήφθη. Ο διάλογος διακόπηκε τεχνητά από την άλλη πλευρά.

Το θέμα της λεγόμενης διακοπής της επικοινωνίας και του διαλόγου, που χρησιμοποιήθηκε σαν πρόσχημα για να παροξυνθεί η πόλωση και να αρχίσουν χωρίς συναίνεση και με πνεύμα εξόντωσης οι διαδικασίες, είναι απλό.

Ο Λεωνίδας μας έστειλε έξω την Καλλιस्थένη με καμιά 20αριά ερωτήματα και προτάσεις για να «αρθεί το αδιέξοδο». Τη συζήτηση μαζί της την κάναμε ο Μπριλλάκης και εγώ. Στο τέλος συνομολόγησε και εκείνη ότι οι λύσεις που αποδεχόμασταν και οι απαντήσεις που έπαιρνε ήταν απολύτως ικανοποιητικές.

σύμφωνα με το πνεύμα που του είχε λεχθεί. Συμφωνήσαμε ότι σε 15 μέρες το αργότερο θα τηλεφωνούσε κάποιος ότι «οι πλάκες λέει ο γι-α-τρός ότι είναι καλές», οπότε θα προχωρούσαμε όλοι μαζί. Αν οι πλάκες δεν ήταν καλές, θα εσήμαινε ότι επιβάλλονταν η συνέχιση του διαλόγου. Η εντολή που είχε ήταν προφορικά να μας το φέρει και προφορικά να τους πάει τις απαντήσεις, για λόγους προφύλαξης. Μετά τον αποχαιρετισμό, την άλλη μέρα και λίγες ώρες πριν την αναχώρηση του αεροπλάνου, της πήγα ένα «μνημόνιο» της συζήτησης που το διάβασε και συμφώνησε ότι εξέφραζε πιστά όσα είχαμε πει. Επιφυλάχθηκε στο αίτημά μου να το πάρει μαζί και της είχε λεχθεί να μην κουβαλάει μαζί της τίποτα και την πιάσουν, αλλά θα το φρόντιζε με πρωτοβουλία της. Πέρασαν οι 15 μέρες, πέρασαν 4 μήνες με σιωπή και κατόπιν μας ειδοποίησε το όργανο Αθήνας ότι κατόπιν της μη απαντήσεώς μας, προχωρούν στις διαδικασίες. Αργότερα, μετά την αποκατάσταση του διαλόγου, ο Λεωνίδας μας έγραψε να μην δημιουργούμε θέμα, μια και «Το σημείωμα αναγκάστηκε να το κάψει». Αλλά η Καλλιθένη που έφερνε προφορικά τις απαντήσεις δεν... είχε καεί. Το ενδιαφέρον είναι ότι στις κατοπινές εξηγήσεις του το Γραφείο Αθήνας μας έλεγε ότι ο Λεωνίδας δεν τους είχε ενημερώσει ότι τουλάχιστον είχαμε απαντήσεις αλλά η απάντηση «κάηκε».

Είναι φανερό ότι ο Λεωνίδας στην αντίληψή του για τη σωτηρία του κόμματος επεδίωξε μια «περιτομή» του ηγετικού πυρήνα στη λογική ότι εκκαθαριζόμενο θα δυνάμωνε με την κυριάρχηση μιας άλλης γραμμής. Καλές προθέσεις, όπου ο σκοπός αγιάζει τα μέσα...

■ **Είχατε ενημέρωση για τη θέση των μελών του κόμματος γι' αυτά τα προβλήματα; Τι στάση κρατούσαν στις αντιθέσεις σας;**

— Είχαμε τακτική επικοινωνία με τον Δρακόπουλο, ο οποίος μας ενημέρωνε ότι όλα τα φυλακισμένα στελέχη ήταν μαζί μας. Διαμορφώναμε μάλιστα τις απόψεις μας για τα πολιτικά και διαδικαστικά ζητήματα, αξιοποιώντας τις υποδείξεις που μας έστελναν. Ο Φιλίνης μας έγραφε τότε, ότι οι άλλοι έχουν σκοπό να φυτοζωήσουν το κόμμα. Υπάρχουν τα δημοσιευμένα άρθρα του Φιλίνη που υπεράσπιζε την οργανωτική μας αντίληψη και του Λουκίδη (Λ. Κύρκου) που αντιπαράθετε στην αντίληψή μας για την Αντίσταση τη λογική της κίνησης των πολιτικών διαδικασιών. Μετά όμως από κάποιες ενημερώσεις που τους έκανε ο Τζεφρώνης (ο οποίος είχε από παλιότερα την αντίληψη ότι θα έπρεπε να αναγνωρίσουμε το Σύνταγμα Παπαδόπουλου για να κινηθούν οι μάζες),

οι σύντροφοι μετέβαλαν ξαφνικά άποψη. Άρχισαν να μας γράφουν ότι τα πράγματα έχουν φτάσει σε αδιέξοδο, έχουν δίκιο οι κάτω και παραδώστε τους. Με πρωτοβουλία δική μου, αποφασίσαμε ότι δεν μπορούσαμε να εκβιαστούμε και να παραδώσουμε την ηγεσία σε άγνωστης σε μας σύνθεσης όργανο (ναι!!) φορέα αντιλήψεων αντίθετων με τις δημόσια διατυπωμένες θέσεις του κόμματος και μηνύσαμε να παραδώσει ο Δρακόπουλος (που μπορεί να ήταν φυλακισμένος αλλά ήταν Γραμματέας του Κόμματος), ο Παρταλίδης και ο Φιλίνης (για και συμφωνούσαν μ' αυτή την εξέλιξη. Δεν τους ζητήσαμε καν να καθοδηγήσουν, αλλά να λειτουργήσουν απλώς ως διαμετακομιστικός σταθμός παράδοσης της ηγεσίας).

Μετά την άρνηση των τριών να παραλάβουν παραιτήθηκα. Απόσπασα, μάλιστα, μια απόφαση να κατεβώ στην Ελλάδα για να παραδώσω στη νέα ηγεσία, αφού έπαιζα το ρόλο Αναπληρωτή Γραμματέα.

Εν τω μεταξύ, όμως, μόλις έλαβαν στην Αθήνα ο Λεωνίδας και οι άλλοι ένα σημείωμα που ανακοίνωνε την παραίτησή μας, αντέδρασαν. Είπαν ότι εσείς έχετε διακόψει επαφή ένα τετράμηνο μαζί μας και εν πάση περιπτώσει να αρχίσουμε πάλι

το διάλογο. Ενώ μάλιστα είχα έρθει στην Ελλάδα, αντί να με συναντήσουν μου έστειλαν μια επιστολή, στην οποία μου ανακοίνωσαν ότι το Γραφείο ήρε την παραίτηση και ότι, εφόσον ελλείπει πλέον ο λόγος της αποστολής μου, εντέλλομαι να επιστρέψω πίσω.

Επιστρέφοντας δε δέχτηκα την άρση της παραίτησης, πιστεύοντας ότι βρισκόμασταν μπροστά σ' ένα πραξικόπημα που διέλυε την ηγετική ομάδα και φιλοδοξούσε να εγκαθιδρύσει μια διαφορετική συμβιβαστική αντίληψη μέσα στο κόμμα. Τους τόνισα, λοιπόν, ότι δε μετέχω σε καθοδηγητικές ευθύνες και δε θέλω να απολογούμαι στους κεντρικούς πολιτικούς που έρχονταν έξω και μας έλεγαν ότι οι δικοί σας στην Αθήνα θέλουν να αναγνωρίσουν το χουντικό Σύνταγμα και να νομιμοποιήσουν τις εκλογές του Μαρκεζίνη.

■ **Η πρώτη και πιο σημαντική πολιτική απόφαση της νέας καθοδήγησης αφορά την εξέγερση του Πολυτεχνείου.**

— Μέχρι τώρα δεν έχω βγει να μιλήσω δημόσια γι' αυτό το θέμα, όπως και για άλλα, κηδόμενος του χώρου αυτού από τον οποίο προήλθα και στον οποίο πρωτοστάτησα...

Αθήνα 1973. Ο Νίκος Καρράς επιστρέφει παράνομα στην Ελλάδα, μεταμφιεσμένος σε Γερμανό τουρίστα. Χωρίς μoustάκι και με περούκα κυκλοφορεί αγνώριστος.

Το θεωρώ, όμως, το μεγαλύτερο στίγμα του ΚΚΕ (εσωτερικού), αληθινή προδοσία στην επανάσταση που δεν έχει ξαναγίνει στην ιστορία του κόμματος.

Η στάση στο Πολυτεχνείο φανεώνει τον τύπο του διαλόγου που επιλέχθηκε να γίνει με τις μάζες. Ένα διάλογο που, όπως προανέφερα, αφορούσε μόνο τα καθυστερημένα κομμάτια τους και όχι τα πρωτοπόρα και επαναστατικά. Μόλις έγινε η εξέγερση του Πολυτεχνείου, αυτοί την αναθεμάτισαν με την απόφασή τους, τα περίφημα «μαθήματα του Νοέμβρη». Τους έστειλα τότε ένα γράμμα, υβριστικότατο, παρόλο που ήμουν παραιτημένος, αναφέροντας ότι αυτές οι θέσεις ήταν κατ'άπιστες. Πολλά από τα στελέχη, που σήμερα πρωτοστατούν στις παρελάσεις με τις σημαίες, τότε έκλαιγαν γιατί «το Πολυτεχνείο μας πήγε δέκα χρόνια πίσω».

Μια εβδομάδα μετά το Πολυτεχνείο έγραψα ένα άρθρο στην «Ελευθέρη Ελλάδα» με τίτλο «Οι ματωμένες σημαίες μας μηνούν τη νίκη», για το οποίο ο Κώστας Φιλίνης είπε αργότερα, ότι αποτελούσε «πισώπλατο χτύπημα του Νίκου Καρρά, στο απώγειο της ανηθικότητάς του, επειδή πίστεψε ότι ο Ιωαννίδης θα μας έπιανε και επί των πτωμάτων μας θα αναλάμβανε ξανά την ηγεσία με την παλιά γραμμή».

Η σύμπτωση ήταν ότι στο ίδιο φύλλο της «Ελευθέρης Ελλάδας», στη διπλανή σελίδα, είχε γράψει ένα άρθρο ο Καρίγιο με τίτλο τα «Διδάγματα του Πολυτεχνείου». Εκείνη την εποχή μέσα στο Ισπανικό Κομμουνιστικό Κόμμα γινόταν μια έντονη διαπάλη, κι ο Καρίγιο έβρισκε στην περίπτωση του Πολυτεχνείου το επιχείρημα με το οποίο θα αντιμετώπιζε τους δεξιούς εσωκομματικούς αντιπάλους του, που ήθελαν να συνδιαλλαγούν με τον Φράνκο. Το ΚΚΕ Εσωτερικού τότε αντέδρασε, θεωρώντας την αρθρογραφία του Καρίγιο... επέμβαση στα εσωτερικά του. Ο Ισπανός κομμουνιστής, όμως, ήταν ο άνθρωπος κλειδί για τις διενεκές σχέσεις του κόμματος. Όταν βγήκε, λοιπόν, έξω ο Φιλίνης, τον έπιασα και του είπα ότι θα δημιουργήθουν προβλήματα στις σχέσεις τους. Ξεχνώντας τα περί «πισώπλατου χτυπήματος» του Καρρά, βρέθηκε με τον Καρίγιο και διευθέτησε την «παράνομη»!

...Με τις διαδικασίες και τη στάση απέναντι στο Πολυτεχνείο, ολοκληρώνεται η στροφή της στροφής του '68...

(Στο επόμενο τεύχος θα δημοσιευτεί το κομμάτι της συζήτησης που αναφέρεται στις εκτιμήσεις και τα συμπεράσματα του Νίκου Καρρά από την 20χρονη αυτή πορεία).

Χ.Μ. - Γ.Π. - Δ.Ψ.

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΟΤΣΗ

Ο α εντυπωσιάστηκαν οι τηλεθεατές το περασμένο Σαββατοκύριακο — όσοι, τουλάχιστον, δεν θυμήθηκαν ότι άνοιξε το Τριώδιο — με την αντισοβινιστική μάσκα διαλλακτικότητας του πρωθυπουργού Ανδρέα Παπανδρέου στο Νταβός. Περισσότερο από τα μειδιάματα και τις χειραψίες με τον Τούργκοτ Οζάλ ήταν το ύφος βαριάς ευθύνης, που εντυπωσίαζε και τα υψηλόφωνα κηρύγματα — σε χαμηλούς φωνητικούς τόνους:

«Δεν πρόκειται με τα όπλα να λύσουμε τη διαφορά — όποια διαφορά. Θα τη λύσουμε με την πάροδο του χρόνου, με την προσπάθεια, με την ελπίδα, με την καλή θέληση, με τις επαφές και την επικοινωνία».

Οι πολεμοχαρείς ιαχές του «Βυθίσατε το Χόρα» και τα πατριωτικά παραληρήματα του «δεν διαπραγματευόμαστε ούτε σπιθαμή του χερσαίου, εναερίου, θαλασσιού και υποθαλασσιού εθνικού χώρου», αφού απέδωσαν όσα απέδωσαν (την εξουσία στο ΠΑΣΟΚ, τις καλύτερες από ποτέ σχέσεις με τις ΗΠΑ και το ΝΑΤΟ, την «αγορά του αιώνα» κ.ά.) ανήκουν πια σε παρωχημένες εποχές.

Ακολουθώντας την πεπατημένη του Κων. Καραμανλή (με τον Ντεμιρέλ στις Βρυξέλλες και με τον Ετσεβίτ στο Μοντρεάλ) ο Αν. Παπανδρέου αυτοπροβλήθηκε στο Νταβός ως ο εθνικός ηγέτης, ο ταγμένος να σώσει αυτή τη χώρα και από «τη μόνιμη εξ ανατολών απειλή».

Το νέο «προφίλ» δεν αποκλείεται να επηρεάσει ευεργετικά τις ελληνοτουρκικές σχέσεις, για τη διευθέτηση των οποίων δεν υπάρχει άλλος δρόμος από το διάλογο. Αλλά παράλληλα, θα εξυπηρετήσει και τα προσωπικά πολιτικά σχέδια του Παπανδρέου, τον οποίο θα συνηθίσουμε εφεξής να βλέπουμε να πρωταγωνιστεί σε ρόλους εθνικούς και διεθνικούς — και, πάντως, υπερκομματικούς.

Πληθαίνουν, πράγματι, οι ενδείξεις και γίνονται σαφέστερες οι πληροφορίες, που φέρουν τον πρωθυπουργό να οδεύει σταθερά προς την Προεδρία της Δημοκρατίας. Στα δημοσιογραφικά γραφεία διαδίδονταν επίμονα ότι το θέμα ετέθη, καθαρά ή υπαινικτικά, στις πρόσφατες συναντήσεις του πρωθυπουργού με τους αρχηγούς της ΝΔ Κων. Μητσοτάκη και της ΔΗΑΝΑ Κ. Στεφανόπουλο. Κατά τις διαδόσεις αυτές, ο Στεφανόπουλος δεν θα είχε αντιρρήσεις σε μία τέτοιου είδους συνδιαλλαγή, που μπορεί να αποδειχθεί σωσίβιο για την κομματική επιβίωση της ΔΗΑΝΑ και δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μελλοντική συμμετοχή της σε κυβερνήσεις συνασπισμού.

Αλλά ο Κων. Μητσοτάκης και αν ακόμη θεωρούσε ότι προσωπικά τον εξυπηρετεί μια τέτοια προοπτική δεν διανοείται ότι θα μπορούσε να θίξει, έστω, στη ΝΔ (χωρίς να κλονίσει ανεπανόρθωτα την ήδη επισφαλή θέση του) θέμα να υποβληθεί η προεδροποίηση του Παπανδρέου — για να λείψει η καταλυτική παρουσία του στον πολιτικό στίβο.

Η ανάδειξη, πάντως, του Παπανδρέου στο ύπατο αξίωμα δεν είναι θεωρητικά δυνατή, παρά με τη σύνθεση της σημερινής Βουλής, στην οποία η ΝΔ δεν διαθέτει πλέον τους 126 βουλευτές, που εξέλεξε το 1985. Ο μαγικός αριθμός των 180 βουλευτών δεν είναι ανέφικτος — όσο κι αν αυτή τη φορά το ΚΚΕ θα απαιτήσει χειροπιαστά ανταλλάγματα για να ενδώσει.

Το σενάριο των δύο διαδοχικών εκλογικών αναμετρήσεων το 1989 και το 1990 μάλλον φαίνεται απίθανο. Όχι μόνο γιατί το αποκλείει η καλά πληροφορημένη (εκτός του Κουτσόγιωργα) τη χρησιμοποιούν όλα και συχνότερα και τα «αριστερά» στελέχη του Εκτελεστικού Γραφείου) «Αυριανή», που επιμένει ότι για να γίνει ο Παπανδρέου Πρόεδρος της Δημοκρατίας δεν θα χρειαστεί να στηθούν δύο φορές οι κάλπες, γιατί στη σημερινή Βουλή «θα τα κανονίσουν όλα ο Ανδρέας και ο Μένιος». Αλλά γιατί, όσο κι αν αποδώσει η κυβερνητική δραστηριοποίηση και η κομματική «ανασυγκρότηση», το ΠΑΣΟΚ δεν μπορεί να προσδοκά από τις εκλογές του 1989 καλύτερη από τη σημερινή σύνθεση της Βουλής. Και η μερική (με την απώλεια της αυτοδυναμίας) ήττα στις κάλπες του 1989 μπορεί να μετατραπεί σε εκλογική συντριβή το 1990 — οπότε δεν θα υπάρχουν ούτε οι αναγκαίες 150 ψήφοι στη Βουλή για την προεδρική εκλογή.

Αν κάτι έχει καταστεί σαφές από την πολιτική σταδιοδρομία του Παπανδρέου ως τώρα είναι ότι δεν «ρισκάρει», δεν διακινδυνεύει τίποτα: παίζει πάντοτε εκ του ασφαλούς, με προεξοφλημένη τη νίκη. Γι' αυτό και η μόνη περίπτωση να διαφοροποιηθούν τα σχέδια στο Καστρί είναι αυτή, που επισπαστεί ο σοβαρός στις εκτιμήσεις του Κ. Σημίτης: Ο εκλογικός αιφνιδιασμός, αν υπάρξουν έγκυρες και πειστικές σφυγμομετρήσεις, που θα δείξουν να προηγείται το ΠΑΣΟΚ της ΝΔ, έστω και κατά μια μονάδα.

Μονωδία Τριωδίου

Το «εμπόδιο Σαρτζετάκη», που πολλοί προβάλλουν ως ανυπέρβλητο για την ευδόση αυτών των σχεδίων, μάλλον δεν θεωρείται από τα πλέον σοβαρά για το πρωθυπουργικό περιβάλλον: είναι απ' αυτά, που σίγουρα έχει τον τρόπο (τις μεθόδους και τα μέσα) να κανονίσει ο Μένιος».

Πρόσθετη ένδειξη για τη διαγραφόμενη πορεία του Αν. Παπανδρέου προς την Προεδρία της Δημοκρατίας παρέχει η έξαρση στην «κούρσα της διαδοχής», η οποία όλο και δυσκολότερα πλέον μπορεί να υποβόσκει στα παρασκήνια, χωρίς θεαματικές συγκρούσεις.

Τα δύο «φαβορί» έχουν ήδη ξεχωρίσει:

Ο Μένιος Κουτσόγιωργας, πληθωρικός και πολυπράγμων, είναι ο μοχλός για τη γενική δραστηριοποίηση της κυβερνητικής μηχανής, στην οποία έχουν στηριχθεί όλες οι ελπίδες για μια ευνοϊκή για το ΠΑΣΟΚ αναστροφή του εκλογικού σώματος. Η προσωπική σφραγίδα του Μένιου υπάρχει πλέον σε όλους τους τομείς της διοίκησης, ενώ είναι εμφανή, για πρώτη φορά, τα ερείσματά του και στον κομματικό μηχανισμό: από την πάλη ποτέ εχθρική «τρόικα» της «ιστορικής ηγεσίας» έχει προσεταιριστεί τον Άκη Τσοχατζόπουλο κι έχει αποκαταστήσει σχέσεις συνεργασίας — στη βάση «λυκοφιλίας» έστω — με τον Κ. Λαλιώτη και αμοιβαία υπολογιστικής ουδετερότητας με τον Γ. Γεννηματά. Δεδομένη παραμένει ακόμη η δημοτικότητα του Μένιου — με τον γραφικό έως χυδαίο «λαϊκισμό» και τις ηχηρές «αντιδεξιές» κορώνες — ενισχυμένη τελευταία από τις θέσεις του στην εισοδηματική πολιτική. Τα μεγαλύτερα προβλήματα τα αντιμετωπίζει στο χώρο των «παλαιοκομματικών» του ΠΑΣΟΚ, από τον οποίο, ακριβώς, προέρχεται.

Δεύτερο «φαβορί» προβάλλεται ο Γ. Γεννηματάς, ο οποίος έχει καταφέρει να δημιουργήσει την εικόνα του πλέον αποδοτικού υπουργού, σε όποιον τομέα του ανατίθεται και να διευρύνει συνεχώς τις συμπάθειές του σε φιλική προς το ΠΑΣΟΚ διακεκλιμένη αλλά και στους αντιπάλους — τόσο της δεξιάς, όσο και κυρίως της αριστεράς. Με τη μικρότερη θητεία στο πλευρό του Αν. Παπανδρέου, σε σύγκριση με τους εσωκομματικούς αντιπάλους του, φαίνεται ως ο πλέον πρόικισμένος να τον μιμηθεί: Έχοντας εγκολπωθεί το αξίωμα για την εξουσία ότι είναι σαν το βιολί, που το πιάνεις με το αριστερό και το παίζεις με το δεξί, καλύπτει τα πολιτικάντικα τερτίπια με μια αποτελεσματική προς κάθε κατεύθυνση σαγήνη.

Ανάμεσά τους συνθλίβεται προς το παρόν ως «αουτσάιντερ», ο πρωτότοκος της δυναστείας Γιώργος Παπανδρέου — ενώ ο θριαμβευτής της εκλογικής μάχης του 1985 Κώστας Λαλιώτης, με ψαλλιδισμό να τα φτερά από τον ετήσιο παραπολιτισμό, αναλώνεται ως περιστασιακός νεροκουβαλητής και για τους τρεις,

**Φαίνεται ότι ο
πρωθυπουργός
οδεύει σταθερά
προς
την προεδρία**

αναμένοντας τις «καλύτερες μέρες». Σ' αυτή την «κούρσα διαδοχής» έχει ακριβώς και την εξήγησή του το φαινόμενο Γ-ΑΛ. Μαγκάκη, που προκάλεσε τόσο θόρυβο την περασμένη εβδομάδα, εντός και εκτός Βουλής. Όσοι αμφισβητούν την τολμη και τον αυιορμητισμό του υπενθυμίζουν ότι ουδέποτε ως υπουργός χρησιμοποίησε φραστική οξύτητα, όπως στην επίθεσή του κατά του Κουτσόγιωργα για το — όντως — δεξιό και αντιδραστικό νομοθέτημα περί Δικαστικών Κωδίκων: Εξετέθη επανειλημμένα ως ανακόλουθος στο υπουργείο Δικαιοσύνης (στον Σωφρονιστικό Κώδικα, την υπεσχημένη κατάργηση των Στρατοδικείων, στο νόμο για τα ναρκωτικά κ.ά.) ενώ στο υπουργείο Υγείας δεν τράβηξε ως τη ρήξη τη σύγκρουση με τον Κατσάνεβα.

Το θέμα δεν είναι αν τον ενθάρρυνε ο Αλευράς ή ο Λιβάνης — που έχει ορκιστεί να εξοντώσει τον Μένιο με όποιες συνέπειες. Αλλά ότι έχουμε ήδη τα πρώτα απλά δείγματα για το πόσο σκληρή θα είναι η «κούρσα διαδοχής» — με τα «συντροφικά μαχαιρώματα» (κατευθυνόμενα συχνά από το Καστρί) σε συνεχή ημερήσια διάταξη... Γ.Β.

Ο Κολλοσός του Περισού

■ Μετά τη συμφωνία για το «Ενωτικό» Συνέδριο της Γ.Σ.Ε.Ε., δεν είναι σκόπιμο να σπεύσουμε σε προβλέψεις του τύπου «νέο μορατόριουμ» μεταξύ ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ, ή αντίθετα ότι η προσυνεδριακή διαδικασία θα περάσει από τέτοιους σκοπέλους που θα ανατρέψουν τις καταρχήν συμφωνίες και τις δυνατότητες διεξαγωγής του Συνεδρίου. Άλλωστε, ο καιρός θα δείξει. Εκείνο όμως που είναι σίγουρο, είναι ότι η συμφωνία επισφράγισε το κλείσιμο της παρένθεσης που άνοιξε η διάσπαση της ΓΣΕΕ, πριν 2 χρόνια περίπου. Και ακόμη περισσότερο, το κλείσιμο της περιόδου που σημάδεψε η στρόφη της πολιτικής του ΠΑΣΟΚ μετά τον Οκτώβριο του '85. Είναι λοιπόν κατάλληλη η στιγμή να εξεταστεί απολογιστικά η σημερινή θέση των δυνάμεων της Αριστεράς μετά απ' αυτή την «αποκαλυπτική» διετία, καθώς και οι προοπτικές της στο ερχόμενο διάστημα που, ως γνωστόν, έχει καταληκτήρια ημερομηνία τις επόμενες εκλογές.

Μετά την εκλογική νίκη του ΠΑΣΟΚ του '81, πολλοί στις ηγεσίες της Αριστεράς εναπόθεσαν τις ελπίδες τους στην «υπόθεση της κλεψύδρας». Κατ' αυτή, ήταν η ώρα που ο κόσμος των «δημοκρατικών και αριστερών δυνάμεων» γέμιζε το κομμάτι του ΠΑΣΟΚ σε λίγο καιρό και με την κατάλληλη δουλειά, η κλεψύδρα φυσιολογικά θα 'πρεπε να γυρίσει ανάποδα.

Αν σκεφτούμε μ' αυτό τον τρόπο, η διετία της αυταρχικής στρόφης του ΠΑΣΟΚ ήταν η κατάλληλη περίοδος για να επαληθευτεί η «υπόθεση». Βέβαια επειδή κάτι τέτοιο δεν έγινε, κάποιοι σταμάτησαν να κοιτάζουν την κλεψύδρα, αλλά φαίνεται ότι ταυτόχρονα έχασαν και την αίσθηση του χρόνου. Έτσι διαβάζουμε απόψεις που θυμίζουν ακραίες προπαγανδιστικές εξάρσεις της Τρίτης Περιόδου της Διεθνούς στα μακρινά χρόνια της δεκαετίας του '20:

«Η ενδεχόμενη αυτοδυναμία της Ν. Δημοκρατίας μετά τις προσεχείς εκλογές — και μάλιστα με όσο το δυνατόν πιο ενισχυμένη Αριστερά και πιο κουτσουρεμένο ΠΑΣΟΚ — θα έχει πολλαπλά ευεργετικές επιπτώσεις. Και πρώτα - πρώτα γιατί θα την ξαναθυμηθούμε και θα συνειδητο-

ποιήσουμε πως ο τόπος χρειάζεται άλλη πολιτική — και όχι βέβαια αυτή που πρόσφερε ή θα ήταν σε θέση να ξαναπροσφέρει το ΠΑΣΟΚ... Έτσι η Αριστερά θα γίνει πόλος έλξης και συσπείρωσης και θα την ακολουθήσουν — την Αριστερά και την πολιτική της — και οι υγιείς δυνάμεις που είναι ακόμα εγκλωβισμένες στο ΠΑΣΟΚ. Ας μην τρέμουν λοιπόν κάποιον το ενδεχόμενο αυτοδυναμίας της Ν. Δημοκρατίας. Θα είναι, κατά τη γνώμη μου, το συγκριτικά πολύ, μα πολύ μικρότερο κακό για την Αριστερά».

(Κ. Νικολάου, «Ιστορική η απόφαση του Δεκεμβρίου της Κ.Ε. του ΚΚΕ», Ριζοσπάστης, 17-1-1988)

Τέτοιες τυφλώσεις, και όχι απόψεις, σφραγίζουν την αποτυχία της Αριστεράς να εκμεταλλευτεί όλο το προηγούμενο ευνοϊκό διάστημα.

Οι λόγοι είναι πολλοί, αλλά ας αρκεστούμε στους σημαντικότερους.

Πριν απ' όλα, γιατί η επίσημη Αριστερά δεν είχε καταφέρει να προβλέψει ότι αργά ή γρήγορα το ΠΑΣΟΚ ήταν αναγκασμένο να περάσει από τις «συμπληγάδες πέτρων» μιας τόσο δύσκολης συγκυρίας.

Και σ' αυτή την περίπτωση η πρόβλεψη δεν είναι συνώνυμη της μαντείας, αλλά αποτέλεσμα της ανάλυσης και της ιχνηλάτησης της πορείας και της φυσιογνωμίας του ΠΑΣΟΚ μέσα από επιστημονικά εργαλεία και την πείρα του μαζικού κινήματος.

Το ΠΑΣΟΚ ήταν χώρος ειδικών αντιφάσεων. Εξελίχτηκε σε κόμμα εξουσίας, γιατί πρόσφερε την απαραίτητη, στη συγκυρία, διαμεσολάβηση ανάμεσα στο κράτος και τις λαϊκές τάξεις. Η ηγεμονική του θέση είναι άμεσα εξαρτημένη από την ικανότητα να εξασφαλίζει αυτή τη διαμεσολάβηση, με άλλα λόγια, την ανάγνωση, την εμπιστοσύνη, την τήρηση των κοινωνικών συμβολαίων με τις λαϊκές τάξεις.

Αλλά η παρατεταμένη και οξυνόμενη καπιταλιστική κρίση καθιστούσε αυτή την πλευρά το αδύνατο σημείο, την «αχίλλεια πτέρνα» του ΠΑΣΟΚ, και η διαταραχή της απειλούσε να τινάξει στον αέρα το οικοδόμημα.

Η «στρόφη» του '85 απέδειξε για μια ακόμη φορά την ικανότητα του κράτους να «καταπίνει» τους επίδοξους μεταρρυθμιστές του.

Το ΠΑΣΟΚ του '81, σαν διαχειριστική πολιτική δύναμη του καπιταλισμού και της κρίσης, ήταν «μοιραίο» να εξελιχθεί στο ΠΑΣΟΚ του '85, καταστρέφοντας σιγά σιγά το «φιλολαϊκό» και «αριστερό» προφίλ του.

Η αποκάλυψη της «κρίσης του ΠΑΣΟΚ» έχει να κάνει αποκλειστικά μ' αυτή τη διαδικασία μεταστροφής. Όλη η προηγούμενη περίοδος καθορίστηκε από την πάλη του ΠΑΣΟΚ μ' αυτό τον «εσωτερικό εχθρό», περπατώντας συνέχεια πάνω σ' ένα τεντωμένο σχοινί.

Παράξενο, αλλά όχι αδύνατο, μια πλατιά λεωφόρος να καταλήγει σ' ένα τεντωμένο σχοινί. Το ίδιο όμως είναι, ότι υπάρχουν άνθρωποι μαθημένοι να περπατούν ατέλειωτες φορές πάνω σε τεντωμένα σχοινιά.

Τέτοιοι ακροβάτες δεν κάνουν καριέρα μόνο στο τσίρκο, αλλά μερικές φορές και στην πολιτική. Και το ΠΑΣΟΚ και ο Α. Παπανδρέου έχουν δείξει κατ' επανάληψη ότι διαθέτουν και τέτοιες ιδιότητες. Η πτώση είναι σίγουρη, μόνο όταν βρεθεί κάποιος — εκτός σενναρίου — και τους σπρώξει. Στην πολιτική γλώσσα, αυτό το «σπρώξιμο» λέγεται πολιτικός σχεδιασμός, εκμετάλλευση μιας εν εξελίξει ευνοϊκής συγκυρίας, και είναι η δεύτερη σημαντική έλλειψη της επίσημης Αριστεράς.

Όταν ξημερώσει η «Επόμενη μέρα»...

Σαν στοιχεία αυτού του πολιτικού σχεδιασμού χρειάζονταν πρωτοβουλίες που να τονίζουν και να διευρύνουν το διαμεσολαβητικό ρόλο και τις απορρέουσες αντιφάσεις του ΠΑΣΟΚ, το νεφελώδη χαρακτήρα της Αλλαγής μέσα από τον κρατικό μηχανισμό, την αδυναμία μιας μόνιμης μεταρρυθμιστικής πολιτικής που να διευρύνει τις θέσεις των εργαζομένων. Και, τέλος, τη ρευστότητα του «φιλολαϊκού συμβιβασμού» της πρώτης τετραετίας, που ήταν αδύνατο να οδηγήσει σε τίποτε άλλο, παρά σε μια πρωτοβουλία εξόδου του κεφαλαίου και των πολιτικών εκπροσώπων του απ' αυτόν το συμβιβασμό και στην ανάληψη της στρατηγικής της επίθεσης απέναντι στις λαϊκές τάξεις από καλύτερες θέσεις λόγω της ενσωμάτωσης και της διάλυσης του λαϊκού κινήματος,

που είχε κατορθωθεί την προηγούμενη περίοδο. Μόνο μέσα από κατάλληλη προεργασία θα μπορούσε η επίσημη Αριστερά να εκμεταλλευθεί την ευνοϊκή συγκυρία της εξαπόλυσης της επίθεσης του κεφαλαίου και της ορατής κρίσης του ΠΑΣΟΚ.

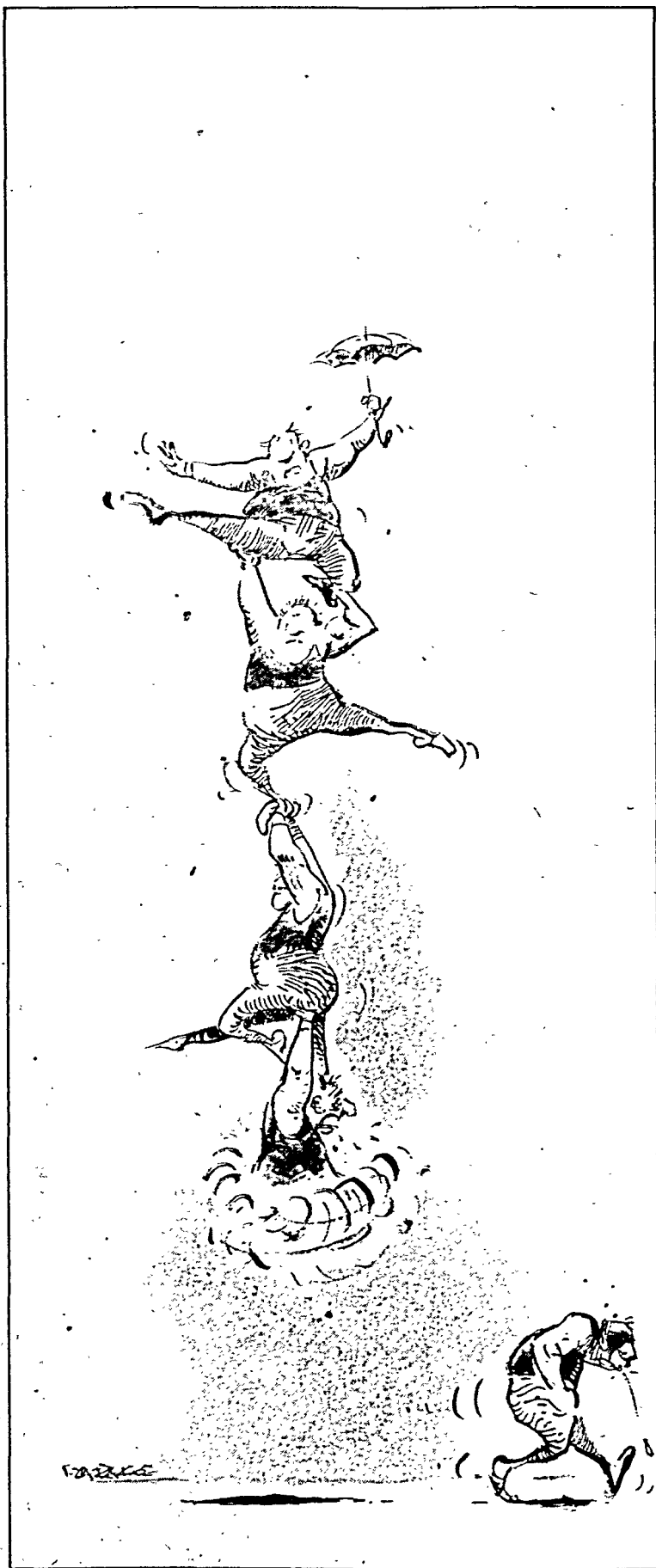
Και επειδή κάτι τέτοιο δεν υπήρχε, αναζητήθηκε το μαγικό φίλτρο του Δρυΐδη, η πολιτική της Συμπάρταξης. Μια πολιτική καταδικασμένη στην αποτυχία για χιλίους λόγους, από τους οποίους οι ελάχιστοι δεν ήταν ο πολιτικισμός και ο κυβερνητισμός, σαν στρατηγικά αμαρτήματα από τα οποία έπασχε. Έτσι λοιπόν η αφόρητα αργοπορημένη προσπάθεια «ρετουσαρίσματος» και εκσυγχρονισμού του ΚΚΕ μεταμφέστηκε σε συνολική πρόταση για να γίνει η Αριστερά «ρυθμιστική δύναμη» και για τη διέξοδο της κοινωνίας από την κρίση.

Καθώς οι πολιτικές πρωτοβουλίες κρίνονται από τα αποτελέσματά τους, ας ρωτήσουμε. Εκείνο το «πρωτογενές υλικό» της Συμπάρταξης, η αυθόρμητη ενότητα της πάλης απέναντι στην κυβερνητική πολιτική της λιτότητας του «θερμού χειμώνα» του '85, τι απέγινε σήμερα; Μήπως οι απεργίες - attractions παρότι σαφώς έκφραζαν τις αγωνιστικές διαθέσεις μεγάλων λαϊκών μαζών, οδηγήθηκαν σε αδιέξοδο; Μήπως σήμερα, η «κρίση του συνδικαλισμού», της ίδιας της πρακτικής της μαζικής διεκδικητικότητας και των κινητοποιήσεων, βρίσκονται στο αποκορύφωμά τους, καθώς είναι σηματοδόμενες από τη στάμπα της «μη αποτελεσματικότητας»... Και ακόμη περισσότερο, σήμερα τι έχει μείνει από τη ρελάνς του ΚΚΕ στις Δημοτικές εκλογές, που να προάγει τη θέση της Αριστεράς; Σίγουρα πολύ φτωχά πράγματα.

Ας μη γελιόμαστε. Η Συμπάρταξη, στο σημείο που θα έπρεπε να έχει το μεγαλύτερο βάρος και να βρίσκει την κεντρική της υπόθεση, παρουσιάζει το μεγαλύτερο κενό. Δε διαθέτει σοβαρή και αξιόπιστη απάντηση για την «Επόμενη μέρα» ή, αλλιώς, δεν απαντά στο κεντρικό ερώτημα του κόσμου (και του πολιτικού παιχνιδιού): μετά το ΠΑΣΟΚ, τι; Γιατί τα πράγματα για να ενδιαφέρουν τον κόσμο πρέπει να γίνονται σαφή και ευδιάκριτα.

Οι προοπτικές της Αριστεράς: «Μηδεν βαθύ, σχεδόν μαύρο»

Τι σημαίνει μια Αριστερά των 20, έστω των 30 εδρών στο Κοινοβούλιο; Μήπως ότι θα εξασφάλιζε μια καλύτερη «ομάδα πίεσης» προς το ΠΑΣΟΚ; Ή κάτι σαν αυτά που φαντασιώνεται πιο συχνά ο Α. Κύρκος; Η διεκδίκηση λοιπόν εκλογών με απλή

αναλογική πρέπει να συνοδεύεται με συγκεκριμένη πολιτική πρόταση, με διεκδίκηση κυβερνητικών ευθυνών από την ΕΑΡ...» Και πράγματι, έχει δίκιο. Μόνο σ' αυτή την αποκαλυπτική κατεύθυνση, δηλαδή μεταφρασμένη στους όρους του πολιτικού παιχνιδιού, αποκτά το μοναδικό της νόημα η πρόταση, καθώς παρουσιάζει

τα διαπιστευτήρια της «αποτελεσματικότητας». Μόνο που αυτή ακριβώς είναι η «αποτελεσματικότητα» της επίσημης πολιτικής σκηνής, δηλαδή του ευνουχισμού της πολιτικής στη διαπραγμάτευση «εκχωρημένων δικαιωμάτων» της κοινωνίας. Σ' αυτό το παιχνίδι η επίσημη Αριστερά είναι αναγκασμένη να παίζει

με σημαδεμένη τράπουλα. Η διαπραγματευτική δύναμή της, προφανώς μόνο για κάποιους αμετανόητα αιθεροβάμονες, μπορεί να αντληθεί από τα κοινωνικά υποκείμενα και τους μαζικούς αγώνες. Ταυτόχρονα, αποκαλύπτεται σ' όλο της το μεγαλείο η στρατηγική αναπηρία: ότι ο ορίζοντάς της σταματά στην ημέρα των εκλογών, αφού δεν μπορεί να διαγράψει μια σαφή και πειστική απάντηση για την «Επόμενη μέρα». Γιατί δε χρειάζονται ιδιαίτερες μαντικές ικανότητες για να περιμένουμε ότι το δίλημμα «ΠΑΣΟΚ ή Δεξιά» θα ισοπεδώσει τα πάντα και στις επόμενες εκλογές. Έχει καλλιιεργήσει η Αριστερά το χώρο που θα αναδείκνυε τη διέξοδο από τους ασφυκτικούς όρους του διλήμματος; Σίγουρα όχι, γιατί κάτι τέτοιο θα έπρεπε να βεβαιώνει ότι η ενδεχόμενη ήττα του ΠΑΣΟΚ δε θα σήμαινε κατ' ανάγκη νίκη της Δεξιάς, αλλά θ' άνοιγε το δρόμο στην κατεύθυνση της ηγεμονίας της Αριστεράς. Αυτό είναι το κεντρικό ερώτημα στο οποίο δε διαθέτει πειστική απάντηση κάθε μορφής Συμπαρατάξη.

Αφού λοιπόν η προοπτική της «Επόμενης μέρας» δεν καρποφόρησε την προηγούμενη και ευνοϊκότερη διέτι, είναι αφελές να αναμένεται σήμερα.

Καθώς λοιπόν ο Χαρ. Φλωράκης δεν έχει την πολυτέλεια να λειτουργεί σαν «ελεύθερος διανοητής», ώστε να υποστηρίζει με άνεση όσα λέει ο Κ. Νικολάου προηγούμενα, αλλά ούτε διαθέτει το «ρεαλισμό» και την κυνικότητα του Α. Κύρκου και της ΕΑΡ, είναι φυσικό η πρόταση της Συμπαρατάξης σήμερα να αποπλίζεται από τον κεντρικό πολιτικό στόχο της.

Αυτή η αιμορραγία θα καλύπτεται πρόχειρα μέσα από το «κλείσιμο του ματιού», που θα εννοεί ότι ο δρόμος για την επάνοδο της Δεξιάς είναι κλεισμένος, ότι το ΠΑΣΟΚ θα εξαναγκαστεί να στραφεί προς την Αριστερά ή, για τους πιο «προχωρημένους», ότι το τέλος της Πασοκικής αυτοδυναμίας θα σημάνει την ώρα για την ανάληψη συγκυβερνητικών ευθυνών για την Αριστερά με μοχλό την απλή αναλογική, κλπ. Και είναι βέβαιο ότι τον καιρό που η επίσημη Αριστερά, «συμπαραταξιζόμενη» ή μη, θα κάνει ασκήσεις επί χάρτου, το ΠΑΣΟΚ θα εξαντλεί το δυναμισμό του, εκδηλώνοντας πολιτικές πρωτοβουλίες που θα έχουν στο στόχαστρο την ίδια την Αριστερά.

Η άμβλυνση της πολιτικής της λιτότητας, η προσπάθεια της ανασυγκρότησης του ΠΑΣΟΚ με μοχλό τη χαρισματικότητα του Α. Παπανδρέου, φαίνονται να προλείαινουν το έδαφος.

Οι διαπραγματεύσεις για τις βάσεις, όπου ο Α. Παπανδρέου παρουσιάζεται ιδιαίτερα σαφής λέγοντας «Ναι στις βάσεις», υπό τη ρητή προϋπόθεση σημαντικών και κυρίως άμεσα ορατών εθνικών ανταλλαγ-

μάτων, ενώ σε κάθε άλλη περίπτωση το μέλλον τους εμφανίζεται εξαιρετικά αβέβαιο, είναι σίγουρο ότι θα επιδιωχθεί να χτυπήσουν κατάλληλα τα εθνικά και ανεξαρτησιακά αντανακλαστικά του κόσμου της Αριστεράς.

Και τέλος το χαρτί του εκλογικού νόμου. Ήδη οι πρώτοι καπνοί που βγαίνουν από τα «εκλογομαγειρεία» του ΠΑΣΟΚ δείχνουν τους βασικούς προσανατολισμούς. Οι άξονες του νέου εκλογικού νόμου, απ' ό,τι αρχίζει να συζητιέται, φαίνονται να είναι ένα «διφασικό» σύστημα, «πλειοψηφικότερο» για το δεύτερο κόμμα, που να εγγυάται την αυτοδυναμία του πρώτου κόμματος, αν εξασφαλίζει μια διαφορά ψήφων της τάξης του 2% από το δεύτερο, και «αναλογικότερο» για τους μικρούς και κυρίως για τα κόμματα της Αριστεράς. Έτσι λοιπόν η «Αριστερά των 20 εδρών», ας πούμε, είτε θα παραμείνει θεατής μιας νέας Πασοκικής αυτοδυναμίας, είτε — σε περίπτωση που το ΠΑΣΟΚ έρθει δεύτερο κόμμα, αλλά με διαφορά μικρότερη κάποιου πλαφόν από τη ΝΔ — θα πρέπει να είναι έτοιμη ν' αντέξει την «επίθεση συνεργασίας» που θα εξαπολύσει το ΠΑΣΟΚ μετά τις εκλογές. Προφανώς στην τρίτη περίπτωση, συντριπτικής δηλ. νίκης της ΝΔ, αναμένουμε από τον Κ. Νικολάου να μας πείσει γιατί πρέπει να νιώθουμε χαρούμενοι.

Έτσι τα μεγαλεπήβολα σχέδια της Συμπαρατάξης συγκαλύπτουν επιμελώς το πραγματικό πρόβλημα: για να γίνει η Αριστερά «ρυθμιστική δύναμη της πολιτικής ζωής της χώρας» χρειάζεται κάτι πολύ περισσότερο από την ενότητα και την απλή αναλογική. Ούτε λίγο ούτε πολύ μια συνολική πρόταση στην κοινωνία που να θέτει και ν' απαντά όλα τα σημαντικά προβλήματα του κόσμου: την κρίση - τη δημοκρατία - τους θεσμούς - την ποιότητα ζωής - το συνδικαλισμό, κλπ.

Και επειδή η Συμπαρατάξη αρκείται και δε θέτει στο στόχαστρο τις καθιερωμένες — και άκυρες — απαντήσεις, τελικά λίγα πράγματα θα κληθεί να «ρυθμίσει».

Το συμπέρασμα που έχει σημασία είναι ότι, άσχετα από το βαθμό επιτυχίας που θα σημειώσουν τα σχέδια του ΠΑΣΟΚ, η Αριστερά την επόμενη περίοδο είναι αναγκασμένη να υφίσταται τις επιθετικές πρωτοβουλίες του. Και όπως είπαμε, τα υλικά της Συμπαρατάξης δεν εγγυώνται τη σταθερότητα του οικοδομήματος. Το αντίθετο μάλιστα. Η ευνοϊκή συγκυρία της κρίσης του ΠΑΣΟΚ δεν απέφερε πολιτικά κέρδη και καλύτερες θέσεις για την Αριστερά. Τώρα, στη στροφή του δρόμου, η επόμενη διαδρομή φαίνεται πολύ πιο δύσκολη. Ίσως ο διάχυτος εκπασοκισμός της Αριστεράς καθιστά ατελέσφορο κάθε συγκυριακό αντιπασοκισμό της.

Θανάσης ΤΣΕΚΟΥΡΑΣ

ΕΘΝΙΚΕΣ ΑΣΚΗΣΕΙΣ στην Κομοτηνή

■ Πρωτοφάνεις σε έκταση και μαζικότητα συγκεντρώσεις και πορείες χιλιάδων μουσουλμάνων της Δυτικής Θράκης πραγματοποιήθηκαν την περασμένη Παρασκευή 29 Γενάρη στο νομό Ροδόπης. Κινητοποιήθηκαν χιλιάδες αστυνομικοί απ' όλη τη Μακεδονία και Θράκη, που στην προσπάθειά τους ν' αποκλείσουν την είσοδο διαδηλωτών στην Κομοτηνή προκάλεσαν συγκρούσεις με κλομπς, δακρυγόνα και πέτρες. Αφορμή υπήρξε η πρόσφατη απόφαση του Αρείου Πάγου που απαγορεύει τη χρήση των λέξεων «Τούρκος, Τουρκικός» στον τίτλο συλλόγων των μειονοτήτων.

Το ζήτημα των μειονοτήτων είναι ακόμη ταμπού για την ελληνική κοινωνία. Ένα οξύτατο κοινωνικό και πολιτικό πρόβλημα που δεν αφορά μόνο τις 120.000 μουσουλμάνους της ελληνικής Θράκης, αλλά και τον υπόλοιπο πληθυσμό, όλοι τους εύκολα θύματα του υφέροντος σωβινισμού, του εθνικισμού και της ιδέας της φυλετικής ανωτερότητας. Τι συμβαίνει;

Αφού επί δεκαετίες Τούρκοι, Πομάκοι και Γύφτοι είχαν την ίδια αντιμετώπιση από το ελληνικό κράτος, ακριβώς γιατί είναι όλοι μουσουλμάνοι, αφού πρώτα τους έσπρωξαν να ταυτιστούν με την τουρκική πολιτική, τώρα προσπαθούν να χρησιμοποιήσουν το επιχείρημα πως πρόκειται απλά για Έλληνες που τυχαίνει να είναι μουσουλμάνοι, αγνοώντας πως όλοι αυτοί έχουν πια τουρκική συνείδηση και ζητούν τη χρήση του εθνικού χαρακτηρισμού τους που τους εκφράζει. Μήπως άλλωστε κάτι παρόμοιο δε συμβαίνει και με τους Έλληνες της Κωνσταντινούπολης; Υπήρξε ποτέ Έλληνας, από την πολιτική ηγεσία μέχρι τον τελευταίο κόνδυλοφόρο που αναφέρθηκε σ' αυτούς και τους ονόμασε ως «μη μουσουλμανική μειονότητα» όπως αναφέρονται στη συνθήκη της Λωζάνης; Ή — έστω — ως «χριστιανούς Τούρκους πολίτες»; Ή μήπως ξεχνάμε πως είμαστε οι μόνοι στον κόσμο που αποκαλούμε την Ινσταμπούλ Κων-

σταντινούπολη αρκετούς αιώνες μετά τη «μετονομασία» της; Ας μην κρυθόμαστε πίσω από το δάκτυλό μας. Η χρήση των τίτλων που περιείχαν το επίθετο «τουρκικός» γινόταν και πριν τον πόλεμο. Υπάρχει μάλιστα και επίσημη ομολογία σε κρατικό έγγραφο του Γενικού Διοικητή Θράκης Γ. Φεσόπουλου επί κυβέρνησης του στρατάρχη Παπάγου (27.12. 54), που απευθύνεται στους δημάρχους και προέδρους κοινοτήτων του νομού Ροδόπης με την ένδειξη «επείγουσα»: «Κατόπιν διαταγής του κ. προέδρου της κυβέρνησεως, παρακαλούμε όπως εφεξής εις πάσαν περίπτωση γίνεται χρήσις του όρου «Τούρκος, Τουρκικός» αντί του τοιούτου «Μουσουλμάνος, Μουσουλμανικός». Όμως αυτό που δεν προσπάθησε να κάνει ούτε η δικτατορία το έκανε το ΠΑΣΟΚ. Σαν απάντηση στη δημοσιοποίηση του ζητήματος της μειονότητας που έγινε το 1984 και που έφτασε και σε διεθνές «στρίμωγμα» (συνέντευξη του πρωθυπουργού στην αγγλική Τ.Υ.) και μετά την επίσκεψη του Καψή στη Θράκη, που τόνισε με έμφαση ότι στην Ελλάδα δεν υπάρχει τουρκική μειονότητα, αλλά μόνο μουσουλμανική, ο τότε νομάρχης Ροδόπης Α. Παπαδήμος κατέθεσε στο Πρωτοδικείο αίτηση για τη διάλυση του συλλόγου «Ένωση Τουρκικής Νεολαίας Κομοτηνής» και «Σύλλογος Τούρκων Δασκάλων Δυτικής Θράκης» μια και θεωρούνταν ότι είχαν παραβεί τις διατάξεις των καταστατικών τους.

Η απόφαση του πολυμελούς Πρωτοδικείου τον Ιούνη 1984 ήταν θετική στην αίτηση του νομάρχη — με αποτέλεσμα το 60,68% των ψήφων στις ευρωεκλογές (17. 6.84) να πάει ως ψήφος διαμαρτυρίας στη Νέα Δημοκρατία — για να επαναληφθεί στο Εφέτειο και να γίνει πια οριστική, τελεσίδικη και αμετάκλητη μετά την πρόσφατη απόφαση και του Αρείου Πάγου, που τη στηρίζει στο άρθρο 45 της συνθήκης της Λωζάνης.

Βέβαια, παρά το ξύλωμα των πινακίδων από τα γραφεία του συλλόγου, αυτοί είχαν συνεχίσει να χρησιμοποιούν τους τίτλους σε

έγγραφα και ανακινώσεις στον τουρκόφωνο Τύπο. Όταν όμως εξάντλησαν κάθε νόμιμο μέσο, ήταν αναμενόμενο — για λόγους γοήτρου — να γίνουν έντονες διαμαρτυρίες, και μάλιστα σε διεθνές επίπεδο.

Οι αντιδράσεις

Ήδη, από τις 22 Γενάρη ορίζεται στην Ξάνθη μια «Επιτροπή Αγώνα», ενώ αντιδράσεις υπάρχουν και στο εξωτερικό, από μουσουλμάνους της Δυτικής Θράκης (π.χ.

γραφες προκηρύξεις επικαλούνται τη συνθήκη της Λωζάνης και διακηρύσσουν: «Η καταγωγή μας είναι τουρκική και θρησκεία μας το Ισλάμ, αστέ και χωρική ξύπνια».

Παράλληλα όμως μια «Συντονιστική Επιτροπή των Χριστιανών του νομού Ροδόπης» που κατευθύνεται — βασικά — από το μητροπολίτη Μαρωνείας και Κομοτηνής Δαμασκηνό καταγγέλλει την «προκλητική και θρασυτατη πρόκληση των ξενοκινήτων δήθεν νεοηγετών της μουσουλμανικής μειονότητας» και καλεί «όσους αισθάνονται ΤΟΥΡΚΟΙ, να περάσουν από την άλλη μεριά του Έβρου». Ακόμα, συνιστά «στους υποκινητές της σωβινιστικής αυτής εκρήξεως να ματαιώσουν τις διαδηλώσεις», απειλώντας πως «σε αντίθετη περίπτωση ΘΑ ΚΑΛΕΣΟΥΜΕ τους χριστιανούς του νομού Ροδόπης σε αντισυγκέντρωση την ΙΔΙΑ ΜΕΡΑ στον ΙΔΙΟ ΤΟΠΟ για να παρεμποδίσουμε την απαράδεκτη αυτή προκλητική ενέργεια».

Το άλλοθι λοιπόν βρίσκεται με απόφαση της αστυνομικής διεύθυνσης Ροδόπης απαγορεύεται για όλο το 24ωρο την Παρασκευή 29/1 «κάθε δημόσια στατική ή κινούμενη συνάθροιση (πορεία) σε οποιοδήποτε υπαίθριο χώρο της πόλης της Κομοτηνής» επειδή «τυχόν πραγματοποίηση των ανωτέρω εκδηλώσεων, θα προκαλέσει τους αντιφρονούντες κατοίκους της πόλης, με αποτέλεσμα να απειληθούν σοβαρά επεισόδια με απρόβλεπτες συνέπειες για τη Δημόσια Τάξη και Ασφάλεια της περιοχής». Με άλλη απόφαση, του τμήματος τροχαίας, απαγορεύεται την ίδια μέρα «είσοδος, διέλευση και στάθμευση σ' όλους τους δρόμους της Κομοτηνής και σ' ολόκληρο το εθνικό και επαρχιακό οδικό δίκτυο του νομού Ροδόπης, κάθε οχήματος που θα κινηθεί για συμμετοχή στην εν λόγω συγκέντρωση».

Συρροή χιλιάδων Συγκρούσεις

Παρ' όλα αυτά, από τις 10 το πρωί

YÜRÜYÜN

■ Bugün Milletimiz, yarin Dinimizi inkâr eden zehirene hayır.

■ Lozan'da Batı Trakya Türk Azınlığı, Milli-Dini kardeşleri müslüman, kurtuluşta ölmeyen tohumu edip te bugün bu tohumlarmiden birer tohum ile kurtulmuş, isteyen diğere hayır.

■ Türkümüz, Milletimiz, kulturemize kasteden tahakkürlere hayır.

■ Türk doğduk, Türk öleceğiz.

■ Türkçümüzü koruyalım, hakken kimseye tanımayalım.

■ Biz biziz, biz Türküz.

■ Kâbil Türkükle çarpan Yüreginde Türküğü yaşlım.

Dünyamda Türk bir tekim her Türk ferdine sesleniyorum. YÜRÜYÜN YÜRÜYÜN.

■ Bizi ekonomik yoldan cökerten, Eğitimimiz peşvermiş, İktisadi, Dini, Millî, siyasi, diplomatik, toplumsal olarak hiçbir şekilde uyan, en sonunda da Milli varlığımızı inkâr eden cüzane ilmiye, cemaate çağırıyoruz.

■ LOZANDAKİ HAKLARIMIZ REDDEDİLEMEZ.

■ DEMOKRASİ, B. TRAKYA'da ÖLMEYECEKTİR.

■ İNKARIMIZ TÜRK DİNİMİZ İSLAM.

■ ŞEHİRLİ KÖYLÜ ARTIK UYAN.

■ B.T.T. TRAKYADA TÜRKLEP MCK OLAMAZ.

**«Προφασίζετε» Προκηρύξη
που κυκλοφορεί στην
Αθήνα, μερικές μέρες πριν
την 29/1**

πορεία στη Φρανκφούρτη). Σε επίσημη συνεδρίαση της επιτροπής στις 26/1 αποφασίζεται για τις 29/1 συγκέντρωση στο Εσκί τζαμί και πορεία προς τη νομαρχία, αποχή από τα σχολεία στις 1, 2, 3/2 και διαμαρτυρία στους πρεσβευτές των αραβικών χωρών στην Αθήνα. Και ακόμα, ενημέρωση Τούρκων και Αράβων δημοσιογράφων, καθώς και αποστολή διαμαρτυριών στους διεθνείς οργανισμούς.

Αρχίζει δυναμική καμπάνια ενημέρωσης, ενώ η καθημερινή τουρκόφωνη εφημερίδα Akın (επιδρομή) δηλώνει πως «επιτέλους ήρθε η μέρα που αναμενόταν, να δοθεί μια απάντηση σ' αυτούς που λένε ότι στη Δυτική Θράκη δεν υπάρχουν Τούρκοι» (28/1). Ανυπό-

χιλιάδες μουσουλμάνοι, άνδρες και γυναίκες, αρχίζουν να συγκεντρώνονται γύρω από το Εσκι τζαμί, απέναντι από τη δημοτική αγορά, το οποίο είχε ήδη αποκλείσει η αστυνομία, καθώς και έξω από τα γραφεία της «τουρκικής νεολαίας».

Ταυτόχρονα, χιλιάδες άλλοι μουσουλμάνοι καταφτάνουν με τα πόδια, με τρακτέρ και άλλα μέσα από τις Σάμπες, τον Ιασμό και τα ορεινά χωριά του νομού Ροδόπης για να τους αποκλείσουν πριν τις εισόδους στην πόλη ισχυρές αστυνομικές δυνάμεις (3.000 τους υπολογίζει η εφημερίδα Μακεδονία) απ' όλη τη Μακεδονία και τη Θράκη καθώς και ΜΑΤ από τη Θεσσαλονίκη. Μια μεγάλη πορεία 4.000 περίπου μουσουλμάνων από την Ξάνθη και τη Βορειοδυτική Ροδόπη αποκλείεται από την αστυνομία πάνω στη γέφυρα του Κομφάτου για να ακολουθήσουν συγκρούσεις και προσπάθειες της πορείας να περάσει μέσα από το ποτάμι και ν' αποκλειστεί με νέες συμπλοκές στον ποταμό Πολύανθο.

Συγκρούσεις με κλομπς και δακρυγόνα γίνονται και όταν 3.000 μουσουλμάνοι της Καλκάτζας επιχειρούν να διασπάσουν τον αστυνομικό κλοιό. Επεισόδια και τραυματισμοί γίνονται και σ' άλλους οδικούς κόμβους (Θριλώριο κ.ά.) όπου κάποια άτομα λιθοβολούν τα ΜΑΤ και εξαφανίζονται στα χωράφια.

Εν τω μεταξύ, μέσα στην πόλη καταφέρνει να συγκεντρωθεί ένας αριθμός διαδηλωτών που κυμαίνεται από 1.500 (που δηλώνουν οι αστυνομικοί στο «Ασοσιέιτεντ») έως 3.000 που λένε οι εφημερίδες. (Είναι γεγονός πως τα αστυνομικά μέτρα εμπόδισαν τελικά την επιτυχία της συγκέντρωσης μια και από τις χιλιάδες μουσουλμάνους της υπαίθρου που αναμένονταν και προσπάθησαν να μπουν στην πόλη δεν ήταν πολλοί αυτοί που κατάφεραν να φτάσουν στο κέντρο της, εγκαταλείποντας τα οχήματά τους έξω από την Κομοτηνή).

Στους συγκεντρωμένους μιλούν οι δυο μουσουλμάνοι βουλευτές Μουφτίογλου (ΝΔ) και Φαϊκογλου (ΠΑΣΟΚ) και άλλοι εκπρόσωποι της μειονότητας. Μετά από συζήτηση με το νομάρχη Ζήση Μπέκο και έντονες διαβουλεύσεις οι βουλευτές εμφανίζονται καταγαυστικοί και υποστηρίζουν στον κόσμο πως, παρ' όλο που έχουν δίκιο, είναι υποχρεωμένοι να υπακούσουν τις αποφάσεις του ελληνικού κράτους. Παρ' όλες τις δημόσιες διαφωνίες, μέχρι τις 4 το απόγευμα κάθε συγκέντρωση έχει διαλυθεί, αφού εκπρόσωποι των

συγκεντρωμένων ζητούν ν' αφεθούν ελεύθεροι 5 μουσουλμάνοι που είχαν συλληφθεί, κάτι που γίνεται τελικά μετά από εντολή του εισαγγελέα.

Η περιγραφή της έκτασης των επεισοδίων ποικίλει από «ορισμένα σπρωξίματα και φωνές, αλλά τίποτα άλλο που θα μπορούσε να χαρακτηριστεί βίαιο επεισόδιο», όπως δήλωσε εκπρόσωπος της νομαρχίας στο «Ασοσιέιτεντ Πρες» μέχρι και «αίμα στη Θράκη από προκλήσεις μουσουλμάνων» (Εφημερίδα Θεσσαλονίκη) και τουρκοφάγους μελλοδραματισμούς, που υιοθέτησαν κάποιες εφημερίδες, ιδιαίτερα αυτές της Κομοτηνής. Αναφέρθηκαν πάντως 5 τραυματισμοί αστυνομικών

ρε τα γεγονότα ως δεύτερη είδηση, αλλά με τρόπο στεγνό, ενώ ο υπουργός Εξωτερικών τα χαρακτήρισε απλά ως «λυπηρά». Εντυπωσιακή ήταν η δήλωση του Τουρκοκύπριου Ντενκτάς που χαρακτήρισε τα επεισόδια ως «συνωμοσία» που επινοήθηκε με σκοπό να παρεμποδίσει ενδεχόμενη συμφωνία κατά τη συνάντηση Παπανδρέου-Οζάλ.

Την υποτονική δήλωση του Γ.Γ. Τύπου Σ. Κωστόπουλου ότι πρόκειται για «πολύ περιορισμένης σημασίας και κλίμακας» επεισόδια, ήρθε να αναβαθμίσει η κοινή εκτίμηση Παπανδρέου-Οζάλ πως βρισκόμαστε μπροστά σε μια «προβοκάτσια» δυνάμεων που επιβουλεύονται την προσέγγισή

κύρος του Οζάλ στη Δύση και στο εσωτερικό, αλλά και για να έχει αποτελεσματικότητα η διπλή γλώσσα της Τουρκίας σε διεθνές επίπεδο. Έτσι, παίζοντας το φιλοδυτικό χαρτί, που — ως αντίπαλο δέος στον ισλαμισμό — ασκεί μια γοητεία σε μεγάλο μέρος της τουρκικής κοινής γνώμης, επιδιώκει να δείξει ότι είναι ο μόνος που μπορεί να προσεγγίσει την ελληνοτουρκική διένεξη με σύνεση και διαλλακτικότητα σε αντίθεση με τους στρατιωτικοδιπλωματικούς κύκλους.

Στην πρόσφατη περίπτωση της Δυτικής Θράκης, βέβαια, την πρωτοβουλία των κινήσεων φαίνεται να έχει από το 1984 η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ, κι αν κάποιος δεν πολυπίστευε στην ανεξαρτησία της ελληνικής δικαιοσύνης θα έλεγε πως η απόφαση του Αρείου Πάγου βγήκε λίγες μέρες πριν τη συνάντηση των δύο πρωθυπουργών, ακριβώς γιατί επέβαλε μια σημαντική πολιτική κίνηση με μόνο κόστος κάποιες διαμαρτυρίες χωρίς αντίκρουσμα στο διεθνές επίπεδο, ενώ σε άλλη φάση και για ήσσονος σημασία θέματα θα χάλαινε ο κόσμος.

Όμως, αυτή τη στιγμή γίνεται κατανοητό πως η αχίλλειος πτέρνα της Τουρκίας είναι το ότι επείγεται για μια συνολική λύση των ελληνοτουρκικών διαφορών, εν όψει της αντιμετώπισης του Κουρδικού προβλήματος, σε συνδυασμό με τα σενάρια όλων των επιτελείων που στηρίζονται σε μια κατάρρευση του μετώπου Ιράν-Ιράκ σε βάρος του δεύτερου και το ρόλο που έχει να παίξει η Τουρκία στον έλεγχο των πετρελαιοπηγών του Κιρκούκ και της Μουσούλης. Κι αυτό είναι κάτι που δεν μπορεί να ξεφύγει από τον Παπανδρέου, ιδιαίτερα τώρα, που για να ξαναβγει στις επόμενες εκλογές χρειάζεται μια επιτυχία στα «εθνικά θέματα», αυτήν ακριβώς που αναζητάει και μέσα από τα παζαρέματα για τις αμερικανικές βάσεις.

Στην περίπτωση αυτή, βέβαια, το ζήτημα της μουσουλμανικής μειονότητας της Δυτικής Θράκης αντιμετωπίζεται και πάλι μέσα από το πρίσμα των σκοπιμοτήτων της εξωτερικής πολιτικής και όχι ως ένα κοινωνικό πρόβλημα, που δεν μπορεί να βρει τη λύση του παρά μόνο μέσα από την ουσιαστική πολιτική και κοινωνική ένταξη των μουσουλμάνων, τη βελτίωση του βιοτικού και πολιτιστικού τους επιπέδου, τη χειραφέτησή τους από πλέγματα του παρελθόντος και τη συμμετοχή τους στους κοινωνικούς αγώνες. Όμως αυτό είναι μια άλλη λογική.

Μιχάλης ΤΡΕΜΟΠΟΥΛΟΣ

**Η συνάθροιση στην πλατεία της Κομοτηνής.
Βαγκρατεί ακόμα ηρεμία.**

καθώς και 20 περίπου μουσουλμάνων, που έφυγαν μετά την παροχή πρώτων βοηθειών.

Υποβάθμιση

Γενικά, πάντως, από ελληνικής αλλά και από τουρκικής πλευράς, υπήρξε μια τάση να υποβαθμιστούν τα γεγονότα. Μετά τις πρώτες σωβινιστικές αντιδράσεις των εφημερίδων, εμφανίστηκε μια — περίπου ομοιόμορφη — εκτίμηση, ότι τα γεγονότα ήταν ανεξάρτητα από τη βούληση των δυο κυβερνήσεων.

Πρώτος ο Οζάλ δήλωσε στο Νταβός πως τα επεισόδια δεν είναι τέτοιας φύσης που να παρεμποδίσουν τη συνάντηση με Παπανδρέου. Η τουρκική Τ.Β. ανέφε-

τους, ενώ από κοντά σιγοντάρizε κι ο Κ. Μητσοτάκης εκτιμώντας πως «το γεγονός δεν είναι ελεγχόμενο από την τουρκική κυβέρνηση».

Οι εκτιμήσεις φαίνεται να συγκλίνουν — άμεσα ή έμμεσα — προς τη διαπίστωση αυτή, ενώ υποδεικνύονται ως υποκινητές οι σκληροπυρηνικοί στρατιωτικοί της Άγκυρας και οι τουρκικές μυστικές υπηρεσίες.

Είναι γνωστό πως η φύση της Τουρκίας είναι δισυπόστατη και πως ο Οζάλ φαίνεται να βρίσκεται σε διάσταση με το στρατιωτικό κατεστημένο και μάλιστα για τα ελληνοτουρκικά. Είναι πάντως πιθανό αυτή η αντίθεση να μεγεθύνεται έντεχνα, ώστε να αυξάνει το

Ραδιενεργά επίκαιρα

■ Η πρόσφατη ελληνική προσφυγή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο κατά της Επιτροπής και του Συμβουλίου Υπουργών για το ζήτημα των ορίων ραδιενέργειας στα τρόφιμα είναι μια ακόμα οικονομικής φύσης απαίτηση, σχετικά με τους περίφημους 600.000 τόνους ραδιενεργό σιτάρι και κάποιες ανισότητες σε βάρος της Ελλάδας στο... ραδιενεργό εμπόριο· δεν έχει να κάνει ούτε καν ως πρόθεση με την προστασία της υγείας των καταναλωτών.

Η ιστορία αυτή κρατάει από το προηγούμενο φθινόπωρο όταν, με τη λήξη στις 31.10.87 του κανονισμού 1707/86 για τα ανώτατα όρια ραδιενεργού επιβάρυνσης των τροφών, ο οποίος είχε αποφασιστεί με κάποιες πολιτικοοικονομικές ισορροπίες μετά την καταστροφή στο Τσερνόμπιλ (βλ. και Σχολιαστή Νο 39, Ιούνιος 86), έπρεπε να ισχύσει νέα ρύθμιση.

Εδώ και χρόνια, το πυρηνικό λόμπι κόπτεται υπέρ της υποτιθέμενης ασφάλειας των εγκαταστάσεων και εργοστασίων τους. Η Επιτροπή της ΕΟΚ, όμως, διδασκόμενη από το Τσερνόμπιλ, πρότεινε «όρια» κατά πολύ ψηλότερα από τα ισχύοντα. Στη διάρκεια των διαπραγματεύσεων, οι χώρες, μεταξύ άλλων επιμέρους αιτημάτων τους, μοιράστηκαν σ' αυτές που ήθελαν υψηλές τιμές (μπροστάρηδες οι πυρηνικές Γαλλία και Βρετανία) κι εκείνες που αντιδρούσαν (οι «αντιπυρηνικές», μαζί με τη Δυτ. Γερμανία, λόγω αντιπυρηνικού κινήματος).

Η ελληνική στάση αποδεχόταν σε γενικές γραμμές τη χαλάρωση των ορίων και επέμενε σε δύο σημεία, χαρακτηριστικά για την... πυρηνική ευαισθησία των Αρχών: τη μέτρηση της μόλυνσης στο τελικό προϊόν και τη θέσπιση μηχανισμού αποζημίωσης των παραγωγών. Πρόκειται για οικονομικής φύσης διεκδικήσεις που, επιπλέον, αντιστρατεύονται την αποτελεσματική προστασία του πληθυσμού.

Οι 600.000 τόνοι αδιάθετο ραδιενεργά μολυσμένο ελληνικό σιτάρι, που βρίσκεται αποθηκευμένο, ερμηνεύουν την απαίτηση της μέτρησης στο τελικό προϊόν: στην περίπτωση αυτή, λ.χ., θα επιτραπεί να εξαχθεί, όπως συνήθως,

στην Ιταλία (μολυσμένο) όπου θα ανακατευτεί με ιταλικό, το κοκτέιλ θα έχει λιγότερα μπεκερέλ και θα μπορεί να πουληθεί.

Άλλωστε, η Ελλάδα ζητάει να ισχύσει εδώ η ίδια ευνοϊκή ρύθμιση που ισχύει και για το γάλα σκόνη, που προέρχεται κυρίως από βόρειες χώρες, σημείο στο οποίο επιχείρησε και ένα μικροεγκρίσιμο. Διεκδίκηση οικονομική, δικαιολογημένα, αλλά και ανεύθυνη από πλευράς δημόσιας υγείας: δεδομένου ότι δεν υφίσταται ακίνδυνο κατώτατο όριο ραδιενεργού ακτινοβολήσης, η ανάμιξη μολυσμένων και μη προϊόντων απλώς διαδίδει το ρίσκο με... δημοκρατικό τρόπο. Κάτι που το υπουργείο Γεωργίας δεν κάνει άλλωστε για πρώτη φορά. Πάει καιρός που καθιστούσε τους καταναλωτές ότι έχει ανακατέψει τα σιτάρια για να «ρίξει» τη μόλυνση! Εξάλλου, το αίτημα για την αποζημίωση του παραγωγού, οικονομικής και αυτό φύσης, δείχνει το ενδιαφέρον για την... πυρηνική ψήφο που, ως γνωστόν, είναι ισότιμη με κάθε άλλη.

Μετά από πολλές άκαρπες διαβουλεύσεις, διαμορφώθηκε στην Επιτροπή μια συμφωνία κυρίων μεταξύ 11 χωρών για παραμονή επί δύο χρόνια στα όρια του παλιού κανονισμού (γάλα 370, τροφές 600 μπεκερέλ) και στη συνέχεια εισαγωγή της πρότασης της επιτροπής με τα πολύ χαλαρά (ψηλά) όρια (Νοε. 89). Η Ελλάδα δε δέχτηκε τη συμφωνία και απειλήθηκε από την Επιτροπή με προσφυγή στο Ευρωδικαστήριο επειδή επέβαλε αυστηρότερα όρια, ιδίως για το γάλα σκόνη. Η ελληνική αυτή κίνηση δεν υπαγορεύτηκε από καμιά θεαματική μεταστροφή στο θέμα της δημόσιας υγείας, παρά μόνο στα λόγια: το θέμα υποστηρίχτηκε σαν ζήτημα υγείας και όχι ως εμπορικό. Για το δεύτερο αρκεί απόφαση κατά πλειοψηφία, ενώ για το πρώτο απαιτείται ομοφωνία (όπου, ως γνωστόν, πιάνουν και οι εκβιασμοί). Και στη σχετική ειδησεογραφία υπενθυμιζόταν φυσικά ότι διεκδικούμε 10 δισ. για την «άδικη μεταχείριση στο σιτάρι» (12.12.87).

Όσο οξύνθηκε η διαμάχη, ανέβηκαν και οι διεκδικήσεις: 15 δισ εκτιμάται σήμερα η ζημία του σιταριού (Κύριακάτικη, 24.1.88). Η προσφυγή γίνεται βέβαια για την ομο-

φωνία που είναι απαραίτητη σε ζητήματα δημόσιας υγείας. Αφού δεν υπάρχει κανείς να πιέσει προς αυτή την κατεύθυνση στην Ελλάδα, το κάνει η ίδια η κυβέρνηση προς τις Βρυξέλλες. Με τις υγείες μας!

Πυρηνική σκληραγώγηση

Θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς πως το κύριο συμπέρασμα που έβγαλε η Επιτροπή της ΕΟΚ από το πυρηνικό ατύχημα του Τσερνόμπιλ είναι η ανάγκη να αυξηθούν οι ανώτατες επιτρεπόμενες τιμές ραδιενέργειας, ώστε το ευρωπαϊκό πυρηνικό λόμπι να κάνει απρόσκοπτα τη δουλειά του. Πράγματι, οι αυξήσεις που πρό-

για παράδειγμα, η εφεύρεση της λεγόμενης «αποτελεσματικής δόσης», μιας ακροβασίας αριθμών για τη μείωση του αριθμού των θυμάτων. Η δόση για κάθε όργανο πολλαπλασιάζεται με ένα «συντελεστή θνησιμότητας», όπου ο μη θανατηφόρος καρκίνος δε συνυπολογίζεται — φαίνεται πως είναι ανεκτός. Με το ανθρωπιστικό αυτό μοντέλο, κάθε πρόδος της ιατρικής δεν αποβαίνει σε όφελος του ανθρώπου, αλλά συμβάλλει στην απρόσκοπτη λειτουργία της πυρηνικής βιομηχανίας.

Φυσικά δε, με την παραδοχή των ανώτατων τιμών ως ορίων (δηλαδή ακίνδυνων) καταστρατηγείται και η αρχή της ελαχιστοποίησης του κινδύνου. Υγιεινό είναι ό,τι αντέχει η οικονομία.

Με την προστασία των κατανα-

ΚΡΙΣΙΜΗ ΣΥΣΚΕΥΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΙ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΥΛ. ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ

Θα καθορισθούν τα πλαίσια, πέραν των οποίων καμιά υπέρβαση δεν θα επιτραπεί!

Είναι ψεύτης ο Μητσotάκης, λέει η κυβέρνηση

Με παράνομες μεθοδεύσεις έβγαλε ραδιενεργά τα προϊόντα μας

ΠΑΜΕ ΤΗΝ ΕΟΚ ΣΤΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Αύξησε τα μπεκερέλ και ζημίωσε έτσι τη χώρα μας δεκάδες δισεκατομμύρια

Η Αურიανή επιχαιρεί. Όμως στα «ψιλά» αναγκάζεται να εξηγήσει ότι το ελληνικό σιτάρι «έχει κάποιο αριθμό μπεκερέλ»...

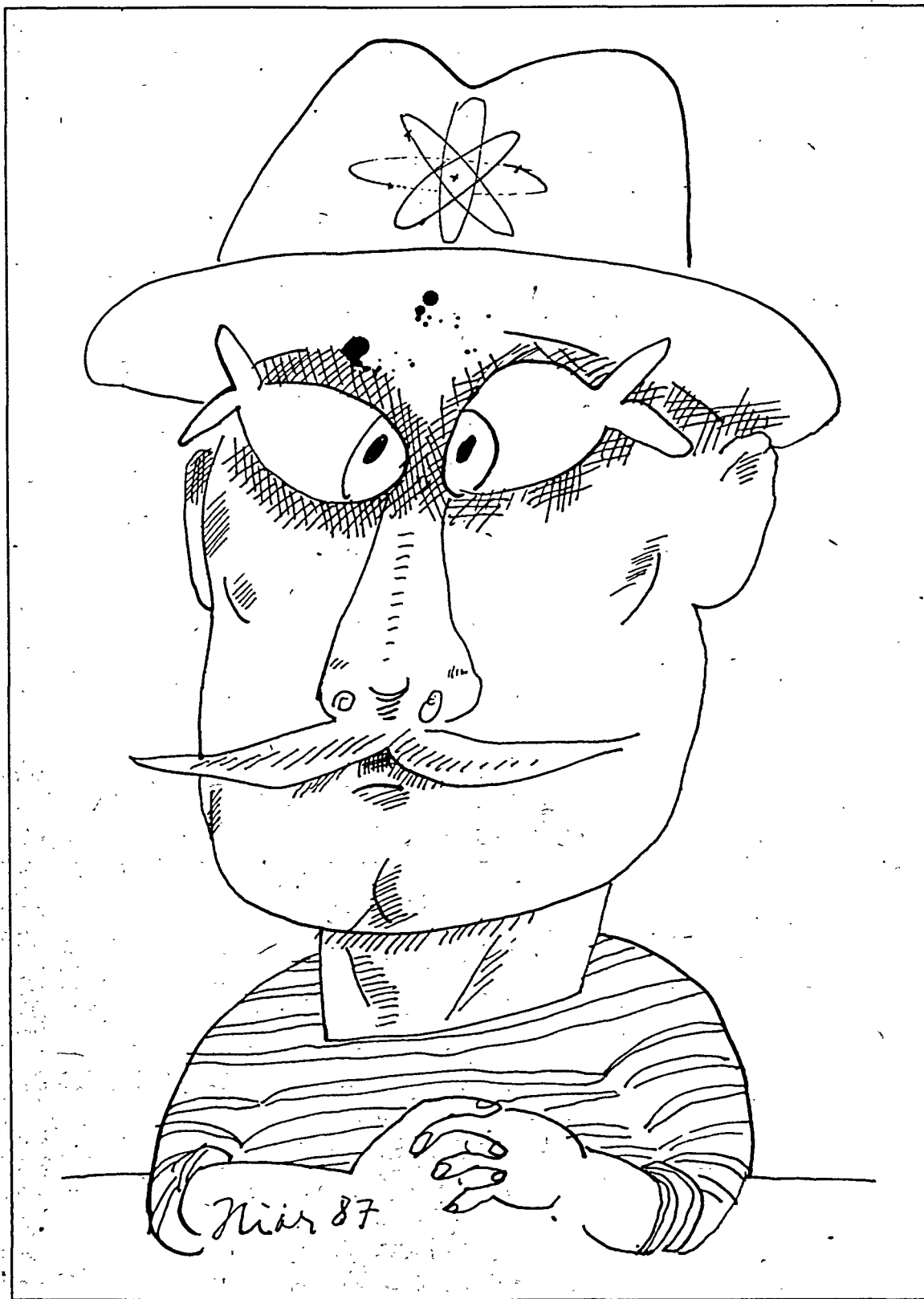
τεινε η Επιτροπή είναι εντυπωσιακές σε σχέση με αυτές που καθόρισταν το '86 (370/600 μπεκερέλ).

Με την αύξηση των πυρηνικών εργοστασίων και του κινδύνου ατυχημάτων συμβαδίζει και ο (πολιτικά) ανεκτός αριθμός θυμάτων. Τα «όρια» (μόνο για όρια δεν πρόκειται) αυξάνουν για να καθισχαστεί ο πληθυσμός. Οι νέες τιμές βρίσκονται στην πλειοψηφία τους ψηλότερα και από την επιβάρυνση που μετρήθηκε μετά το ατύχημα του Τσερνόμπιλ.

Αλλά και η επιστημονική τεκμηρίωσή τους είναι προβληματική.

λωτών από τη ραδιενέργεια στα τρόφιμα ασχολήθηκε και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που — με περισσότερη φροντίδα για τον πληθυσμό από τους γραφειοκράτες των Βρυξελλών — πρότεινε δραστική μείωση των ανώτατων τιμών.

Στη συνεδρίαση της 28ης Οκτωβρίου '87, η Ολομέλεια ενέκρινε ομόφωνα την έκθεση της βουλευτίνας του Ουράνιου Τόξου Bloch von Blottnitz με τις νέες τιμές. Παραθέτουμε σε πίνακα τις τιμές αυτές μαζί με την πρόταση της Επιτροπής.

Στη συζήτηση της έκθεσης, ο σοσιαλιστής βουλευτής Schmid υποστήριξε την κριτική στην έννοια του «ορίου» όπως το καταλαβαίνει η Επιτροπή παρουσιάζοντας μια

μακάβρια σύγκριση: «Οι ειδικοί της Euratom συνέκριναν το κόστος της ακτινοπροστασίας με τις ενδεχόμενες ασθένειες, που τις υπολόγισαν και χρηματικά, σε δο-

λάρια. Δεδομένου ότι σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή ο νεκρός από καρκίνο παζαρεύεται από 250.000 ως 2,5 εκατ. δολάρια, θα ήθελα να επισημάνω εν παρόδω ότι οι τις

πρόσφατες εξελίξεις στα αμερικανικά χρηματιστήρια τούτο θα σήμαινε ότι σε οριακές τιμές ανεβαίνουν».

Το Κοινοβούλιο αναγνώρισε επίσης ιδιαίτερα δικαιώματα σε ομάδες υψηλού κινδύνου, όπως οι έγκυες γυναίκες, τα παιδιά και οι ασθενείς, για τους οποίους προβλέπονται τιμές μειωμένες στο 1/10. Για τον έλεγχο τους προτείνεται η αναγραφή της ραδιενέργου επιβάρυνσης πάνω στη συσκευασία των τροφών.

Ακόμα διεκδικείται η ισότιμη συμμετοχή επιστημόνων «που δεν εξαρτώνται από την πυρηνική βιομηχανία και αντιμετωπίζουν με κριτικό πνεύμα την πυρηνική ενέργεια» στα πλαίσια των επιτροπών εμπειρογνομόνων.

Τέλος, ως προς τη νομική βάση των νέων τιμών, η μεν Επιτροπή προτείνει το άρθρο 31 της συνθήκης EURATOM, ενώ το Κοινοβούλιο έχει κατ' επανάληψη επιμένει στο άρθρο 100Α της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης. Δηλαδή η Επιτροπή προτιμάει την κατά πλειοψηφία απόφαση, ενώ το Κοινοβούλιο επιδιώκει την ενίσχυση του απέναντι στο Συμβούλιο και την Επιτροπή: με τον πρώτο δρόμο έχει απλώς δικαίωμα γνώμης· με την Ενιαία Πράξη, όμως, έχει αποφασιστικό λόγο, κάτι που οι γραφειοκράτες προσπαθούν να αποφύγουν όσο περισσότερο γίνεται.

Επιπλέον, βάσει της συνθήκης EURATOM (Ευρωπαϊκή Ένωση Ατομικής Ενέργειας) δίνεται η ευχέρεια στην Επιτροπή να καθορίζει σε περιπτώσεις καταστροφών «νέα» όρια, χωρίς την απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών. Στην αντίθετη περίπτωση απαιτείται ομοφωνία στο Συμβούλιο Υπουργών, όπου ισχύει ακόμη το βέτο.

Έτσι το Κοινοβούλιο με μεγάλη πλειοψηφία απέρριψε και το Δεκέμβρη τις προτεινόμενες αυξημένες τιμές ραδιενέργειας και κάλεσε την Επιτροπή να τροποποιήσει την πρότασή της, παραχωρώντας στο Κοινοβούλιο τα δικαιώματά του. Ήδη ωριμάζει στο Στρασβούργο η σκέψη προσφυγής στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για να επιβληθούν οι αποφασιστικές του αρμοδιότητες στη διαδικασία λήψης της αποφάσεων. Μέχρι τότε όμως θα έχουν συζητηθεί — αν δεν έχουν αποσυρθεί — οι επίσης πυρηνικές προσφυγές της Επιτροπής κατά της Ελλάδας και της Ελλάδας κατά της Επιτροπής και ας ελπίσουμε ότι δε θα σημειωθεί στο μεταξύ ούτε διαρροή ραδιενέργειας ούτε παραγωγή ραδιενεργών ζυμαρικών.

Γιώργος ΚΟΚΚΙΝΟΣ

	Γαλακτοκομικά			Νερό-υγρά τροφή		Λοιπά τρόφιμα		
	ΕΟΚ 1707/86	Ευρ. Επιτροπή	Ευρωβουλή	Ευρ. Επιτροπή	Ευρωβουλή	ΕΟΚ 1707/86	Ευρ. Επιτροπή	Ευρωβουλή
Ιώδιο	500		130		110			1300
Στρόντιο		>500	25	>400	20		>3000	15
Πλουτώνιο			2		1			8
Καίσιο	370	100	100	800	80	600	1250	125

Η μάχη της ρεκλάμας

■ Μπορεί οι φοιτητικές κινητοποιήσεις να έχουν σχεδόν σταματήσει, αλλά ο **ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ** φροντίζει να διατηρεί ανοιχτό το μέτωπο, μήπως και αναγκαστεί πάλι «η χώρα να κρατήσει αδιαστικά τη μύτη της από την μπόχα των καταλήψεων». Δια φωτίζοντας, μάλιστα, ακόμη περισσότερο τους αναγνώστες του, προσδιορίζει και τις εστίες της «μπόχας», οι οποίες αποκαλύφθηκαν από τα «ηλεγμένα στοιχεία» που κατέθεσε στη Βουλή ο Αντώνης Τρίτσης. Σύμφωνα μ' αυτά, τα φοιτητικά στεγαστικά αιτήματα είναι ένα καλοστημένο «παράμυθι του κ. Κάππου», μια και «σε έλεγχο που έγινε σε 37 δωμάτια Φοιτητικών Εστίων, διαπιστώθηκε ότι τα 18 βρέθηκαν κενά, ενώ στα υπόλοιπα έμεναν οικοδόμοι, κομματικά στελέχη... και υπάρχει κι ένα δωμάτιο, μέσα στο οποίο ασκείται το αρχαιότερο επάγγελμα του κόσμου». Να ο λόγος «της επικίνδυνης κατάπτωσης που έχει περιέλθει η εσωτερική και λειτουργική ζωή της Ανώτατης Παιδείας» αναφωνεί ο κύριος Κ.Α που υπογράφει την ολοσέλιδη παρουσίαση του θέματος: Οι «οίκοι ανοχής» των Φοιτητικών Εστιών.

Συνεπώς στις παραδόσεις ο αρθρογράφος του περιοδικού. Μετά τις «ανάφτρες» λαμπράκισες με τις μαύρες κάλτσες και τις «τσούλες» του Πολυτεχνείου που αυθαδίζουν μπροστά στα όπλα του εθνικού στρατού, οι σημερινές φοιτήτριες των Εστιών φροντίζουν «για τη διευκόλυνση και την αισθησιακή απόλαυση των παροικούντων εκεί φοιτητών». Διαχρονική μπόχα. ■ Στον αγώνα των Παλαιστινίων αναφέρεται το φύλλο της 16ης Γενάρη της δεκαπενθήμερης έκ-

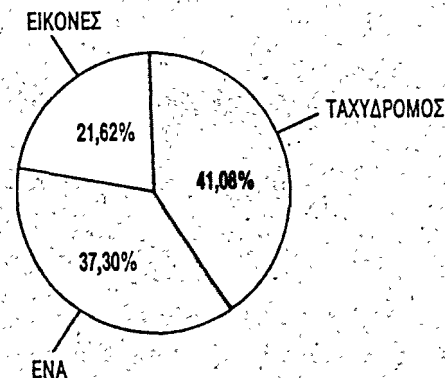
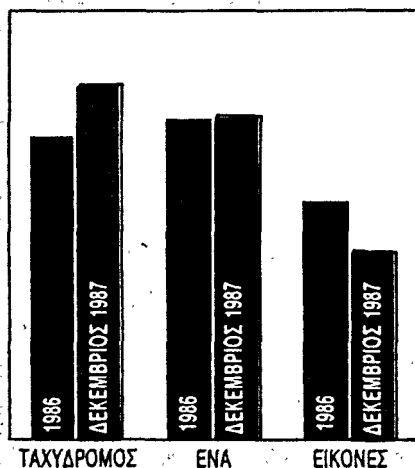
Ο ανταγωνισμός ανάμεσα στα συγκροτήματα του Τύπου δεν αφορά μόνο την κυκλοφοριακή ευρώστια των εντύπων τους. Ειδικά στην περίπτωση του **TACHYΔΡΟΜΟΥ**, του **ΕΝΑ** και των **ΕΙΚΟΝΩΝ**, μια και οι κυκλοφοριακές διακυμάνσεις καθορίζονται από τις εβδομαδιαίες μετατοπίσεις λίγων χιλιάδων αναγνώστων, οι προτιμήσεις της διαφημιστικής αγοράς αποτελούν πάντοτε ένα «ζωτικό» κριτήριο.

Στην περίοδο, μάλιστα, των γιορτών, όπου οι καταχωρίσεις πολλαπλασιάζονται, η άποψη «ένας διαφημιζόμενος αξίζει όσο δυο χιλιάδες αναγνώστες» δε συνιστά μόνο το χρυσό κανόνα των υπεύθυνων δημοσίων σχέσεων, αλλά προσδιορίζει σ' ένα μεγάλο βαθμό και τη θεματολογία των τριών περιοδικών. Τα ειδικά εορταστικά ένθετα και τα ρεπορτάζ αγοράς, που δηλώνουν σε υποσημειώσεις τον αντιδιαφημιστικό τους χαρακτήρα, απευθύνονται πολύ περισσότερο στα διαφημιστικά γραφεία παρά στο αναγνωστικό κοινό.

Ας δούμε, όμως, τον «καθαρό» διαφημιστικό χώρο που απέσπασαν τα τρία περιοδικά από 2 Δεκέμβρη μέχρι 8 Γε-

νάρη. Στο διάστημα αυτό, τα έξι εορταστικά τεύχη του **TACHYΔΡΟΜΟΥ** έχουν 435 σελίδες διαφήμιση, του **ΕΝΑ** 395 σελίδες και των **ΕΙΚΟΝΩΝ** 229 σελίδες. Δηλαδή, από το συνολικό διαφημιστικό χώρο 1059 σελίδων που δόθηκε και στα τρία έντυπα, ο **TACHYΔΡΟΜΟΣ** βρέθηκε στην πρώτη θέση απορροφώντας το 41,08%, ακολούθησε το **ΕΝΑ** με 37,30% και τελευταίες ήταν οι **ΕΙΚΟΝΕΣ** με 21,62%.

Η «πρωτιά» του **TACHYΔΡΟΜΟΥ** αποκτά μεγαλύτερη σημασία στον ανταγωνισμό των συγκροτημάτων, μια και ανατρέπει, τουλάχιστον για την εορταστική περίοδο, την προηγούμενη κατάταξη. Σύμφωνα μ' αυτή (πηγή: *Νέα Δημοσιότητα*, Μάιος '87) το περιοδικό του Κοσκωτά ήταν το 1986 στην πρώτη θέση απορροφώντας το 37,23% του συνολικού διαφημιστικού χώρου που είχε δοθεί και στα τρία έντυπα, ο **TACHYΔΡΟΜΟΣ** στη δεύτερη με 35,10% και οι **ΕΙΚΟΝΕΣ** στην τρίτη με 27,66%. Με άλλα λόγια, το **ΕΝΑ** έμεινε στα ίδια επίπεδα καταχωρίσεων, ενώ ο **TACHYΔΡΟΜΟΣ** πρόσθεσε στα ποσοστά του ένα 6% διαφημιζόμενων που δεν προτίμησαν τις **ΕΙΚΟΝΕΣ**.

Το διαφημιστικό μερίδιο των τριών περιοδικών, στο διάστημα 2 Δεκέμβρη - 8 Γενάρη

Προσοχή: Ο δεύτερος ιός του έπξ (HIV-2 απειλεί και τη χώρα μας. Εντοπίστηκε ήδη σε άτομο στην Κρήτη

Ο ΙΟΣ ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΩΣ

Φωτογραφία και λεζάντα από τη **ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ** της 27/1/87

δοσης της Κομμουνιστικής Αναγέννησης, **ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΩΝ**. Θα πρέπει να ευχαριστήσουμε τους υπεύ-

θυνους της εφημερίδας για την περίοπτη θέση που έδωσαν στο σχετικό άρθρο που είχε δημοσιευθεί στον **ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ** 58,

το οποίο παραθέτουν σχεδόν ολόκληρο μαζί με το συνοδευτικό του διάγραμμα, παραλείποντας απλώς το όνομα του Δη-

μήτηρ Τρίμη που το είχε γράψει.

Φαίνεται πάντως πως γενικά με τα ονόματα υπάρχουν κάποιο πρόβλημα,

Με τίτλο «Μαχαιρώματα» πήραμε από τον Ανδρέα Παππά, υπεύθυνο έκδοσης των ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ, την παρακάτω επιστολή, η οποία αναφέρεται σε σχόλιο που είχε δημοσιευτεί στη ΧΘΕΣΙΝΗ του προηγούμενου τεύχους.

Η επιστολή...

Στο προηγούμενο τεύχος του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ, ο συνεργάτης του περιοδικού Χρήστος Μαχαίρας (Χ.Μ.) έσπευσε να πληροφορήσει τους αναγνώστες ότι τα ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ «κλείνουν» (sic). Επειδή λοιπόν ακριβώς scripta manent ως μου επιτραπούν ορισμένες διευκρινίσεις και παρατηρήσεις:

- α) Προς μεγάλη απογοήτευση του Χ.Μ., τα ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ δεν κλείνουν. Θα συνεχίσουν να εκδίδονται με αλλαγή απλώς φυσιογνωμία και περιοδικότητα. Εγκαταλείπουν το μηνιαίο, κάπως δημοσιογραφικό χαρακτήρα τους και μετατρέπονται σε δίμηνο περιοδικό πολιτικών (και όχι μόνο) αναλύσεων στον ευρύτερο χώρο της ανανεωτικής αριστεράς, διατηρώντας ταυτόχρονα τις περισσότερες από τις σημερινές τους στήλες.
- β) Η «πληροφορία» που δίνει ο Χ.Μ. στους αναγνώστες του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ ότι στο μέλλον τα ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ «θα υπάρχουν σαν ένθετο με χωριστή συντακτική ομάδα στην κυριακάτικη έκδοση της ΑΥΓΗΣ» ήταν απλώς μια σκέψη που συζητήθηκε κάποια στιγμή στα πλαίσια της γνωστής προσπάθειας που γίνεται να ενισχυθεί με κάθε τρόπο η ΑΥΓΗ.
- γ) Ακόμα κι αν ίσχυε η «πληροφορία» του Χ.Μ., είναι προφανές ότι και πάλι τα ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ δεν έκλειναν αλλά άλλαζαν μορφή. Στοιχειώδεις γνώσεις ελληνικής γλώσσας και κοινής λογικής αρκούν για να διαπιστώσει κανείς πως η ίδια η φράση-πληροφορία του Χ.Μ. «στο μέλλον θα υπάρχουν σαν ένθετο... στην κυριακάτικη έκδοση της ΑΥΓΗΣ» βρίσκεται σε κραυγαλέα αντίφαση με την (έκδηλα κακόπιστη και κακόβουλη άρα) εισαγωγική φράση «Άλλοι σκοπεύουν ν' ανοίξουν κι άλλοι κλείνουν», που, ως μην κοροϊδεύμαστε, δίνει και τον τόνο στο όλο δημοσίευμα. Ή για να το πούμε πιο απλά ώστε να το καταλάβει ακόμα και ο Χ.Μ.: δεν μπορείς να «υπάρχεις» όταν «κλείνεις» ούτε να «κλείνεις» όταν «στο μέλλον θα υπάρχουν».
- δ) Με βάση τα παραπάνω, είναι νομίζω προφανές πως το σημείωμα του Χ.Μ. πάσχει όχι μόνο από άποψη πληροφοριών (μια και θεωρεί δεδομένο κάτι εντελώς διαφορετικό απ' αυτό που τελικά συμβαίνει) και στοιχειώδους λογικής συνέχειας, αλλά — κι αυτό είναι το κυριότερο — και από άποψη δημοσιογραφικής δεοντολογίας. Άλλωστε, το ίδιο άτομο στο προηγούμενο τεύχος του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ διαπίστωνε ότι τα ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ — και η ΕΑΡ κατ' επέκταση — ξεπερνούν κι αυτόν ακόμα τον Τρίτη σε αντιδραστικότητα, συμπλέουν με τον Δροσογιάννη, συμμετέχουν «στην ιδεολογική επίθεση που έχει ξεκινήσει εδώ και καιρό με στόχο τη συκοφάντηση των φοιτητών και των αγώνων τους» και εν κατακλείδι, «είναι χειρότερα κι από τον Μητσοτάκη, ο οποίος τουλάχιστον είναι λαϊκιστής!». Είναι, νομίζω, φανερό πως κάθε

SCRIPTA MANENT

απόπειρα να συζητήσει κανείς θέματα δεοντολογίας (δημοσιογραφικής ή πολιτικής) με τον Χ.Μ. είναι μάταιη. Παρόμοια θέματα, πολύ απλά, ούτε τον απασχολούν ούτε τον αφορούν.

Ευχαριστώ
Αντρέας ΠΑΠΠΑΣ
υπεύθυνος έκδοσης των ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ.

Υ.Γ. Παρακαλώ η απάντηση-διευκρίνιση που σας στέλνω να δημοσιευτεί στην ίδια σελίδα που φιλοξένησε και τις «αποκλειστικές» πληροφορίες του συνεργάτη σας.

...και η απάντηση

Για εμπάθεια και παραπληροφόρηση με καταγγέλλει ο Ανδρέας Παππάς, επειδή κατά τη γνώμη του διέδωσα κακοβούλως ότι τα ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ κλείνουν. Δε θα είχα κανένα πρόβλημα να αναγνωρίσω το λάθος μου, αλλά, δυστυχώς, επιβεβαιώνοντας ο ίδιος την «πληροφορία» που τον εξόργισε, δε μου δίνει τη δυνατότητα να επανορθώσω.

Γιατί, «ακόμη κι αν ισχύει» η νεότερη απόφαση που διαφοροποιεί «την περιοδικότητα» των ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ, την οποία προφανώς δεν ήταν δυνατόν να προβλέψω, δε θα έπρεπε να διαμαρτύρεται. Το σημείωμα που δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο τεύχος του ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ δεν έκανε τίποτα άλλο, από το να καταγράψει αυτή ακριβώς «τη σκέψη» που παραδέχεται και ο ίδιος για τη μετεξέλιξη του εντύπου σε ένθετο. Η μοναδική διαφορά ανάμεσα σ' εκείνο το σημείωμα και στην επιστολή είναι η εκτίμησή του ότι τα ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΑ κινούνται «στον ευρύτερο χώρο της ανανεωτικής αριστεράς», ενώ εγώ νόμιζα πως ήταν έντυπο της ΕΑΡ.

«Ας μην κοροϊδεύμαστε», όμως, όπως λέει και ο Ανδρέας Παππάς. Ο λόγος που τον ώθησε ν' ασχοληθεί μαζί μου δεν ήταν η πρόθεσή του να με πείσει ότι ένα περιοδικό «δεν κλείνει», αλλά απλώς «αλλάζει μορφή», ακόμη κι αν υπάρχει μόνο ο τίτλος τού σαν μόνιμη στήλη σ' άλλο έντυπο. Το πρόβλημά του βρίσκεται στην «κακόπιστη και κακόβουλη εισαγωγική φράση» άλλοι σκοπεύουν ν' ανοίξουν κι άλλοι κλείνουν, η οποία ανήγγειλε την πρόθεση του ΚΚΕσσ.-Α.Α. να εκδώσει εβδομαδιαία εφημερίδα. Ας τον διαβεβαιώσω, λοιπόν, ότι σ' αυτό το κακόβουλο εγχείρημα που στρέφεται κατά της ΕΑΡ, ούτε έχω μερίδιο ευθύνης ούτε σκέφτομαι να αναλάβω.

Όσο για την τελευταία «δεοντολογική» παράγραφο της επιστολής του, ευτυχώς που... scripta manent. Ή, διαφορετικά, δε χρειάζονται ούτε καν «οι στοιχειώδεις γνώσεις της ελληνικής γλώσσας» για να καταλάβει κανείς ότι το άρθρο «για τα φοιτητικά» του περιοδικού, στο οποίο είναι υπεύθυνος έκδοσης, αντιμετωπίζει τις φοιτητικές κινητοποιήσεις με τα «επιχειρήματα» του Τρίτη και του Δροσογιάννη.

Χ.Μ.

μια και σε άλλο σημείο αναφέρεται ότι «την πρόσφατη σύσφιξη των σχέσεων Ελλάδας-Ισραήλ αποκρύπτει σε συνέντευ-

ξη του σε ελληνικό περιοδικό ο Ισραηλινός δημοσιογράφος Μισέλ Βαρσάβски». Αν οι φίλοι της εφημερίδας ήξεραν ότι ο

Βαρσάβски είναι στέλεχος της 4ης Διεθνούς, ίσως να άφηναν μόνο το Ισραηλινό δημοσιο-

■ Το γραφείο Θεσσαλονίκης των «24 ωρών» του Κοσκωτά αποτελείται από τους:

— Σωτήρη Θεολογίδη,

(γνωστό αθλητικογράφο, που κρατάει ταυτόχρονα και το «Αθηναϊκό Πρακτορείο»)

— Βασίλη Σολιόπουλο, από την «Ακρόπολη» - «Απογευματινή»

— Φόρη Πεταλίδη, από την «Αυγή».

— Βάσω Μπέκα και Στέλιο Γρηγοριάδη από το «Έθνος».

— Ντίνα Σώρπου, από τον «Ελληνικό Βορρά».

— Τάσο Λιώλη, από τον «Ελεύθερο Τύπο».

■ Στον ίδιο χώρο έχει γραφεί πλέον και η «Καθημερινή» (Τσιμισκή 52), που αποτελείται από τους:

— Παντελή Σαββίδη (που διατηρεί και το πολιτικό ρεπορτάζ στη «Θεσσαλονίκη» της Βελλίδου)

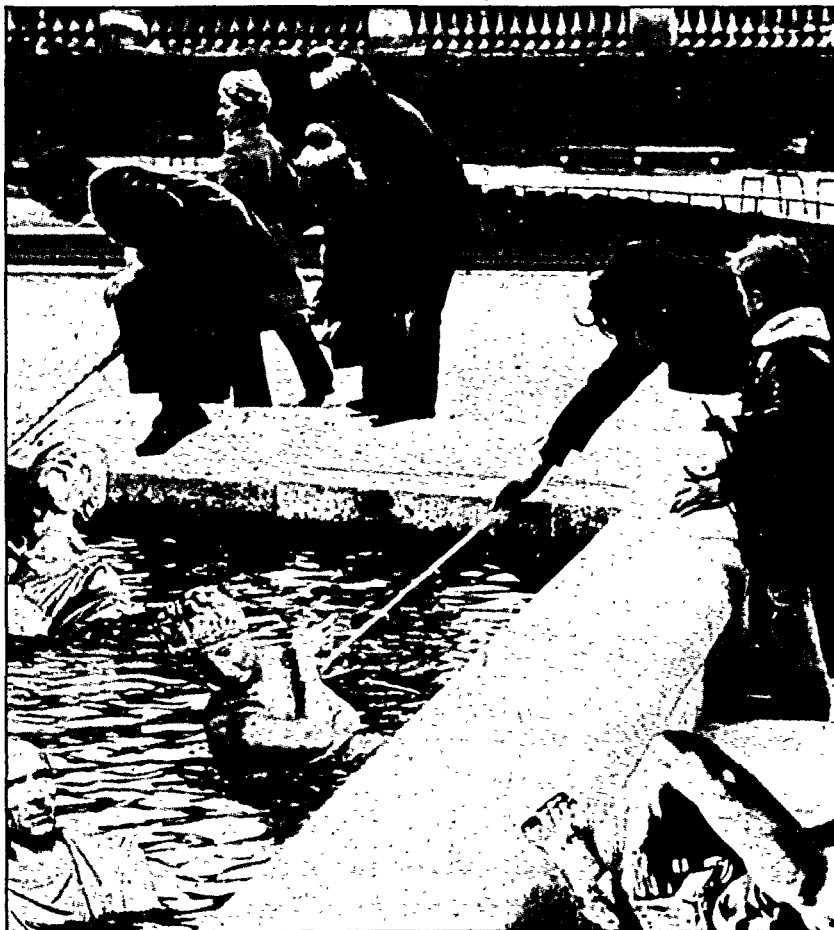
— Θάλεια Ιωαννίδου, από τον «Ελληνικό Βορρά».

■ Ο Κουρής έχει πιάσει κτίριο στο Νέο Ρύσιο, κοντά στη Θεσσαλονίκη, και σε πρώτη φάση θα εκδίδει ένα ένθετο δισέλιδο για τοπικές ειδήσεις στην Αυριανή.

■ Αντιγράφουμε από το Ποντίκι: «Κάποια αρχικά ΕΜΑΣ που έχουν εμφανισθεί στους τοίχους της Θεσσαλονίκης και προαναγγέλλουν συνέδριο, υποτίθεται ότι σημαίνουν Ένωση Μαρξιστών Σοσιαλιστών. Μήπως όμως σημαίνουν και Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο Μακεδονίας; Ερώτηση κάνουμε χωρίς καμιά αιχμή προς το παρόν — και πάσα διάψευση δεκτή». Και καλά. Τόσα χρόνια που υπάρχει η ΕΜΑΣ δεν έκανε εντύπωση στο Ποντίκι. Το ότι η οργάνωση φάντασμα που ανακαλύπτεται λέγεται ΕΑΜΜ δε σημαίνει τίποτα; Μήπως ήταν υποστηρίζουμε το (πάπα) — θεμέλια του έθνους όλα τα μέσα είναι θεμιτά; Ερώτηση κάνουμε χωρίς καμιά αιχμή προς το παρόν — και πάσα διάψευση δεκτή.

Τι συμβαίνει στην Αρχαιολογική Εταιρία

Πολλές φορές έχουν διατυπωθεί στον τύπο ερωτήματα και υπονοούμενα για τις διαχειριστικές και όχι μόνο, δραστηριότητες της αρχαιότερης σε ηλικία εταιρίας: της Αρχαιολογικής. Μιας εταιρίας που ιδρύθηκε το 1873 από διακεκριμένες προσωπικότητες της εποχής με σκοπό την ανακάλυψη, διαφύλαξη και συντήρηση του αρχαιολογικού πλούτου. Με το ξεκίνημά της και λόγω των σκοπών της απέκτησε γρήγορα κύρος και χρήμα. Αυτή ξεκίνησε τις ανασκαφές στους αρχαιολογικούς χώρους με Έλληνες αρχαιολόγους. Σήμερα χρηματοδοτεί την πλειοψηφία των ανασκαφών που γίνονται στην Ελλάδα. Χρηματοδοτεί συμπληρωματικά και όσες άλλες ανασκαφές διενεργεί το Υπ. Πολιτισμού με την αρχαιολογική υπηρεσία του. Γι' αυτό το σκοπό επιχορηγείται από το ΥΠΠΟ. Η περιουσία της θεωρείται τεράστια, προερχόμενη κυρίως από δωρεές σε ακίνητα, ομόλογα, καταθέσεις και χρυσό. Τη διαχείριση της περιουσίας την έχει το Διοικητικό της συμβούλιο που εκλέγεται από τους εταίρους. Το 1985 ξεκίνησαν κάποιες διαχειριστικές ενέργειες χωρίς να κρατηθεί η κανονική διαδικασία. Έτσι άρχισαν τα πρώτα ερωτήματα στον τύπο. Σήμερα είμαστε σε θέση να δημοσιοποιήσουμε κάποια στοιχεία που ανακαλύψαμε μετά από μια σχετική έρευνα. Ιδού λοιπόν ένα προς ένα τα σημεία της υπόθεσης.

1. Το Καλοκαίρι του 1985, ο πρόεδρος της Αρχαιολογικής Εταιρίας κ. Κων. Μπόννης μεταβίβασε, δίχως έγκριση του διοικητικού συμβουλίου, 20.000 μετοχές της Εθνικής Τράπεζας (προς 4.500 δραχμές τη μία) και 7.500 μετοχές της Τράπεζας της Ελλάδας (προς 8.000 δραχμές τη μία). Κατά τα φαινόμενα, οι μετοχές αυτές πουλήθηκαν βεβιασμένα και με ασύμφορους όρους, γιατί διετέθησαν μαζικά και αφού προηγουμένως είχε ειδοποιηθεί το Χρηματιστήριο. Άλλωστε πληρώθηκαν υποχρεωτικά και μεσιτικά περίπου 8.000.000 δρχ.

2. Την ίδια μέρα, με το εισπραχθέν αντίτιμο (των 20.000 μετοχών της Εθνικής και των 7.500 μετοχών της Τράπεζας της Ελλάδας) ο πρόεδρος της Αρχαιολογικής Εταιρίας κ. Κων. Μπόννης αγόρασε 100.000 μετοχές (προς 1.100 δραχμές τη μία) της εταιρίας Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου (Θυγατρικής της ΕΤΒΑ). Η αγοραπω-

λησία αυτή υπήρξε ασύμφορη για τα οικονομικά της Αρχαιολογικής Εταιρίας, αφού οι μενπωληθείσες μετοχές θεωρούνται βέβαιες (με μεγάλες διασφαλίσεις σε ακίνητα κλπ.), ενώ οι αγορασθείσες μετοχές δεν έχουν την ίδια χρηματιστηριακή αξία.

3. Οι ενέργειες αυτές του προέδρου της Αρχαιολογικής Εταιρίας κ. Κων. Μπόννη προκάλεσαν τις διαμαρτυρίες μιας μεγάλης μερίδας συμβούλων του ιδρύματος. Οι διαμαρτυρίες πήραν και μια έμπρακτη μορφή: οι καθηγητές κ.κ. Β. Λαμπρινουδάκης και Ι. Παπαποστόλου παραιτήθηκαν από το συμβούλιο. Τότε ο πρόεδρος της Αρχαιολογικής Εταιρίας κ. Κων. Μπόννης, για ν' αντιδράσει στη δυσφορία του συμβουλίου, αναγκάστηκε (έξι ολόκληρους μήνες μετά το ξεπούλημα των μετοχών) να συγκαλέσει τη Γενική Συνέλευση των Εταίρων και να ζητήσει αναδρομικά την εκ των υστέρων έγκριση-νομιμοποίηση.

Παρατηρήθηκε βέβαια και μια αθρόα και επείγουσα εγγραφή νέων Εταίρων, μεταξύ των οποίων συγγενείς και φίλοι μελών του διοικητικού συμβουλίου.

4. Διαδίδεται επιμόνως ότι ο πρόεδρος της Αρχαιολογικής Εταιρίας κ. Κων. Μπόννης ενήργησε βάσει φιλικών υποδείξεων του προέδρου του Εμπορικού-Βιομηχανικού Επιμελητηρίου, κ. Λάκη Εφραίμογλου, ο οποίος μετείχε στο διοικητικό συμβούλιο της Αρχαιολογικής Εταιρίας.

5. Αυτές τις μέρες ο πρόεδρος της Αρχαιολογικής Εταιρίας κ. Κων. Μπόννης βρίσκεται στις Η.Π.Α, όπου υπεβλήθη σε εγχείρηση. Πιθανόν η κατάσταση της υγείας του να είναι πολύ σοβαρή, αν και ορισμένοι «κακεντρεχείς εχθροί» του διατείνονται πως πρόκειται για διπλωματική αρρώστια. Πάντως, ο δραστήριος κ. Κων. Μπόννης, μια μέρα πριν αναχωρήσει για το ταξίδι, μετέβη στην Αρχαιολογική, όπου προέβη σε νέα

αγοραπωλησία μετοχών, συνολικού ύψους 120.000.000 δραχμών.

6. Λέγεται ακόμα ότι ο κ. Κων. Μπόννης έδωσε τις δέουσες εντολές για να εξεταστεί η μεταβίβαση των οικοπέδων της Αρχαιολογικής Εταιρίας που βρίσκονται στη λεωφόρο Συγγρού, απέναντι στον Άγιο Σώστη. Τα οικοπέδα αυτά ανήκουν στην Αρχαιολογική Εταιρία από το 1880, χωρίς ποτέ μέχρι σήμερα να υπάρξει σκέψη μεταβίβασής τους.

Είναι φανερό λοιπόν ότι κάτι σοβαρό συμβαίνει στην Αρχαιολογική Εταιρία. Άλλωστε, για πρώτη φορά στις τελευταίες εκλογές κατέβηκαν με διαφορετικό ψηφοδέλτιο, αντίθετοι στον κ. Μπόννη, διαπρεπείς ακαδημαϊκοί, πανεπιστημιακοί και αρχαιολόγοι έφοροι-επιμελητές, χωρίς όμως να καταφέρουν να εκλεγούν, λόγω της μαζικής εγγραφής στους εκλογικούς καταλόγους συγγενών και φίλων...

Τάσος ΚΑΤΙΝΤΣΑΡΟΣ

Σκιαγραφία μιας εξέγερσης

Μετά από δεκαήμερη αποστολή στα κατεχόμενα, ο συνεργάτης μας Τάσος Κωστόπουλος μεταφέρει τις εντυπώσεις του και επιχειρεί ένα γενικότερο σχέδιασμα του αγώνα των εξεγερμένων Παλαιστινίων.

Νάμπλους

Χωρίς καμιά αμφιβολία, τα αίτια της εξέγερσης βρίσκονται στην απελπισία ενός εθνικά καταπιεσμένου πληθυσμού που διανύει τον 21ο χρόνο κάτω από εχθρική στρατιωτική κατοχή και βαρέθηκε πια να περιμένει την απελευθέρωσή του απ' έξω. Σημαντικό ρόλο στη μετατροπή αυτής της απελπισίας σε εξέγερση έπαιξαν:

— η συσσώρευση των αποτελεσμάτων της οικονομικής πίεσης πάνω στον παλαιστινιακό πληθυσμό των κατεχόμενων εδαφών: απαλλοτρίωση της αραβικής γης (το 35% της γης στη Γάζα και το % στη Δυτ. Όχθη βρίσκεται ήδη υπό εβραϊκή ιδιοκτησία) βαριά φορολογία των αραβικών (εμπορικών, κυρίως) μικροεπιχειρήσεων που αδυνατούν πλέον να ανταγωνιστούν τις επιδοτούμενες απ' το κράτος ισραηλινές, κ.λπ.

— η ενίσχυση της καταστολής κάθε εθνικιστικής κίνησης μέσα στον παλαιστινιακό πληθυσμό¹

— η εμφάνιση στο προσκήνιο μιας νέας γενιάς Παλαιστινίων που γεννήθηκε μετά το '67, μεγάλωσε κάτω από ισραηλινή κατοχή, δε γνώρισε την ήττα του «πολέμου των 6 ημερών» και δε φοβάται το στρατό του Ισραήλ.

■ Στα πρώτα της στάδια, η εξέγερση ήταν ολοκληρωτικά αυθόρμητη, ένα ξεσπάσμα ενάντια στη στρατιωτική κατοχή. Στη συνέχεια οργανώθηκε, δημιούργησε εκείνα τα υπόγεια δίκτυα τα τόσο απαραίτητα για την άμυνα και την επιβίωση απέναντι στην τρομαχτική καταστολή. Ένα απ' τα σημαντικότερα χαρακτηριστικά της είναι ότι απ' αυτή προέκυψε μια νέα γενιά ηγετών της Αντίστασης, που προέρχονται απ' τη βάση του κινήματος

κι από άποψη ηλικίας βρίσκονται γύρω στα τριάντα πέντε. Απ' τους παλιούς πρόκριτους, οι περισσότεροι είναι τελείως περιθωριοποιημένοι κι αντιμετωπίζονται με χλευασμό ως «πράκτορες του Ισραήλ» ή «άνθρωποι της Ιορδανίας», ενώ ορισμένοι (όπως λ.χ. ο πρώην δήμαρχος της Νάμπλους, Μπασάμ Σακάα, που έχει χάσει τα δυο πόδια του από βόμβα της Μοσσάντ) διατηρούν μεν το γενικό σεβασμό, αλλά βρίσκονται ολοκληρωτικά αποκομμένοι απ' τις εξελίξεις. Ο ξεσηκωμός καθοδηγείται από ένα σκιώδες επιτελείο που ονομάζεται «Ενωμένη Εθνική Ηγεσία της Εξέγερσης» και στο οποίο, σύμφωνα με πληροφορίες, μετέχουν κύρια οι 4 μεγαλύτερες οργανώσεις της PLO (Φατάχ, FPLP, FDLP, K.K.P.) κι οι εθνικιστές ισλαμιστές (Djihad-i-Islami). Σε τακτά χρονικά διαστήματα, η Επιτροπή κυκλοφορεί προκηρύξεις

- οδηγίες προς τον πληθυσμό, με τις οποίες καθορίζονται κάθε φορά οι βραχυπρόθεσμες κατευθύνσεις του αγώνα.

■ Λόγω της αμείλικτης καταστολής, εμφανίζεται μια μετάθεση του βάρους, όσο αφορά τις μεθόδους πάλης, απ' τις αρχικές μαζικές διαδηλώσεις και συγκρούσεις με το στρατό προς μορφές παθητικής αντίστασης, με αποκορύφωμα τη συνεχιζόμενη γενική απεργία. Παράλληλα με τη γενική απεργία, φυσικά, εξακολουθούν να σημειώνονται απομονωμένες διαδηλώσεις (αδύνατο να επισημάνει κανείς ποιες απ' αυτές είναι οργανωμένες κεντρικά και ποιες αυθόρμητες) καθώς και μεμονωμένες βίαιες ενέργειες (πέτρες και μολότωφ ενάντια σε ισραηλινά λεωφορεία, τράπεζες και περιουσίες δοσιλόγων).

■ Όσο αφορά το συσχετισμό δυνάμεων ανάμεσα στις διάφορες πολιτικές δυνάμεις του παλαιστινιακού κινήματος, είναι δύσκολο ν' αποφανθεί κανείς με απόλυτη βεβαιότητα, δεδομένου ότι οι πληροφορίες είναι συχνά αντιφατικές και κατά κανόνα παρουσιάζουν έντονα στοιχεία υποκειμενικότητας. Φαίνεται πάντως ότι

— στη λωρίδα της Γάζας, κυρίαρχη δύναμη είναι οι εθνικιστές ισλαμιστές, που έχουν απορροφήσει το μεγαλύτερο μέρος των παλιών υποστηρικτών της Φατάχ, ενώ σημαντική δύναμη έχει και το Λαϊκό Μέτωπο (FPLP).

— στη Δυτ. Όχθη του Ιορδάνη, οι ανοργάνωτες μάζες υποστηρίζουν βασικά τη Φατάχ και, σε μικρότερο βαθμό, το Λαϊκό Μέτωπο, ενώ πολύ πιο περιορισμένη επιρροή διαθέτουν το Δημοκρατικό Μέτωπο (FDLP) και το Κ.Κ. Παλαιστίνης. Οι ισλαμιστές εδώ είναι πολυδιασπασμένοι και μάλλον περιθωριακοί.

— στους φοιτητές της Δυτ. Όχθης, υπάρχει ισοδυναμία Φατάχ - Λαϊκού Μετώπου και μικρές δυνάμεις των υπολοίπων.

— στα συνδικάτα, τέλος, η κατάσταση είναι ακόμα πιο δυσανάγνωστη μια και δεν υπάρχει καμιά αξιόπιστη απογραφή δυνάμεων (όπως λ.χ. στους φοιτητές). Υπάρχουν τρεις διαφορετικές ομοσπονδίες που πρόσκεινται κατά σειρά στη Φατάχ, το FDLP και το ΚΚΠ, ενώ το FPLP συνεργάζεται κυρίως με την τελευταία. Σύμφωνα με πληροφορίες, μετά το ενωτικό συνέδριο της PLO στο Αλγέρι τον περασμένο Απρίλη, έχουν δρομολογηθεί ανάλογες διεργασίες και για την ενοποίηση των συνδικαλιστικών οργανώσεων στα κατεχόμενα.

■ Ένα άλλο σημαντικό γεγονός είναι η αφύπνιση των Παλαιστινίων που έμειναν στο εσωτερικό του Ισραήλ μετά το 1948, έχουν την ιδιότητα του Ισραηλινού πολίτη και, παρά τις εις βάρος τους διακρίσεις, βρίσκονται σε σαφώς πλεονεκτικότερη θέση απ' αυτή των συμπατριωτών τους στα κατεχόμενα. Με τις δυναμικές και σε πολλές περιπτώσεις βίαιες κινητοποιήσεις τους την «Ημέρα της Ειρήνης» (21/12/87), τη γενική απεργία στην Αν. Ιερουσαλήμ, τη μεγαλειώδη πορεία στη Ναζαρέτ (23/1/88) και, κυρίως, τις σχεδόν καθημερινές οπιοραδικές βίαιες ενέργειές τους στο εσωτερικό του Ισραήλ, οι Παλαιστίνιοι αυτοί έδειξαν σαφώς ότι βάζουν την εθνική τους ταυτότητα πάνω απ' την ισραηλινή υπηκοότητά τους. Η ριζοσπαστικοποίησή τους αυτή υποχρέωσε, μεταξύ άλλων, και το μοναδικό Άραβα βουλευτή του (συν-

Οι Παλαιστίνιοι του Ισραήλ διαδηλώνουν κατά της καταστολής, Ναζαρέτ 23.1.88

κυβερνητικού) Εργατικού Κόμματος, Αμπντέλ Βαχάμπ Νταρούσα, να ανακοινώσει επίσημα την αποχώρησή του απ' το κόμμα αυτό.

■ Η στάση των πολιτικών δυνάμεων του Ισραήλ απέναντι στην εξέγερση καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό απ' τη στρατηγική κάθε κόμματος απέναντι στο ζήτημα των κατεχόμενων εδαφών. Έτσι:

— η μεν παραδοσιακή Δεξιά (Λι-

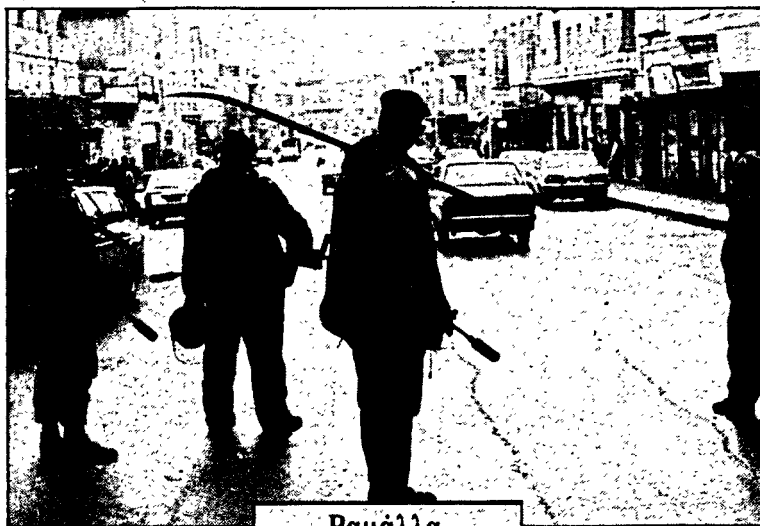
κούντ, ακροδεξιές θρησκευτικές ομάδες) δε φαίνεται να ενοχλείται ή να προβληματίζεται ιδιαίτερα απ' το γεγονός, δεδομένου ότι στρατηγικά αποβλέπει στον εποίκισμό, τη δημογραφική αλλοίωση και την προσάρτηση αυτών των εδαφών στο Μεγάλο Ισραήλ· ο παλαιστινιακός πληθυσμός της είναι αδιάφορος και το μόνο που περιμένει είναι η ευκαιρία ενός ακόμα αραβο-ισραηλινού πολέμου για τη μαζική

εκτόπιση των Παλαιστινίων στις γειτονικές αραβικές χώρες.

— Το Εργατικό Κόμμα είναι αυτό που αντιμετωπίζει τα περισσότερα προβλήματα, δεδομένου ότι η στρατηγική του για μια διαπραγμάτευση του ζητήματος ανάμεσα στο Ισραήλ και την Ιορδανία μπλοκάρει απ' αόριστον απ' την παλαιστινιακή εξέγερση· σαφέστατα, οι εργατικοί θεωρούν τον τερματισμό της εξέγερσης ως προϋπόθεση για οποιεσδήποτε συνομιλίες. Έτσι, η μεν δεξιά τους πτέρυγα (με επικεφαλής τον υπουργό Άμυνας Γιτζάκ Ράμπιν) αναλαμβάνει το κύριο πολιτικό βάρος της καταστολής, το κέντρο (μ' επικεφαλής τον υπουργό Εξωτερικών Σιμόν Πέρες) προσπαθεί να καταφύγει στη συνδρομή μετριοπαθών αραβικών χωρών κι η αριστερή τους πτέρυγα συνεργάζεται με άλλες σιωνιστικές ομάδες στο ειρηνιστικό κίνημα, ζητώντας διαπραγματεύσεις «πριν είναι πολύ αργά».

■ Απ' την πλευρά της, η κυβέρνηση των ΗΠΑ, ενώ εξακολουθεί να στηρίζει ουσιαστικά το Ισραήλ στην προσπάθειά της καταστολής της εξέγερσης (ας σημειωθεί ότι τα ισχυρότατα, αμερικανικής κατασκευής δακρυγόνα CS που χρησιμοποιεί τελευταία ο ισραηλινός στρατός είναι παραγωγής 1988!), απ' την άλλη επιχειρεί να παρέμβει στη νέα συγκυρία ψάχνοντας να βρει κάποιους μετριοπαθείς Παλαιστίνιους συνομιλητές, οι οποίοι δε θα ταυτίζονται ανοιχτά με την PLO αλλά θα διαθέτουν τη διακριτική υποστήριξη (αν όχι εκπροσώπηση) της συντηρητικής τουλάχιστον πτέρυγας της τελευταίας. Τα πρόσωπα που φαίνεται πως συγκεντρώνουν τις περισσότερες προϋποθέσεις γι' αυτόν το ρόλο φαίνεται πως είναι ο δήμαρχος της Βηθλέεμ, Ελίας Φρεζ, και κυρίως οι Χάνα Σινιόρα (εκδότης της συντηρητικής εφημερίδας al-Fajr) και Φεζ Αμπού Ραχμά — οι δύο τελευταίοι στα τέλη του Γενάρη είχαν συνομιλίες στην Ουάσιγκτον με τον Τζωρτζ Σουλτς. Στόχος αυτής της προσπάθειας, η αναβίωση του «Σχεδίου Ρέγκαν» για δημιουργία μιας (μη ανεξάρτητης) παλαιστινιακής πατρίδας στα κατεχόμενα, είτε υπό ισραηλο-ιορδανική συγκυριαρχία, είτε σε μονομερή σύνδεση με το ιορδανικό βασίλειο.

Τάσος ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Ραμάλλα

Διαδήλωση κατά των συλλήψεων, στη Νάμπλους

1. Σύμφωνα με τη Monde diplomatique (1/1988), ενώ στα χρόνια της διακυβέρνησης του Ισραήλ απ' την παραδοσιακή Δεξιά (1977-84) υπήρξαν ελάχιστες «διοικητικές» κρατήσεις, μέσα στο 1987 τουλάχιστον 250 Παλαιστίνιοι φυλακίστηκαν χωρίς δίκη, απλώς και μόνο βάσει υπονοιών ότι είναι «επικίνδυνοι για την εθνική ασφάλεια».

Παλαιστίνη 1988

Νάμπλους 21.1.88

Παλιά πόλη της Ιερουσαλήμ

Αυτή εδώ είναι η εξέγερση των πιτσιρικάδων. Πλειοψηφία του πληθυσμού, οι κάτω των είκοσι χρονών αποτελούν και τη συντριπτική πλειοψηφία στις διαδηλώσεις. «Οι αγριότεροι κι οι μαχητικότεροι», βεβαιώνει χαμογελαστός ο συνομιλήτής μου, «είναι αυτά τα θηρία των δεκαεσσάρων με δεκαπέντε χρονών». Στο προσφυγικό στρατόπεδο της Καλάντια, έξω απ' τη Ραμάλλα, δέκα χιλιόμετρα βόρεια της Ιερουσαλήμ, τα παιδιά δε δέχονται τα γλυκά που τους προσφέρεις. «Όποιος θέλει, πηγαίνει στο μαγαζί και αγοράζει», σου απαντούν με μια περηφάνια που αποστομώνει. Δέχονται, όμως, τσιγάρα. Το μεγαλύτερο δεν είναι δεκαεσσάρων χρονών, το μικρότερο θα πρέπει να 'χει κλείσει τα οχτώ. Και καπνίζουν όλα γιατί, όπως το θέτει σοβαρότατα ο επικεφαλής της παρέας, «εδώπέρα, η ζωή είναι δύσκολη».

«Οι στρατιώτες έχουν όπλα, ρίχνουν σφαίρες και δακρυγόνα. Εμείς δεν έχουμε όπλα· όπλα μας είναι αυτά», λέει ο Αχμέτ και πιάνει από κάτω μια πέτρα.

Πέτρες ενάντια σε σφαίρες. Μέσα στον ένα μήνα του ξεσηκωμού, δεκαπέντε απ' τους κατοίκους της Καλάντια μεταφέρθηκαν στο νοσοκομείο της Ραμάλλα, χτυπημένοι από πραγματικά πυρά. Άλλοι διακόσιοι περίπου, παιδιά οι περισσότεροι, βρίσκονται ακόμα στις φυλακές.

Η Κάσπα, η παράδοσια συνοικία της Νάμπλους, είναι ένα σύνολο από σπίτια τόσο στενά συνδεδεμένα με-

ταξύ τους, που θαρρείς κι αποτελούν ενιαίο κτίριο. Οι δρόμοι στενοί, σκοτεινοί και στο μεγαλύτερό τους μέρος στεγασμένοι. Οι ταράτσες επικοινωνούν· η μια με την άλλη, οι αυλές το ίδιο. Ιδανικό μέρος για αντάρτικο των δρόμων. Στην κορυφή του τρούλου του τζαμιού κυματίζει ανενόχλητη η παλαιστινιακή σημαία.

Εκείνο το πρωί, 21 του Γενάρη, έβρεχε πέτρες στην Κάσπα. Οι Ισραηλινοί στρατιώτες στην είσοδο, πάνοπλοι και σχεδόν τρομοκρατημένοι, μας προειδοποίησαν: «Θα χρειαστείτε κράνη!» Μάταιη προειδοποίηση. Μόλις οι τσιλιαδόροι διαπίστωσαν ότι δεν είμαστε στρατιώτες, ένα πλήθος φιλικών πιτσιρικάδων μας περικύκλωσε. Λες και τα σπίτια κι οι αυλές γεννούσαν παιδιά: μέσα σε δυο λε-

πτά είχαν ξεπεράσει τα τριάντα. Αμέσως μετά τις πρώτες αναγνωριστικές επαφές, ανέλαβαν να μας ξεναγήσουν στην Κάσπα. Γρήγορα, η πορεία μας εξελίχθηκε σε διαδήλωση. «Israel No! P-L-O!». Τα δάχτυλα σχηματίζουν το σήμα της νίκης και τα πρόσωπα κρύβονται πίσω απ' την παραδοσιακή παλαιστινιακή μαντίλα. Πριν περάσει λίγη ώρα, η διαδήλωση ξεχύνεται στον περιφερειακό δρόμο, έξω απ' την Κάσπα.

Το τζιπ με τους στρατιώτες δεν αργεί να φτάσει, κόβοντας τη στροφή με δαιμονική ταχύτητα. Πέτρες και τούβλα εκσφενδονίζονται προς το μέρος του κι αμέσως μετά οι πιτσιρικάδες σπεύδουν να χωθούν ξανά στην Κάσπα. Ένας, ωστόσο, δεν είναι και τόσο τυχερός: πέφτει στα χέρια των

στρατιωτών, που τον χτυπούν για καλά πάνω στο μέταλλο του τζιπ. Εμφανιζόμαστε με τις φωτογραφικές μηχανές στα χέρια· οι φαντάροι αφήνουν το μικρό κι εξαφανίζονται με το τζιπ μέσα σ' ένα σύννεφο σκόνης. Ένα ακόμη επεισόδιο, απ' αυτά που ποτέ δε θα μνημονευτούν στις καθημερινές αναφορές του Τύπου, έχει λήξει.

Στη Ραμάλλα έφτασα αμέσως μετά το τέλος της κυριακάτικης διαδήλωσης. Μυρωδιά δακρυγόνου, βαριά οπλισμένα στρατιωτικά περίπολα στους δρόμους, υπολείμματα από οδοφράγματα και κάποιοι πιτσιρικάδες με κόκκινα μάτια να κρύβονται ανήσυχτοι στις κόγχες των αυλόθυρων. Όταν επιχειρώ να φωτογραφίσω τους στρατιώτες, μια ομάδα απ' αυτούς μου επιτίθεται και μετά από πεντάλεπτες άκαρπες διαπραγματεύσεις μου παίρνει το φιλμ. Όταν απομακρύνονται, ο τριαντάχρονος Παλαιστίνιος που στέκεται στην πόρτα του διπλανού μαγαζιού μου χαμογελά με συμπάθεια: «Αυτή είναι η ζωή εδώ...»

«Το ενδεχόμενο να με ξανακλείσουν στη φυλακή δε με τρομάζει και τόσο, γιατί από μια άποψη εκεί μέσα είναι λιγότερο επικίνδυνο απ' ό,τι έξω. Οι φυλακές εδώ πέρα δεν είναι παρά μια μικρή φυλακή· η μεγάλη φυλακή είναι ολόκληρη η Παλαιστίνη...»

Ο άνθρωπος που προφέρει αυτά τα λόγια πέρασε δεκαπέντε χρόνια σε μια σειρά κάτεργα του Ισραήλ. Οργανωμένος στα δεκαοχτώ του στο Λαϊκό Μέτωπο για την Απελευθέρωση της Παλαιστίνης, ο Αλί Τζιντάχ κα-

Ραμάλλα. Ο στρατός ανοίγει με τη βία τα μαγαζιά που απεργούν

ταδικάστηκε το 1970 σε 20 χρόνια κάθειρξη για «τρομοκρατική δραστηριότητα». Βγήκε το 1985 σε μια ανταλλαγή αιχμαλώτων κι έκτοτε δουλεύει νόμιμα μαζί με μια ομάδα ακροαριστερών Ισραηλινών σ' ένα δίκτυο εναλλακτικής πληροφόρησης. Από τότε που άρχισε η εξέγερση, δεν κοιμάται πια σπίτι του: οι Παλαιστίνιοι δημοσιογράφοι αποτελούν προνομιακό στόχο των ισραηλινών δικιτικών αρχών. Μέσα στο τελευταίο εικοσιτετράωρο, βεβαιώνει, πάνω από δέκα γνωστοί ή συνεργάτες του έχουν συλληφθεί. Καθώς μας μιλάει, ρίχνει τρομαγμένες ματιές δεξιά κι αριστερά.

Όταν η διεθνής κατακραυγή άρχισε να δυναμώνει με τον ίδιο ρυθμό που αυξανόταν ο αριθμός των νεκρών Παλαιστίνων διαδηλωτών κι έγινε πια φανερό ότι η χρήση πραγματικών πυρών απ' τον ισραηλινό στρατό είχε γίνει πολιτικά ασύμφορη για τους ιθύνοντες του σιωνιστικού κράτους, η πολιτική των ξυλοδαρμών μπήκε σ' εφαρμογή.

«Θα ξεκαθαρίσουμε μια για πάντα το ποιος κυβερνά τα (κατεχόμενα) εδάφη», δήλωσε στις 19 του Γενάρη στη Βουλή ο Γιτζάκ Ράμπιν, υπουργός Άμυνας. «Η πρώτη προτεραιότητα των δυνάμεων ασφαλείας θα είναι στο εξής η χρήση δύναμης, όχι πυρομαχικών. Κι όταν λέω δύναμη, εννώ χτυπήματα».

«Αυτή η μέθοδος», σχολίαζε την επομένη η σιωνιστική Jerusalem Post, «θεωρείται πιο αποτελεσματική απ' τις συλλήψεις. Ένας κρατούμενος που θα σταλεί στις φυλακές Φαράα θα απελευθερωθεί σε 18 μέρες, εκτός αν οι αρχές έχουν επαρκή αποδεικτικά στοιχεία για να απαγγείλουν κατηγορία εις βάρος του. Βγαίνοντας, ίσως εξακολουθήσει να πετροβολά τους στρατιώτες. Αν όμως οι στρατιώτες του σπάσουν το χέρι, δε θα μπορέσει να ξαναπετάξει πέτρες για ενάμιση μήνα».

Το ίδιο βράδυ, οι στρατιωτικές αρχές ανακοίνωναν ότι η απαγόρευση κυκλοφορίας που ίσχυε στον προσφυγικό καταυλισμό Τζεμπάλια επί δέκα συνεχείς μέρες επρόκειτο να αρθεί για μια ώρα. Μέσα στο πρώτο δεκάλεπτο, δεκάδες Ισραηλινοί φαντάροι οπλισμένοι μέχρι τα δόντια εισέβαλαν στο στρατόπεδο, επιτιθέμενοι αδιάκριτα στο πλήθος που έτρεχε στα μαγαζιά για να προμηθευτεί τρόφιμα για τον επόμενο αποκλεισμό. Μέχρι το πρωί, ο απολογισμός του μακελείου είχε ξεπεράσει τους 180 τραυματίες — ανθρώπους χτυπημένους στα καλά καθούμενα, στη μέση του δρόμου, χωρίς να έχει προηγηθεί το παραμικρό επεισόδιο. Το μεσημέρι της επομένης, στα νοσοκομεία της πόλης τα φορεία με τους χτυ-

πημένους εξακολουθούσαν να έρχονται απ' την Τζεμπάλια.

Όταν τα καμiónια του Ερυθρού Σταυρού με τα τρόφιμα για τα παιδιά της αποκλεισμένης Τζεμπάλια έφτασαν στην είσοδο του στρατοπέδου, οι πολιορκητές δεν τους επέτρεψαν να περάσουν. Μπροστά στα μάτια των πεινασμένων, τσαλαπατούσαν τα τρόφιμα κι έχυναν στο έδαφος το γάλα.

Το παιδί στην αναπηρική πολυθρόνα, με τα δυο πόδια στο γύψο, λεγό-

Στα 21 χρόνια του, οι στρατιώτες του θρυμμάτισαν τα πόδια

ταν Ναϊν Μουχαμάντ Χασάν Νοφάλ και μόλις είχε κλείσει τα είκοσι ένα. Τα ξημερώματα της 13ης του Γενάρη, μια στατιωτική περίπολος εισέβαλε στο σπίτι του, στο προσφυγικό στρατόπεδο αλ-Μπούργκες στη λωρίδα της Γάζας, και τον συνέλαβε. Στη συνέχεια, τον οδήγησαν σ' ένα κοντινό γκαράζ κι εκεί, με ψυχρή μεθοδικότητα, θρυμμάτισαν τα κόκαλα των ποδιών του απ' τα γόνατα και κάτω μ' ένα σιδερολοστό. Οι γιατροί του κρατικού νοσοκομείου της Γάζας αμφιβάλλουν για την πιθανότητα να μπορέσει να σταθεί ποτέ ξανά όρθιος. Αποχαιρετώντας μας, είχε το κουράγιο να χαμογελάσει.

Παρ' όλη τη φτώχεια της, η Δυτική Όχθη του Ιορδάνη μπορεί να θεωρηθεί παράδεισος όταν συγκριθεί με τη λωρίδα της Γάζας. Σ' αυτή τη μακροστενή ζώνη των 365 τετραγωνικών χιλιομέτρων και των 700.000 ψυχών, τα 2/3 των οποίων ζουν σε προσφυγικούς καταυλισμούς, συναντάς ακηνές εξαθλίωσης που μονάχα την Ινδική

Χερσόνησο φέρνουν στο νου. Ατέλειωτες σειρές από πλινθόχτιστες παράγκες με λαμαρίνες για στέγη, ρακένδυτα παιδιά και σωροί από σκουπίδια παντού, μια φύση βάνουσα βιασμένη, ένα τεράστιο χωνευτήριο ανθρώπων κι άχρηστων ελάχιστων πλουσίων. Αυτών που έκαναν χρυσές δουλειές με τις κατοχικές αρχές ή πλούτισαν χάρη στις διασυνδέσεις τους με την Ιορδανία.

Σ' έναν τέτοιο τόπο, οι ελπίδες των εξεγερμένων δεν μπορούν παρά να σημαίνουν και κοινωνική ανατροπή. Αν όχι, η μόνη εναλλακτική καταφυγή είναι ο Θεός. Το Τζιχάντ-Ισλαμί, το εθνικιστικό ισλαμικό κόμμα, μας πληροφόρησαν, ελέγχει εδώ το 70% της εξέγερσης. Στις γραμμές του έχουν ενταχθεί όλοι εκείνοι που, πιστοί μέχρι πρότινος στον Αραφάτ, βαρέθηκαν να βλέπουν τον ηγέτη τους να εκλιπαρεί για μία διεθνή διάσωση που εξακολουθούν να του αρνούνται. «Η λογική του Τζιχάντ είναι απλή», μας λέει με θέρμη ο Ρασίντ. «Όπου βλέπεις στρατιώτες των δυνάμεων κατοχής, έχεις καθήκον να τους

Μέτρα ασφαλείας στην Ανατολική Ιερουσαλήμ

χτυπήσεις. Μέχρι να λευτερωθεί η Παλαιστίνη...

Κάθε βράδυ, οι γειτονίες της Γάζας πυρπολούνται. Πλάι στη μαθητική και την άνεργη νεολαία, στα οδοφράγματα μάχονται — με πέτρες και κοκτέιλ μολότωφ — κι οι εργάτες που το πρωί περνούν στον ισραηλινό τομέα για να δουλέψουν σε χώρνια και εργοστάσια για ένα μεροκάματο πείνας και το απόγευμα επιστρέφουν στα σπίτια τους. Εθνικό όραμα, θρησκευτική πίστη και ταξικό μίσος φτιάχνουν ένα τρομαχτικό συνονθύλευμα.

Στις φυτείες των Ισραηλινών στο πιο

εύφορο κομμάτι της Γάζας αλλά κι έξω απ' αυτή, τα πορτοκάλια και τα γκρέιπ φρουτ σαπίζουν στρωμένα κάτω απ' τα δέντρα. Οι εργάτες που θα τα μάζευαν κλείνουν ήδη ενάμιση μήνα απεργίας.

Στην Ιερουσαλήμ, η γενική απεργία έχει κλείσει τις είκοσι μέρες. Στη Νάμπλους πλησιάζει τις πενήντα. Στη Ραμάλλα, κλείνει μήνα. Στη Γάζα κάπου το ίδιο.

Κάθε πρωί, η ίδια ιστορία. Μαγαζιά κλειστά, μια πόλη κυριολεκτικά νεκρή, κι οι μαγαζάτορες όρθιοι μπροστά στα κατεβασμένα ρολά. Κατά τις εννιά, καταφθάνει ο στρατός. Με βαρύ οπλισμό και το δάχτυλο στη σκανδάλη. Με βαριές και λοστούς, σπάζουν τα λουκέτα και τις κλειδαριές κι ανοίγουν με το ζόρι τα μαγαζιά — ενίοτε μάλιστα ξηλώνουν κι ολόκληρες πόρτες. Όταν απομακρύνονται, πολλοί μαγαζάτορες — όχι όλοι — ξανακατεβάζουν τα ρολά. Μέχρι να ξανάρθουν και να τα ξανανεβάσουν. Η γάτα και το ποντίκι. Η Επανάσταση έχει οργανώσει συνεργεία σιδεράδων κι οξυγονοκολλητών που επισκευάζουν καθημερινά τα σπασμένα λουκέτα και τις παραβιασμένες κλειδαριές. Ένας αγώνας δρόμου αντοχής...

Απ' την πλευρά τους, οι αρχές σημαδεύουν μ' ένα σταυρό μέσα σε κύκλο τα μαγαζιά εκείνα που, παρά την τρομοκρατία, εξακολουθούν να παραμένουν κλειστά. Οι άδειες λειτουργίες τους δεν πρόκειται ν' ανανεωθούν.

Al Intifada. Η εξέγερση. Μέχρι πού; «Οπωσδήποτε», παραδέχεται ο Αχμέτ, φοιτητής στο Μπριζέιτ, «δεν πρόκειται να κερδίσουμε τώρα αμέσως. Πρέπει, όμως, να λάβει κανείς υπόψη του ότι δεν πρόκειται για την πρώτη εξέγερση του λαού μας στα κατεχόμενα εδάφη. Είναι ωστόσο η μαζικότερη, η αιματηρότερη κι η μεγαλύτερη σε διάρκεια — αυτή του 1976 δεν κράτησε παρά μερικές μόνο μέρες κι είχε 6 νεκρούς, το 1982 δεν ξεπέρασε τις τρεις βδομάδες κι οι νεκροί έφτασαν τους είκοσι. Σήμερα, βρισκόμαστε στην έκτη βδομάδα, κι οι νεκροί ξεπερνούν τους εξήντα. Κάποια στιγμή, ο κόσμος θα κουραστεί, θα πεινάσει. Οι συλλήψεις ήδη είναι χιλιάδες, τα πιο μαχητικά παιδιά βρίσκονται στη φυλακή — πολλά άλλα είναι υποχρεωμένα να δίνουν καθημερινά το παρόν στην αστυνομία. Ωστόσο, το ποτάμι δεν πρόκειται να γυρίσει πίσω. Μια νέα εξέγερση θα 'ρθει, ακόμα πιο μαζική, πιο μαχητική, πιο άγρια. Στο κάτω κάτω, εμείς είμαστε αυτοί που δεν έχουμε τίποτα να χάσουμε...»

T.K.

ΙΣΠΑΝΙΑ

Η αναδιάρθρωση και η κρίση

Ο γραμματέας της κομμουνιστικής νεολαίας αρνείται τη στράτευση

■ Ο Χεσούς Μοντέρο, γενικός γραμματέας της Ένωσης Κομμουνιστικών Νεολαίων Ισπανίας — «ενωτική» νεολαιίστικη οργάνωση όλων των θραυσμάτων του κατατεμαχισμένου ΚΚ Ισπανίας — 23 χρονών, δήλωσε αντιρρησίας συνείδησης τις τελευταίες μέρες του 1987 και το IV Συνέδριο της οργάνωσης, που άρχισε στις 7 Ιανουαρίου, είχε σαν κεντρικό θέμα την πάλη ενάντια στο милитарισμό. Ο Μοντέρο βρίσκεται ουσιαστικά στην παράνομη αν και, όπως δήλωσε, σέβεται τη δικαιοσύνη και τους θεσμούς, που στην προκειμένη περίπτωση σφάλουν. Ο γ.γ. αρνείται να είναι «συνεργός στην αυξανόμενη στρατιωτικοποίηση και τα δεινά της πολιτικής βίας σε μια χώρα, όπως η δικιά μας, που τις έχει υποστεί σε υπερβολικό βαθμό και τις υφίσταται ακόμα, τόσο λόγω της ύπαρξης βασανιστηρίων και κακοποιήσεων που υποβαθμίζουν τη δημοκρατία, όσο και λόγω της αδιάλειπτης παρουσίας του φαινομένου της τρομοκρατίας». Ο Μοντέρο αναφέρεται προφανώς στην αύξηση των στρατιωτικών δαπανών στην Ισπανία, στη συμμετοχή της στα ευρωπαϊκά προγράμματα εξοπλισμών άνευ όρων, στην υποχρεωτική στράτευση όλων των νέων. Μέχρι τώρα πήγαιναν στρατό τα 2/3 με κλήρωση, ενώ υπήρχε «εκκρεμής νόμος»-παραθυράκι για εναλλακτική θητεία εργασίας, αποτέλεσμα του φόβου της στρατιωτικής ηγεσίας στα ταραγμένα χρόνια της «μετάβασης» στη δημοκρατία μήπως δει το στρατό να γίνεται κόκκινος, οι εφιάλτες του '36' γαρ, νόμος που απάλλαξε πολλούς εντελώς από το στρατό λόγω της αντίδρασης των συνδικάτων στη δωρεάν εργασία νέων σε μια χώρα με το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Ευρώπη. Αυτή η милитарιστική πολιτική του Γκονθάλεθ, αποτέλεσμα της πλήρους ευθυγράμμισής του με το ΝΑΤΟ και την ισχυρή πολεμική βιομηχανία της χώρας του, δύσκολα μπορεί να καλυφθεί από την πιρουέτα της ενδεχόμενης μεταφοράς της αμερικανικής αεροπορικής βάσης του Τορέχον Μα-

Ο αντιρρησίας συνείδησης γραμματέας της Ένωσης Κομμουνιστικών Νεολαίων Ισπανίας Jesús Montero

δρίτης στην Πορτογαλία, πράγμα που εξάλλου βρίσκει σύμφωνους και τους Αμερικανούς για γεωστρατηγικούς και οικονομικούς λόγους, μια κι η Πορτογαλία είναι φθηνότερη και ζητάει και λιγότερα... νοίκια.

Η χειρονομία του Μοντέρο μοιάζει ριζοσπαστική, δεν είναι όμως παρά η αναγκαστική στροφή προς «τ' αριστερά των Ισπανών κομμουνιστών σε μια εποχή που ο αντίχτυπος του «κραχ» και της εισόδου στην ΕΟΚ γκρεμίζει τα τελευταία στηρίγματα του μύθου του ισπανικού οικονομικού θαύματος. Έτσι, ενώ ο πραγματικός πληθωρισμός είναι πάνω από 5% που είχε υποσχεθεί η κυβέρνηση (ενώ οι αυξήσεις κυμαίνονται στο

4%), ένα κύμα απεργιών στο δημόσιο τομέα σαρώνει τη χώρα μετά τις μαθητικές ταραχές των αρχών του '87 που, σημειωτέον, ακολούθησε η απεργία των καθηγητών τους προωθούμενη κι αυτή από ανεξάρτητες ή ακροαριστερές ενώσεις. Οι απολύσεις συνεχίζονται και στις 7 Ιανουαρίου το Μπιλμπάο γέμισε με οδοφράγματα από τους απολυμένους εργάτες των ναυπηγείων Εουσκαλντούνα που κλείνουν όπως και όλα τα ναυπηγεία της χώρας (Σεβίλλη, Κάδιθ κλπ.) αποτέλεσμα της ΕΟΚικής αποβιομηχανοποίησης ή μάλλον κλεισίματος-πώλησης σε χαμηλή τιμή των βιομηχανιών στους ξένους. Αξιοσημείωτο είναι ότι το σοσιαλιστικό συνδικάτο UGT υπο-

στηρίζει μερικά τις απεργίες, ενώ ο αρχηγός του Νικολάς Ρεδόντο, μετά την πρώτη σύγκρουσή του με το «χαρισματικό» Γκονθάλεθ στο θέμα του δημοψηφίσματος για το ΝΑΤΟ, είναι, όπως ευφημιστικά δηλώνουν διάφοροι πολιτικοί σχολιαστές, ο υπ' αριθμόν ένα αντιπολιτευόμενος ηγέτης στους σοσιαλιστές γιούπιδες που κυβερνούν τη χώρα.

Το ίδιο το Ινστιτούτο Εργασίας, διά στόματος του Ζοσέπ Μαρία Ριέρα, τέως αγωνιστή του καταλάνικου Ενοποιημένου Κομμουνιστικού Κόμματος, προειδοποιεί την κυβέρνηση ότι με την πολιτική της περιθωριοποιεί εκατοντάδες χιλιάδες νέων που βρέθηκαν αντιμετώπι με τη μεγάλη κρίση του '76 και ότι οδηγεί τη χώρα σε «νοτιοαφρικανοποίηση», δηλαδή σε έθνος δύο κοινωνιών, όπου ο σημερινός μικροπωλητής στο φανάρι του δρόμου θα είναι ο αurianός ένοπλος ληστής στο ίδιο σημείο, κατά το βραζιλιάνικο μοντέλο.

Η κυβέρνηση στο μεταξύ σκληραίνει, διώχνει σποραδικά μαύρους ή Άραβες υποαμειβόμενους εργάτες που στην Καταλονία δίνουν λαβή πιά σε ρατσισμό αλλά γαλλικά, αλλά και που το ίδιο το καταλάνικο κεφάλαιο επιζητεί κι αρχίζει να θέτει υπό αμφισβήτηση το νόμο ελεύθερης (απόπεινικοποιημένης) χρήσης χασίς αλλά με διωκόμενη την εμπορία του. Νόμο που δημιούργησε θέσεις εργασίας για χιλιάδες νέους προλετάριους, υπαγόμενους σε μαφιόζικου τύπου αφεντικά που θησαυρίζουν όταν οι τιμές τεχνητά ανεβαίνουν γιατί η αστυνομία πιάνει προσωρινά τους μικροπωλητές.

Ο Γκονθάλεθ, στο δίλημμα απεργία ή πληθωρισμός, τάχθηκε αναφανδόν υπέρ της ανεργίας κερδίζοντας τη συμπάθεια των μικρομεσαίων στρωμάτων, (δημοσίων υπαλλήλων κυρίως). Τώρα όμως, κι ενώ η ανεργία θ' αυξάνεται, θα 'χει να αντιμετωπίσει και τον πληθωρισμό που και ο ίδιος έμμεσα προώθησε με τα υπερκαταναλωτικά πρότυπα που εισήγαγε στη χώρα.

Γιάννης ΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΟΙ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΙ ΠΟΛΙΤΕΣ ΘΕΛΟΥΝ.

Πολλά φημολογούνται για τις διαθέσεις του σοβιετικού πληθυσμού και ο κάθε «σοβιετολόγος» λέει συνήθως το μακρύ και το κοντό του. Βέβαια, υπάρχουν οι πολυάριθμες και ποικίλες ενδείξεις που προσφέρονται πια αφειδώς από τον Τύπο αυτής της χώρας. Όμως, πρόκειται μόνο για αποσπασματικές ενδείξεις. Πώς λοιπόν μπορούμε να αποκτήσουμε μια πιο ξεκάθαρη εικόνα για το τι θέλει ο μέσος Σοβιετικός πολίτης;

Μια σχεδόν ολοκληρωμένη απάντηση σ' αυτό το ερώτημα θα μπορούσε να μας δώσει η διακύμανση της κυκλοφορίας του ίδιου του σοβιετικού Τύπου. Με δεδομένη πια την κάποια ανεξαρτησία του (κύριως σε σχέση με το παρελθόν) και το φανερό πλουραλισμό στις απόψεις που εκφράζει, ο Τύπος της Σοβιετικής Ένωσης προσφέρει έναν πολύτιμο μπουσουλά για όποιον ενδιαφέρεται για τις υπόγειες τάσεις που διαγράφονται σ' αυτή τη χώρα.

Τα συμπεράσματα είναι εκπληκτικά και αποκαλυπτικά. Η *Πράβντα*, δηλαδή το επίσημο κομματικό όργανο, που είναι πάντα

προπύργιο των πιο αντιδραστικών κύκλων της εξουσίας, έχασε το 1987 ένα ολόκληρο εκατομμύριο συνδρομητές! Πρόκειται για ένα αληθινό στραπατσάρισμα των υποστηρικτών της και του αντιδραστικού διευθυντή της Βίκτορ Αφανάσιεφ, που δε θα αργήσει να πληρώσει τα σπασμένα.

Εντελώς αντίθετη ήταν η πορεία της άλλης μεγάλης εφημερίδας, της *Ισβέστια*, που ανήκει στην προοδευτική πτέρυγα της ηγεσίας. Τον περασμένο χρόνο κέρδισε δύο εκατομμύρια νέους συνδρομητές! Όμως, εκεί που οι στατιστικές δεν έχουν ανάγκη πολλών σχολίων είναι όταν φτάνουμε στις κυκλοφορίες των πιο «άτακτων» εφημερίδων και περιοδικών της γκλάσνοστ. Η λογοτεχνική επιθεώρηση *Ντρούζμα Ναρόντοφ*, που πριν από τρία χρόνια τύπωνε μόλις 30 χιλιάδες αντίτυπα, έφτασε πέρσι τα 800.000, επειδή δημοσίευσε πρώτη σε συνέχειες το βιβλίο του Ανατόλι Ρυμπακώφ «Τα παιδιά του Αρμπάτ»! Η *Νόβι Μίρ* — που διακρίνεται επίσης για την τόλμη της — τετραπλασίασε τον αριθμό των συνδρομητών της! Η *Ζνάμια*, που πριν από τρία χρόνια

Ο Σοβιετικός ιστορικός Γιούρι Αφανάσιεφ, πρύτανης του Ινστιτούτου Ιστορικών Αρχείων της ΕΣΣΔ.

ήταν επιθεώρηση του στρατού και τώρα πρωτοστάτει στην εκστρατεία αποκατάστασης των θυμάτων του σταλινισμού, κέρδισε 700.000 συνδρομητές και τριπλασίασε το τιράζ της!

Και τώρα, το βαρύ πυροβολικό της αριστερής πτέρυγας της περεστρόικα: τα περιοδικά «Αγκανιόκ» και «Μοσχοβίτικα Νέα» όχι μόνο εξάντλούνται μέσα σε μισή

ώρα τις μέρες της κυκλοφορίας τους, αλλά φτάνουν να πωλούνται στη μαύρη αγορά δέκα και είκοσι φορές πιο ακριβά από τη νόμιμη τιμή τους! Και δεν προκαλεί πια έκπληξη το γεγονός ότι — τουλάχιστον στη Μόσχα και στο Λένινγκραντ — οι μεγαλύτερες ουρές δε σχηματίζονται πια έξω από τα καταστήματα τρόφιμων, αλλά μπροστά στα περίπτερα, νωρίς το πρωί!...

Είσαι κι ο πρώτος!

■ Ο Τσάροβιτς είναι γίγας και πελώριος. Όμως, είναι κι αυτός άνθρωπος και έχει τα κουσούρια του. Λέγε, λέγε, οι υπήκοοί του τον έπεισαν πως είναι σ' αυτόν... Λογώντας των Καρπαθίων και δικαιολογημένα του δημούρησαν ένα κόμπλεξ σπέναντι στους καθαρόαιμους γαλλο-ρομάνους. Τι πιο φυσιογνωμικό λοιπόν, από τό να επιδιώκει πάση θυσία τους υπαίτους της βασίλισσας Ελισάβετ;

Τι, αυτή κάθισε και έγραψε ένα αιγχαρήτηρο μήνυμα της Ελισάβετ προς τον εαυτό του! Και βέβαια, το δημοσίευσε στις εφημερίδες του! Ας μη νομιστεί πάντως ότι στο «μήνυμά» υπήρχαν τίποτα διαχυτικές εκφράσεις του τύπου «μορφάντρα μου» ή «λεβέντη μου», που θα μπορούσαν να ενσπλήσουν το Μπάινχαμ. Μόνο τα τετριμένα και εντελώς δικαιολογημένα είστε ένας πολιτικός ηγέτης παγκόσμιας οκτινοβολίας... «που μας έχετε ευτυπώσει εμάς στη Μεγάλη Βρετανία με την αποφοροποίησή σας» κλπ. κλπ.

Τώρα, γιατί άραγε να τσαντίστηκαν η Ελισάβετ και οι πρεσβευτές της, που έσπευσαν να διαμαρτυρηθούν έντονα για το πλαστό «μήνυμά»; Εμείς δεν μπορούμε να βρούμε καμιά εξήγηση. Δηλαδή τι παραπάνω έχει η Ελισάβετ από τον Νικολάε; Κι αυτός είναι επικεφαλής κληρονομικής δυναστείας...

Γ.Μ.

Η Ρόζα κι ο Καρλ εκνευρίζουν τον Χόνεκερ

■ 125 συλλήψεις, 64 απαλάσεις στη Δυτική Γερμανία. Το καθεστώς του Έριχ Χόνεκερ φαίνεται να εκνευρίζεται αφάνταστα όταν μερικοί νεαροί απόφαίζουν να ξεδιπλώσουν πανό με ρήσεις της Ρόζας Λούξεμπουργκ και του Καρλ Λίμπκνεχτ!

Και όμως, συνέβη κι αυτό στις 17 Ιανουαρίου στο Αν. Βερολίνο, όταν περίπου 150 μέλη ανεξάρτητων οργανώσεων για την υπεράσπιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων προσπάθησαν να διαδηλώσουν για να τιμήσουν την επέτειο της δολοφονίας

της Ρόζας και του Λίμπκνεχτ. Στα πανό τους, που σκίστηκαν από τους αλλόφρονες αστυνομικούς, δεν ήταν γραμμένα παρά τα αποφθέγματα των δύο δολοφονημένων επαναστατών: «αληθινή ελευθερία είναι η ελευθερία να σκέφτεσαι διαφορετικά» και «όποιος μένει ακίνητος δεν αισθάνεται τις αλυσίδες του». Σε ανούκτη επιστολή του προς τον Έριχ Χόνεκερ, η ανεξάρτητη ομάδα Πρωτοβουλίας για την Ειρήνη και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα κατάγγελλε:

«Οι υπεύθυνοι θα έπρεπε να αναρωτηθούν κατά πόσο οι συλλήψεις συμβάλλουν στην εκπλήρωση των πόθων της Ρόζας Λούξεμπουργκ και του Καρλ Λίμπκνεχτ». Η απάντηση των εκπροσώπων του υπαρκτού σοσιαλισμού ήρθε ταχύτατα: μετά από δύο μέρες, η αστυνομία έκανε έφοδα στο γραφείο της «Πρωτοβουλίας» και συνέλαβε όσους βρήκε μέσα. Όλοι οι συλληφθέντες (ανάμεσά τους η θεατρική παραγωγός Φρέγια Κλίερ και ο συνθέτης σύζυγός της Στέφαν Κράβτσχ, κι οι δύο βραβευμένοι με κρατικά βραβεία) κατηγορούνται τώρα για «ανatreπτική δράση» και... «αντισοσιαλιστική προνομή»! Όπως θα 'λεγε κι η Ρόζα: «η τάξη βασιλεύει στο Βερολίνο».

Γ.Μ.

Ο Γκορμπατσόφ μπορεί;

Όμως, δεν πρόκειται πια για ένα φαινόμενο που αναπτύσσεται μόνο στα μεγάλα αστικά κέντρα της Ρωσίας. Τον τελευταίο καιρό μας έρχονται καθημερινά ειδήσεις για ακόμα πιο τολμηρά δημοσιεύματα εφημερίδων και περιοδικών που δεν έχουμε ξανακούσει, από το Ουζμπεκιστάν, τη Σιβηρία ή τη Γεωργία. Παντού φαίνεται ότι πνέει ο άνεμος της αλλαγής και της αθυροστομίας.

Στην πραγματικότητα, όλες αυτές οι δεκάδες εφημερίδες και περιοδικά, που τολμούν να δώσουν τον λόγο σ' αυτούς που τον είχαν στερηθεί για δεκαετίες και δε διαστάζουν ακόμα και να διαψεύδουν κατηγορηματικά τους ισχυρισμούς του ίδιου του Μιχαήλ Σεργκέγιεβιτς, φτάνουν ήδη να επωμίζονται καθήκοντα που ξεπερνούν κατά πολύ τον παραδοσιακό ρόλο του Τύπου. Λειτουργούν σαν εναλλακτική συλλογική συνείδηση, σαν υποκατάστατο μιας κάποιας αντιπολίτευσης! Έτσι, δεν είναι τυχαίο ότι δεν είναι οι επίσημοι ιστορικοί, αλλά ο Τύπος και οι συντάκτες - συγγραφείς του που ανασκαλεύουν το σταλινικό παρελθόν προσπαθώντας να το ερμη-

νεύσουν στις σωστές διαστάσεις του!

Αυτή την πικρή διαπίστωση δεν την κάνουμε μόνο εμείς. Την κάνει ο ίδιος ο πρύτανης του Ινστιτούτου Ιστορικών Αρχείων της ΕΣΣΔ, ο υπ' αριθμόν ένα Σοβιετικός ιστορικός Γιούρι Αφανάσιεφ! Γι' αυτόν τον ιδιαίτερα προοδευτικό και τολμηρό ιστορικό (που πριν από δύο βδομάδες οργάνωσε με δική του πρωτοβουλία στη Μόσχα ανοιχτή διάλεξη του Αμερικανού βιογράφου του Μπουχάριν Στήβεν Κοέν!), η συνεχιζόμενη ανυπαρξία επιστημονικών μελετών για την ιστορία της χώρας οφείλεται στο ότι τα αρχεία της παραμένουν απρόσιτα στους ιστορικούς και στο κοινό. Όπως καταγγέλλει ο Γ. Αφανάσιεφ, ακόμα και σε μια από τις μεγαλύτερες βιβλιοθήκες του κόσμου, όπως στη βιβλιοθήκη Λένιν της Μόσχας, «το ένα τέταρτο των αρχείων της δεν εμφανίζεται ούτε καν στον επίσημο κατάλογό της, χωρίς το κοινό να ξέρει για ποιο λόγο γίνεται αυτό»!

Το πρόβλημα δεν είναι απλώς ακαδημαϊκό. Δεν αφορά μόνο τους ειδικούς. Αφορά π.χ. ακόμα και τους Πόντιους της ΕΣΣΔ, τη

χήρα και τα παιδιά του Ι. Ιορδανίδη ή την ελληνική επιτροπή αποκατάστασης των θυμάτων του σταλινισμού. Κυρίως, όμως, αφορά όλους εκείνους που — κατά τον Γιούρι Αφανάσιεφ — θέλουν «να φτάσουν σε μια ανάλυση της ουσίας του σταλινισμού... και δεν περιορίζονται να συσχετίζουν αυτό το φαινόμενο με την προσωπικότητα του Στάλιν».

Για τον Γιούρι Αφανάσιεφ, υπάρχει μόνο ένας δρόμος: να ανοίξουν αμέσως τα αρχεία, να οργανωθεί μια πανεθνική συνέλευση ιστορικών δημοκρατικά επιλεγμένων και να αρχίσουν να δημοσιεύονται τα πάντα όλων των πρωταγωνιστών εκείνης της εποχής, με πρώτους τους Μπουχάριν, Τρότσκι και... Στάλιν!

Μπορεί όμως να γίνει κάτι τέτοιο; Ο ίδιος ο Αφανάσιεφ τονίζει πως πρόκειται για μια μάχη όπου τα πάντα θα εξαρτηθούν από το πόσες δυνάμεις θα κινητοποιήσει η κάθε παράταξη. Όμως, στο μεταξύ κανείς δεν κάθεται να περιμένει παθητικά την τελική της έκβαση. Έτσι, οι καθημερινές αψιμαχίες συγκλονίζουν την κορυφή της ηγεσίας και προκαλούν συ-

σπειρώσεις στη βάση της κοινωνίας. Όπως, για παράδειγμα, τις τελευταίες βδομάδες εξαιτίας του τελευταίου θεατρικού έργου του Μιχαήλ Σατρόφ «εμπρός και πάλι εμπρός».

Αυτή τη φορά, ο Σατρόφ δε μάζησε τα λόγια του. Στη σκηνή βρίσκονται όλοι οι ηγέτες της επανάστασης. Ο Τρότσκι κατηγορεί τον Στάλιν ότι τον δολοφόνησε χωρίς να μπει καν στον κόπο να τον περάσει από μια παρωδία δίκης! Ο Στάλιν ρωτάει τον Λένιν αν αμφισβητεί τις «κομμουνιστικές του πεποιθήσεις». Κι ο Λένιν απαντάει: «Και βέβαια, ναι!»! Ωστόσο, το αποκορύφωμα του έργου, που προκάλεσε τις αποδοκimasίες του Λιγκατσόφ και την αγανάκτηση της Πράβντα, είναι όταν ο Λένιν στρέφεται προς το κοινό και δηλώνει:

«Αναμφισβήτητα είμαι ένοχος ενώπιον των εργατών της Ρωσίας επειδή, εξαιτίας της υγείας μου, δεν έλυσα το πρόβλημα της απομάκρυνσης του Στάλιν. Ξύπνησα πολύ αργά και δε μεταρρύθμισα το σύστημα για να γίνουν όλα αυτά αδύνατα».

Γιώργος ΜΗΤΡΑΛΙΑΣ

Στο κατώφλι κοσμογονικών αλλαγών

■ Τρία χρόνια γκορμπατσόφισμού και η περεστρόικα ψάχνει πάντα το δρόμο της. Όμως, το 1988, και ιδιαίτερα το πρώτο εξάμηνό του, θα λύσουν πολλές απορίες. Τα περιθώρια έχουν πια στενέψει και οι φραστικές προτροπές έχουν σχεδόν εξαντληθεί. Τώρα, στην ημερήσια διάταξη δεν είναι οι προγραμματικές δηλώσεις, αλλά τα έργα, οι πράξεις και οι πρώτοι απολογισμοί.

Και, πριν απ' όλα, η οικονομία. Η «ανασυγκρότηση» έχει κιόλας αρχίσει. Το 60% των σοβιετικών επιχειρήσεων απέκτησε από την 1-1-1988 μια κάποια αυτονομία από τον κεντρικό σχεδιασμό, που δεν είναι πια τόσο εξονυχιστικός όσο στο παρελθόν. Ωστόσο, τα πρώτα συμπεράσματα είναι απογοητευτικά: το Γκοσπλάν και τα αμέτρητα όργανά του εξακολουθούν να μην μπορούν να συμβιώσουν με τις ελαφρώς αποκεντρωμένες επιχειρήσεις. Το γραφειοκρατικό τέρας των 18 εκατομμυρίων υπαλλήλων δεν καταθέτει τα όπλα χωρίς να δώσει μάχη.

Και όντως πρόκειται για «μάχη» επιβίωσης. Από τα 16 εκατομμύρια εργαζόμενους που θα πρέπει να ψάξουν να βρουν μια άλλη δουλειά στα επόμενα 12 χρόνια, τα 11,5 ανήκουν στη γραφειοκρατική μηχανή! Σε μερικές περιπτώσεις, πρόκειται μάλιστα για αληθινή υπαλληλική «γενοκτονία»: στο Καζαχστάν, στο Αζερμπαϊτζάν και στη Μολδαβία, το προσωπικό των υπουργείων θα πρέπει να μειωθεί κατά 50%! Δε χρειάζεται πολλή σκέψη, για να κατανοήσουμε πόσο σκληρή θα είναι η αντίδραση και πόσο αμείλικτη η σύγκρουση... Τα γραφεία ανεργίας που ανοίγουν ήδη σε όλη τη σοβιετική επικράτεια, θα έχουν πολλή δουλειά.

Κοινωνική αναταραχή λοιπόν προ των θυρών και συνάμα αγωνία για χειροπιαστά θετικά αποτελέσματα. Όμως, παρά τις κάποιες επιτυχίες ειδικά στον τομέα της αύξησης της παραγωγικότητας, τα ράφια των καταστημάτων είναι ακόμα πιο άδεια απ' ό,τι πέρσι. Και σαν να μην έφτανε αυτό, υπάρχει και η απειλή των πρώτων μαζικών ανατιμήσεων. Θα αντέξουν οι εργαζόμενοι αυτή την ομοβροντία σκληρών μέτρων; Ο

Τύπος μιλάει πια όλο και πιο συχνά για απεργίες...

Και τι έχει να προτείνει ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ για αντάλλαγμα; Μα, προφανώς, την γκλάσνοστ. Είτε με την ενθάρρυνση της κορυφής, είτε — πιο συχνά — με πρωτοβουλία της βάσης, η διαφάνεια δείχνει να κερδίζει ραγδαία έδαφος, ρίχνοντας το ένα μετά το άλλο τα ταμπού του παρελθόντος. Όμως, η πάλη για τον εκδημοκρατισμό δεν είναι ούτε ανώδυνη ούτε άμοιρη πολιτικών συνεπειών. Η θύελλα που επέρχεται είναι ήδη ορατή. Η κεντρική κρίσιμότητα σύγκρουση θα γίνει στις 28 Ιουνίου στην Πανοσοβιετική Διάσκεψη του ΚΚΣΕ, όταν η γκορμπατσόφικη πτέρυγα της εξουσίας θα προσπαθήσει να εκπαρθυρώσει τους αντιπάλους της από την Κεντρική Επιτροπή! Θα το κατορθώσει; Τα νέα που μας έρχονται από την ΕΣΣΔ δείχνουν ότι προετοιμάζει ήδη δραστήρια το έδαφος για να πετύχει μια συντριπτική νίκη, όχι τόσο κατά των (σχεδόν ανύπαρκτων πια) παλααιομπρεζνιεφικών αντιπάλων της, όσο μάλλον κατά των συντηρητικών συμμάχων της. Το ένα μετά το άλλο τα προπύργια του συντηρητισμού δέχονται τις πρωτοφανείς επιθέσεις του Τύπου, που αποκαλύπτει την ύπαρξη ενός αληθινού υποκόσμου εξοχότητων. Ταυτόχρονα, κάνει τεράστια βήματα μπροστά η επίθεση της κοινωνίας κατά των δομών του σταλινισμού. Σε τελευταία ανάλυση, η μάχη για την αναγέννηση της χώρας θα δοθεί στο ναρκοπέδιο της ιστορίας. Μετά από μισό αιώνα εκτόπισης στο καθαρήτήριο της επίσημης ιστορίας, το φάντασμα της παλιάς μπολσεβίκικης φρουράς επιστρέφει και καταλαμβάνει εξ εφόδου το προσκήνιο της πολιτικής ζωής. Όμως, τώρα δεν πρόκειται μόνο για την απλή αποκατάσταση των δολοφονημένων. Πρόκειται για την αναβίωση των ιδεών. Και, όπως είναι γνωστό, οι ιδέες που αποκτούν κοινωνικό έρεισμα μεταβάλλονται γρήγορα σε όπλα για την αλλαγή της πραγματικότητας. Ποιος σι' αλήθεια μπορεί ν' αμφιβάλει πως η Σοβιετική Ένωση βρίσκεται τώρα στο κατώφλι κοσμογονικών εξελίξεων;

Γιώργος ΜΗΤΡΑΛΙΑΣ

ΤΡΙΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ

Ο μηχανισμός του εξωτερικού χρέους

■ Η τελευταία έκθεση της Διεθνούς Τράπεζας για το χρέος του Τρίτου Κόσμου, που έχει το χαρακτηριστικό τίτλο «Να αναχαιτίσουμε την επιδόση», δεν καταλήγει σε αισιόδοξα συμπεράσματα, παρά το γεγονός ότι το συνολικό ποσό του χρέους αυτού έφτασε στα τέλη του 1987 τα 1.190 δις δολάρια, δηλαδή, αυξήθηκε μόνο κατά 2,5% σε ένα χρόνο, αν πάρει κανείς υπόψη τις μεταβολές των ισοτιμιών. Διότι, η μικρή αυτή αύξηση δεν προήλθε από τη βελτίωση των οικονομικών εξελίξεων στη ζώνη αυτή του πλανήτη, αλλά από την άρνηση των διεθνών τραπεζών να παραχωρήσουν μεγαλύτερα δάνεια στις ήδη υπερχρεωμένες αναπτυσσόμενες χώρες.

Η στάση αυτή των ιδιωτικών τραπεζών και των δυτικών κρατών, που θα μπορούσαν να τις υποκαταστήσουν, έρχεται σε έντονη αντίθεση με την ευκολία με την οποία οι σημαντικότερες κεντρικές τράπεζες επενέβησαν για να στηρίξουν το δολάριο και να επιτρέψουν την αύξηση του αμερικανικού εξωτερικού χρέους, αυξάνοντας τα συναλλαγματικά τους αποθέματα σε ένα νόμισμα που ακολουθεί μια πτωτική τάση.

Επιπλέον, σ' ό,τι αφορά τον Τρίτο Κόσμο, η ροή κεφαλαίων έχει αντιστραφεί τα τελευταία χρόνια. Από το 1982 ως το 1987 οι χώρες αυτές πλήρωσαν 85 δις δολάρια παραπάνω από τα κεφάλαια που δέχτηκαν. Κατά τα προηγούμενα πέντε χρόνια η καθαρή εισροή ήταν 140 δις. Η στροφή αυτή είναι ακόμα εντονότερη σ' ό,τι αφορά τις 17 περισσότερες χρεωμένες χώρες: πλήρωσαν στις δυτικές χώρες 100 δις δολάρια κατά την περίοδο 1983-1987, ενώ είχαν εισπράξει 65 δις από το 1978 ως το 1982. Η εξυπηρέτηση του χρέους μεταβάλλεται σε ένα μηχανισμό μεταφοράς πόρων από τον Τρίτο Κόσμο στις αναπτυσσόμενες χώρες.

Οι εξελίξεις αυτές εντείνουν τη σύγχυση που επικρατεί γύρω από τη στάση των πρωταγωνιστών. Η αύξηση του εξωτερικού χρέους είναι καλό ή κακό πράγμα; Μία υπερχρεωμένη χώρα τι πρέπει να κάνει, να μειώσει πάση θυσία το χρέος της ή να δανειστεί κι άλλο; Τα ερωτήματα αυτά είναι πολύ επίκαιρα και σ' ό,τι αφορά την Ελλάδα. Σε μια συζήτηση για το εξωτερικό χρέος που διοργάνωσε το «Οικονομικό Επιμελητήριο», ο καθηγητής Άγγελος Αγγελόπουλος πρότεινε την επείγουσα αναδιαπραγμάτευση του χρέους της Ελλάδας, ενώ ο Γεράσιμος Αρσένης ισχυρίστηκε ότι υπάρχουν περιθώρια αύξησης αυτού του χρέους υπό τον όρο της «κατάλληλης αναπτυξιακής πολιτικής». Και οι δύο υποστήριξαν, όπως συνήθως γίνεται, ότι οι απαιτούμενες αποφάσεις είναι πολιτικές και όχι οικονομικές.

Τα παραπάνω προβλήματα μπορούν να συνοψιστούν ως εξής: κατά τον κύκλο δανεισμός, υπερχρέωση, λιτότητα, άρνηση δανεισμού, ποια είναι η σημασία των αποφάσεων σε διεθνές επίπεδο (οργανισμοί, τράπεζες) και πώς συνδέονται με την εγχώρια δυναμική της οικονομίας;

Ο ισχυρισμός, ότι οι αποφάσεις για τις υπερχρεωμένες χώρες πρέπει να είναι «πολιτικές», ηχεί ριζοσπαστικά και ανατρεπτικά, αλλά κινδυνεύει να μην είναι παρά άλλος ένας τρόπος παράκαμψης των ουσιαστικών ερωτημάτων. Όλες οι αποφάσεις είναι — προφανώς — πολιτικές και ενώ είναι πολύ εύκολο να πει κανείς ότι χρειάζεται μια «άλλη» πολιτική απόφαση, δεν είναι εξίσου εύκολο να εξηγήσει γιατί υιοθετούνται αυτές που υιοθετούνται.

Η λογική με την οποία οι τράπεζες δανείζουν στις χώρες του Τρίτου Κόσμου έχει σχέση με την άντληση κερδών και όχι με την ανά-

πτυξη των χωρών αυτών. Το να παραχωρούνται επομένως δάνεια σε μια χώρα, που σύμφωνα με όλες τις προβλέψεις «δεν τη βγάζει», είναι κάτι το εντελώς φυσιολογικό. Μ' άλλα λόγια το ότι παραχωρούνται ακόμα δάνεια — η περίπτωση της Ελλάδας — δεν αποδεικνύει ότι το μέλλον προμηνύεται λαμπρό.

Οι προτάσεις ριζοσπαστικών «πολιτικών» στρέφονται όλες γύρω από την παραχώρηση περισσότερων πόρων στις αναπτυσσόμενες χώρες. Πρόκειται για ένα πλαίσιο σκέψης που διαμορφώθηκε την εποχή που το διεθνές τραπεζικό σύστημα αναζητούσε κατευθύνσεις διοχέτευσης του πλεονάσματος πετροδολαρίων, ενώ οι επιδόσεις των λεγόμενων «νέων βιομηχανικών χωρών» δημιουργούσαν το απαραίτητο ιδεολογικό κλίμα.

Η υποστήριξη, σήμερα, της ίδιας θέσης κινδυνεύει να παρακάμψει έναν απολογισμό της προηγούμενης 10ετίας: έναν απολογισμό που αφορά τον τύπο ενσωμάτωσης στη διεθνή αγορά των υπερχρεωμένων χωρών. Μιας ενσωμάτωσης που πραγματοποιήθηκε με τη συνοδεία μιας σειράς πολιτικών αποφάσεων για τις τιμές του πετρελαίου και των πρώτων υλών, για τα όρια της απελευθέρωσης των αγορών και για τα επιτόκια των δανείων.

Κατά την τρέχουσα περίοδο τα διεθνή καπιταλιστικά επιτελεία διαχειρίζονται καθημερινά την κρίση του τραπεζικού συστήματος, που προέρχεται από την υπερχρέωση της παγκόσμιας οικονομίας και όχι μόνο του Τρίτου Κόσμου. Από αυτή τη σκοπιά, η μεγαλύτερη επιβάρυνση των ασθενέστερων, πολιτικά και οικονομικά, χωρών του Τρίτου Κόσμου είναι μια φυσιολογική και αναμενόμενη αντίδραση.

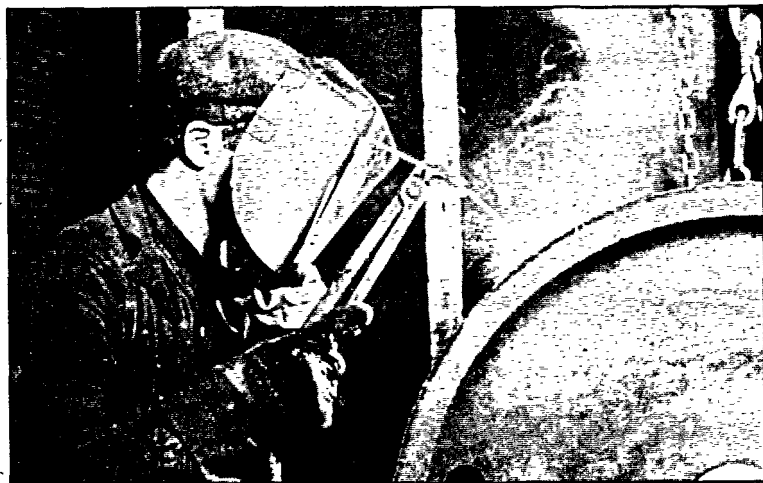
Πάνος ΓΕΩΡΓΙΟΥ

■ Μετά από αρκετά χρόνια ιδεολογικής φασαρίας γύρω από την ανάγκη ανάπτυξης βιομηχανικών κλάδων «υψηλής τεχνολογίας», τα κυβερνητικά επιτελεία προετοιμάζονται να κάνουν μία στροφή προς την περισσότερο «ρεαλιστική» προοπτική της ανάπτυξης κλάδων «χαμηλής τεχνολογίας». Η στροφή αυτή θα επιχειρήσει να δώσει μία απάντηση στο ανοιχτό πάντα πρόβλημα της βιομηχανικής πολιτικής, το οποίο έγινε ακόμα εντονότερο μετά τα αρνητικά αποτελέσματα του σταθεροποιητικού προγράμματος στον τομέα της βιομηχανίας.

Ο νέος αυτός προσανατολισμός συζητείται και για να διαμορφωθεί μία κρατική πολιτική για την ενίσχυση των όποιων τεχνολογικών εξελίξεων, μέσω της χρηματοδότησης της έρευνας και της γενικότερης οικονομικής και πολιτικής παρέμβασης. Σε τι ανταποκρίνεται όμως όλος αυτός ο προβληματισμός; Στην ανάδειξη μιας νέας ιδεολογικής καραμέλας; Στην προετοιμασία νέων κινήτρων για τους βιομηχάνους; Ή στην προσπάθεια ανταπόκρισης σε κάποιες στρατηγικές βλέψεις του βιομηχανικού τομέα;

Το άρθρο με τίτλο «Ανάπτυξη, τεχνολογία και κράτος», που δημοσίευσε στην «Κυριακάτικη Ελευθεροτυπία» (17-1-1988) ο Νίκος Βερναρδάκης, ειδικός σύμβουλος του υπουργού Εθνικής Οικονομίας, περιέχει τα βασικά σημεία της υπό συζήτηση πολιτικής. Σχετικά με τις τεχνολογικές προοπτικές αναφέρει ότι «ο πλησιέστερος για τη χώρα μας στόχος από άποψη δυνατότητας επίτευξης ανάπτυξης είναι η κατηγορία κλάδων χαμηλής τεχνολογίας που περιλαμβάνει τους περισσότερους παραδοσιακούς μας κλάδους. Για όσους απ' αυτούς τους κλάδους προσφέρονται για ανάπτυξη, ο πιο ενδεδειγμένος τρόπος είναι μέσω μιας μιμητικής στρατηγικής — τόσο στις μεθόδους παραγωγής, όσο και στα προϊόντα. Η μιμητική στρατηγική αρμόζει στις οικονομικές, τεχνικές και κοινωνικές μας δυνατότητες, προσφέρεται δε σε κλάδους χαμηλής τεχνολογίας, όπου ο ρυθμός τεχνολογικής προόδου είναι συγκρατημένος». Και προσθέτει παρακάτω ότι «στους κλάδους υψηλής τεχνολογίας, η μιμητική στρατηγική είναι πλέον άχρηστη, εφόσον ο ρυθμός τεχνολογικής προόδου είναι rapid». Σχετικά δε με την κρατική πολιτική συμπεραίνει ότι «η ύπαρξη ενός επιτελικού-συμβου-

Η υψηλή τεχνολογία πέθανε! Ζήτω η... χαμηλή τεχνολογία!

λευτικού και καθοδηγητικού οργάνου, που θα αυξήσει σημαντικά τη συνεργασία μεταξύ κρατών και ιδιωτικού τομέα και μιας τεχνολογικής στρατηγικής, είναι μία αναγκαιότητα που πρέπει να συνειδητοποιήσουμε κι εμείς, αν θέλουμε να προλάβουμε έστω και ένα αργοπορημένο τρένο ανάπτυξης».

Σε σχέση με την ανταπόκριση του ιδιωτικού τομέα στις παραπάνω μεταρρυθμιστικές φιλοδοξίες, είναι ιδιαίτερα εύγλωττη η τοποθέτηση του Παυλόπουλου, διευθυντή του Ινστιτούτου Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE), στο αφιέρωμα της εφημερίδας *Εξπρές* για το 1992: «Δεν έχουμε ανάγκη», λέει ο υπεύθυνος του Ινστιτούτου που επεξεργάζεται «επιστημονικά» τη γραμμή του Συνδέσμου Ελληνικών Βιομηχανιών, «ούτε δυνατότητες για τεχνολογίες αιχμής, ας προσγειωθούμε στην πραγματικότητα. Είναι τόσο μεγάλη η διεθνής ζήτηση για παραδοσιακά προϊόντα και τόσο μικρά τα ελληνικά μεγέθη, που δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα τοποθέτησης των παραδοσιακών ελληνικών προϊόντων στις διεθνείς αγορές, με την προϋπόθεση ότι προσφέρονται βέβαια σε ανταγωνιστικές τιμές και ποσότητες. Θα μπορούσαμε», προσθέτει, «να αναπτυσσόμαστε πάνω σ' ένα τέτοιο μοντέλο με εκπληκτικούς ρυθμούς, διότι μπορούμε να είμαστε αποτελεσματικοί, το έχουμε αποδείξει στο παρελθόν». Η τοποθέτηση αυτή είναι χαρακτηριστική της αλλεργίας του βιομηχανικού κόσμου σε σχέση με κάθε αναδιαρθρωτική προοπτική ακόμα

και σε χαμηλά τεχνολογικά επίπεδα. Και η έμμεση αναφορά του Παυλόπουλου στη «χρυσή εποχή» της δικτατορίας τονίζει αυτή την απέχθεια, συνδέοντάς τη με το πάγιο αίτημα για ανταγωνιστικότητα των τιμών, δηλαδή των μισθών και της ισοτιμίας της δραχμής.

Δεν περιμέναμε βέβαια τις εξηγήσεις του διευθυντή του IOBE για να διαπιστώσουμε το χαρακτήρα που έχει η επιχειρηματική στρατηγική. Μήπως όμως έχουμε καταλήξει σε μία ακραία εκδοχή αυτής της στρατηγικής; Μήπως, μ' άλλα λόγια, οι κυβερνητικές φιλοδοξίες έχουν κάποια βάση και μπορεί να δεχτεί η βιομηχανία ένα μεταρρυθμιστικό παρεμβατισμό που να αναστέλλει τη σημερινή κρίση και τις κοινωνικές επιπτώσεις;

Η αβεβαιότητα που υπάρχει σχετικά με τα ερωτήματα αυτά προέρχεται από την έλλειψη αξιολόγησης των κινήτρων της βιομηχανικής αστικής τάξης: η ελπίδα να δούμε όλους αυτούς τους κυρίους να μετατρέπονται σε «σωστούς» επιχειρηματίες είναι πάντα ζωντανή. Στο αναλυτικό επίπεδο όμως, αυτή η αβεβαιότητα προέρχεται από την πλήρη σύγχυση γύρω από τα τεχνολογικά χαρακτηριστικά της ελληνικής βιομηχανίας, αλλά και γύρω από τα αίτια και τους ρυθμούς της κρίσης.

Το «τεχνολογικό επίπεδο» της βιομηχανίας δεν είναι ούτε χαμηλό ούτε παραδοσιακό: οι χαρακτηρισμοί αυτοί είναι απελπιστικά γενικοί. Η ελληνική βιομηχανία αναπτύχθηκε μεταπολεμικά αποφεύ-

γοντας όλες τις παραγωγικές δραστηριότητες που ήταν οι φορείς των τεχνολογικών εξελίξεων της περιόδου αυτής, αποφεύγοντας δηλαδή τους παραδοσιακούς κλάδους των μηχανών, των εργαλειομηχανών και των διαρκών καταναλωτικών. Η βασική αυτή επιλογή έχει προφανώς σχέση με τη διατήρηση σε στοιχειώδη επίπεδα της εργατικής ειδικευσης αλλά και όλων των θεσμών παραγωγής τεχνικών και τεχνολογικών γνώσεων. Οι παραδοσιακοί κλάδοι που αναπτύχθηκαν είναι αυτοί οι οποίοι μπόρεσαν να συνδυάσουν την επέκταση του κεφαλαιουχικού εξοπλισμού με τη διατήρηση της εργατικής ειδικευσης μακριά από την κατασκευαστική γνώση.

Δεν είναι τυχαίο ότι οι επίσημοι προβληματισμοί αρνούνται να θέσουν το ποιοτικό αυτό ζήτημα με σαφείς όρους. Διατηρώντας μάλιστα μία σύγχυση ανάμεσα σε δύο εντελώς διαφορετικές εξελίξεις: την ανάπτυξη κλάδων που παράγουν και διαμορφώνουν τεχνολογικές εξελίξεις και την ανανέωση με σύγχρονο εξοπλισμό του παγίου κεφαλαίου των υπαρχόντων ελληνικών κλάδων. Η πρώτη διαδικασία δεν αντιμετωπίζεται καν από τον ιδιωτικό βιομηχανικό τομέα. Μόνο η πολεμική βιομηχανία επωμίζεται σε κάποιο βαθμό μία τέτοια εξέλιξη, αλλά οι αργοί ρυθμοί και το κόστος του εγχειρήματος εξηγούν σε μεγάλο βαθμό την απροθυμία των ιδιωτών βιομηχανών. Η δεύτερη διαδικασία αποτελεί αναμφισβήτητο στόχο της βιομηχανίας, αλλά πραγματοποιείται με ρυθμούς και ποσοστό επιτυχίας που έχει σχέση με την κρίση των κλάδων αυτών.

Η ιδιομορφία της ελληνικής βιομηχανικής κρίσης βρίσκεται στο ότι δεν είναι κρίση φορέων τεχνολογικών μεταβολών. Σ' αυτό οφείλεται η γενική αδιαφορία και η ακατάσχετη ιδεολογική φλυαρία γύρω από την τεχνολογική εξέλιξη. Ο βασικός πυρήνας της βιομηχανικής παραγωγής αντιμετωπίζει ένα πρόβλημα υπερσυσσώρευσης κεφαλαιουχικού εξοπλισμού (σε εντονότερο κατά πολύ βαθμό από το μπλοκ των λεγόμενων αναπτυσσόμενων χωρών), το οποίο όμως δεν αγγίζει κλάδους παραγωγής τεχνολογίας και πα-

ραγωγικού εξοπλισμού ειδικότερα. Για τις επιχειρήσεις αυτές, η αντιμετώπιση των προβλημάτων κόστους και ποιότητας των προϊόντων δε γίνεται αναγκαστικά με αγορά νέου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού, διότι η διαδικασία της «εξυγίανσης», δηλαδή η ταχύτερη οδός προς την πραγματοποίηση κερδών, περνάει πιο εύκολα από την αχρήστευση ενός μέρους του εξοπλισμού και τη μείωση του εργατικού κόστους.

Τα χαρακτηριστικά αυτά της ελληνικής βιομηχανικής δομής κάνουν ώστε κάθε προσπάθεια στήριξης από το κράτος ενός τεχνολογικού εκσυγχρονισμού να συρρικνώνεται σ' ένα ζήτημα επιχορήγησης της αγοράς νέου κεφαλαιουχικού εξοπλισμού. Με αμφίβολα αποτελέσματα, λόγω του ύψους της απαιτούμενης δαπάνης, αλλά και λόγω της πρωτεύουσας σημασίας που έχει η στρατηγική των χαμηλών αμοιβών, ως πιο αποτελεσματική — οικονομικά και κοινωνικά — διαχείριση της κρίσης. Ένα από τα συμπεράσματα αυτών των διαπιστώσεων είναι ότι η στροφή προς τη μεγαλύτερη σημασία της «χαμηλής τεχνολογίας» κινδυνεύει να διαμορφώσει απλώς ένα νέο ιδεολογικό λόγο, που θα παρακολουθεί απλώς, αλλά με περισσότερο ρεαλισμό, τις πραγματικές επιλογές της βιομηχανικής αστικής τάξης.

Ένας από τους τομείς όπου ο λόγος αυτός απογειώνεται εντελώς είναι οι διεθνείς συγκρίσεις. Ο Ν. Βερναρδάκης συγκρίνει στο άρθρο του τη σημερινή Ελλάδα με την Ιαπωνία στις αρχές της δεκαετίας του '50, προβάλλοντας την επιλογή που έγινε τότε να αναπτυχθούν στη χώρα αυτή βιομηχανίες εντάσεως κεφαλαίου και όχι εντάσεως εργασίας. Θα θέλαμε να θυμίσουμε ότι η Ιαπωνία της εποχής εκείνης δεν είχε μόνο χαμηλούς μισθούς και ένα συνδικαλιστικό κίνημα τσακισμένο από τον πόλεμο και τα αμερικανικά στρατεύματα κατοχής. Η χώρα αυτή είχε κατασκευάσει μία πολεμική μηχανή που κατέκτησε τη μισή Ασία και είχε επομένως και μετά τον πόλεμο ένα παραγωγικό δυναμικό που υπαγόρευε σε μεγάλο βαθμό τις επιλογές που έγιναν.

Πέτρος ΛΙΝΑΡΔΟΣ-ΡΥΛΑΜΟΝ

ΣΧΟΛΙΑ

ΚΟΙΝΩΝΙΑ

■ Τι ήταν να γράψουμε εκείνο το κομμάτι για τα ρατσιστικά συνθήματα στους τοίχους; Ελάβαμε πληθώρα εντύπων από τη ναζιστική (ή απλώς φασιστική) οργάνωση *Χρυσή Αυγή*, όπου αναφέρονταν διάφορα για Εβραίους, για ράτσες (λες κι είμαστε άλογα), και για τον «...Εράσμιο και Απολλώνιο Κοσμικό Λόγο» όπου δεν έβγαине άκρη. Παιδιά, λυπόμαστε που δε σας απαντάμε, αλλά το έχουμε ως αρχή να μην αλληλογραφούμε με οργανώσεις του είδους αυτού και μάλιστα με οργανώσεις που φέρουν το όνομα ναυαγίων... (Χρυσή Αυγή λεγόταν και το καράβι που ναυάγησε πριν μερικά χρόνια έξω από την Άνδρο).

■ Τι γίνεται με τον Γ. Μπουκουβάλα; Ενώ ο συνήγορός του ετοιμαζόταν να καταθέσει αίτηση αποφυλάκισης, ο ανακριτής έσπευσε να «συμπληρώσει» τη δικογραφία, προσθετοντας και το περιβόητο αποτύπωμα και αλλάζοντας τα στοιχεία υπεράσπισης του. Αυτά ως προς το νομικό θέμα κι ενώ αναμένεται να ολοκληρωθεί η μελέτη της δικογραφίας ως τα τέλη Φλεβάρη για να συνεχιστεί η διαδικασία. Οι υπερασπιστές του, όμως, αντιμετωπίζουν προβλήματα, διχογνωμίες, διαφωνίες κλπ. Ακούγεται ότι ετοιμάζεται μεγάλη συναυλία υπεράσπισης. Μακάρι. Αλλά θα πρέπει να ξεπεραστούν και τα προβλήματα των υπερασπιστών... Μην ξεχνάμε ότι οι 4 άνθρωποι κινδυνεύουν να μείνουν μέσα για πολύ καιρό.

■ 26 Ιανουαρίου κρεμάστηκε σπίτι του ο Χ. Παπαϊωάννου, ναύτης, που υπηρετούσε τη θητεία του στο γραφείο του υφυπουργού Άμυνας Ορ. Παπαστρατή. Ουδέν σχόλιο!

■ Ο θυμωμένος στρατηγός Δροσογιάννης απειλεί πως θα αποφασίσει — όπου να 'ναι — και θα διατάξει τις εφημερίδες να μη δημοσιεύουν οτιδήποτε σχετικά με την «τρομοκρατία». «Α παράτα μας, ρε...»

Προβλήματα ανεργίας και διεθνισμού

■ Είναι γνωστή και πιεστική η κρίση στα ναυτικά επαγγέλματα, απόρροια της επίσης γνωστής αναδιάρθρωσης της «ελληνικής» ναυτιλίας. Οι λόγοι είναι πολλοί, οι περισσότεροι από τους επικαλούμενους λειτουργούν «κινδυνολογικά» προς την πολιτική εξουσία πιέζοντας έτσι για νέες διευκολύνσεις, άρα για εντατικότερη εκμετάλλευση των πληρωμάτων. Η ανεργία σαν γεγονός μπορεί έτσι να διευκολύνει ακριβώς αυτή την «ιδέα» για την «ανάκαμψη» της ναυτιλίας. Ταυτόχρονα το περίφημο δουλμπόριο των τριτοκοσμικών ναυτικών αναδεικνύεται σε μοχλό ανάπτυξης, αφού έτσι συντηρεί την ελληνική ανεργία των κατώτερων ναυτικών πληρωμάτων.

Σ' αυτό το πλαίσιο της αγοράς εργασίας έρχεται και η συνδικαλιστική οργάνωση ΠΕΜΕΝ, που ηγεμονεύουν μέσα της φιλο-ΚΚΕ απόψεις, να καταθέσει τις προτάσεις της. Προσκομίζοντας πληθώρα στοιχείων που αποκαλύπτουν ότι πολλές εταιρίες αντικαθιστούν συστηματικά Έλληνες ναύτες με χαμηλόμισθους αλλοδαπούς, ζητά από το ΥΕΝ να τηρηθεί

αυστηρά ο νόμος για την προτεραιότητα στη ναυτολόγηση των Έλλήνων ναυτεργατών.

Αν νομίζετε πως η πιο πάνω θέση της ΠΕΜΕΝ είναι ελαφρά άκομψη ως προς τα αποτελέσματά της επί των «χαμηλόμισθων αλλοδαπών», να σας παρουσιάσουμε μια περισσότερο λεπτή, της ΕΣΑΚ-Σ αυτή τη φορά: «Ζητάμε ίδιες αμοιβές για Έλληνες και αλλοδαπούς ναύτες. Και σαν θέση αρχής και διότι έτσι οι εφοπλιστές δε θα 'χουν κανένα λόγο να τους προτιμούν»!

Και στις δύο περιπτώσεις το αποτέλεσμα θα 'ναι θετικό για τους Έλληνες ανέργους, και στις δύο περιπτώσεις οι έγχρωμοι ναυτεργάτες παραχωρούν τις θέσεις εργασίας τους στους δικούς μας. Όλα καλά λοιπόν;

Για το διεθνισμό και την αλληλεγγύη του προλεταριάτου, για την εξαθλίωση του Τρίτου Κόσμου και για τα καθήκοντα της Αριστεράς και των συνδικατών αρκούν άραγε οι κατά συνέδριο βαρετά επαναλαμβανόμενες γενικούρες στα αντίστοιχα κομματικά κεφάλαια των θέσεων;

Α.Τ.

Ο Computer... δικαστής

■ Η πληροφορική (που πρόσφατα απασχόλησε και το Υπουργικό Συμβούλιο) όλο και περισσότερο προβάλλεται στην κοινωνική συνείδηση σαν το θαυματουργό «πασπαρτού» που πρέπει να εξασφαλίσει η ελληνική κοινωνία ώστε να παραβιάσει τη θύρα του 1992 και να οδηγηθεί νικηφόρα στον 21ο αιώνα.

Η νέα τεχνολογία βρίσκεται στα πρόθυρα της εισαγωγής της (πέρα από το πεδίο της αστυνομικής καταστολής) στο σύστημα απονομής της δικαιοσύνης. Ήδη, σε διεθνές συνέδριο που διεξήχθη πέρσι στην Ουτρέχτη, έγινε επίδειξη προγραμμάτων εκδόσεως δικαστικών αποφάσεων από Ηλεκτρονικούς Υπολογιστές.

Για πρώτη φορά παρέχεται η τεχνική δυνατότητα να υλοποιηθεί η έννοια του περίφημου «κράτους δικαίου» που έχει ταλανίζει την νομική επιστήμη και τροφοδοτεί την πολιτική επιχειρηματολογία. Η αντικατάσταση του δικαστή από την αυτοματοποιημένη χρήση πληροφοριών που εγγυάται την αδέκαστη κρίση θα ήταν η αποστομωτική απάντηση στους «άπιστους θωμάδες» που ασκούν κριτική στη συναινετική θαλπωρή του μοντέλου του «κράτους δικαίου». Πράγματι, η εισαγωγή της πληροφορικής θα εξουδετέρωνε θεωρητικά τους δύο βασικούς παράγοντες της διαφοροποιημένης απονομής της δικαιοσύνης εξασφαλίζοντας:

1. Την κατοχύρωση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και την υλοποίηση της συνταγματικής επιταγής της διάκρισης των εξουσιών, και
2. Την εξάλειψη της επιρροής των κοινωνικών ταξικών στρεβλωμάτων στο μυαλό του δικαστή που διαφοροποιούν την κρίση του και εξαιρούν την αυστηρότητα ή επιεικεία του ανάλογα με τα κοινωνικά χαρακτηριστικά του δράστη ή τον τύπο του αδικήματος που διαπράχθηκε.

Συνεπώς, το όραμα του θετικισμού μπορεί να γίνει θεωρητικά απτή πραγματικότητα με τη δημιουργία ενός κυβερνητικού δικαστικού συστήματος που θα λειτουργεί νομομοποιητικά για τις κοινωνικές ιεραρχικές δομές.

Εντελώς παράδοξα όμως οι θετικιστές νομικοί θεωρούν ότι η αντικατάσταση του ανθρώπου-δικαστή από το τεχνικό μέσον θέτει ακριβώς σε αμφισβήτηση το «κράτος δικαίου» γιατί κατά την άποψή τους αποτελεί παραβίαση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και κίνδυνο για τις ατομικές ελευθερίες.

Αυτή η αντιφατική τοποθέτηση έχει μόνο μια ερμηνευτική εκδοχή. Αυτοί οι συνήθως φιλελεύθεροι επιστήμονες διακρίνουν κατά βάθος τη διαφύση της θεωρητικής κατασκευής του κράτους δικαίου από την κοινωνική πραγματικότητα. Διαισθάνονται ότι η διαφοροποιημένη απονομή της δικαιοσύνης δεν είναι τεχνικό ζήτημα αλλά βαθιά πολιτικό που απαιτεί αντίστοιχη λύση. Δεν ομολογούν όμως αυτές τις αλήθειες γιατί ιδεολογικά υπερασφύονται της έννοιας και του μοντέλου του «κράτους δικαίου». Έτσι, η διαφώνια τους παραμένει μετέωρη και βαθιά αντιφατική, αποκλύπτοντας με α προσδοκώτο τρόπο τη μη-ουδετερότητα της επιστήμης.

Είναι προφανές ότι η συγκροτημένη διαφώνια προς τη «μηχανοποίηση» του δικαστικού συστήματος έχει νόημα μόνο στην περίπτωση που αποκλύπτει τη φενάκη του «κράτους δικαίου», αναγνωρίζει την τοξική φύση της δικαιοσύνης και απορρίπτει το συναινετικό κοινωνικό μοντέλο.

Βασίλης ΚΑΡΥΔΗΣ

Να ψηφιστεί το μήνυμα...

■ Από δυο επώνυμους κατώτερους αστυνομικούς λάβαμε (16-1-88) μια άκρως ενδιαφέρουσα επιστολή. Αυτή τη φορά δεν υπήρξε διαφώνια ή απειλή. Αντίθετα, πρόκειται για την υπενθύμιση της ήδη δημοσιοποιημένης προσπάθειάς τους — μαζί με άλλους επώνυμους συναδέλφους τους — να συνδικαλιστούν, ιδρύοντας σωματείο.

«Προερχόμαστε απ' το λαό κι ανήκουμε σ' αυτόν. Δε θέλουμε να βλέπουμε τον κάθε απεργό σαν αντίπαλο, αλλά σαν μαχόμενο πολίτη... Θέλουμε να είμαστε υπεύθυνα και με προσωπικότητα άτομα, κι όχι απλά "όργανα" που θα εξυπηρετούν πιστά την εκάστοτε πολιτική εξουσία...»

Απ' αυτή τη σκοπιά σκεπτόμενοι και κινούμενοι συνδικαλιστικά για καλύτερες συνθήκες δουλειάς και αμοιβής, βρέθηκαν στη μάχη λίστα της

ηγεσίας της ΕΛΑΣ και του στρατηγού Δροσογιάννη. Ο αρχικός τους πυρήνας διαλύθηκε αυθαιρέτα δια της μεθόδου των μεταθέσεων στην επαρχία. Δεν είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε σε τι έκταση ευδοκίμουν τέτοιες ιδέες στα σώματα καταστολής, όμως η «ζημιά» για την αραγή ενότητα της αστυνομίας έγινε.

Αν και η στρατηγική του «εκδημοκρατισμού» της αστυνομίας σαν θεωρία για μια «διορθωτική» παρέμβαση στο εσωτερικό της είναι ούτως ή άλλως προβληματική, η υπόθεση δεν πρέπει να μας αφήνει αδιάφορους.

Αν εξαιρέσουμε τη γνώστη περίπτωση του αστυνομικού των ΜΑΤ Χρ. Μπρατάκου που αποχώρησε απαυδισμένος από το σώμα, είναι η πρώτη φορά που κάτι τρέχει στο σκοτεινό και αμαρτωλό κόσμο της ΕΛΑΣ. Αναμένουμε εξελίξεις...

Σ.

Αντιρρήσεις... απ' τη Βουλή

Η πεισματάρικη παρουσία της επιτροπής των αντιρρήσιων στη Βουλή κατά τη διάρκεια της συζήτησης για το στρατολογικό νομοσχέδιο επιφύλαξε μια πρώτης τάξεως εμπειρία για τους ίδιους, αλλά και πολλές εκπλήξεις...

Ήταν στατιστικά βέβαιο πως ένας στους τριακόσιους θα θυμόταν τα καψόνια του και θα αντιδρούσε στην κομματική γραμμή. Στην προκειμένη περίπτωση βρέθηκε ο κ. Παπαδημητρίου, βουλευτής Άρτας της ΝΔ, ο οποίος, εκτός του ότι δέχτηκε να υποστηρίξει την τροπολογία των αντιρρησιών, άρχισε να τους διηγείται με ιδιαίτερη γλαφυρότητα τι τράβηξε ο ίδιος στο στρατό: «με κρέμασαν από το δέντρο και έπρεπε να λέω: είμαι μπανάνα και θα πέσω όταν ωριμάσω».

■ Ωστόσο, το κλίμα κάθε άλλο παρά ρόδινο ήταν. Ο καθ' ύλην αρμόδιος υφυπουργός Εθνικής Άμυνας κ. Παπαστρατής επί παραδείγματι, απάντησε στο αίτημα των αντιρρησιών με τον ακόλουθο — επί λέξει — τρόπο: «Αν σας γαμήσουν οι Τούρκοι, εσείς τι θα κάνετε;» Ήταν μια εξτρεμιστική θέση και οπωσδήποτε λιγότερο διπλωματική από συναδέλφους του του ΠΑΣΟΚ, που παραδέχτηκαν ότι «δεν είναι το πρόβλημα οι Τούρκοι, αλλά το πολιτικό κόστος σε σχέση με την κοινή γνώμη».

■ Οι κύριοι Μπριλλάκης και Δρεττάκης ήταν οι υποστηρικτές τελικά των αντιρρησιών στη συζήτηση περί άοπλης θητείας. Ο δεύτερος μάλιστα επέμεινε ότι υπάρχει μείζον ζήτημα. Όσο αφορά τη Νέα Δημοκρατία και τη ΔΗΑΝΑ, αυτοί επέμειναν να μην αναγνωριστούν οι «ιδεολογικά αντιρρησίες», διότι ο καθένας, είπαν, θα δηλώνει άρνηση στρατεύσεως τάχα για ιδεολογικούς λόγους...

Κάποιοι, περισσότερο πατριώτης, επισήμανε ότι και με τους «θρησκευτικούς αντιρρησίες» υπάρχει πρόβλη-

μα, διότι: «αν ξαφνικά η Ορθόδοξη Εκκλησία κάτι πάθαινε και έλεγε πως διαφωνεί με τη χρήση όπλων, τότε τι θα γινόταν; Θα κινδυνεύαμε να μείνουμε χωρίς στρατό!»

■ Το ΚΚΕ θεώρησε «θετική» τη διάταξη του νόμου για την άοπλη θητεία και ζήτησε να μην αναιρεθεί σε περίοδο γενικής επιστράτευσης, αλλά έμεινε εκεί.

Αντίθετα, ήταν χρήσιμη η αναφορά του στις απόψεις ενός διοικητή του ΝΑΤΟ που έδινε — από επίσημο στρατιωτικό περιοδικό — τα συγχαρητήριά του σε Ελλάδα-Τουρκία, διότι κάνουν τόσες οικονομικές θυσίες για να κρατούν σε καλή κατάσταση τη νοτιοανατολική πτέρυγα της συμμαχίας! Σ.

...κι από την Ευρωβουλή

Πρόσφατη σύνοδος του Ευρωκοινοβουλίου (18-22 Ιανουαρίου) και 46 ευρωβουλευτές όλων των τάσεων υπέγραψαν πρόταση ψηφίσματος για τους αντιρρησίες στην Ελλάδα, ενώ 92 συνέταξαν έκκληση προς τα μέλη του ελληνικού Κοινοβουλίου, να νομοθετήσουν σχετικά λαμβάνοντας υπόψη τις αρχές της δημοκρατίας κ.λπ.

Το προεδρείο όμως αποδείχτηκε σκληρό. Ο πρόεδρος των σοσιαλιστών κ. Αρντ και των συντηρητικών κ. Κλεψ αρνήθηκαν να δεχτούν τη συζήτηση για την κατάσταση στην Ελλάδα, διότι — σε μια τέτοια περίπτωση — θα θιγόταν κράτος-μέλος της Κοινότητας! Λίγες βδομάδες πριν το Ευρωκοινοβούλιο είχε εκδώσει ένα άλλο ψήφισμα, που καλούσε τις ανατολικές χώρες να απελευθερώσουν τους αντιρρησίες τους και το οποίο μάλιστα προκάλεσε άμεσα και νομοθετική ρύθμιση στην Πολωνία για κοινωνική θητεία εκτός στρατού. Συμπέρασμα: ψηφίσματα για τους εκτός Κοινοτήτων παράγονται εύκολα. Τα πράγματα σκουραίνουν όταν αφορούν τα καθ' ημάς...

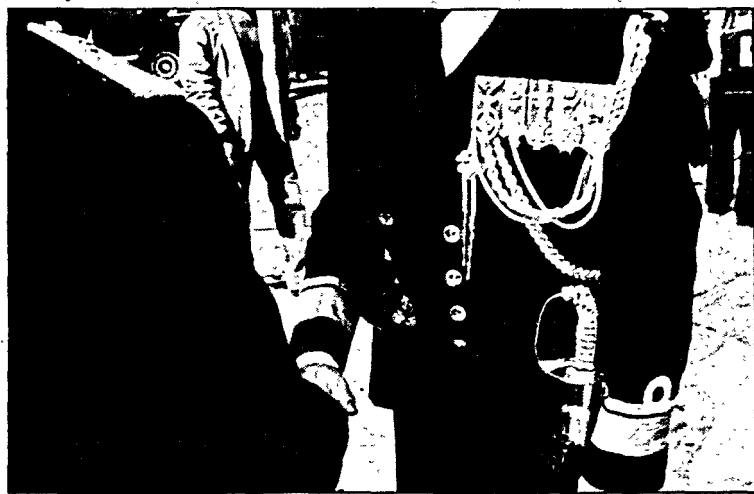
Σ.Ψ.

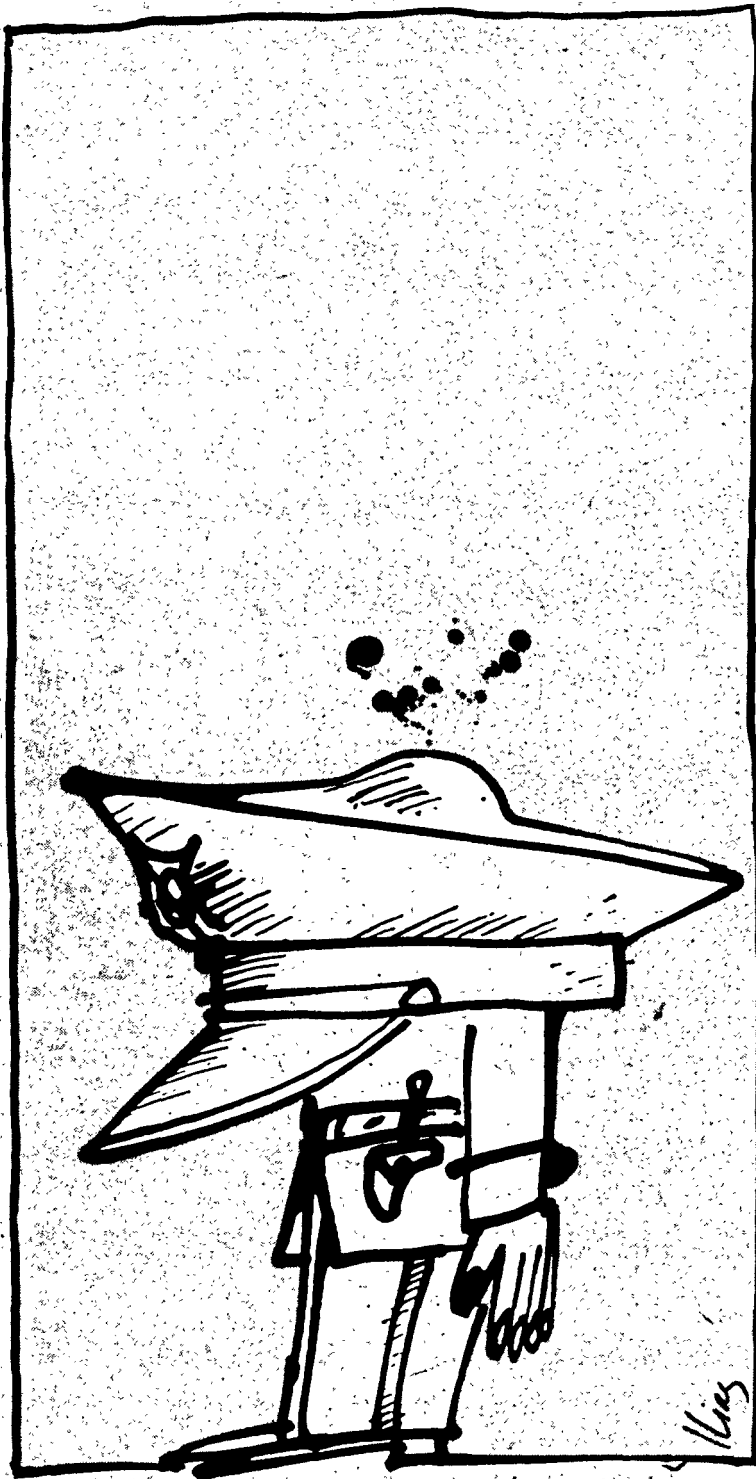
Η δίκη της... στέγης

■ Δεν είναι άγνωστη η ιστορία των κατελημμένων σπιτιών στη Θεσσαλονίκη. Το πρώτο, που υπάρχει εδώ και είκοσι επτά μήνες, λειτουργεί μια χαρά, παρά τις τεχνικές λειτουργίες (το πανεπιστήμιο έχει κόψει το ρεύμα εδώ και καιρό) φιλοξενώντας καμιά τριανταριά φοιτητές και φοιτήτριες στην παραλία της λεωφόρου Νίκης 39. Το δεύτερο, μια προσπάθεια που ξεκίνησε πριν λίγους μήνες σ' ένα ακατοίκητο σπίτι της οδού Αρμενοπούλου, στον αριθμό 10, κοντά στη Ροτόντα, και που στεγάζει γύρω στους 15 φοιτητές ή εργαζόμενους νέους και νέες, έχει αρχίσει να συναντάει προβλήματα. Συγκεκριμένα, λίγες μόνο βδομάδες μετά την κατάληψη του κτιρίου, η αστυνομία συνέλαβε πέντε νεαρούς συμπαράστατες την ώρα που μοίραζαν προκηρύξεις και μάζευαν υπογραφές και χρήματα ενίσχυσης της προσπάθειάς τους. Η αστυνομία προσπάθησε στην αρχή να τους κατηγορήσει για επαιτεία (!), όταν όμως παρουσιάστηκαν τριάντα άτομα και δήλωσαν πως είναι συνυπεύθυνοι για την κατάληψη και επιθυμούν να δικαστούν μαζί με τους συντρόφους τους, η προσπάθεια έπεσε στο κενό. Ύστερα από λίγες μέρες κόπηκε το ηλεκτρικό, μετά από αίτηση του ιδιοκτήτη, παρά το ότι οι καταλήψεις επιδιώκαν να διαπραγματευτούν μαζί του για την καταβολή ενός λογικού ενοικίου. Η πίεση συνεχίστηκε και στις 18 του Γενάρη ο ιδιοκτήτης ζήτησε τη βίαιη αποβολή των καταληψιών και παράλληλα τη φυλάκιση της επιτροπής κατάληψης με ένα χρόνο στον καθέναν και αποζημίωση 3.000.000! Οι καταλήψεις αντέδρασαν έντονα οργανώνοντας όχι μόνο την υπεράσισή τους στο δικαστήριο, αλλά και την υπεράσπιση της ίδιας της κατάληψης. Οργανώθηκε μια λίστα πανεπιστημιακών και άλλων προσωπικοτήτων της Θεσσαλονίκης που προθυμοποιήθηκαν να συμπαράσθουν και να βοηθήσουν την υπεράσπιση των καταληψιών. Ανάμεσά τους βρίσκονται οι κ.κ. Μανωλάκης, Κουκιάνης, Μανιτάκης και Παρασκευόπουλος της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, που οπωσδήποτε μπορούν να βοηθήσουν πιο έμπρακτα στην αντιμετώπιση των δικαστικών περιπετειών των φοιτητών της Αρμενοπούλου 10. Την Παρασκευή 22 του Γενάρη άρχισε η εκδίκαση των ασφαλιστικών μέτρων στο Ειρηνοδικείο. Οι καταλήψεις είχαν καλέσει για μάρτυρες υπεράσπισης: πέρα από τους επώνυμους που αναφέραμε παραπάνω, και κατοίκους της περιοχής για να επιβεβαιώσουν τις άριστες σχέσεις των καταληψιών με τη γειτονιά, μια και δεν έλειπαν από το κατηγορητήριο τα... υπονοούμενα. Η κινητοποίηση και η παρουσία του κόσμου στο δικαστήριο έδειξε ότι υπάρχει ενδιαφέρον γύρω απ' αυτή την κίνηση. Η δίκη αναβλήθηκε για τις 27 του Γενάρη, ώστε να βρεθεί τρόπος να διατυπωθούν συμβιβαστικές προτάσεις και από τα δυο μέρη. Ωστόσο, απ' ό,τι φαίνεται, το πρόβλημα δεν μπορεί ναλυθεί έτσι. Ο ιδιοκτήτης είναι διατεθειμένος να προχωρήσει ακόμα πιο πολύ, μια και δεν άφηνε τυχαία το σπίτι ακατοίκητο εδώ και τόσο καιρό. Από την άλλη, οι καταλήψεις δεν πρόκειται να υποχωρήσουν τόσο εύκολα, ακόμα κι αν υποχρεωθούν με τη βία να εγκαταλείψουν το κτίριο. Έχουν ήδη αποκτήσει, αυτοί και οι συμπαράστατές τους, την εμπειρία της κατάληψης (το κινηματικό know-how) και, ακόμα περισσότερο, έχουν συνειδητοποιήσει ότι ο μόνος τρόπος για να αντιμετωπιστεί το στεγαστικό πρόβλημα της νεολαίας είναι αυτή ακριβώς η κατεύθυνση: η αξιοποίηση των άδειων σπιτιών.

Α.Γ.

Αστόχησε το ΚΚΕ;

Μόνο ως έκπληξη μπορούμε να χαρακτηρίσουμε την τροπολογία που κατέθεσε το ΚΚΕ, κατά τη συζήτηση του νέου στρατολογικού νόμου, στη Βουλή.

Χωρίς ιδιαίτερη επεξεργασία και εκτός των παγίων αιτημάτων όπως αυτά διεκδικούνται και προπαγανδίζονται απ' την ΚΕΕΔ (Κίνηση για τον Εκδημοκρατισμό των ΕΔ — όπου μετέχουν τα μέλη του ΚΚΕ) προτάθηκε στις 12 του

περασμένου μηνός και το εξής:

«Το ΚΚΕ προτείνει όπως οι πτυχιούχοι επιστήμονες, που φοιτούν για απόκτηση "Μάστερ" ή "Ντοκτόρα" ειδικότητας ή άλλων καθηγητικών πανεπιστημιακών τίτλων, δεν υποχρεώνονται σε κατάρταξη, μέχρι περατώσεως των σπουδών τους. Μετά το τέλος των σπουδών, υποχρεώνονται να εκπληρώσουν το βασικό στάδιο της εκπαίδευσης και να εξαγοράσουν

το υπόλοιπο»!

Χωρίς αμφιβολία στο πρώτο σκέλος της τροπολογίας, πολύ καλά κάνει το ΚΚΕ και ζητά παράταση των αναβολών, αν και παρόμοια παράταση θα 'χε νόημα και για τις σπουδές στο πρώτο πανεπιστημιακό κύκλο. Εκείνο που δημιουργεί απορίες είναι το ειδικό καθεστώς μειωμένης θητείας που προτείνεται απ' το ΚΚΕ.

Διότι ακριβώς, αυτή όλη την ιστορία των διακρίσεων και των ευνοϊκών μέτρων είχαμε την εντύπωση πως το ΚΚΕ θέλει τουλάχιστον να περιορίσει. Στην προκειμένη περίπτωση και με τη γνωστή λογική των «κινήτρων», όπως αυτή έχει επικρατήσει ώστε να αναπαράγεται σε πάμπολλες περιπτώσεις ο διαχωρισμός των πολιτών σε χρήσιμους και άχρηστους ή σε ικανούς για κοινωνική αναγνώριση και υποταγμένους στη μαύρη μοίρα τους, το ΚΚΕ τοποθετείται στο πλάι της βασικής ιδέας του νόμου που «καταγγέλλει».

Όπως έχουμε τονίσει, η ουσία της υποχρεωτικής στρατεύσεως των νέων πολύ λίγη σχέση έχει με τις αμυντικές ανάγκες της χώρας. Η πραγματική ανάγκη που υπηρετείται με τη θητεία στο στρατό, όπως συστηματοποιείται από το νέο νόμο και το υπόλοιπο «σωφρονιστικό» πλαίσιο, είναι: η ενσωμάτωση της νεολαίας στις κυρίαρχες απαιτήσεις των σύγχρονων αστικών επιλογών. Στην παρούσα φάση η εξουσία στη χώρα μας αντιπνίχεται τόσο στο χώρο της ιδεολογίας όσο και στο επίπεδο της συγκρότησης των ταξικών σχέσεων. (Εκσυγχρονισμός - αναδιαρθρώσεις στην οικονομία και την κοινωνία). Ο στρατός είναι κομβικό σημείο γι' αυτή τη διαδικασία ταξικής επιλογής και εγχάραξης της κυρίαρχης ιδεολογίας. Ετσι τα όποια πρόνόμια στους μορφωμένους, σε συνδυασμό με τη ρουσφετολογία των ημετέρων και των κοινωνικά ισχυρών απ' τη μια πλευρά, και απ' την άλλη η γεμάτη περιορισμούς και καταναγκασμούς απλήρωτη εργασία των υπόλοιπων φαντάρων είναι η πεμπτούσια της λειτουργίας του στρατού. Στο στρατό «σπουδάζεις» να αποδέχεσαι τα κοινωνικά πλαίσια στα οποία καλείσαι να ζήσεις και μετά απ' αυτόν.

Μ' αυτή την έννοια, πράγματι ο στρατός είναι «το μεγάλο σχο-

λείο» της κοινωνικής πειθαρχήσεως, όπως ακριβώς το ταξικό σύστημα το 'χει σχεδιάσει. Τα όποια περιθώρια αμφισβήτησης και διεκδίκησης στα στρατόπεδα αλλά και στην κοινωνία ευρύτερα υπάρχουν, όταν λαμβάνεται υπόψη απ' τους αμφισβητούντες η κυρίαρχη πλευρά του στρατού, όπως πιο πάνω την εξηγήσαμε. Δεν είναι λοιπόν παραδεκτή για την Αριστερά κάθε «λύση» επί τη βάση των ειδικών «αναγκών» κατηγοριών στρατευσιμών. Είναι φανερό πως οι «διευκολύνσεις» πρέπει να διεκδικούνται για το σύνολο της νεολαίας και ιδιαίτερα για όσους αντιμετωπίζουν βιοτικά προβλήματα ή δύσκολα προσαρμόζονται στον παραλογισμό του στρατού. Τα αιτήματα της 12μηνης θητείας, του μισθού, των αδειών και αναβολών για οικογενειακούς λόγους, της εναλλακτικής κοινωνικής θητείας, και φυσικά των πολιτικών και συνδικαλιστικών δικαιωμάτων των φαντάρων, είναι η εκ των ουκ άνευ απάντηση των δυνάμεων της Αριστεράς στην κατεύθυνση αποδυνάμωσης της ουσίας της στρατιωτικής θητείας.

Αυτά θα υποστηρίζουμε, σ' αυτά καλούνται να δίνουν τις μάχες τα κινήματα μέσα κι έξω απ' τους στρατώνες.

Μια πρώτη μάχη με τη στρατιωτική πειθαρχία και ιεραρχία, μια αμφισβήτηση των ακραίων καταναγκασμών της στρατιωτικής μονάδας, μια αψιμαχία για ανθρώπινες συνθήκες ζωής, είναι ένα πρώτης τάξεως «μάθημα» για να αντιμετωπίσουμε την ταξική κοινωνία και αμέσως μετά τη θητεία.

Άλλωστε οι πολίτες είναι φαντάροι χωρίς στολή... και κατά μια ερμηνεία όλη η κοινωνία ένας στρατώνας...

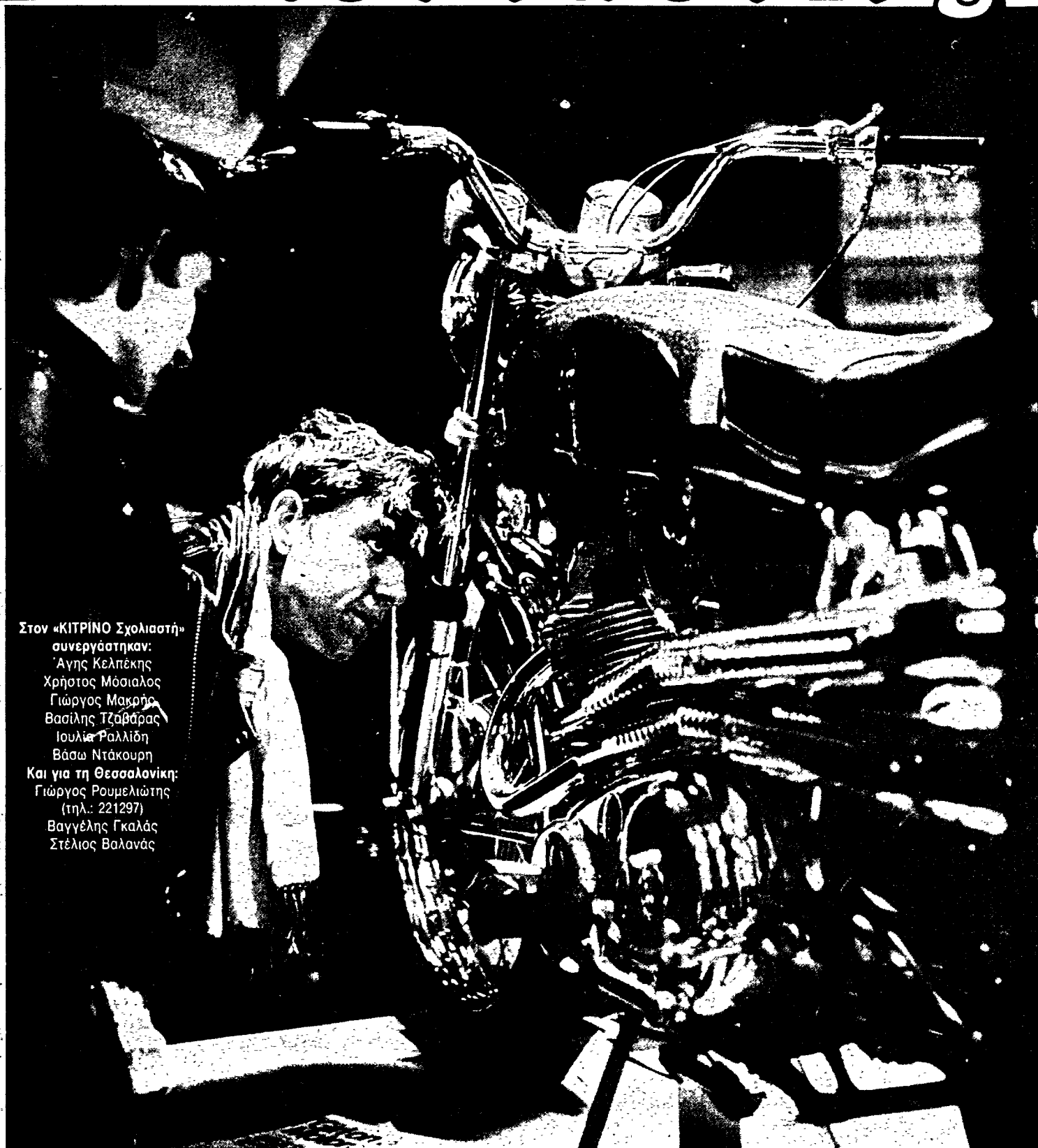
Αν, σύντροφοι του ΚΚΕ, δεν καταφέραμε να υπερασπιστούμε (απ' την πλευρά του αποτελέσματος) τα αιτήματα της νεολαίας, αυτό δεν πρέπει να συνοδεύεται απ' την υποταγή στη λογική του αντιπάλου.

Γιατί ούτε το ΠΑΣΟΚ ούτε η Ν.Δ. θα 'χουν πρόβλημα στο άμεσο μέλλον, να βρουν τα νομικά ή άλλα παράθυρα για να επιβραβεύσουν διά των εκπαιδεύσεων της θητείας τις «επιστημονικές» μειοψηφίες. Στο παρελθόν τέτοιες «λύσεις» έχουν βρεθεί επανειλημμένως.

Δημήτρης ΤΡΙΜΗΣ

ΚΙΤΡΙΝΟΣ

Σχολιαστής

Στον «ΚΙΤΡΙΝΟ Σχολιαστή»
συνεργάστηκαν:

Άγης Κελπέκης
Χρήστος Μόσιαλος
Γιώργος Μακρής
Βασίλης Τζαβάρας
Ιουλίτσα Ραλλίδη
Βάσω Ντάκουρη

Και για τη Θεσσαλονίκη:

Γιώργος Ρουμελιώτης
(τηλ.: 221297)
Βαγγέλης Γκαλάς
Στέλιος Βαλανάς

ΘΕΑΤΡΟ

ΑΝΟΙΧΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
Γκύζη και Κάλβου 70
Τηλ. 64.45.749
Σαίξπηρ
«ΤΡΙΚΥΜΙΑ»

«Τώρα πια δεν έχω πνεύματα να βιάζω, τέχνη να γητεύω και τελειώνοντας με πιάνει απελπισία»

Η «Τρικυμία» θεωρείται από πολλούς μελετητές σαν το τελευταίο έργο που έγραψε ο Σαίξπηρ και ταυτόχρονα σαν ένας αποχαιρετισμός του ποιητή στην τέχνη του. Ένα από τα σημαντικότερα κείμενα του παγκόσμιου θεατρικού ρεπερτορίου που συμπυκνώνει όλη τη σαιξπηρική μυθολογία.

Σ' ένα παράξενο νησί ο Πρόσπερος, που ζει εκεί εξόριστος από το βασίλειό του, έχει υποτάξει με τη δύναμη της μαγείας του το καλό πνεύμα Άριελ και τον τερατικό πρώην κάτοχο του νησιού, Κάλιμπαν. Καθώς οι υπεύθυνοι για την εξορία του Πρόσπερου βρίσκονται, μετά από την τρικυμία που ξεσηκώνει ο ίδιος, ναυαγοί στο νησί του, η ιστορία θα ξαναπαιχτεί όπως στο θέατρο. Αλλά αυτή τη φορά και σαν φάρσα, μα πάντα το ίδιο θλιβερό.

Στην «Τρικυμία» εκτυλίσσεται, άκρως συμπυκνωμένη, η σαιξπηρική ιστορία του κόσμου. Είναι αγώνας για την εξουσία, φόνος, επανάσταση και βία. Το εξωτικό νησί γίνεται η σκηνή ενός θεάτρου με σκηνοθέτη το μάγο Πρόσπερο. Όμως «το νησί του Πρόσπερου δεν έχει τίποτα κοινό με τα ευτυχημένα νησιά των αναγεννησιακών ουτοπιών. Μοιάζει μάλλον με το νησί-κόσμος της υστερογοθικής περιόδου. Τέτοια νησιά ζωγράφιζε ένας από τους μεγαλύτερους οραματιστές ζωγράφους όλων των εποχών ο πρόδρομος του Μπαρόκ και του σουρεαλισμού, ο δαιμονισμένος Ιερώνυμος Μπος». (Από το βιβλίο του Γιαν Κοτ, «Σαίξπηρ ο σύγχρονός μας»).

Με μια πρώτη ανάγνωση το έργο μοιάζει με παραμύθι, καθώς ξωτικά στήνουν θεατρικές παραστάσεις αλλά και φάρσες σε βάρος μεθυσμένων ναυαγών. «Μετά βλέπει κανείς, πως απλώς έχει μεταμφιεστεί σε παραμύθι. Κι αυτό, για να κρύψει τη βαθιά και απέραντη απόγνωση».

Αυτή είναι η οπτική του Γιώργου Μιχαηλίδη για την «Τρικυμία» και σ' αυτή την οπτική στηρίζεται και η παράσταση. Ο Πρόσπερος — πρωταγωνιστής του έργου — εμφανίζεται στο ξεκίνημα της παράστασης του «Ανοιχτού Θεάτρου» ορμητικός και παντοδύναμος, για να καταλήξει στο τέλος της ένας τσακισμένος γέροντας με σημάδια σωματικής παραμόρφωσης.

Η «Τρικυμία» είναι ένα έργο απαίσιοδοξο και αισιόδοξο μαζί, ένα έργο για τη ζωή και την ιστορία, τη γνώση, τον έρωτα, αλλά και για το ίδιο το θέατρο. Είναι ένα έργο «μετά το θέατρο».

Μετάφραση: Τ. Ρούσσος
Σκηνοθεσία: Γ. Μιχαηλίδης
Κοστούμια: Γ. Μετζικώφ
Σκηνικό: Γ. Μιχαηλίδης
Μουσική: Θ. Αντωνίου
Χορογραφία: Μπ. Βασιλοπούλου.
Παίζουν οι ηθοποιοί: Κ. Τριανταφυλλόπουλος, Γ. Μωρόγιαννης, Μ. Γιούργος, Ν. Γαροφάλλου, Α. Γκίκας, Κ. Γαλανάκης, Ντ. Μιχαηλίδης, Σ. Πέππας, Κ. Καραμπέτη, Μ. Χατζηοβάδας, Ζ. Ρόχας, Γ. Μαυριτάκης, Γ. Λιάντος, Αφρ. Καραγιάννη, Μπ. Μπερδούση.

G.M.

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ - ΧΑΠΕΝΙΝΓΚ

■ Ο Θανάσης Χόνδρος και η Αλεξάνδρα Κατσιάνη συνεχίζουν τις ΧΕΙΡΟΝΟΜΙΕΣ '88 (παραστάσεις που περιέχουν ρίσκο και όχι πολιτιστικές).

Το πρόγραμμα:

Παρασκευή 5 Φεβρουαρίου: 49 + 1 (εγκατάσταση), στον Ια-νό (Αριστοτέλους 7), όλη τη μέρα.

Σάββατο 6 Φεβρουαρίου: 0 + (δράση), στο νοσοκομείο Α-ΧΕΠΑ, 10 π.μ.

Κυριακή 7 Φεβρουαρίου: Μαγνητοταινία που βρέθηκε σ' ένα μπουκάλι (μαγνητοταινία), στο τηλέφωνο 933295, όλη τη μέρα.

Δευτέρα 8 Φεβρουαρίου: Παραλληλία (φωτογραφίες πάνω σε παιδικά σχέδια), στο καφέ ΚΟΛΑΖ (Σαρανταπόρου - Κοντογούρη γωνία), όλη τη μέρα.

Τρίτη 9 Φεβρουαρίου: Ούτως ή άλλως ποίηση (φείγ βο-λάν), στους δρόμους.

Πέμπτη 11 Φεβρουαρίου: Νεκρή Φύση (βίντεο), στο VAC - VIDEO ART CENTER (Μητροπόλεως 107), 5.30 μ.μ. - 9.30 μ.μ.

Παρασκευή 12 Φεβρουαρίου: Αρχαιολογία (ζωγραφική με κατακάθια του καφέ), DESIGN (Μητροπόλεως 50), όλη τη μέρα.

Σάββατο 13 Φεβρουαρίου: Συλλαβίζοντας: η-γλώ-σα-μας -και-ει (δράση), στο Συν και Πλην (Σαρανταπόρου 29), 8 μ.μ.

Δευτέρα 15 Φεβρουαρίου: Τύχη χλωρή (εγκατάσταση), στο VIDEOGRAPH (Εθν. Αμύνης 30) 6 μ.μ. - 9 μ.μ.

Τρίτη 16 Φεβρουαρίου: Μεταφυσική (εγκατάσταση), στο CORPUS (Μητροπόλεως 62), όλη τη μέρα.

Τετάρτη 17 Φεβρουαρίου: Η επιβολή του νοήματος (δράση), στο δάσος Σείχ Σου (περιοχή Μαλακόπης, προέκταση Περραιβού 200 μέτρα), 4 μ.μ.

ΓΛΥΠΤΗ ΚΟΥΚΛΑ

ΕΚΘΕΣΗ ΓΛΥΠΤΗΣ ΚΟΥΚΛΑΣ
MANIAS ΤΕΧΝΙΤΟΛΟΓΟΥ
8 - 27 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ '88

ΕΥΡΩΠΕΟΣ
ΕΚΔΟΣΗ ΣΕ ΑΝΤΙΣΤΑΝΤΙΚΗ ΤΥΠΗ

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

5

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- ΡΟΔΟΝ
The Ex
Γενιά του Χάους
- BROOF
Λύτης και Τρυκ
- TRACKS
Φίλοι της Τζέννης
(ελληνόφωνο pop)
- CLUB VITRAUX
Εκών Άκων
- ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ
Yeah

ΣΙΝΕΜΑ

- Το πέρασμα του Ρήνου, του Αντρέ Καγιάρ, γαλλική ταινία του 1960 με τον Σαρλ Αζναβούρ, Νικόλ Κουρσέλ (Ταινιοθήκη, τηλ. 3612046, 19.00').
- Φαίδρα, του Ζυλ Ντασ-σέν, 1961, με τους Μελίνα Μερκούρη, Άντονι Πέρκινς, Ραλφ Βαλόνε (Ταινιοθήκη, τηλ. 3612046, 21.00').
- Σελέστ, του Πέρσι Άν-τλον (Γαλλικό Ινστιτούτο, Σίνα 31, 20.30').

Μεταμεσονύχτιες προβολές:
ΑΛΦΑΒΙΛ (6460521), 01.15'
INTEAL (3626720), 01.00', δύο ταινίες.
ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10'

ΚΟΚΚΙΝΙΑ

- Ο δαιμονισμένος άγγε-λος, του Α. Πάρκερ (Κινημ. Λέσχη, 8.30' μ.μ. στο Δημ. Θέατρο Νίκαιας).

ΘΕΑΤΡΟ

- ΙΛΙΣΙΑ, «ΣΤΟΥΝΤΙΟ»
Μεταμεσονύχτια παράστα-ση, ώρα 24.00'.
Στρίμπεργκ - Στρίμπεργκ

ΔΙΑΛΕΞΗ

- «Μια εισαγωγή στον πο-λιτισμό των Μάγιας» από την Βικτωρία Κατρή. (Εται-ρία Ισπανικών Σπουδών Μικέλ ντε Θερβάντες, Κα-ποδιστρίου 2, 20.15).

T.V.

- «Ίντια σόνγκ». Σενάριο και σκηνοθεσία της Μα-ργκερίτ Ντυράς. Για όσους

μιλάνε και σκέφτονται για τον έρωτα. Διωρη ταινία. (ΕΤ-1, 22.45).

• «Τρεις ιστορίες φόνου». Αγγλικό θρίλερ του 1954, με τον Όρσον Ουέλς. (ΕΤ-2, 00.10).

ΡΑΔΙΟ

- 12.00' - 13.00' Κύματα Πανικού New Wave (Ηχώ/Σταρ Ράδιο FM STEREO στους 104 MHz).
- 20.00' - 20.30' Η μουσική της νέας εποχής. Παραγω-γή: Μίλτος Καρατάζας (Β' Πρόγραμμα).
- 21.00' - 22.00' Αφροαμε-ρικάνικη μουσική παράδο-ση. Παραγωγή: Κώστας Γιαννουλόπουλος (Γ' Πρό-γραμμα).
- 21.05' - 22.00' Χωρίς πε-ριστροφές. Παραγωγή: Αρ-γύρης Ζήλος (Β' Πρόγραμ-μα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- 16.00' - 19.00' Επιλογή ανεξάρτητων δίσκων (RA-DIO FREE στους 96 FM).
- 19.00' - 21.00' Ηλεκτρόπ. Παραγωγή: κ. Ρίκιος (Μου-σικός Διάλογος Θεσσαλονί-κης στους 97,3 FM).

ΣΑΒΒΑΤΟ

6

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- ΡΟΔΟΝ
The Ex
Γενιά του Χάους
- BROOF
More!
- TRACS
Soli's low
(soul)
- CLUB VITRAUX
Ανυπότακτοι

ΣΙΝΕΜΑ

Μεταμεσονύχτιες προβολές:
ΑΛΦΑΒΙΛ (6460521), 01.15'
ΑΝΤΖΕΛΑ (2282121), 01.00'
INTEAL (3626720), 01.00'
ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10'
ΠΛΑΖΑ (6917722), 01.10'

6/2

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥ-ΣΕΙΟ (Νέα πτέρυγα). «Οι Ε-

τρούσκοι του Borrá». Την έκθεση παρουσιάζει το Μουσείο Τσιβίκου της Μπολόνια (εγκαίνια 18.00' - Διάρκεια ως τις 20/3).

T.V.

- «Θαλασσόλυκοι της Ξηράς». Χιουμοριστική περιπέτεια με τον Ντέιβιντ Νίβεν ως και πολύ φλεγματικό πατριώτη, τη Φαίη Ντάναγουεϊ και τον Μίκυ Ρούνεϊ, για να δείτε τι τύποι άρρεσαν στις νανάδες σας. (ET-1, 21.50).
- «Η κυρία του Μπέρβελι Χίλς». Για όσους θέλουν κι άλλο το βλέμμα της Φαίη Ντάναγουεϊ. (ET-2, 00.10):

ΡΑΔΙΟ

- 23.00' - 24.00' Ουίσκυ-μπαρ. Μια εκπομπή για όσους είναι μόνοι τους αυτή την ώρα και για όσους νομίζουν ότι... δεν είναι μόνοι τους. Καλεσμένος ο Μένιος Κουμανταρέας. Παραγωγή: Γ. Μαργαρίτης (Α' Πρόγραμμα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- 17.00' - 19.00' Ραδιοφωνικό περιοδικό. Από την πόλη έρχομαι και στην κορφή κεραία. (Μουσικός Δίαυλος Θεσσαλονίκης στα 97,3 FM).
- 0.00' - 3.00' Cosmoradio στους 98,7.

ΚΥΡΙΑΚΗ

7

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- TRACS *Yeah*
- CLUB VITRAUX *Φετιχ*
- BROOF *Σρίμανη*
- ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ *Μοντέλλο 63*
Cosmas goes to Corfu

T.V.

- «Κάμεραμαν». Για όσους δεν έχουν πρόβλημα χώνεψης, ο Μπάστερ Κίτον, προ 60ετίας, είναι απόλαυση. (ET-2, 16.15).
- «Οι τρεις μέρες του Κόντορα». Και πάλι Φαίη Ντάναγουεϊ. Με άλλους γνω-

στους ηθοποιούς σε κατασκοπικό θρίλερ όπου ο αθώος «μέσος» υπάλληλος της ΣΙΑ ευρίσκεται προ εκπλήξεων. (ET-1, 22.50).

ΡΑΔΙΟ

- 12.00' - 13.00' Κύματα Πανικού. Μουσική New Wave (Ηχώ/Σταρ Ράδιο FM STEREO στους 104 MHz).
- 13.15' - 14.00' Μουσική Όθωνη. Κινηματογραφική μουσική. Παραγωγή: Δημήτρης Μαυρίκιος (Γ' Πρόγραμμα).
- 23.00' - 24.00' Η τζαζ στο Τρίτο. Παραγωγή: Κ. Γιαννουλόπουλος (Γ' Πρόγραμμα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- 11.00' - 13.00' TOP 40 (Μουσικός Δίαυλος στους 97,3 FM).
- 21.00' - 00.00' Μονομαχία. Ποικίλη μουσική και τραγούδια παραγνωρισμένα και μη (Cosmoradio στους 98,7 ΦΜ).

ΔΕΥΤΕΡΑ

8

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- CLUB VITRAUX
Jam με διάφορους μουσικούς.
- ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ ΑΡΓΩ
The Ex
Support group: Γκούλαγκ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

ΣΙΝΕΜΑ

- Διασχίζοντας το Παρίσι, του Κ. Οτάν Λαρά, 1956, με τους Ζαν Γκαμπέν, Μπουρβίλ, Λ. ντε Φινές (Ταινιοθήκη, τηλ. 3612046, 19.00').
- Αντιφεστιβάλ, (Ριάλτο 18.00-20.00, 20.00-22.00 και 22.00-00.00').

ΜΥΤΙΛΗΝΗ

- Πρωινή περίπολος του Νίκου Νικολαΐδη (Σινεμά Κλαμπ Μυτιλήνης - Δημοτικό Θέατρο).

ΣΠΕΤΣΕΣ

- Δίχως στέγη, δίχως νόμο, του Ανιές Βαρντά. (Κινημ. - τμήμα του Πολιτιστικού Συλλόγου - Καποδιστριακή Στέγη, ώρα 11.00').

THE FALL

Αν το αγγλικό συγκρότημα The Fall πρέπει για κάποιο λόγο να χαρακτηριστεί επιγραμματικά, τότε ας ειπωθεί μόνο αυτό: είναι η προσωποποίηση της έλλειψης κάθε επιφάσεως. Και μιά και το ροκ σήμερα προσπαθεί να βασιστεί σε όλο και περισσότερες άχρηστες προσθήκες, η έλλειψη αυτή θα πρέπει να ληφθεί θετικά υπόψη για ένα γκρουπ που παρόλες τις αλλαγές στη σύνθεσή του έχει δέκα χρόνια παρουσίας. Στις 22 και 23 Ιανουαρίου στο κλαμπ «Ρόδο» βρεθήκαμε αντιμέτωποι με κομμάτια που αρχικά ηχοχύν απλά ενώ ουσιαστικά κάθε νότα τους σχεδόν φορτίζεται από απρόσμενα στοιχεία — σ' αυτά βέβαια δεν περιλαμβάνονται οι παραχωρήσεις τύπου Brix και Marcia, οι θηλυκές φιογούρες με λίγα ή ανύπαρκτα μουσικά προσόντα. Τι δήλωσαν τελικά οι The Fall; Ότι ακούγεται στους δίσκους συν κάτι ακόμη: το βάθος του προσωπικού

λόγου-κολλάζ του Mark Edward Smith που θα αποκρυπτογραφηθεί μετά από πολλά έτη εγκεφαλικού φωτός και την αντράνταχτη μουσική κολώνια του ρυθμ σέκτιον. Αυτό όμως το συν, που ήταν και η έκπληξη των κόνσέρτων; Το ένα τόσο εσωτερικό και τόσο λίγο μελωδικό σχήμα κατάφερε με επαναληπτικά κρεσέντο (εδώ η δύναμη της κιθάρας του Craig Scanlon και του μπάσου του Stephen Hanley) να δημιουργήσει ένα τόσο ιδιότυπο ρυθμό και όχι μόνο σε συνθέσεις που τον διαθέτουν, όπως η πρόσφατη εκδοχή του Victoria των Kinks ή του προπέρσινου single του γκρουπ Hey Luciani. Για να τελειώνουμε όμως: η ιστορία της «Πτώσης» θα συνεχιστεί όχι γιατί ο Mark E. Smith είναι το κέντρο της, αλλά γιατί η μουσική βαρύτητα των τεσσάρων Άγγλων κυρίων δεν έχει σχέση με τρέχοντα μέτρα και σταθμά. Ιουλίττα Παλλιδή

Ο M. Smith για τους FALL

Όταν ξεκινούσαν από το Manchester το '78 ποτέ δεν θα πίστευαν ότι μετά από δέκα χρόνια θα ήταν στο προσκήνιο σαν ένα από τα πιο επιδραστικά συγκροτήματα στην εξέλιξη της σύγχρονης μουσικής και ότι θα δημιουργούσαν ολόκληρη σχολή μιμητών πίσω τους. Από τότε οι FALL πέρασαν από καλές και άσχημες περιόδους, από την άγρια κριτική στο σπινθηροβόλο πνεύμα, που πάντα εξάλλου υπήρχε, και όμως δεν διαφοροποιήθηκαν ριζικά από τις αρχές τους. Παρά τις συνεχείς εναλλαγές προσώπων, το πνεύμα τους παρέμεινε αναλλοίωτο και κατά τα φαινόμενα θα διαρκέσει για πολύ ακόμα, όσο ακριβώς ο Mark Smith θα βρίσκει απόλαυση στο να σκαρώνει τις διεστραμμένες καθημερινές ιστορίες του. Η αποκάλυψη για μας ήταν ότι οι FALL δεν είναι τίποτα περισσότερο ή λιγότερο από τους εαυτούς τους τόσο πάνω όσο και κάτω από τη σκηνή. Ο Mark Smith που συναντήσαμε στο «ΡΟΔΟΝ» ήταν γλυκομίλητος, με χιούμορ και πρόθυμος όχι μόνο να απαντήσει στις ερωτήσεις, αλλά και να κάνει την αυτοκριτική του. Κάτι οπωσδήποτε θετικό για κάποιον που κουβαλάει την άδικη φήμη αρνητικού, ακόμα και απάνθρωπου ατόμου. Το κομμάτι που ακολουθεί περιέχει αποσπάσματα από αυτή τη συζήτηση, στη μορφή μονόλογου, για να αφήσουμε τον ίδιο το Mark Smith να παρουσιάσει τον εαυτό του και τους FALL, χωρίς τα χασμάτα και τις περιττολογίες μιας συνέντευξης. Εδώ θα πρέπει να ευχαριστήσω το Nick Edwards, καθηγητή αγγλικής φιλολογίας και εντυφλήσαντα στο τοπικό ιδίωμα του Manchester, που χωρίς τη βοήθεια του ορισμένα σημεία της συζήτησης θα είχαν παραμείνει ακόμα σκοτεινά.

Βασίλης ΤΖΑΒΑΡΑΣ

■ Πάντα έγγραφα, έτσι ακριβώς θέλησα να γίνω τραγουδιστής για να χρησιμοποιήσω τους στίχους μου, έβρισκα πάντα ότι η μουσική κυριαρχείται από «πρωτόγονες» ιδέες και θέλησα να δώσω μια «έξυπνη» άποψη πάνω στο θέμα. Ήμουν πολύ απογοητευμένος με το PUNK και σκέφτηκα ότι θα έπρεπε να βάλω το δικό μου εαυτό μέσα στους στίχους αντί για γενικότητες. Να υπάρχει ένας ρεαλισμός. Ποτέ δεν άκουσα σ' ένα τραγούδι μια συζήτηση του δρόμου, που θα ήταν πολύ ενδιαφέρον θέμα ακόμα και στιχουργικά. Πέρασαμε μια πραγματικά άσχημη περίοδο τα πρώτα 3-4 χρόνια που έβγαине πάνω στη σκηνή,

πολλά πράγματα που παίζαμε κατάντησαν αρνητικά και κλίσε και για μας αλλά και για τους άλλους που τα παίζουν.

Προσπαθώ κάθε δίσκος μας να είναι διαφορετικός από τον προηγούμενο, να υπάρχει μάλλον μια διαφορετική προσέγγιση στο ίδιο θέμα. Το αποτέλεσμα είναι αρκετά ενιαίο, παρά τις αλλαγές διαφορετικών μελών όλα αυτά τα χρόνια: δηλαδή δεν υπάρχει χάσμα στις διάφορες περιόδους ζωής του γκρουπ, μπορεί πάντα να γίνει κάτι καλύτερο. Προσπαθώ πάντα να εξελίξω τον τρόπο που γράφω τραγούδια, ποτέ δε σκέφτομαι το γράψιμο σαν κάτι προκαθορισμένο.

Έγραψα ένα τραγούδι το «Hey Luciani» και μετά σκέφτηκα ότι θα είχε πλάκα να το προχωρήσουμε λίγο προς το θέατρο, αυτό το πράγμα σιγά-σιγά μεγάλωνε όλο και πιο πολύ ώσπου στο τέλος έγινε θεατρικό έργο. Αφιερώθηκε δυο μήνες σ' αυτό που κάναμε, συμμετείχαμε και σαν ηθοποιοί, ήταν πραγματικά πολύ ενδιαφέρουσα εμπειρία, που μας χάρισε αυτοπειθορχία.

Ευτυχώς, αυτή τη στιγμή μπορούμε να πραγματοποιούμε τις ιδέες μας και ταυτόχρονα να μην ξέρουμε τι θα γίνει την επόμενη στιγμή, πάντα προς τα άκρα.

Νομίζω ότι είμαστε απαραίτητοι στη μουσική ειδικά το '88 περισσότερο από ποτέ. Χτες το βράδυ παρακολουθούσα στο ξενοδοχείο μερικά βίντεο τελείως ρηχά, με κακή μουσική και sex.

Είμαστε αρκετά θετικοί σαν στάση, η αρνητική κριτική μόνο και μόνο για να αναγνωριστείς και να πλουτίσεις ποτέ δε μου άρεσε, όσο για τα θέματά μας είναι μόνο ζήτημα παρατηρητικότητας. Δεν δέχομαι την κριτική αφ' υψηλού, ο Gary Glitter ακόμα και ο George Michael ή ο οποιοσδήποτε ποπ-σταρ είναι εντάξει εκεί που είναι, αλλά δεν είναι αυτό που εγώ θέλω να κάνω.

Οι περισσότεροι από τους μιμητές μας είναι μάλλον φτωχοί σε ιδέες. Αλλά τώρα τελευταία η καινοτομία γενιά των συγκροτημάτων στην Αγγλία έχει αυτό το πνεύμα των FALL, χωρίς να μας κοπιάρουν. Μ' αρέσουν πολλά πράγματα. Οι Pogues για παράδειγμα είναι πολύ ενδιαφέροντες.

Είναι απόλαυση να χρησιμοποιώ «διεστραμμένη γλώσσα», πιστεύω ότι τίποτα δεν θα έπρεπε να είναι εύκολο για τους ανθρώπους, πρέπει να βάλουν το μυαλό τους και να καταλάβουν τι ακούει. Το Rock'n'Roll ήταν πάντα έτσι, ποιος κατάλαβε αλήθεια τι λέει το Louie-Louie;

Mark SMITH

ΕΝΤΥΠΑ ΒΙΒΛΙΑ

■ Οι φανατικοί οπαδοί της Βίλχελμ Ράιχ, αρχικά μαθητή του Φρόντ, και μετέπειτα αυτονομισμένου ιδρυτή της **οργονομίας**, απέκτησαν το όργανό τους. Πρόκειται για «**Το περιοδικό της Οργονομίας**» με έδρα τη Θεσσαλονίκη που παρουσιάζει την πρωτοτυπία να εκδίδεται κάθε Μάιο και Νοέμβριο, μήνες γέννησης και θανάτου του Ράιχ!... Διαβάζοντας μαθαίνουμε ότι οργονομία «είναι η επιστήμη των λειτουργικών νόμων της κοσμικής οργονομικής ενέργειας... αγκαλιάζει όλη τη φύση, έμβια και άβια καθώς και το Σύμπαν και προχωρά στην κατανόηση και ερμηνεία των φυσικών λειτουργιών από τη σκοπιά λειτουργίας της οργάνης» (ενέργειας που υπάρχει παντού). Κάπως περίεργα βηρσοκευτικά ηχεί αυτή η ολοκληρωτική βεβαιότητα ερμηνείας των πάντων που επιπλέον είναι παραγνωρισμένη και παραγκωνισμένη, ήδη από τον καιρό του ιδρυτή της. Το περιοδικό, με μεταφράσεις από το αντίστοιχο αμερικάνικο, φιλοδοξεί να καλύψει το κενό πληροφόρησης σχετικά με τον Ράιχ και το έργο του. Όπως άλλωστε δηλώνει η ψυχίατρος εκδότρια «για τον οργονομιστή γιατρό το παράλογο της ανθρωπίνης φύσης είναι πολύ καλά γνωστό και προσωπικά δεν τρέφω καμιά αυταπάτη για την αληθινή καταστροφική φύση του κόσμου μας».

Εμείς προτιμούμε τις αυταπάτες.

■ Αφιερωμένο στην ιταλική ψυχιατρική, που από την προηγούμενη δεκαετία έδωσε σημαντικές ωθήσεις για μια νέα αντιμετώπιση της τρέλας και των ψυχασθενών, είναι το νέο, 18ο τεύχος των **Τετραδίων Ψυχιατρικής** που εκδίδει η Επιστημονική Ένωση των γιατρών του Δαφνίου. Ξεχωρίζει το άρθρο του Τζ. Τζέρβις, ο καλός μετεκπαιδευτής. Πρόκειται για ένα αρκετά μεγάλο κείμενο του ιταλού ψυχιάτρου που μπορεί να διαβαστεί και από ευρύτερο κοινό: Αυτοβιογραφικά στοιχεία μετά το '60, ιστορία της ψυχιατρικής και των κινήματων στην Ιταλία, ταξίδι στην Κίνα και σκέψεις για την διάκριση/ένδοξη ιδιωτικού-προσωπικού και πολιτικού, επανασυνδέοντας με τα συνθήματα του παρισινού Μάη.

■ Τι συνδέει τα περιοδικά «ΡΗΞΗ» και «**Ανθη του Κακού**», πέρα από το ότι και τα δυο βρίσκονται εκτός της κοινοβουλευτικής αντίληψης της Αριστεράς και τάσσονται στον επαναστατικό, εναλλακτικό χώρο;

Στα πρόσφατα τεύχη του — που εκδόθηκαν σχεδόν ταυτόχρονα, τέλη Γενάρη — το κεντρικό πρόσωπο του ενός περιοδικού, παραχωρεί μια εκ βαθέων συνέντευξη στο άλλο. Ο Γ. Καραμπελιάς της ΡΗΞΗ μιλάει στα «**Ανθη του Κακού**» επί έξι ολόκληρες ώρες, για την προσωπική του πολιτική εξέλιξη, το σημερινό του στίγμα και τις απόψεις για τα κινήματα και τις επαναστατικές ιδέες.

Τα κεφάλαια της μαμούθ-συζήτησης είναι: Από την Ο.Π.Α στη ΡΗΞΗ, για το Εναλλακτικό, για το Ένοπλο και για τους Αναρχικούς.

Όμως ενδιαφέρον είναι και το υπόλοιπο περιοδικό. Περιέχει: δυο κείμενα του Α. ΣΤΙΝΑ που μας «έφυγε» πρόσφατα, εντυπωσιακή μέρα μέσα ανασκόπηση του κινήματος των καταλήψεων στα Α.Ε.Ι και Τ.Ε.Ι., με την ευχή: «**Το '88 να 'ναι καλύτερο**», προσεγγίζει το ποντιακό ζήτημα από την Μαχνοβίτικη, φυσικά, ιστορία του και παρουσιάζει μια Αναρχική Εφημερίδα του Πύργου, το 1898. Ακόμα περιλαμβάνονται και τα σπάνια θέματα: καταστολή, Ραδιοφωνία, στρατός, ΕΚΑΜ κλπ.

Η πιο γνώριμη μας ΡΗΞΗ, αυτή τη φορά κυκλοφόρησε έκτακτα και αποκλειστικά για τα φοιτητικά. Έρχονται άλλωστε, όπου να 'ναι και οι συνεδριάσεις για το μέλλον των **Συσπειρώσεων** και αργότερα όπως κάθε χρόνο οι φοιτητικές εκλογές, ώστε το αφέρωμα της ΡΗΞΗ να ανταποκρίνεται και σ' ορισμένες ανάγκες του κινήματος. Άψογη είναι η καταγραφή των γεγονότων και των ιδεών στα Πανεπιστήμια του κέντρου και της περιφέρειας. Κεντρική ιδέα: «**Τώρα τίποτα δεν είναι όπως πριν**» αλλά και «**Εγώ είμαι εργατόπαιδο κι εσύ της Νομικής**».

Δ.Τ.

ΓΙΝΕ ΣΥΝΔΡΟΜΗΤΗΣ

Η ΚΑΝΕ ΔΩΡΟ ΜΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΣΧΟΛΙΑΣΤΗ

Ο ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ, με την ευκαιρία της δεκαπενθήμερης κυκλοφορίας του, προσφέρει στους αναγνώστες του ειδική τιμή-προσφορά συνδρομής για το πρώτο τρίμηνο (μέχρι τέλη Μάρτη). Σπεύσατε.

		κανονική	προσφορά
Εσωτερικό:	ετήσια	4.800	3.800
	εξάμηνη	2.400	1.900
Ευρώπη:	ετήσια	6.000	5.000
	εξάμηνη	3.000	2.500
Αμερική-Αυστραλία-Ασία-Αφρική:	ετήσια	6.800	5.800
	εξάμηνη	3.400	2.900

Η τιμή-προσφορά ισχύει και για την ανανέωση των υπαρχουσών συνδρομών μόλις λήξουν.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

● **ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΧΝΗΣ ΥΑΚΙΝΘΟΣ** (Ζηρίνη 23, Κηφισιά, τηλ. 8011730). **Γιώργος Γουναρόπουλος** ζωγραφική - εγκαίνια 7.00 μ.μ. (Διάρκεια έκθεσης ως τις 29/2).

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● Συζήτηση με θέμα «**Τα λογοτεχνικά περιοδικά της Θεσσαλονίκης**». Συμμετέχουν οι διευθυντές των περιοδικών **Τραμ** Γιώργος Κάτος, **Παρατηρητής** Θαν. Γεωργιάδης, **Εντευκτήριο** Γιώργος Κορδομενίδης και **Παραφύλαξ** Περ. Σφυρίδης (Βαφοπούλειο Πνευματικό Κέντρο).

T.V.

● «**Η εγκατάσταση των προσφύγων**». Ντοκυμαντέρ του Τ. Πετρή για τους μικροσισάτες πρόσφυγες. (ΕΤ-2, 19.50).

ΡΑΔΙΟ

● 12.00' - 13.00' **Κύματα Πανικού New Wave** (Ηχώ! Σταρ Ράδιο FM STEREO στους 104 MHz).

● 10.20' - 11.30' **Το ροκ δεν είναι φτώχεια, δεν είναι ηλεκτρισμός, είναι οι άνθρωποι εσύ κι εγώ**. Παραγωγή Ρενάτα Δικαιοπούλου (Α' Πρόγραμμα).

● 16.00' - 17.00' **Από τον Μπαχ στην αινιγμάτωση**. Συνδυασμός τζαζ και κλασικής. Παραγωγή: Κυριάκος Τζωρτζινάκης (Β' Πρόγραμμα).

● 21.00' - 22.00' **Ιστορία και χαρακτήρες του σύγχρονου ροκ**. Παραγωγή: Χρήστος Δασκαλόπουλος (Γ' Πρόγραμμα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● 21.00' - 03.00' Έξι ώρες με μουσικές επιλογές του Γιώργου Αλεξίου (Ράδιο Θεσσαλονίκη στους 97,7 FM).

● 21.30' - 02.00' **Slow Rock επιλογές** (Ράδιο Αναμπέλι στους 96 FM).

ΣΙΝΕΜΑ

● **Η Καλόγρια**, του Ζακ Ριβέτ, 1965, με τους Μισελίν Πρελ, Άννα Καρίνα (Ταινιοθήκη, τηλ. 3612046, 19.00').

● **Οι Φίλες**, του Μικελάντζελο Αντονιόνι, 1955, με τις Ελεονόρα Ρότσι-Ντράγκο, Βαλεντίνα Κορτέζε, Υβόν Φυρνά (Ταινιοθήκη, τηλ. 3612046, 21.00').

● **Αντιφεστιβάλ**. (Ριάλτο: 18.00-20.00, 20.00-22.00, 22.00-00.00).

ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ

● **Η Χάνα και οι αδελφές** της, του Γούντνι Άλλεν, η τελευταία ταινία του αφιερώματος στο γνωστό σκηνοθέτη - ηθοποιό - κωμικό. Παιζουν, εκτός από τον ίδιο, και οι Μία Φάρουο, Μάικλ Κέιν, Μπάρμπαρα Χέρσεϊ, Μαξ Φον Σίντοφ (Κινηματογραφική Λέσχη).

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● **ΓΑΛΛΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ** **Τέτα Μακρή** ζωγραφική, στα πλαίσια των πολιτιστικών εκδηλώσεων «**Χειμώνας '88**» του Ινστιτούτου (Διάρκεια έκθεσης ως τις 19/2).

T.V.

● «**Το Πολυτεχνείο - 150 χρόνια**». Αν αποτύχατε στις εξετάσεις δείτε τι χάσατε. (ΕΤ-1, 20.00).

● «**Σας ερωτώ Κύριε Υπουργέ**». Για γερά νεύρα. (ΕΤ-2, 22.05).

● «**Μουσική και μουσικοί**». Κιθάρα από τον βραζιλιάνο Τ. Σάντος. Και εδώ απαιτούνται γερά νεύρα γιατί παρεμβάλλεται ενοχλητικά το δελτίο ειδήσεων. (ΕΤ-1, 23.40).

ΡΑΔΙΟ

● 12.00' - 13.00' **Κύματα Πανικού New Wave** (Ηχώ! Σταρ Ράδιο FM STEREO στους 104 MHz).

● 21.00' - 22.00' **Η γοητεία της αμφισβήτησης**. Παραγωγή: Θ. Κωνσταντουλάκης (Β' Πρόγραμμα).

● 00.15' - 01.00' **Η άγνοια στην πλευρά του Rock 'n' Roll** Παραγωγή: Θ. Κούτσης (Δ' Πρόγραμμα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● 16.00' - 19.00' Επιλογή από ανεξάρτητους δίσκους απ' όλο τον κόσμο (FREE RADIO στους 96 FM).

● 21.00' - 03.00' Συντροφιά με τον Α. Βενετίου σ' ένα μαρμαρώσιο πρόγραμμα (Ράδιο Θεσσαλονίκη στους 97,7 FM).

ΤΡΙΤΗ

9

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

● **ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ Teen Age Kicks**

ΙΑΝΘΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ - ΕΚΔΟΣΕΙΣ - ΓΚΑΛΕΡΙ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

Κ. ΚΟΥΝ Θέατρο
Γ. ΤΣΑΡΟΥΧΗ Ως στρουθιον
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ Τρίτος Δρόμος
ΕΥ. ΦΑΚΙΝΟΥ Μεγάλη πράσινη
Γ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ Πεθαμένο λικέρ
Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ Κάλπη C.O.
Α. ΦΩΣΤΙΕΡΗ Το θα και το να
Γ. ΚΑΤΟΥ Τα καλά παιδιά
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 7 ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ
τηλ. 277004

Η πεζογραφική μας παράδοση

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Κ. ΧΡΗΣΤΟΜΑΝΟΣ *Τό βιβλίο της αυτοκράτειρας Ελισάβετ*,
Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ *Φθινόπωρο*, Π. ΚΑΛΛΙΓΑΣ *Θάνος Βλέκας*,
Α. ΜΩΡΑΪΤΙΔΗΣ *Τό Τάξιμον*, ΨΥΧΑΡΗΣ *Τό Ταξίδι μου*.

ΝΕΦΕΛΗ

ΕΚΠΤΩΣΕΙΣ
ΜΕΧΡΙ
60%
ΣΤΑ 4 ΜΕΓΑΛΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗ

1 ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 4, ΤΗΛ. 228 682
2 ΕΓΝΑΤΙΑ 150, ΤΗΛ. 235 916
3 ΤΟ ΚΑΤΩ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ 6, ΤΗΛ. 271835
4 ΤΟ ΣΠΙΤΑΚΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ, ΚΑΡ. ΝΗΛ 3, ΤΗΛ. 239 746
Το μοναδικό παιδικό βιβλιοπωλείο

29 ΧΡΟΝΙΑ ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΜΑΝΩΛΗΣ ΜΠΑΡΜΠΟΥΝΑΚΗΣ

ΡΑΔΙΟ

Μια ένωση δυο ραδιοσταθμών αναγγέλθηκε πριν λίγες μέρες. Δεν πρόκειται για εφοπλιστές, ούτε για μεγαλοεκδότες. Οι συντελεστές του *Star Radio* και του *HXO* αποφάσισαν να εκπέμπουν πλέον κοινό πρόγραμμα και «να γίνουμε επαγγελματίες», όπως δήλωσαν. Ο καινούργιος σταθμός που εκπέμπει στερεοφωνικά στα 104 MHz FM αποτελείται από περίπου είκοσι ερασιτέχνες. Περιμένοντας να δούμε τι εννοούν *επαγγελματίες* δημοσιεύουμε τις καθημερινές ζώνες εκπομπών τους:
3-5 μ.μ. Ηχώρρυθμοι (ζωντανή νεανική εκπομπή ξένης μουσικής)
5-6 μ.μ. Μουσική rock και heavy metal
7-8 μ.μ. Η Ώρα του Ελληνικού τραγουδιού
8-10 μ.μ. *Star Play* (νέες μουσικές επιτυχίες)
1-2 π.μ. Μουσικοί Αυτοσχεδιασμοί
Διεύθυνση: Κολοκοτρώνη 34, Αθήνα, 105 62, Τηλέφωνο: 7657700

ΑΝΤΙΦΕΣΤΙΒΑΛ

■ Το σατανικό μωρό του 28ου Φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους Θεσσαλονίκης βρίσκεται και πάλι κοντά μας. Από τις 8 ως τις 14 Φεβρουαρίου, οι ταινίες του «Αντιφεστιβάλ» θα προβάλλονται στον κινηματογράφο ΡΙΑΛΤΟ (Κυψέλης 54 - τηλ: 8218973). Το πρόγραμμα είναι το εξής:
Α: Κυρία Έρη του Δ. Ινδάρης — Μακρόθεν, του Ν. Γραμματικού — Κόσμος, του Δ. Καραθανάση — Πέρλο, του Ν. Καραπαναγιώτη — Καρτέλλα Ασθενούς, του Ν. Νταντινάκη.
(8/2 στις 18.00-20.00', 9/2 στις 20.00-22.00', 10/2 στις 22.00-00.00', 12/2 στις 18.00-20.00', 13/2 στις 22.00-00.00').
Β: Προπαγάνδα, του Γ. Μουζακίτη — Προσεχώς Ζώνη θανάτου, του Ορ. Ανδρεαδάκη — Υρμίνη, του Στ. Λύτρα — Monie, του Ν. Νικολαΐδη — Πιθανότητες, του Ρ. Πρέβεζα — Καρότσα, της Δ. Σταυροπούλου — Μωρό μου, του Τζιτζι — Ρ.C.D. η θανάσιμη απειλή, του Γ. Γρηγορίου — Η εποχή των κυνηγών, του Κ. Αγγελάκου.
(8/2 στις 20.00-22.00', 9/2 στις 22.00-00.00', 11/2 στις 18.00-20.00', 12/2 στις 20.00-22.00', 14/2 στις 18.00-20.00').
Γ: Το αυτοκίνητο στην είσοδο του πάρκου του Μ. Σφακιανάκη — Επίτηδες, για να μη μείνουν ίχνη, του Στ. Κοκκιναδά — Πρόστιμο του Δ. Βάκη — Μέχρι το τέλος της ημέρας των Γ. και Η. Μαυροειδή — Ο άντρας της διπλανής πόρτας, της Ρ. Θεοχαροπούλου — Η βόλτα του Στ. Χαραλαμπίδου.
(8/2 στις 22.00'-00.00', 10/2 στις 18.00'-20.00', 11/2 στις 20.00'-22.00', 13/2 στις 18.00'-20.00', 14/2 στις 20.00'-22.00').
Δ: Σήματα Μορς, του Γ. Σπηλιωτόπουλου — Μια νύχτα σαν κι αυτή, της Α. Κουτανίτου — Όλα, του Κ. Ευαγγελάκου — Deer αντί Ντιπ, του Θ. Κλώσσα — Berlin 26, του Π. Ζενέλη — Asfael, του Π. Σεβαστίκογλου — Αβεβαιοότητες, του Χρ. Κορδούλα — Προμηθέας, του Γ. Κεραμιδιώτη.
(9/2 στις 18.00'-20.00', 10/2 στις 20.00'-22.00', 11/2 στις 22.00'-00.00', 13/2 στις 20.00'-22.00', 14/2 στις 22.00'-00.00').
12/2 στις 22.00' θα γίνει συζήτηση.

ΕΚΤΑΚΤΗ
ΡΗΞΗ

για ένα αυτόνομο εναλλακτικό επαναστατικό κίνημα

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ

NEXT TO NOTHING

Οι Next to nothing αποτελούνται από το Στέφανο: φωνή, το Μίλτο: κιθάρα, τον Λάκη: μπάσο και τον Ζοζέφ στα ντραμς. Οι δυο τελευταίοι είναι γνωστοί από παλιά όταν έπαιζαν μαζί στους Headleaders. Μετά από πολλές προσπάθειες κυκλοφορούν επί τέλους τον πρώτο τους δίσκο με 7 κομμάτια Long Way to the Sun στην Wipe Ant. Το αποτέλεσμα θα εκπλήξει πολλούς και όπως εύχονται και οι ίδιοι θα φέρει κοντά τους ανθρώπους που αγαπάνε το καλό Rock and Roll. Και ένα ακόμα ρεκόρ για το βιβλίο Γκίνες: Ο δίσκος ηχογραφήθηκε και μίξαρστηκε σε 23 ώρες! B.T.

Σ: Τι σημαίνει Long Way to the Sun

N.T.N.: Αρχικά σκεφτόμασταν να τον βγάλουμε Land of Hopes, είναι αυτό που έχει ο καθένας μας, το μέσο για να φτάσει σ' ένα κόσμο και που τελικά είναι μακριά.

Σ: Ξέρουμε ότι στην Ελλάδα τα συγκροτήματα έχουν να κάνουν πολύ δρόμο για να φτάσουν εκεί που επιθυμούν.

N.T.N.: Σαν συγκρότημα είχαμε ν' αντιμετωπίσουμε φοβερές δυσκολίες που ίσως δεν έχει αντιμετωπίσει κανείς άλλος, όπως να ετοιμαζόμαστε για μια από τις πιο σημαντικές μας συναυλίες και να γκρεμίζεται το στούντιο. Αλήθεια πώς μπορεί να λειτουργήσει ένα γκρουπ με δύο φαντάρους; Αυτός ο δίσκος είναι μόνο η αρχή για μας.

Σ: Ποιοι θα είναι οι επόμενοι σας στόχοι;

N.T.N.: Πολύ βασικό για μας είναι να είμαστε δεμένοι και ενωμένοι στην προσπάθειά μας. Στην Ελλάδα όποιο συγκρότημα βγάλει δίσκο διαλύεται μετά από λίγο και αυτό θέλουμε ν' αποφύγουμε.

Σ: Φταίνει γι' αυτό τα ίδια τα γκρουπ ή η κατάσταση στην Ελλάδα;

N.T.N.: Η κατάσταση ντε φάκτο είναι αντίξοη, από κει και πέρα οι φιλοδοξίες των μουσικών περιορίζονται σ' ένα δίσκο και τίποτα παραπάνω. Αυτό που κατά τη γνώμη μας θα μας κρατήσει ενωμένους είναι τα πολλά και κοινά ακούσματα που έχουμε και οι τέσσερις. Αυτά τα ακούσματα βγαίνουν στη μουσική μας με τον προσωπικό μας τρόπο. Είναι η αρχή και η αναζήτηση για την ίδια τη μουσική, και η ανάγκη να βγάλουμε ιδέες που κρατάμε για χρόνια μέσα μας. Δεν μπορούμε να φανταστούμε τους εαυτούς μας σαν κάτι διαφορετικό, χωρίς μουσική.

Σ: Οι επιρροές σας;

N.T.N.: Τα πάντα που κατά καιρούς ακούσαμε, από τα μπλουζ μέχρι το heavy metal και τους Cure, μόνο που όλα αυτά τα έχουμε σαν μπακ γκραντ και το τελικό αποτέλεσμα είναι αποκλειστικά δικό μας.

Σ: Υπάρχει περίπτωση να βγει παραξέω το ελληνικό ροκ 'σαν αυτοδύναμη πρόταση;

N.T.N.: Καλά σύνολα και δυνατότητες από τη μεριά των μουσικών υπάρχουν. Αυτά που δεν υπάρχουν είναι clubs, είναι ηχολήπτες, άνθρωποι που θα ρισκάρουν για τα συγ-

κροτήματα και το βασικότερο επίπεδο συνεννόησης ανάμεσα στα ίδια τα γκρουπς. Το θέμα είναι να ξεφύγει το ελληνικό ροκ από το στενό κύκλο που βρίσκεται. Έχουμε σκοπό ν' απευθυνθούμε ακόμα και σε άτομα που δεν έχουν ακούσει αυτό το είδος μουσικής. Υπάρχει θετική διάθεση από τη μεριά του κοινού, που δεν καλλιεργείται.

Σ: Τι σημαίνει να γράφεις σε 23 ώρες ένα δίσκο;
N.T.N.: Όταν γράφεις σε 23 ώρες πιέζεται ψυχολογικά σε σημείο που χάνεις πάρα πολλά απ' αυτά που θα μπορούσες να βγάλεις σε 150 ώρες για παράδειγμα. Δεν μας δίνετε ο χρόνος και το χρήμα να δουλέψουμε τη μουσική μας και το τελικό αποτέλεσμα είναι φτιαγμένο πολλές φορές με υπεράνθρωπη προσπάθεια.

Σ: Ποιο είναι το αντίκρισμα σ' αυτή την προσπάθεια;

N.T.N.: Άγχος και ελπίδα. Από τη στιγμή που σταματάς να είσαι κάποιος δέκτης και θέλεις να βγάλεις κάτι, αυτό που παίρνει πίσω είναι ένα τίποτα. Πρέπει τα ελληνικά γκρουπ από δω και πέρα να απαιτήσουν ορισμένες βασικές προϋποθέσεις για να παίξουν, τη στιγμή που δεν είναι κατώτερα από πολλά ξένα συγκροτήματα που έρχονται για συναυλίες.

Σ: Είναι τα γκρουπ περιθωριοποιημένα;

N.T.N.: Δεν θέλουμε να ανήκουμε στο περιθώριο, που μας αναγκάζουν οι καταστάσεις να βρισκόμαστε. Ενδιαφερόμαστε υπερβολικά για το τι θα ακούσει ο κόσμος από μας.

Σ: Ένα μήνυμα;

N.T.N.: Θέλουμε να βλέπουμε κόσμο στις συναυλίες, γιατί αν μη τι άλλο αυτό που κάνουμε είναι τίμιο.

ΡΙΦΙΦΙ

Τους Ριφιφι αποτελούν οι: Λεωνίδας Παφιλιάρης: κιθάρα, τραγούδι και Νίκος Κατσιπόδης: μπάσο, φωνητικά, οι οποίοι συνοδεύονται στις διάφορες εξορμήσεις τους από session μουσικούς.

Το γκρουπ σχηματίστηκε πριν από 1 περίπου χρόνο. Για το πώς έγινε αυτό, αλλά και για το παρόν και το μέλλον μας μιλά παρακάτω ο Νίκος Κατσιπόδης:

«Υπήρχε εκείνη την εποχή στη Νέα Φιλαδέλφεια ένα κλαμπ, το Big Apple, που αργότερα δυστυχώς, πήρε μια τράπεζα το κτίριο που στεγαζόταν κι έκλεισε. Τέλος πάντων, το μαγαζί είχε ένα γκρουπ που έπαιζε live, στο οποίο, εγώ ήμουν ο μπασίστας. Εκεί γνωριστήκαμε με το Λεωνίδα, τα βρήκαμε κι αρχίσαμε να κάνουμε σχέδια, για το δικό μας σχήμα, τους Ριφιφι. Τ' όνομα το πήραμε από το ομώνυμο τραγούδι που έχουμε γράψει. Στη συνέχεια, παίξαμε σε διάφορα μέρη. Στην Αθήνα στην Πλανέτα Tera, στη Θεσσαλονίκη στην Amnesia, στη Ρόδο, στο Porto Rio, στην Πάτρα μέχρι και στον Παρνασσό φτάσαμε, προσπαθώντας να κάνουμε γνωστή τη μουσική μας. Έχουμε έρθει σε επαφή με αρκετές δισκογραφικές εταιρίες. Προτιμάμε τις ελληνικές γιατί με τις πολυεθνικές δεν τα βρίσκεις τόσο εύκολα, ούτε είναι πολύ βολικές μαζί σου. Τα τραγούδια μας, που είναι περίπου 30 έχουν ελληνικό στίχο και μουσική που θα τη χαρακτηρίζα σαν swing rock μαζί με κάποιες ηλεκτρικές μπαλάντες. Αυτό που θέλουμε είναι να κάνουμε ένα μουσικό Ριφιφι στα στεγανά της μοναχικής πόλης που ζούμε».

Χρήστος Μόσιαλος

• 0.00' - 03.00' *Ηχορύπανση* New Wave και σκληρό ροκ (Μουσικός Δίαυλος στους 97,7 FM).

• γραφικός δίαυλος (Μουσικός Δίαυλος Θεσσαλονίκης στους 97,3 FM).

ΤΕΤΑΡΤΗ

10

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• ΡΟΔΟΝ
No Man's Land και *Mushrooms*

• CLUB VITRAUX
Teenage Kicks

ΣΙΝΕΜΑ

• Η Νύχτα, του Μικ. Αντονιόνι, 1960, με τους Ζαν Μορώ, Μαρτσέλο Μαστρογιάννι, Μόνικα Βίτι (Ταινιοθήκη, τηλ. 3612046, 21.00').

• Αντιφεστιβάλ. (Ριάλτο 18.00-20.00, 20.00-22.00, 22.00-00.00).

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

• ΓΚΑΛΕΡΙ DADA (Νηρηίδων 6 και Πρατίνου, τηλ. 7222929) *Τζένη Μαρκάκη*, χαρακτηριστική. Εγκαίνια 8.00 μ.μ. (Διάρκεια έκθεσης ως 22/2).

T.V.

• «Πώς γίνεται το γισούρι», μαθαίνετε από την εκπαιδευτική τηλεόραση. Όχι μόνο γιαιουρτώματα! (ET-1, 18.10).

• «Το τόμα στο Γέρο». Δεν γίνεται για επιτυχία στις εκλογές, πρόκειται για ταυροθυσίες στη Μυτιλήνη. Ειδωλολάτρες... (ET-1, 19.25).

• «Δρόμοι της ελληνικής τέχνης». Η αρχαία τέχνη και διανόηση από τη γεωμετρική εποχή ως την κλασική. (ET-2, 20.25).

ΡΑΔΙΟ

• 21.00' - 22.00' *Η ευρωπαϊκή σκηνή τζαζ*. Παραγωγή: Σάκης Παπαδημητρίου (Γ' Πρόγραμμα).

• 23.00' - 00.00' *Άσος σπαθί και Black is Black* (Χώ/Σταρ Ράδιο FM STEREO στους 104 MHz).

• 00.20' - 01.00' *Τζαζ μετά τα μεσάνυχτα*. Παραγωγή: Δημ. Αρβανίτης (Α' Πρόγραμμα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• 18.00' - 20.00' *Κινηματο-*

ΠΕΜΠΤΗ

11

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• CLUB VITRAUX
Ανυπότακτοι

ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΛΕΩΝ Α.Π.Θ. 21.00' μ.μ. Κρατική Ορχήστρα Θεσσαλονίκης με διευθυντή τον Charles Rosekrans και σολίστ (πιάνο) την Αλεξάνδρα Νομίδου σε έργα Beethoven, Liszt και Brahms.

ΣΙΝΕΜΑ

• Κινούμενα σχέδια του Στράτου Στασινού (Ελληνο-αμερικανική Ένωση, Μασσαλίας 22, 20.00).

• Αντιφεστιβάλ (Ριάλτο: 18.00-20.00, 20.00-22.00, 22.00-00.00).

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

• Κάτω απ' το ουράνιο τόξο, του Φράνσις Κόπολα. Ντοκιμαντέρ πάνω στο μιούζικαλ (ΕΚΙΤΕΠ, Δημοτικό «ΣΙΝΕΑΚ» Πειραιά 20.30' μ.μ.).

ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

• 19.00' *Ο Περγκολέζι και η Εποχή του*. Εγκαίνια έκθεσης και προβολή ταινίας μικρού μήκους για τον Περγκολέζι, για τα 250 χρόνια από το θάνατό του. (Ιταλικό Μορφωτικό Ινστιτούτο Αθηνών, Πατησίων 47 - η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι 28/2).

T.V.

• «Η ενημέρωση των αγροτών», αναγνωστών του Σχολιαστή (ET-2, 18.15).

• «Το σφάξιμο των χοίρων στα Μακρίσια». Από τη θεωρία στην πράξη (ET-1, 18.45).

• «Μπάσκετ: ΑΡΗΣ-Ορτέζ» (ET-1, ώρα άγνωσης).

• «Τζένη Τζένη». Χαζοχαρούμενη ταινία του '66 όπου βέβαια το αίσθημα κυριαρχεί πάνω στην πολιτική και το συμφέρον. Καρέζι και

BLUES N' TROUBLE

Μέσα στη γενική απαίτηση επιστροφής στις ρίζες άλλη μια εγγλέζικη μπάντα αναβιώνει εδώ και τρία χρόνια το πιο ζεστό μπλουζ.

Ακούγοντας τους δίσκους τους οι πάντες συμφώνησαν ότι πρόκειται για το καλύτερο ροκ-μπλουζ γκρουπ στην Αγγλία σήμερα.

Το 1984 το πρώτο του σινγκλ «Mystery Train» (Junior Parker) εκτιμήθηκε σαν ένας από τους καλύτερους δίσκους της χρονιάς. Το πρώτο τους άλμπουμ «Blues n' Trouble» (1985) ενθουσίασε και όταν παίξανε support στη συναυλία του B.B. King, ο ίδιος τους έκρινε σαν τους πιο πετυχημένους λευκούς μπλουζίστες.

Το δεύτερο LP τους «No Minor Keys» (1986) όπου συνεργάστηκαν και οι Robert Cray και Ian Stewart μπήκε στα αγγλικά τσαρτς και διαδόθηκε γρήγορα σε Ευρώπη και Αμερική. Όσο για το τρίτο «Hat Trick» έγινε με παραγωγή του Mike Vernon, του γνωστού ιδρυτή από το 1965 της διάσημης εταιρίας Blue Horizon που ξεκίνησε με το δίσκο τους τη δεύτερη γενιά της.

Οι Blues n' Trouble έτσι φαίνεται να αρχίζουν μια νέα εποχή λευκού μπλουζ με παλιά στάνταρτς αλλά και πολλές δικές τους συνθέσεις. Οι εμφανίσεις τους κάνουν τους κριτικούς να λένε: τι νύχτα ήταν αυτή!...

Οι μουσικοί του γκρουπ είναι οι Tim Elliott (φωνή), φουσαρμόνικα, John Bruce (κιθάρα, φωνή), Dave Neill (κιθάρα, φωνή), Alan Scott (μπάσο, φωνή), Sean Scott (ντραμς, φωνή).

ΡΟΔΟΝ 16, 17 Φλεβάρη, μαζί με τους Rent Party.

ΚΛΑΜΠ

■ **HALF NOTE** (Μιχαλακοπούλου 56, Τηλ. 7214348)
Α. Krieger: ντραμς, Manolo Diaz: μπάσο, Tizian Jost: πιάνο.

Από τις 31/1 συμμετέχει και ο γερμανός σαξοφωνίστας GUNTHER KLATT.

■ **CAFE PALLETE** (Ιπποκράτους 171, Τηλ. 6433466.)
Παίζουν οι SAX-S μπλουζ και σόουλ.
Τάκης Λιαρμακόπουλος: τύμπανα, Δ. Δημητριάδης: μπάσο, Τάσος Κατσάρης: σαξόφωνο, Μιχ. Νικολαΐδης: κιθάρα, Γιάννης Μόνος: πιάνο, φωνή.

DAMNED

Οι Damned που εμφανίζονται στο «Ρόδο» στις 12 και 13 Φεβρουαρίου είναι το πανκ συγκρότημα που διεκδίκησε τόσες πολλές πρωτιές. Κυκλοφορεί το πρώτο σινγκλ (new rose) το 1976, υπογράφει με εταιρία δίσκων, την stiff, και εμφανίζεται στο τηλεοπτικό πρόγραμμα supersonic. Μετά τα δυο πρώτα άλμπουμ τους διαλύονται με την αποχώρηση του κιθαρίστα Brian James. Τη θέση του παίρνει ο Captain Sensible, ενώ μπασίστας είναι ο Algy Word. Το 1982, ο Captain Sensible κυκλοφορεί τον πρώτο προσωπικό του δίσκο. Μαζί του στο γκρουπ εμφανίζονται πια ο Panc Gray (από τους Eddie and the Hot Rods) στο μπάσο και ο Roman Jugg, όργανο. Ο Captain Sensible φεύγει οριστικά μετά από ένα χρόνο. Το 1984 το γκρουπ αποκτά νέα σύνθεση και νέο ήχο. Η μεγαλύτερη εμπορική τους επιτυχία έρχεται το 1986 με το σινγκλ «Eloise» που μπαίνει στα τρία πρώτα της Βρετανίας. Δώδεκα χρόνια μετά τη γέννησή τους και μετά από πολλές αλλαγές, οι Damned συνεχίζουν. Σήμερα, μαζί με τους Vanian και Scabies παίζουν ο Bryn Merrick (μπάσο), ο Roman Jugg (κιθάρα) και ο Paul Shepley (Keyboards).

I.P.

RENT PARTY

Από το Σάουθ-εντ του Λονδίνου (λαϊκογειτονιές με τα πιο γλεντζέδικα παμπ) οι Rent Party παίζουν για το κέφι σ' ένα πολυποίκλιο κοινό που έρχεται για να χορέψει.

Ο Jackson Sloane, φανατικός οπαδός του R+B και της τζαζ του '40-'50, θαυμαστής του Big Joe Turner, Cab Calloway και Louis Jourdan, ξεκίνησε αυτό το γκρουπ με σκοπό την αναγέννηση αυτής της εποχής και βρήκε γρήγορα τους συνεργάτες που τους άρεσε να παίζουν την ίδια μουσική.

Το όνομά τους Rent Party είναι επηρεασμένο από εκείνα τα απαγορευμένα πάρτι που διοργάνωναν στο μεσοπολεμο οι μαύροι μουσικοί, ιδίως μπλουζίστες, με μικρή χρηματική συμμετοχή των καλεσμένων, αρκετή για να εξασφαλίσουν το νοίκι.

Το boogie-woogie και το jump-jive παιζόταν από πολύ παλιά σε διάφορα κλαμπ του Λονδίνου. Το είδος παραμένει γνωστό, αλλά οι ορχήστρες έχουν σχεδόν εξαφανιστεί.

Οι Rent Party παίζουν το πολύ γρήγορο σουίνγκ του '40 (jump-jive) μέχρι hot-dop και R+B με κυρίως δικές τους συνθέσεις. Ροκάδες πριν το ροκ ή μεταροκάδες, η μουσική τους είναι σπιντάτ και ζωντανή και η σκηνηκή παρουσία τους αρκετά επεισοδιακή, έτσι που κάθε φορά δημιουργούν ένα ενθουσιώδες κοινό. Οι εμφανίσεις τους προκαλέσαν παντού έκπληξη. Η μπάντα απαρτίζεται από τους:

Jackson Sloane (φωνή), John Willmott (τ. σαξόφ), Laurence Parry (τρομπέτα, τρομπόνι), Nigel Tunner (μπάσο), Andy Stevens (κιθάρα), Steve Weston (πιάνο, φουσαρμόνικα, φωνή), Alan Savage (ντραμς).

Club ΡΟΔΟΝ 15, 16, 17 Φλεβάρη.

A.K.

THE EX

Όσοι βρέθηκαν στην πρώτη τους συναυλία του Νοέμβρη του 86 θα έρθουν, μαζί και αυτοί που έχουν τον δίσκο τους "TOO MANY COWBOYS". Για τους υπόλοιπους που δεν τους έχουν ακούσει λέμε ότι οι EX είναι επαναστάτες, πανέξυπνοι και ΑΜΕΣΑ δημιουργικοί στη μουσική που κάνουν με αφετηρία τα πιο εξελίσσιμα και πειραματικά στοιχεία του πανκ-ροκ. Η ανεξαρτησία τους, είναι πράξη σ' όλες τις πλευρές και φυσικά στον τρόπο ζωής τους στο Άμστερνταμ (Βλέπε συνέντευξη ΗΧΟΣ Μάιος 1987, όπου περιγράφεται όλο το ανεξάρτητο ριζοσπαστικό κίνημα στην πόλη τους που ξεκίνησε ήδη από την εποχή των «Πρόβο» του 1960, μαζί με όλες τις απόψεις τους για την κοινωνική εξέλιξη του). Οι EX αποτελούν σήμερα ένα από τα πιο πρωτοποριακά και ελεύθερα διεθνή συγκροτήματα. Το ίδιο άνετα βγάζουν δίσκο αφιερωμένο στην Ισπανική επανάσταση του 36, το ίδιο άνετα παίζουν μαζί με το κουρδικό συγκρότημα AWARA και το ίδιο δηλώνουν ότι η μουσική

αποτελεί μόνο ένα μέρος των πολλών άλλων δημιουργιών τους. Έντυπα, ταινίες κ.λπ. όπου και η «εφημερίδα» που περιέχει το άλμπουμ τους. Ούτε να δείξουν το όνομά τους δεν ενδιαφέρονται, έτσι τους ξέρουμε σαν Κατρίν (ντραμς!!!!), Λυκ (μπάσο), Τέρι (καθάρες), Γιος (καθάρες) και Σοκ (τραγούδι). Η καταγιστική μουσική τους, οι ανεπανάληπτες διαφορετικές καταστάσεις που γεννούν τα κομμάτια τους, ειδικά εκείνοι οι ατέλειωτοι ρυθμικοί χοροί στα σύνορα της εξέγερσης θα προχωρήσουν και πάλι τα πράγματα.

Στις ίδιες συναυλίες, πριν απ' αυτούς παίζει η **GENIA ΤΟΥ ΧΑΟΥΣ**. Τώρα και πάντα σε αναβρασμό και έτοιμοι για εκπλήξεις.

5,6 Φλεβάρη
ΡΟΔΟΝ (Μάρνη 24)
8 Φλεβάρη Κινημ. ΑΡΓΩ Θεσ/νίκη
Οργάνωση: Δικαίωμα Διάβασης

AK

DEFEND BIG MOUNTAIN

"They have made us many promises, more than I can remember, but they have never fulfilled them, except for one: they promised to take our land, and they did." (Red Cloud)

"In our traditional tongue there is no word for relocation. To move away means to disappear and never be seen again." Pauline Whitecane, Big Mountain Band

are the longest continuously inhabited places in North America. Relocation is again an issue for the people of this region, as the government

public relations firm with ties to the Mormon elements of the Hopi tribal council and Peabody Coal Co. Congress passed the desired Land Settlement Act of 1974, and mandated the forced removal of several hundred traditional Hopi people and as many as fifteen thousand traditional Diné people by July 6, 1986. The deadline for relocation has passed. The use of federal forces has been threatened by the government, and National Guard and FBI have already joined other police agencies in the planning to insure removal to the "right side of the fence". More than \$50 Million has already been spent under the law to reduce livestock herds by 50%, to stop completely all improvements to existing property or new building, and to coerce and bribe people who speak no English into homes and living situations that mean certain meaningless death away from their culture and homelands that have grounded countless generations. But the traditional Hopi and Navajo elders, and the people with them in the remote towns of the JUA, will not be moved at any price or level of force. As a Hopi elder has remarked: "Money - we can always make money. But we can never make another world". For Hopi and Navajo traditional peoples, the land and their culture come to the earth's deep rhythms in all that can have meaning in their lives. Relocation is impossible. Hopi and Diné traditional, spiritual and religious leaders have appealed to the U.S. Supreme Court and to the United Nations to obtain justice. They have appealed directly to the people of the world to help prevent their forced relocation, to stand with them in their resistance to the violent U.S. intervention. The Diné people at the Big Mountain in the JUA have resisted partition and removal since the passage of the law in 1974. Big Mountain has symbolized and spearheaded the resistance, although virtually all communities in the 3,000 square miles being partitioned object to the removals. They are not interested in "compromise" solutions discussed in the Congress. They want KITAL of FL 93-531. They want respect for their human, religious and cultural rights. They want Mother Earth honored. They want an end to the desecration of their land with poisoned air, soil and water from coal

Κορίτσια — Ο — Μπάρκουλ-
λης. (ΕΤ-1, 21.55).

ΡΑΔΙΟ

- 20.30' - 21.00' Ο ηλεκτρονικός ήχος στη ροκ και στην τζαζ. Παραγωγή: Β. Κουτσούλης (Α' Πρόγραμμα).
- 23.05' - 23.35' Η τζαζ στο Β'. Παραγωγή: Π. Ηλιόπουλος (Β' Πρόγραμμα).

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ

12

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- ΡΟΔΟΝ
The Damned
και ίσως μια εκπλήξη
- CLUB VITRAUX
Εκών - Άκων

ΣΙΝΕΜΑ

- **Εξατίας μιας γυναίκας**, του Μισέλ Ντεβίλ, 1962, με τον Ζακ Σαριέ. (Ταινιοθήκη, 19.00').
- **Κραυγή**, του Μικ. Αντονιόνι, 1957, με τους Στιβ Κόχμαν, Αλίντα Βάλι, Ντόριαν Γκρέι, Μπέτι Μπλερ (Ταινιοθήκη, 21.00').
- **«Άγρια Όπερα»** του Φρεντερίκ Ροσίφ, σε βίντεο (Γαλλικό Ινστιτούτο, Σίνα 31, 18.00').

- **Αντίφαστιβάλ** (Ριάλτο: 18.00-20.00, 20.00-22.00). Στις 22.00 ως νύχτα θα γίνει συζήτηση.

Μεταμεσονύχτιες προβολές:
ΑΛΦΑΒΙΛ (6460521), 01.15'
INTEAL (3626720), 01.00'
δύο ταινίες
ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10'

ΚΟΚΚΙΝΙΑ

- **Κότον Κλαμπ**, του Φρ. Κόπολα (Κινημ. Λέσχη - Δημοτικό Θέατρο Νίκαιας 8.30' μ.μ.).

ΘΕΑΤΡΟ

- **ΙΑΙΣΙΑ, «ΣΤΟΥΝΤΙΟ»** Μεταμεσονύχτια παράσταση, ώρα 24.00' - **Στρίμπεργκ-Στρίμπεργκ**

ΔΙΑΛΕΞΗ

- **«Ένας παλιός νέος κόσμος: Το ταγκά»**, Λατινοαμερικανική μουσική. Παρουσίαση και εκτέλεση (Εται-

ρεία ισπανικών σπουδών
Θερβάντες, Καποδιστρίου
2, 20.15).

T.V.

- **Βόλεϊ γυναικών**, κύπελο Ευρώπης. (ΕΤ-2, 15.00)
- **«Μέλας δρυμός»**. Ακόμα και ένα νοσοκομείο μπορεί να γίνει σήριαλ. Θεός φυλάξει. (ΕΤ-2, 22.05).
- **«Η Σελίν και η Ζυλί στο σπίτι του μυστηρίου»**. Μύθοι, απίστευτες ιστορίες και παιχνίδια φανταστικά. Ο κινηματογράφος δεν είναι η ζωή. Τρίωρη ταινία του Ζακ Ριβέτ (ΕΤ-1, 22.45).

ΡΑΔΙΟ

- 11.00' - 12.00' **Άσος σπαθί και Black is black** Μαύρη μουσική. (Ηχώ/Σταρ Ράδιο FM STEREO στους 104 MHz).
- 12.00' - 13.00' **Κύματα Πανικού New Wave** (Ηχώ/Σταρ Ράδιο FM STEREO στους 104 MHz).
- 20.00' - 20.30' **Η μουσική της νέα εποχής**. Παραγωγή: Μήτσος Καρατζάς (Β' Πρόγραμμα).
- 21.00' - 22.00' **Αφροαμερικανική μουσική παράδοση**. Παραγωγή: Κ. Γιάννου-Λοπούλος (Γ' Πρόγραμμα).
- 21.05' - 22.00' **Χωρίς περστροφές**. Παραγωγή: Α. Ζήλος (Β' Πρόγραμμα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

- 16.00' - 19.00' Επιλογή ανεξάρτητων δίσκων (Ράδιο FREE στους 96 FM).
- 19.00' - 21.00' **Ηλεκτρόπ** (Μουσικός Διαύλος Θεσσαλονίκης στους 97.3 FM).

ΣΑΒΒΑΤΟ

13

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

- ΡΟΔΟΝ
The Damned
- CLUB VITRAUX
Μασκέ πάρτι με τους **Βαβέλ '69**
- BROOF
Εκών Άκων
- ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ
Reggae Party

ΣΙΝΕΜΑ

- **Οι Ζαβολιάρηδες**, του Μαρσέλ Καρνέ, 1958, με τους Ζ.Π. Μπελμοντό, Πα-

σκόλ Πετί, Ζακ Σαριέ (Ταινιοθήκη, 19.00').

• Η περιπέτεια, του Μικ. Αντωνίου, 1960, με τους Μόνικα Βίτι, Γκαμπριέλε Φερτζέτι, Λέα Μασάρι (Ταινιοθήκη, 21.00').

• Αντιφαστιβάλ (Ριάλτο: 18.00-20.00, 20.00-22.00, 22.00-00.00).

Μεταμεσονύχτιες προβολές:

ΑΛΦΑΒΙΛ (6460521), 01.15' ANTZELA (2282121), 01.00' INTEAL (3626720), 01.00' ΡΙΑΛΤΟ (8827000), 01.10' ΠΛΑΖΑ (6917722), 01.10'

T.V.

• Βόλεϊ. Κύπελο Ευρώπης Γυναικών. (ΕΤ-2, 14.15).

• «Σκληρός άντρας». Δεν είναι ο Μπρόνσον αλλά ο Χατζηχρήστος. Χαλάλι του! (ΕΤ-2, 22.05).

RADIO

• 12.00' - 13.00' Μουσικές συνεργασίες. Συνδυασμός εγχόρδων με συγκροτήματα τζαζ. Παραγωγή: Σ. Παπαδημητρίου (Γ' Πρόγραμμα).

• 19.00' - 19.30' Μαύρο Άσπρο. Παραγωγή: Ν. Βιβάκης (Α' Πρόγραμμα).

• 19.15' - 20.00' Το μουσικό εργαστήριο. Πειραματική και αυτοσχεδιαζόμενη μουσική. Παραγωγή: Μ. Γρηγορίου (Γ' Πρόγραμμα).

ΚΥΡΙΑΚΗ

14

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• TRACS Security tour (electropop).

• CLUB VITRAUX Φετίχ

• BROOF Σρίμανση

• ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ Πάρτυ με τους South of no north, Robespierre Kills Danton, Αποικία, Blues Mobile και άλλους.

ΣΙΝΕΜΑ

• Αντιφαστιβάλ (Ριάλτο: 18.00-20.00, 20.00-22.00, 22.00-00.00).

T.V.

• Βόλεϊ. Τελικός για το Κύπελο Ευρώπης Γυναικών. (ΕΤ-2, 15.00).

RADIO

• 12.00' - 13.00' Κύματα πανικού New Wave (Ηχώ/Σταρ Ράδιο FM STEREO στους 104 MHz).

• 13.15' - 14.00' Μουσική Οθόνη. Κινηματογραφική μουσική. Παραγωγή: Δ. Μαυρίκιος (Γ' Πρόγραμμα).

• 18.00' - 19.00' Soul Music (Ηχώ/Σταρ Ράδιο FM STEREO στους 104 MHz).

• 23.00' - 24.00' Η τζαζ στο Γ'. Παραγωγή: Κ. Γιαννουλόπουλος (Γ' Πρόγραμμα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• 19.00' - 21.00' 98,7 στις 7. Ξένη μουσική και τραγούδια (Cosmoradio στους 98,7 FM).

• 21.00' - 03.00' Βραδινό πρόγραμμα με τον Σ. Αενδρινό (Ράδιο Θεσσαλονίκη στους 97,7 FM).

ΔΕΥΤΕΡΑ

15

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• CLUB VITRAUX Jam με διάφορους μουσικούς

• ΡΟΔΟΝ Rent Party

• ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ Rubbey Band

ΣΙΝΕΜΑ

• Οι Καραμινιέροι, του Ζαν Λικ Γκοντάρ, 1963, με τους Μαρίνο Μας, Αλμπέρ Ζιράς, Ζενεβιέβ Γκαλεά (Ταινιοθήκη, 19.00').

• Τα 400 χτυπήματα, του Φρανσουά Τρυφώ 1959, με τους Ζαν Πιερ Λέω, Κλαίρ Μαριέ, Αλμπέρ Ρεμύ (Ταινιοθήκη, 21.00').

• «Η ζωή και το έργο του Κάρολου Κούν», ντοκιμαντέρ του Παντελή Βούλγαρη. (Ελληνοαμερικανική Ένωση, Μασσαλίας 22, 20.00).

ΜΥΤΙΑΗΝΗ

• Μπάσντερ - Μάινχοφ: Λευκά Κελιά, του Ράινχαρ Χάουφ. (Σινεμά Κλαμπ Μυ-

ΔΙΣΚΟΙ

Πληθωρικός — όπως πάντα — ο Μίκης Θεοδωράκης, κυκλοφόρησε προς τα τέλη του 1987 δυο δίσκους με τραγούδια. Μέσα στο φαύλο κύκλο που βολεύει η ελληνική μουσική παραγωγή είναι παρήγορο να βγαίνουν δίσκοι που, παρ' όλες τις επιμέρους ανηρησεις, ασχολούνται ακόμα με την ελληνική ποίηση και μουσική. Πόσο μάλλον όταν πρόκειται για ένα συνθέτη όπως ο Μ.Θ. που καταφέρει ακόμα — παρ' όλες τις αντιθέσεις και την πληθωρικότητά του — να γεννά μελωδίες και να ασχολείται με διάφορες μουσικές φόρμες. Ας δούμε όμως τον κάθε δίσκο ξεχωριστά.

ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ: Μίκης Θεοδωράκης, Μιχάλης Μπουρμπούλης
«Ιουλιανός» ΜΤΙ 004.

Τραγούδια που συνοδεύουν εκφραστικά τις περισσότερες φορές την πίκρα των στίχων για μια Ελλάδα που βαδίζει δίχως μνήμη και άρα δίχως στόχο. Μελωδίες που πολύ συχνά ξεπερνάνε την τυποποίηση και ξεφάνίζουν ευχάριστα. Ο Μίκης Θεοδωράκης έχει αποδείξει επανειλημμένα ότι ξέρει να γεννά αβίαστα μελωδίες που εμφανίζονται συχνά και σ' αυτό το δίσκο. Η μόνη διαφάνια που υπάρχει αφορά τις ενορχηστρώσεις που συχνά μειώνουν τη δύναμη της μελωδίας και του στίχου. Ωστόσο, συνολικά η παρουσία αυτού του έργου στην ελληνική δισκογραφία είναι θετική. Ερμηνεύει ο Θανάσης Μωραίτης.

Κι ένα υστερόγραφο: Γράφει στο εσώφυλλο του δίσκου ο Μ.Θ. «...Οι δυνατόι ποτέ δε διαμαρτύρονται, ποτέ δεν κλαίνε. Ποτέ δε ζητούν. Η «Μνήμη της πέτρας» έχει τη δύναμη της πέτρας, του βράχου — που είναι η πατρίδα μας. Ούτε θρηνεί, ούτε ζητά. Τραγουδά. Για όσους και όποιους το αξίζουν». Η αλήθεια είναι όμως, πως και η πέτρα «κλαίει», αγαπιέται Μίκη. Και δεν είναι ντροπή. Γιατί όταν «κλαίει» η πέτρα, γίνεται κατολισθητή και μπορεί ν' αλλάξει όλο το τοπίο.

ΩΣ ΑΡΧΑΙΟΣ ΑΝΕΜΟΣ: Μίκης Θεοδωράκης, Διονύσης Καρτζάς
«Ιουλιανός» ΜΤΙ 005

Ραψωδία για δυο φωνές και κουίντετο χαρακτηρίζει ο συνθέτης αυτές τις λυρικότατες συνθέσεις του, πάνω σε ποίηση Διονύση Καρτζά. Σ' αυτό το έργο — που είναι χαράγμένο από τη μια μόνο όψη του δίσκου και διαρκεί 24' και 45' — ο Μίκης Θεοδωράκης ασχολείται με μια πιο λόγια μορφή τραγουδιού, που είναι πολύ κοντά στο λίντερ της κλασικής μουσικής. Οι μελωδίες λυρικές και χαμηλόφωνες αναδεικνύουν το λυρικό λόγο του ποιητή και οι ενορχηστρώσεις, πολύ προσεγμένες σ' αυτό το έργο, σπρίζονται σε φυσικά όργανα και κυρίως σ' εκείνα που έχουν το χάρισμα να πλησιάζουν τα ηχοχρώματα της ανθρώπινης φωνής (αγγλικό κόρνο, όμποε, κοντραμπάσσο, κιθάρα). Μια από τις καλύτερες δημιουργίες του συνθέτη τα τελευταία χρόνια. Το ερμηνεύουν ο ίδιος Μίκης Θεοδωράκης (με αρκετό στόμφο είναι αλήθεια. Γιατί αυτή η επιμονή στο ρόλο του ερμηνευτή;) και η Σοφία Μιχαηλίδη.

Βα.Ντα.

ΒΑΓΓΕΛΗΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ: Ερωτόλογα

Αν η απλοϊκότητα της μουσικής του Β.Γερμανού στον πρώτο του δίσκο ανάδιδε μια αίσθηση δροσιάς, τώρα πια, με τη συνεχή επανάληψη κουράζει αφόρητα. Ιδιαίτερα στιχουργικά η αφέλεια ξεπερνάει κάθε όριο. Εξωτικά ταξίδια, φιλάκια στο μάγουλο, γυάλινα παλάτια, αγριοφράουλες και πόρτες του παραδείσου, δείχνουν τις βαθιές επιρροές του Β.Γ. από τη Μαίρη Πόπινς. Η ορχήστρα καλή αλλά δικαιολογημένα αμήχανη.

Δ.Ο.

JOHNNY THUNDERS and THE HEARTBREAKER: Live at the Speakeasy

Πάνε 10 χρόνια που ο Johnny Thunders και οι Heartbreakers δίνουν ένα από τα πιο δυνατά live στο Speakeasy που ευτυχώς ηχογραφείται. Ντοκουμέντο των ημερών και της αντίληψης των «ξεροκέφαλων» συγκροτημάτων της εποχής... Ο κιθαρίστας J.T. βγάζει μάτια και οι μουσικοί που τον συνοδεύουν είναι από τους καλύτερους του είδους... Το άλμπουμ συνιστάται γι' αυτούς που ενθουσιάζονται με την γρήγορη, υψηλής ενέργειας μουσική. Και οπωσδήποτε στους φανς.

B.T.

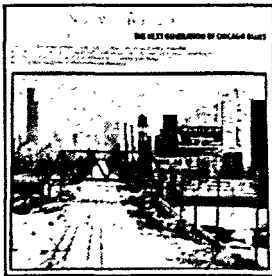
HOWLIN' WOLF: All night Boogie

Ο Chester Burnett ή Howlin' Wolf είναι ένα κομμάτι της μεγάλης ιστορίας τους μπλουζ. Από το μπλουζ της υπαίθρου στο μπλουζ των πόλεων του Βορρά, ο Burnett ακολούθησε την ίδια πορεία με τους John Lee Hooker, Jimmy Reed, Muddy Waters, Dr Clayton, BB King και άλλων μεγάλων...

Γεννημένος το 1910 δούλεψε στις φυτείες παίζοντας και μπλουζ μέχρι τα 30 του, στις πόλεις του Νότου. Στο τέλος του πολέμου βρίσκεται στη Μέμφιδα απ' όπου αρχίζει να ηχογραφεί και αργότερα στο Σικάγο, ενώ μουσική του γίνεται γρήγορα γνωστή σε Αμερική και Ευρώπη.

Ο Burnett παίζει στο ύφος του μπλουζ και του boogie όπου η ηλεκτρική κιθάρα συνδυάζεται δυναμικά με το ρυθμικό δωδεκάμετρο παίξιμο του πιάνου φτιάχνοντας τις πιο εμπνευσμένες και ευφορικές δημιουργίες. Πάντρεμα με την Αφρική και την ατελείωτη εξέλιξη στην τζαζ και στη ροκ. Στη μουσική του βγαίνει αυτός ο ανεπανάληπτος, σκληρός, σπιντάτος ήχος με τον πιο πυκνό και εκφραστικό τρόπο. Δίσκος σημαντικός για να ανακαλύψουμε ξανά ένα μουσικό που επηρέασε και παίχτηκε από τη γενιά του ροκ του '60... Όλα στο All Night Boogie είναι εξαιρετικά.

A.K.

THE NEW BLUEBLOODS: The Next Generation of Chicago Blues

Αν ενδιαφέρεστε για τη μουσική σας υγεία, είστε υποχρεωμένοι να αγοράσετε αυτό το δίσκο. Εξελιγμένη εκδοχή παλαιότερων φωνημάτων, χαρίζει δροσιά και ανακούφιση στα ταλαιπωρημένα σας αυτιά, αναζωογονώντας σας για αρκετό καιρό. Αυτή η τέχνη δε φαίνεται να ξεθωριάζει εύκολα, γιατί είναι δεμένη γερά με την ίδια τη ζωή. Αφιερώστε ελεύθερα στο κάλεσμά της. **Χ.ΜΟΣ.**

ROGER WATERS: Radio KAOS

ROGER WATERS: Sunset strip (maxi single)
PINK FLOYD: A momentary Lapse of reason

Από το 1968 που «έφυγε»... κυριολεκτικά ο ψυχεδελιστής και αρχηγός Syd Barrett ο ήχος και η «εικόνα» των Pink Floyd έτειναν στο πληθωρικό και μεγαλεπήβολο. Στην αυτοκρατορία τους αγώνες για την κυριαρχία έφεραν το διαχασμό. Επόμενο είναι όταν ένα συγκρότημα κρατά το απόλυτο ρεκόρ μακροζωίας στα αμερικανικά τσαρτς από το 1973 μέχρι σήμερα, απάργοντες μεγαλομανίας ν' αφανίζονται στο έπακρο.

Ο Roger Waters τους παράτησε χωρίς όμως να καταφέρει να τους αφαιρέσει δικαστικά τον τίτλο (θεωρούσε ότι Pink Floyd δεν υφίσταται χωρίς την παρουσία του).

Εμφανίζεται σήμερα από την απέναντι όχθη του ωκεανού με δυο δίσκους, όπου στο μαχι Sunset Strip μας παρουσιάζει μια νέα, έξοχη και πάλι εκτέλεση του "Money" παιγμένη με τους Bleeding heart band... χρήμα, ματωμένες καρδιές, πληγωμένοι εγωισμοί.

Στο LP Radio KAOS ο Waters ξαναδείχνει τις γνωστές συνθετικές του ικανότητες μ' ένα πιο ρυθμικό (αμερικανικό στιλ). Απελευθερωμένος από τα μεγάλα βάρη δεν ξεχνάει βέβαια ούτε το παλιό του παίξιμο ούτε και τους φλοιντικούς στοχασμούς (Who needs Information). Το ιδιαίτερο στο δίσκο του είναι η παράξενη ιστορία του Billy και η τηλεπαθητική επαφή του με τα ραδιοκύματα του μικρού σταθμού της Λος Άντζελες, αλλά και με διάφορα άλλα κομπιούτερ (δε χωράει να εξηγηθεί εδώ) που καταλήγει σε 4 φορτισμένα λεπτά πριν την πυρηνική καταστροφή...

Οι εναπομείναντες στην Αγγλία Gilmour, Mason, Wright μας παρουσιάζουν ένα ακόμα μνημείο των συνηθισμένων διαστάσεων και κατόπιν θεοποιούνται άλλη μια φορά σε τεράστιες συναυλίες. Η γέυση Pink Floyd στο LP Momentary Lapse of reason έρχεται πολύ δυνατή, ειδικά με το εμπνευσμένο "Learning to Fly". Ο δίσκος τους δείχνει αποτέλεσμα κοπαστικής δουλειάς ειδικά του David Gilmour. Ο Nick Mason βέβαια δεν είναι λιγότερο εργατικός, αφού μπορεί και κινεί αυτό τον ογκόλιθο με τον πιο γεροδεμένο ρυθμό. Όσο για τον Rick Wright η παρουσία του μοιάζει μάλλον σαν επιστράτευση για να υπάρξει η «ισχύς εν τη ενώσει». Μετά απ' αυτόν χρειάστηκαν 16 ακόμη μουσικοί για την πραγματοποίηση του άλμπουμ.

Αλλά ο Rick ήταν ήδη φευγάτος. Επί τη ευκαιρία θυμηθείτε τον τρόπο που έπαιζε όργανο στο πρώτο τους άλμπουμ (αυτό του Barrett) "The piper at the Gates of Dawn" μιας και όλη αυτή η παρουσίαση έχει ήδη αποκτήσει αρχαιολογικό ενδιαφέρον. **Α.Κ.**

PLAN 9: Sea Hunt

Δε θα βρείτε πολλά πράγματα για κυνήγι σ' αυτό το δίσκο. Οι Plan 9 μετά την αποχώρηση του τραγουδιστή τους αποφασίζουν ν' αλλάξουν κάπως την πορεία τους, χωρίς ωστόσο μεγάλη μουσική προσφορά. Τα νέα πεδία που εξερευνούν μοιάζουν πιο απλά αλλά και κάπως βαρετά, ενώ το κλου του δίσκου, το τεράστιο Sea Hunt ξεκινάει με άπειρες φιλοδοξίες, καταλήγοντας τελικά σ' ένα μάλλον κακοφτιαγμένο patchwork. **Χ.ΜΟΣ.**

DISAPPOINTED A FEW PEOPLE: Dead in Love.

Το όνομα και μόνο του καναδέζικου συγκροτήματος μάλλον αυτοσαρκασμό μπορεί να δηλώσει, γιατί η ταχύτητα της ερμηνείας, η ορμή των στίχων και η ηχητική δύναμη των συνθέσεών τους αποδεικνύουν ότι ο χρόνος θα δώσει προς όφελος των αδόμαστων αυτών πέντε μουσικών από τον πρώτο ήδη δίσκο τους. **Ι.Ρ.**

TANGERINE DREAM: Tyger

Γνωστοί κάποτε σαν απaráμιλλοι βιρτουόζοι των συνθετικών, οι Tangerine Dream μπορεί να θεωρηθούν ένα καταξιωμένο συγκρότημα, αλλά σήμερα πια εμφανίζονται μάλλον ανήμποροι να αντισταθούν στις δοκιμασμένες λύσεις τους τη δύναμη της πρωτοτυπίας. **Ι.Ρ.**

BAUHAUS: 1979 - 1983

Διπλός δίσκος του ιστορικού βρετανικού συγκροτήματος με συνθέσεις ευφάνταστες όσο και εκκεντρικές μιας όχι και τόσο μακρινής χρονικής περιόδου. Η λογική της εικόνας της Τέντα Μπάρα δε θα γινόταν να βρει εύκολα ένα τόσο πετυχημένο μουσικό είδωλο, παρόλο που τα μέλη του γκρουπ στην κατοπινή σόλο καριέρα τους δεν απέχουν και πολύ απ' αυτό. **Ι.Ρ.**

THE BODINES: Played

Τυπικοί εκπρόσωποι της νέας γενιάς του Άνορακ-Ροκ. Παιδιά των Smiths και ξαδέρφια των Housemartins, χειρίζονται όμορφα τις απλές και εύληπτες μελωδίες τους. Δε θα κουραστείτε εύκολα μαζί τους και ίσως κάποια πρωινά να αποτελέσουν την ευχάριστη συντροφιά σας. **Χ.ΜΟΣ.**

EYELESS IN GAZA: Kodak Ghost Run Amok

Μένει κανείς έκπληκτος καμιά φορά μπροστά στο παράλογο θάρρος των ελληνικών εταιρειών. Η κυκλοφορία δίσκων σαν αυτό σίγουρα δεν πρόκειται να προσθέσει τίποτα στο χρηματοκιβώτιό τους, μοιάζοντας τελικά περισσότερο με χειρονομία καλής θέλησης παρά με επένδυση. Το μουσικό βέβαια περιεχόμενο του LP αποζημιώνει κάθε απαιτητικό μουσικό φίλο, όποια σημασία και αν δοθεί σ' αυτή τη λέξη. Οι Eyeless in Gaza από τα πρώτα τους σπαρτακτικά μοιρολόγια ως τα τελευταία τους ανάλαφρα κομψοτεχνήματα, παρέμειναν στην πρώτη γραμμή των συγκροτημάτων του καιρού μας. Δεχτείτε το σαν ύστατη προσφορά ενός γκρουπ που κάποτε αγαπήσατε. **Χ.ΜΟΣ.**

THE CREEPS: Enjoy the Creeps

Το Mersey Sound μπορεί να είχε πατρίδα την Αγγλία αλλά οι Σουηδοί Creeps εκκρίνουν στο ίδιο ηχητικό κύμα εικόνα περίπου χρόνια μετά, χωρίς ίχνος νοσταλγίας και στείρας επανόδου, γιατί η καρδιά τους χτυπάει στο σωστό ρυθμό. Κομμάτια σαν τα The Creep, She's Gone, Down At the Nightclub παρ' όλη τη σφραγίδα του οικείου ακούσματος επιβάλλονται σαν φρέσκος ήχος με πρωτόφαντη ορμή. **Ι.Ρ.**

τιλήνης - Δημοτικό Θέατρο).

ΣΠΕΤΣΕΣ

• Μεσάνυχτα και κάτι, του Μπερτράν Ταβερνιέ (Κινηματογραφικό τμήμα Πολιτιστικού Συλλόγου - Καποδιστριακή Στέγη, ώρα 11.00').

ΔΙΑΛΕΞΗ

• «Ο μαγεμένος αυλός» του Μότσαρτ: φάσεις της εξατομίκευσης στον άντρα και τη γυναίκα. Από τον ψυχοθεραπευτή Χ. Ρέμλερ. Αντί για τις άφθονες μασονικές αναφορές, η όπερα προσεγγίζεται τώρα ψυχαναλυτικά. (Ινστιτούτο Γκαίτε, Ομήρου 14-16, ώρα 19.00').

ΡΑΔΙΟ

• 10.20' - 11.30' Το ροκ δεν είναι φώτα, δεν είναι ηλεκτρισμός, είναι οι άνθρωποι, εσύ κι εγώ. Παραγωγή: Ρενάτα Δικαιοπούλου (Α' Πρόγραμμα).
• 12.00' - 13.00' Κύματα πανικού New Wave (Ηχώ/Σταρ Ράδιο στους 104 ΜΗΖ).
• 16.00' - 17.00' Από τον Μπαχ στην αιωνιότητα (Β' Πρόγραμμα).
• 18.00' - 19.00' Μαύρη μουσική (Ηχώ/Σταρ στους 104 ΜΗΖ).
• 21.00' - 22.00' Ιστορίες και χαρακτήρες του σύγχρονου ροκ (Γ' Πρόγραμμα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• 21.00' - 03.00' Δισκοθήκη με το Γ. Αλεξίου (Ράδιο Θεσσαλονίκη στους 97,7 FM).
• 21.30' - 02.00' Slow Rock (Ράδιο Άναμπελ στους 96 FM).

ΤΡΙΤΗ

16

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• ΡΟΔΟΝ Rent Party Blues 'n trouble
• ΕΛΛΗΝΟΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΕΝΩΣΗ Μοντέλο '63

ΣΙΝΕΜΑ

ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ

• Μπέτυ Μπλου, του Ζαν Ζακ Μπενέξ στα πλαίσια του αφιερώματος: ταινίες ερω-

τικού πάθους (Κινηματογραφική Λέσχη).

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• ΒΑΦΟΠΟΥΛΕΙΟ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ 20.30' μ.μ. Έκθεση των χειρογράφων του συγγραφέα Γιάννη Μπεράτη από το λογοτεχνικό αρχείο του τμήματος φιλολογίας του ΑΠΘ. Παράλληλα, το κέντρο οργανώνει εκδήλωση για το συγγραφέα.

T.V.

• Ορχηστρικά Έργα. Ακούστε κι αυτά, δεν πειράζει: Μια Ιταλίδα στο Αλγέρι (όχι την Κυψέλη) του Ροσίνι. Κονσέρτο του Αρανχουέθ, του Ροντρίγκο. Με τον εξαιρετικό κιθαρίστα Ναρθίσο Γέρες. (ΕΤ-2, 23.30).

ΡΑΔΙΟ

• 12.00' - 13.00' Κύματα πανικού New Wave (Ηχώ/Σταρ Ράδιο FM STEREO στους 104 ΜΗΖ).
• 21.00' - 22.00' Η γοητεία της αμφισβήτησης (Β' Πρόγραμμα).
• 00.15' - 01.00' Η άγνοια στη πλευρά του Rock 'n' Roll (Δ' Πρόγραμμα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

• 00.00' - 03.00' 12 με 3 δεν κοιμάται κανείς. Εκπομπές επικοινωνίας (Cosmoradio στους 98,7 FM).

ΤΕΤΑΡΤΗ

17

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΖΩΝΤΑΝΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

• CLUB VITRAUX Silent Age
• ΡΟΔΟΝ Rent Party Blues 'n trouble
• ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ Robespierre Kills Dauton

ΣΙΝΕΜΑ

• Όλα πάνε καλά, του Ζαν Λ. Γκοντάρ, 1972, με τους Υβ Μοντάν, Τζίν Φόντα (Ταινθήκη, 19.00').
• Σημασία έχει ν' αγαπάς, του Αντρέ Ζουλόφσκι, 1975, με τους Φάμπιο Τέστι, Ρόμι

Σνάιντερ (Ταινιοθήκη, 21.00').
● Δον Τζιοβάνι, του Γί-
σεφ Λόουζι (Ινστιτούτο Γκαί-
τε. Ομήρου 14-16, 19.00').

ΘΕΑΤΡΟ

● «Αντιγόνη», του Σοφο-
κλή με τη θεατρική Λέσχη
Βόλου σε σκηνοθεσία Σπύ-
ρου Βραχυρίτη. Παρουσιάζ-
εται με το αρχαίο μέτρο και
τους ρυθμούς της Βυζαντι-
νής μουσικής. (Γαλλικό Ιν-
στιτούτο, Σίνα 31, 20.30).

T.V.

● «Δρόμοι της ελληνικής
Τέχνης». Η κλασική εποχή
του 5ου αιώνα (ΕΤ-1, 20.25).

ΡΑΔΙΟ

● 11.00' - 12.00' Άσπας
σπαθί και Black is Black
Μαύρη μουσική (Ηχώ/Σταρ
Ράδιο FM STEREO στους
104 MHz).
● 21.00' - 22.00' Η ευρω-
παική τζαζ (Γ' Πρόγραμμα).
● 00.20' - 01.00' Τζαζ μετά
τα μεσάνυχτα (Α' Πρόγραμ-
μα).

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● 16.00' - 18.00' Μουσικός
αντικοφορμισμός (Μουσι-
κός Διάλογος Θεσσαλονίκης
στους 97.3 FM).

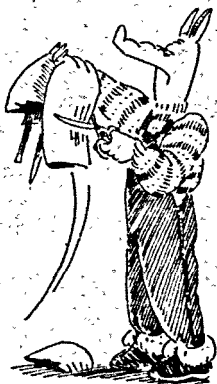

ΠΕΜΠΤΗ

18
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ

ΣΙΝΕΜΑ

● Λόλα Μοντέζ, του Μαξ
Οφλίζ, 1955, με τους Πίτερ
Ουσίνωφ, Μαρτίν Καρόλ,
Άντον Βαλμπρίκ (Ταινιοθή-
κη, 19.00').
● «Ο μαγεμένος αυλός». Η
όπερα του Μότσαρτ σε σκη-
νοθεσία του Μπέργκμαν,
1975. Για όσους εμπέδωσαν
τη διάλεξη της Δευτέρας,
για μασόνους, αλλά και για
απλούς ανθρώπους. (Ινστι-
τούτο Γκαίτε, Ομήρου 14-
16, ώρα 19.00').
● Αουτσίντερ, του Φράν-
σις Κόπολα, κριτική στην πε-
ριθωριακή νεολαία (ΕΚΙ-
ΤΕΠ, Δημοτικό «ΣΙΝΕΑΚ»
Πειραιά, 20.30' μ.μ.).

ΣΥΝΑΥΛΙΕΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

● ΑΙΘΟΥΣΑ ΤΕΛΕΤΩΝ
Α.Π.Θ. 21.00' μ.μ. Κρατική
Ορχήστρα Θεσσαλονίκης
με διευθυντή τον Warner
Stiefel και σολίστ (πιάνο)
τον Κοσμά Παπαδόπουλο
σε έργα Rossini, Mozart,
Brahms.

T.V.

● «Το Άγιο από τον Όμη-
ρο στον Ελύτη» για να το εν-
τυπωθείτε, σε επανάληψη
(ΕΤ-2, 19.15).
● «Πρώτη απογοήτευση».
Δραματική αγγλική ταινία
του 1948 σε σενάριο του
Γκράχαμ Γκριν.

ΡΑΔΙΟ

● 20.30' - 21.00' Ο ηλε-
κτρονικός ήχος στη ροκ και
στην τζαζ (Α' Πρόγραμμα).
● 23.05' - 23.35' Η τζαζ
στο Β' (Β' Πρόγραμμα).

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

● CLUB VITRAUX
Λ. Γαλατσίου 41
Άνω Πατήσια
τηλ.: 2013355
Άνοιχτά κάθε μέρα
εκτός Τρίτης

● ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΠΟΘΗΚΗ
Μοσχονησίων και
Αγίου Μελετίου
τηλ.: 8675340

● TRACKS
Λεωφ. Συγγρού 49
τηλ.: 9226694

● CLUB BROOF
Κυψέλης 73
τηλ.: 8827076

● ΡΟΔΟΝ
Μόρνιν 24
τηλ.: 5247427

ΜΠΡΙΤΖ

Επιμέλεια: Αίλη Ιωαννίδου

ΑΝ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΜΑΘΕΤΕ ΜΠΡΙΤΖ, μαθήματα μπριτζ για
αρχάριους (όχι όμως δωρεάν, όπως γράφτηκε από λάθος)
γίνονται όλο το χρόνο στον Αθηναϊκό Όμιλο Μπριτζ (τηλ.
7759674), στον Όμιλο Αγωνιστικού Μπριτζ (τηλ. 3634283)
και στον Όμιλο Αγωνιστικού Μπριτζ Θεσσαλονίκης (τηλ.
225057).

ΑΝ ΘΕΛΕΤΕ ΝΑ ΠΑΙΞΕΤΕ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΜΠΡΙΤΖ, τουρ-
νουά μπριτζ διοργανώνουν επίσης εντός Αττικής ο Πολι-
τιστικός Όμιλος Ψυχικού (τηλ. 6713505), ο Αττικός Όμι-
λος Αντισφαίρισης Φιλοθέης (τηλ. 6812557), η Λέσχη Ε-
πιστημόνων (τηλ. 3612759).

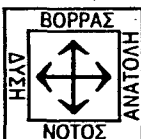
ΣΤΗΝ ΕΠΑΡΧΙΑ υπάρχουν όμιλοι αγωνιστικού μπριτζ στη
Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Σέρρες, Καλαμάτα, Χανιά και
Άργος.

ΣΤΟ ΡΑΔΙΟΦΩΝΟ μεταδίδεται εκπομπή για το μπριτζ, κά-
θε Παρασκευή στις 3.30' το μεσημέρι από το ραδιοφωνικό
σταθμό της Αθήνας 984.

Και τώρα στο πρόβλημά μας.
ΜΕΡΙΚΕΣ ΦΟΡΕΣ ΜΠΟΡΕΙΣ ΝΑ ΔΙΑΒΑΣΕΙΣ ΤΑ ΦΥΛΛΑ (Α-
πό το βιβλίο MASTER BRIDGE BY QUESTION AND ANSWER
του ALAN TRUSCOTT)

Όλοι στην πρώτη Ανατολή Νότος Δύση Βορράς 1 Χ.Α. 4
♦ πάσο πάσο πάσο. Ανται η ντάμα σπαθί.

♦ J 5
♥ J 8 7 2
♦ 10 9 6 2
♦ 8 4 3

♦ 6 2
♥ 10 6 5 4
♦ 8 5
♦ Q J 9 7 2

♦ K 4 3
♥ K Q 9 3
♦ Q 7 3
♦ A K 10

♦ A Q 10 9 8 7
♥ A
♦ A K J 4
♦ 6 5

Κυκλοφορεί ένας μύθος ανάμεσα στους αρχάριους
παίκτες, ότι οι μετρο «ξέρουν» τι φύλλα κρατάς πριν αρχί-
σεις να παίζεις. Αυτό είναι υπερβολικό, εκτός αν οι αρχά-
ριοι συνηθίζουν να κρατάνε τα φύλλα τους σε γενναιοδω-
ρα περίοπτη σχέση. Πάντως, η πεποίθηση αυτή των αρχά-
ριων έχει κάποια βάση. Είναι αλήθεια ότι σε μερικές ντό-
νες, ακόμα και ο πιο έμπειρος παίκτης έχει αμφιβολία για
την κατανομή ή για την θέση των ονέρ, σχεδόν μέχρι το
τέλος του παιχνιδιού. Αλλά στις περισσότερες περιπτώ-
σεις μαζεύει σταδιακά πληροφορίες, ώστε μετά τις πρώ-
τες εφτά-οκτώ λεβέ να ξέρει περίπου όλα όσα του χρειά-
ζονται. Υπάρχουν επίσης και σπάνιες περιπτώσεις διανο-
μών που δίνουν την εντύπωση ότι ο παίκτης διαβάζει τα
φύλλα με ακτίνες Χ.

Μια τέτοια μοίρα φαίνεται στο σχήμα.
Η Ανατολή ανοίγει την αγορά με 1 χωρίς ατού, δείχνον-

τας 16-18 πόντους από ονέρ. Καθώς ο Νότος κρατάει και
αυτός 18 πόντους στο χέρι του, ήταν εύκολο να υπολογί-
σει ότι ο Βορράς και η Δύση κρατούν φύλλα με ασημαντη
δύναμη. Η ορθόδοξη συμπεριφορά του Νότου θα ήταν να
κοντράρει, ελπίζοντας να βρει την ευκαιρία να πηδήξει
στη συνέχεια στις τρεις πίκες που αποτελεί ισχυρή πρότα-
ση για μανς. Επειδή του φάνηκε απίθανο να είναι ο Βορ-
ράς σε θέση να αποδεχτεί μια τέτοια πρόταση, ο Νότος
ρискάρισε άμεσα πύδημα στη μανς, ξέροντας ότι θα μπο-
ρούσε να πει δύο ή τρεις μέσα αν το χέρι του Βορρά ήταν
απελπιστικό. Η Δύση βγήκε την ντάμα σπαθί, και εξετά-
ζοντας τον μορ, ο Νότος ανακάλυψε ότι μπορούσε να το-
ποθετήσει με βεβαιότητα όλα τα φύλλα. Η Δύση είχε βγει
προφανώς από ντάμα-βαλέ, αποκαλύπτοντας τρεις πόν-
τους, και ο εκτελεστής μέτρησε 20 πόντους σ' αυτόν και
στον μορ. Άρα η Ανατολή κρατούσε τους 17 πόντους που
έλειπαν. Αν η Δύση είχε άλλη μία ντάμα, η Ανατολή δεν
θα είχε τους 16 πόντους που υποσχέθηκε με το άνοιγμά
της. Αυτός ο υπολογισμός βοήθησε τον Νότο να κατα-
στρώσει το σχέδιό του, όταν οι αμυνόμενοι συνέχισαν τα
σπαθιά και έκοψε στον τρίτο γύρο. Ήταν στην ευχάριστη
θέση να ξέρει ότι πέρασαν οι εμπάς και στα καρά και στις
πίκες, αλλά δυστυχώς δεν είχε καθαρό κατέβασμα στον
μορ για να κάνει οποιαδήποτε εμπάς. Η προφανής πιθανό-
τητα — όχι πολύ καλή — ήταν να πάει για τη Ντάμα καρώ
δίφυλλη. Ο εκτελεστής φυσικά έψαξε για κάτι καλύτερο
και το βρήκε. Ο μορ είχε δύο κρίσιμα χαρτιά, το βαλέ πικά
και το δέκα καρώ. Και τα δύο ήταν πιθανά κατεβάσματα
για να γίνει η εμπάς στο άλλο χρώμα. Ο Νότος έπαιξε λοι-
πόν την ντάμα πικά, ελπίζοντας να κερδίσει η Ανατολή,
δίνοντάς του κατέβασμα στο βαλέ πικά για να κάνει την
εμπάς καρώ. Η Ανατολή έπαιξε καλά, αρνούμενη να πάρει
χέρι, και ο βαλές πικά δεν μπορούσε να χρησιμεύσει τώρα
σαν κατέβασμα. Έτσι ο Νότος ξαναγύρισε στο δεύτερο
σχέδιό του, παίζοντας τον βαλέ καρώ. Η Ανατολή δεν
μπορούσε να αφήσει έξω αυτή την φορά, γιατί θα έμενε
η ντάμα της αφύλαχτη. Οπότε η Ανατολή κέρδισε με την
ντάμα καρώ και βγήκε τον ρήγα κούπα. Ο Νότος κέρδισε
με τον άσο, κατέβηκε με το δέκα καρώ και έκανε την εμ-
πάς του ρήγα πικά, βγάζοντας έτσι το συμβόλαιό του. Το
κλειδί στο παιχνίδι ήταν να προσπαθήσει να δώσει μια λε-
βέ στην Ανατολή το ταχύτερο δυνατόν. Ο Νότος έπρεπε
να υποθέσει ότι και οι πίκες και τα καρά είναι τρία-δύο.
Αν τα καρά ήταν μοιρασμένα τέσσερα-ένα, δεν θα είχε
καμία ελπίδα, γιατί προσπαθώντας να κατέβει στο μορ
στο δεύτερο γύρο που θα παίζονταν το χρώμα, θα έπεφτε
σε τσάκα από τη Δύση. Και αν η Ανατολή είχε τέσσερα
ατού, θα έκανε και τον ρήγα πικά και την ντάμα καρώ, αρ-
κεί να μην επέτρεπε στον βαλέ πικά να γίνει κατέβασμα
στον μορ. Το κατέβασμα στο καρώ δεν θα βοηθούσε τον
εκτελεστή, γιατί ο τετράφυλλος ρήγας καρώ δεν θα έπε-
φτε με την εμπάς.

Προσέξτε ότι το συμβόλαιο θα έμπαινε μέσα αν ο Νό-
τος είχε παίξει στην τέταρτη λεβέ τον άσο ή ένα μεγάλο
καρώ. Η μαντεψία των φύλλων από την αγορά όμως τον
βοήθησε να μην το κάνει.

κορμούνα · εκδόσεις 3602.644

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

Γ.Καραμπέλιας

ΟΥΤΕ ΘΕΟΣ, ΟΥΤΕ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Δ.Λιβιεράτος

ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ '27-'31.

Τζον Γουάκερ

Η ΤΕΧΝΗ ΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΩΝ

ΜΑΖΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ.

Dead Kennedys

Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ.

ΤΟ ΠΡΑΣΙΝΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΟΥ '87.

·βιβλία

·περιοδικά

·αφίσες

βιβλιοπωλείο

ΑΓΓΕΛΙΕΣ

Ο συνεργάτης μας Ροθφ Πόλε παραδίδει μαθήματα γερμανικών σε αρχάριους και προχωρημένους. Τηλεφωνήστε στα γραφεία του Σχολιαστή.

Ευκαιρία: Αμεταχείριστη φωτογραφική μηχανή Canon EOS-650 με auto-focus, τελευταίο μοντέλο, μαζί με φακό 50 mm. (031) 536717.

Θανάσης

Μαθήματα ζωγραφικής παραδίδονται από απόφοιτο της Ανωτ. Σχολής Καλών Τέχνων για μικρούς και μεγάλους **Βάλλυ Νομίδου** Μεσημέρι από τις 12-5 μ.μ. Τηλ.: 2915252

Αν συμμερίζετε κι εσείς την άποψη ότι οι τιμές των δίσκων έχουν πάει στα ύψη, θα μπορούσα να σας ηχογραφήσω για σας επιλογές ή ολοκληρώσει διασκευές από τη συλλογή μου σε garage - ψυχεδέλεια - αναβιώτες - νέο Rock κ.λπ. Στέλνοντας ένα γραμματόσημο των 26 θα σας απαντήσω αμέσως με κατάλογο δίσκων μου, και μετά η επιλογή δική σας.

Παντελής Οικονόμου
Λογοθετῆς 21
115 24 ΑΘΗΝΑ

ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Αν βαρεθήκατε να γράφετε στον Σχολιαστή και επειδή δεν ξέρω να γράφω βαθυστόχαστα και κουλτουριάρικα μηνύματα, γράψτε πού θα σας βρω για περιπαλήσεις στην Αθήνα για τρέλες και ό,τι άλλο μας αρέσει.

Νικόδημος

Διασίζω τον κήπο ακολουθώντας τα ίχνη του Ισίου μου,

βλέπω ότι τα φώτα είναι σβησμένα και ότι κανένας δεν είναι στο σπίτι ανάμεσα στ' αγάλματα κοιτάζω το τίποτα και τίποτα στον κήπο δεν κινείται

μπορείς να με βοηθήσεις;
Σας Περιμένω στη 17χρονη μοναξιά μου
God save the Queen

Μια ιστορία γλυκιά και πικρή.

Να τι ζήσαμε Νικολάκη μου. Και συ πίσω στην γκόμενα (9 χρόνια γαμήσι είναι καλή προετοιμασία για μια ολοκληρωτή ζωή). Και γω πίσω στους γκόμενους της μιας στιγμής. Καλύτερα έτσι όμως! Εξάλλου να ερωτευτώ κάτι περισσότερο από μένα είναι λιγάκι δύσκολο.

ΑΜΦΙ

TALANTEUOMENOS ανάμεσα σ' εμένα και σ' ΑΥΤΟΥΣ

Γιωργάκη, τελικά δεν μπορώ να καταλάβω τι πρόβλημα έχεις με το πορτοκαλί χρώμα και τις ριγές κάλτσες...

Ειδικά αν έχεις ύψος 1.80 και κορμάρι Μπο Ντέρεκ ε, όσο να 'ναι χαρίζεις.

Υ.Γ. Πάρε καλέ τηλέφωνο και δε θα σ' το κλείσω, έτσι;

Σ.Μ.

Αν και φοβάμαι λιγάκι

Έχει σκοτεινιάσει γύρω στις επτά, έχω πιάσει βάρδια απ' τις έξι, κάνει έξω παγωνιά. Πέρασε κι εφοδία και τους γράψαμε στα τρία...

Σκέφτομαι και τη Μαρία... τι να κάνει τώρα η Γιωργία... Ογδοντατέσσερις μερούλες μείνανε πιά!!

Έχω βαρεθεί μανούλια πια, σκατά!!!

Υ.Γ. Αφιερωμένο εξαιρετικά για όλη την 86 Β' ΕΣΣΟ!

Υ.Γ. Αφιερωμένο επίσης για όλους εκείνους που δεν πήγαν ποτέ φαντάροι!

SALONIKA FOR EVER

Οι εθνικοί δρυμοί είναι φυσικές περιοχές με ξεχωριστό οικολογικό ενδιαφέρον.

Για να τις επισκεφθούμε δεν είναι απαραίτητο να είμαστε οικολόγοι. Πρέπει όμως να ξέρουμε ότι απαγορεύεται η κατασκήνωση, το κόψιμο λουλουδιών, το κυνήγι, οι θόρυβοι και το άναμμα φωτιάς, ενώ επιτρέπεται η ορειβασία, η φωτογραφία και η παραμονή σε κέντρα ορειβάσις. Οι κυριότεροι προς επίσκεψη δρυμοί είναι δέκα: το φαράγγι της Σαμαριάς, ο Αίνας Κεφαλληνίας, της Οίτης, του Πάρνασσου, της Πίνδου, των Πρεσπών, του Ολύμπου, του Βίκου - Αώου (Ιωαννίνων), και στο Νομό Αττικής της Πάρνηθας και του Σουνίου. Σκοπός του θεσμού των Εθνικών Δρυμών είναι: 1) Να αφιερώσει η άγρια φύση στις αυστηρά φυσικές διαδικασίες της οικολογικής διαδοχής, χωρίς εξωτερικές επεμβάσεις. 2) Να διατηρηθεί το φυσικό περιβάλλον ανέπαφο, από αναπτυξιακά έργα και εκμεταλλεύσεις, για αισθητικούς σκοπούς και επιστημονική παρατήρηση. 3) Να δοθούν ευκαιρίες αναψυχής στους ανθρώπους. 4) Να αποτελέσουν χρήσιμο γενετικό υλικό για έρευνα και εκπαίδευση σαν ζωντανά φυσικά μουσεία. Να σημειωθεί ότι η υποδομή των δρυμών δεν «αντέχει» γκρουπ επισκεπτών. Περισσότερες πληροφορίες για τον κανονισμό λειτουργίας καθενός δρυμού για ενδιαφερόμενες φίλες, φυσιολάτρισσες, στο τηλέφωνο 8017-769

Αντώνης

Δε ζητώ πουλούδια, σικάκια, φεγγαρόφωτα. Αυτά μόνο στα 16 μου. Τώρα πια είμαι σοβαρός νέος, ετών 21. (Έχω καλύτερη την τρέλα μου καλά, τίποτα δε φαίνεται). Ζητώ αλληλογραφία με εμφανίσιμα αγόρια (είμαι κι εγώ). Γράψτε προς Τ.Θ. 3950 10210 Αθήνα. Προσοχή: κάντε σκέψεις πονηρές, δε με ενδιαφέρει. Ψυχολογικά γράμματα μη στέλνετε.

Οι κομπλεξικοί αποκλείονται.

Γιάννης

Αθηνά από την Πάτρα που είσαι στην ιατρική ξαναπάρε τηλέφωνο να τα πούμε. (9223192).

Δημήτρης

Νέος 33 χρονών (εγώ), γέννημα θρέμμα διάφορων πόλεων εσωτερικού και εξωτερικού, τώρα κάτοικος Αθηνών. Μόνος. Άνεργος... ανειδίκευτος... φτωχός... αμόρφωτος... άστεγος... ανένταχτος...

Επιζητώ γνωριμία με γυναίκα από 24 έως 32 χρονών χήρα ή διαζευγμένη ή ελεύθερη με παιδιά ή όχι, χειραφετημένη και εκλυστική εσωτερικά... και εξωτερικά και ό,τι θέλει καλό προκύψει.

Δεν κάνω πλάκα παιδιά, ούτε ψάχνω για «γκόμενα» και ούτε είμαι απελπισμένος...

Όποια σοβαρά ενδιαφέρεται ας στείλει μήνυμά της στον επόμενο Σχολιαστή.

Ένας πρώην ταξιδευτής

Αγαπητή μου εσένα που σε κούρασαν τα ψέματα και οι υποσχέσεις. Σε περιμένει ένας καθηγητής 40 ετών έντιμος και ειλικρινής για να σε κάνει πραγματικά ευτυχισμένη. Μόνο να είσαι τρυφερή, ευαίσθητη συναισθηματικά και να φερθείς με ειλικρίνεια. Τηλέφωνο 5987626 4-6 μ.μ.

Αντώνης

Δεν είμαι απαισιόδοξος, η πραγματικότητα όμως με απογοητεύει γιατί ουσιαστικά είμαι μόνος, αν και υπάρχω ανάμεσα σε φίλους και γνωστούς. Τι να φταίει άραγε; η δειλία μου ή οι κοινωνικές δομές που έχουν συσσωρεύσει μέσα μου τόσο άγχος και με καταπιέζουν με τον καθωσπρεπισμό τους; Είμαι ένας 24χρονος νέος. Όποιοι φίλος βρίσκεται στο ίδιο μήκος κύματος και είναι σωστός και σοβαρός, ας επικοινωνήσει μαζί μου.

Κώστας Μαυρόπουλος
Ήλιδος 15
Αθήνα 115 26

Υ.Γ. Για τον Ανδρέα (τ. 58) θα περιμένω ένα άσπρο «κασκολάκι» με μπλε ριγούλες. Θα μου πάρει πολύ, γιατί είμαι καστανόξανθος.

Γιατί καρδούλα κάθε που βραδιάζει η μορφή σου ζωντανεύει μπροστά μου; Κρύο κι αέρα δυνατός, χωρίς κανένα χέρι στο δικό μου. Βόλτες μόνη στους δρόμους. Μα κι αυτές κι η μουσική ανεπαρκή.

Όμως, είπαμε: δυνατοί και να χαμογελάμε. Ξέρουμε καλά κι οι δυο.

Σ' ευχαριστώ
Η γυναίκα του Peter
και της Μασσαλίας

Για τον «θαλασσινό»

Υ.Γ. Είμαι!!

«Θ.Λ.Σ.»

Βαρεθήκα πια να διαβάζω αγγελίες τύπου «είμαι αρρενωπός, είμαι gay ή κάνω body building... ψάχνω για μόνιμο δεσμό» (όταν παραβλέπεις όλα αυτά τα στοιχεία δεν θες δεσμό, αλλά κάποιον να τον πηδάς και μόνο).

Μα είναι σοβαρά πράγματα αυτά! Ύστερα φταίνε οι straight για τις φαιδρές απόψεις που έχουν για τους gay. Τέτοια ακούω και συγχύζομαι.

Υ.Γ.1 Φίλτατε Αλέξη, μου φαίνεται αφού κάνεις body building δεν δοκιμάζεις και ένα building στο στενό μυαλούδάκι σου;

Υ.Γ.2 Sorry αν υπήρξα ιδιαίτερα κακός. Αλλά μου φαίνεται ότι το ζήτηγε ο οργανισμός σου. Και μη νομίσσεις ότι είμαι ένας απ' αυτούς που αποκλείεις. ΚΑΘΟΛΟΥ. Ούτε άσχημος, ούτε ΑΣΗΜΟΣ.

Νικόλας
20 ετών και μόνο

Στο Γιώργο

Είχες, μια καρδιά δικιά σου
Είχες, μιας ανδράς αγάπη
Είχες τα μάτια του έρωτα
και τα φτερά της
τρυφερότητας
Είχες, αγάλη ηδονής,
χέρια ζεστά,
φιλούσες στόμα τρεμάμενο,
ρουφούσες δάκρυα χαράς.
Χάιδευες στήθος παλλόμενο,
κορμί που μιλούσε.
Τους όμορφους θεούς είχες.

Ένα αγόρι Μόνο
Μελισσάνθη

La Ment o Curtis πέθανε κι εμείς είμαστε υποψήφιοι νεκροί.

Κορέτης Αχιλλέας
295 TEA-ΑΔ
ΓΓΕΑ 923

Δεν είσαι μόνη. Απλά ζεις μόνη, περπατάς μόνη, αισθάνεσαι τη μοναξιά να σε τυλίγει ώρα με την ώρα. Νιώθεις ξένη σ' αυτό τον κόσμο, που τον πλημμυρίζει το ψέμα και η υποκρισία. Υπάρχει όμως μια αχτίδα, μια ελπίδα στο βάθος. Πρέπει να ελπίζω κι εγώ κι εσύ, δεν είμαστε μόνοι.

Δημήτρης Καλλέργης
Ιουλιανού 18
54634 Θεσσαλονίκη

Μια κρύα νυχτιά στη Θεσσαλονίκη συντροφιά με το άρωμα του κονιάκ, το τσιγάρο, τις μπαλάντες του ραδιοφώνου, τη μνήμη και τη μελαγχολία να ζωντανεύει κάθε συναίσθημα. Για όσους-ους βρέθηκαν μακριά απ' αυτό που τους γοητεύει, για όσους-ους κάνουν άλλα από αυτό που ήθελαν να κάνουν — τι δυστυχία! — για όσους-ους εξακολουθούν να γράφουν.

Τέλος, γι' αυτόν που έδωσε ανθρώπινη μορφή στους αγγέλους, για εκείνον που η ύπαρξη είναι μια ηλιαχτίδα, που προσπαθεί να δραπέτευσει από το συννεφιασμένο ουρανό και για τους δύο αδελφούς, που όταν το όνειρό τους έγινε πραγματικότητα η ζωή τους χάθηκε στη συναισθηματική φόρτιση του παρελθόντος, φωτογραφίζοντας ο ένας τον άλλον.

Διάττοντας αστέρες

Μισινάκι μπεκροερωτικό μου. Δε μου φτάνει να στο λέω από το τηλέφωνο κάθε μεσάνυχτα. ΜΟΥ ΛΕΙΠΕΙΣ! Το Μάρτη σου 'ρχομαι αγαπάκι και θα τα ΠΟΥΜΕ ΑΠΟ ΚΟΝΤΑ. Κανόνισε να έχεις πολλές ώρες «φροντιστήριο».

ΟΛΟΔΙΚΟΣ SOY SINTROPΗΑΚΙ.

NICK THE GREAT

Υ.Γ.1 γούτσου-γούτσου-γούτσου.

Υ.Γ.2 Jimmakou are the first μετά από μένα βέβαια!!!

Άντε να δούμε πότε θα παρακολουθήσεις Λογιστικά εσύ (Σοφία πολύ παρεκτρέπεται τώρα τελευταία).

Σχολιαστής

Δεκαπενθήμερο
περιοδικό

Τιμολόγος Φιλήμονος 13
Αθήνα 115 21
Τηλ.: 6469827 - 6461380
κυκλοφορεί
κάθε δεύτερη Παρασκευή

Β' Περίοδος
τ. 60, 5 Φεβρουαρίου 1988
Αρχ. 200

Εκδίδεται από τους:
Κ. Βουρνά
Π. Παναγιώτου
Γ. Πιτουρόπουλο
Δ. Ψαρρά
Φωτοσύνθεση
Βιβλιοσυνεργατική Συν.Π.Ε.
Φειδίου 18
Φωτολιθογραφική
αναπαράγωγή
RAY ΕΠΕ, Διδότου 26
Εκτύπωση
ΛΙΘΟ-ΟΦΣΕΤ ΕΛΛΑΣ
Ακαδημίου 13 - Αθήνα

Υπεύθυνος έκδοσης:

Γ. Πιτουρόπουλος

Διευθυντής:

Δ. Ψαρράς

Σύνταξη:

Τ. Κατιντσάρος

Γ. Κόκκινος

Χ. Μαχαίρας

Π. Λινάρδος - Ρυλμόν

Δ. Τρίμης

Σελιδοποίηση:

Σ. Παντελάκης

Τακτικοί συνεργάτες:

Ν. Βαλαωρίτης

Γ. Βότοης

Α. Κελπέκης

Π. Κοροβέσης

Δ. Κούρτοβικ

Τ. Κωστόπουλος

Γ. Μακρής

Γ. Μητραλιάς

Χ. Μόσιαλος

Β. Ντάκουρη

Δ. Οικονομάκης

Η. Πετρόπουλος

Θ. Πιατής

Ρ. Πόλε

Ι. Ραλλίδης

Μ.Ν. Ράπτης

Α. Ρουμελιώτης

Γ. Ρουμελιώτης

Χ. Σακελλαρόπουλος

Β. Τζαβάρας

Α. Τύρος

Γελοιογραφία:

Γ. Ιωάννου

Κόμικς:

Αρκάς

Σκίτσος:

Γ. Χατζάκος

Διαφήμιση:

Κέλλυ Κοντονή

Συνδρομές:

Εσωτερικού:

ετήσια: 4.800

εξάμηνη: 2.400

Ευρώπης:

ετήσια: 6.000

εξάμηνη: 3.000

Άλλες ήπειροι:

ετήσια: 6.800

εξάμηνη: 3.400

Δημ. οργανισμοί:

ετήσια: 12.000

Εμβόσματα-Εμπαιγές:

Γιώργος Πιτουρόπουλος

Σχόλια των αναγνωστών

ΑΥΓΗ: Η ΧΑΜΕΝΗ ΑΝΟΙΞΗ ΤΗΣ ΑΝΑΝΕΩΣΗΣ

Αγαπητέ Σχολιαστή,

Με ιδιαίτερη προσοχή διάβασα στο τελευταίο σου τεύχος τη συνέντευξη που πήρες από τον τώως διευθυντή της «Αυγής». Όση θλίψη κι αν νιώθω, όχι ως αναγνώστης της, αλλά ως ένας άνθρωπος που έγραψε σ' αυτή πάνω από 11 χρόνια, δε σου κρύβω ότι απόλαυσα το ξεγύμνωμα του ανθρώπου που θα μείνει σίγουρα στην ιστορία ως ο νεκροθάφτης της μεταδικτατορικής «Αυγής».

Τέτοια ακουσία επιχειρημάτων, τόσες κοινοτοπίες και τόση κενή περιεχομένου φλυαρία για να κρύψει την αδιαφιλονίκητη αποτυχία του, αλλά, κυρίως, τόσα ψέματα μαζεμένα σε δύο σελίδες, ειπωμένα με το γνωστό θράσος των δειλών που γνωρίζουν ότι, μόλις κληθούν να τα αποδείξουν, θα πουν πάλι... ψέματα! Δε νομίζω ότι χρειάζεται μια αντίκρουση όλων όσων είπε ο Γ. Γιάνναρος στη συνέντευξη αυτή (για όσους ενδιαφέρονται για την «Αυγή», ας ρίξουν μια ματιά στο σχετικό άρθρο μου στο τελευταίο «ΚΑΠΛΑ»), αλλά, επειδή αναφέρθηκε και σε μένα προσωπικά, χρειάζεται μια απάντηση μόνο και μόνο για να αντιληφθούν οι αναγνώστες σου πως έφτασε στη σημερινή της κατάσταση η «Αυγή»...

Εάν ο ίδιος ήταν επαγγελματίας δημοσιογράφος, νομίζω ότι όσα είπε θα ήταν αρμοδιότητα κάποιου Πειθαρχικού Συμβουλίου, αλλά δεν είναι. Διορίστηκε απλώς από το Ε.Γ. του ΚΚΕ Εσωτερικού στη θέση του διευθυντή, μετά το τραυματικό 2ο συνέδριο του κόμματος, και πάλι με ανάλογη απόφαση απομακρύνθηκε από την εφημερίδα, αφού εξέτελεσε το καθήκον του και την «Αυγή»!

Σημειώνω απλώς ότι ο συνεχώς ψευδόμενος Γιάνναρος φτάνει στο σημείο να αποδίδει σε άλλους ακόμα και τις απόψεις που υποστήριζε ο ίδιος, εφόσον αποδείχτηκαν αποτυχημένες (π.χ. για υπότιτλους και σύμβολα), όπως το ίδιο αδιατάκτα δικαιολογούσε πάντοτε στα κομματικά όργανα τις γκάφες του ή τις «κονηριές» του (άλλη λέξη θα ταιρίαζε...) αποδιδόντας τες ονομαστικά σε άλλους. Το θράσος του φτάνει ακόμα και στο σημείο να μιλά για «κλουραλιστική δημοσίευση πολλών καμένων», όταν είναι γνωστό πόσα και πόσα άρθρα στελεχών του κόμματος χάνονταν ή θάβονταν στα συρτάρια γιατί δεν ήταν της «γραμμής». Κι ακόμα να λέει ότι μετά την «αλλαγή» του φύλλου (Φλεβάρης '87) «τροποποιήσαμε τη σχέση με το κόμμα», (δηλαδή δεν έκαινε εκείνος τηλέφωνο το κόμμα, αλλά τον έκαινε εκείνος...) ή ότι η «Αυγή» έφτασε τα 6.000 φύλλα στην Αθήνα. (Για όσους θέλουν επίσημα ακριβή στοιχεία για τον κατήφορο της «Αυγής» μετά την «αλλαγή» και τη δημιουργία της ΕΑΡ, ας σημειώσουν: Μάρτης '87 στην Αθήνα 4.535 φύλλα, Απρίλης 3.967, Μάης 3.766, Ιούνιος 3.136, Ιούλιος 2.316, Αύγουστος 1.929, Σεπτέμβριος 2.560, Οκτώβριος 2.760, Νοέμβριος 2.709 και Δεκέμβριος 2.456).

Αλλά ας έρθω στους ψευδείς ισχυρισμούς του για το άρθρο μου. Καμιά σχέση δεν υπάρχει ανάμεσα στα δικά μου άρθρα

που αναφέρονταν πάντα σε διεθνή θέματα και στα κομματικά κείμενα. Το άρθρο μου που εξαφάνισε ο Γιάνναρος ήταν το τακτικό μου άρθρο για την Κυριακή 29/3. Παραδόθηκε έγκαιρα στον αρχισυντάκτη του Κυριακάτικου Γ. Ματζουράνη, ύστερα από συνεννόηση με τον ίδιο τον Γιάνναρο, παρόντων 2 μαρτύρων, και ο Ματζουράνης εμποδίστηκε να το δημοσιεύσει από τον Γιάνναρο. Το άρθρο αυτό δεν δημοσιεύτηκε ποτέ στο ΚΑΠΛΑ. Ο Γιάνναρος ψεύδεται ηλιθίως, όταν λέει ότι ο Μ. Παπαγιαννάκης απάντησε στο άρθρο μου, γιατί αυτό βρίσκεται ακόμη(;) στο συρτάρι του Γιάνναρου!...

Ο Γιάνναρος, ένας καθ' υποτροπήν ψεύτης, σε δέκα αράδες της απάντησής του έχει και ήδη δέκα ψέματα. Προσπαθεί να εμφανίσει τα άρθρα μου ως δήθεν ξένα κείμενα, προεργόμενα από ξένο κόμμα προς δημοσίευση. Και δυστυχώς ο ψεύτης αυτός βασίζεται στην ανοχή και τη σωπή των μελών της συντακτικής επιτροπής που δεν τόλμησαν να ορθώσουν το ανάστημά τους στις αναχαιρίσεις του. Ας μην τους αναφέρω εδώ... Όμως χρειάζονται μια απάντηση όσα, με καλή πρόθεση, αναρωτιούνται αν όλα αυτά είναι πολιτική διαμάχη ή προσωπική υπόθεση. Ο Γιάνναρος ως άτομο με αφήνει παγερά αδιάφορο, όπως θα έλεγε και ένας φίλος. Αλλά είναι ο πρώτος υπεύθυνος για την καταστροφή, κυριολεκτικά, του μεγάλου αυτού που είχε η Ανανεωτική Αριστερά, δηλαδή της «Αυγής». Ο αυταρχικός και διοικητικός τρόπος διεύθυνσης, η έλλειψη δημοκρατίας στην εφημερίδα, ο αθεράπευτος σταλινισμός, ο παραγοντισμός, η μονόπλευρη προβολή απόψεων, η τακτική του «διαίρει και βασίλευε» ταυτίστηκαν με τον τώως διευθυντή της «Αυγής». Η εφημερίδα των κομμουνιστών της ανανέωσης δεν αφέθηκε ποτέ ελεύθερη να ξανοιχτεί στον κόσμο, δεν τόλμησε να σκάσει τα πλαίσια των ισοροπιών και της μιζέριας, να μιλήσει διαφορετικά και ο πρώτος κυροσβέστης ήταν πάντα ο Γιάνναρος. Μέχρι και τα ιατρικά σκιτσάκια της Libe για το AIDS λογόκρινε (αυτά που δημοσίευσε ο Σχολιαστής τότε) ο άνθρωπος που δε βρήκε μια αυτοκριτική φράση να πει σ' όλη του τη συνέντευξη. Στο πρόσωπό του, λοιπόν, καταδικάζουμε τον αντίληψη αυτή που έφθειρε την «Αυγή» και υπονόμωσε και το ίδιο το ΚΚΕ Εσωτερικού. Και δε νομίζω ότι πρέπει να σωπήσουμε γιατί τώρα, τάχα, κινδυνεύει η εφημερίδα. Το επικείμενο ότι δεν πρέπει να κάνουμε τώρα κριτική γιατί

κινδυνεύει η Αυγή, μου θυμίζει εκείνους που μας έλεγαν κάποτε να μην καταγγέλλουμε το σταλινισμό γιατί θα το μάθει ο ταξικός εχθρός και θα το χρησιμοποιήσει! Αν δεν πούμε με τ' όνομά τους τις αιτίες του κακού, γιατί το δε θα βρεθεί. Και από αυτούς τους ανθρώπους που έκαναν ό,τι μπορούσαν για να διαλύσουν κάποτε το Ρήγα κι ύστερα το κόμμα και την «Αυγή», τι να περιμένεις; Είναι αποκαλυπτική η τελευταία απάντησή του Γιάνναρου στην ερώτησή αν είναι «εξίλαστρο θυμά»: *κατηγορείται με το γεγονός ότι η απόφαση που τον απομακρύνει από την «Αυγή» τον ορίζει για 20 μέρες αντικαταστάτη του Κύρκου!*...

Τι τραγικό που τόσα χρόνια τέτοιοι άνθρωποι διαχειρίζονταν σε μεγάλο βαθμό την υπόθεση της ανανέωσης του κομμουνιστικού κινήματος...

Νικόλας ΒΟΥΛΕΛΗΣ

ΠΛΑΝΕΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Διάβασα υποκειμενώντας μελαγχολικά το γράμμα της κ. Δήμητρας Μάγιερ, γνωστής και ως «Μελίνας», που το περιοδικό σας (τεύχος 59) έσπευσε κάπως αβασάνιστα να δημοσιεύσει, και που, χωρίς άλλο, θα αναδημοσιεύσουν τα δύο κυριότερα φασιστικά και σκανδαλοθηρικά έντυπα με σχόλια του τύπου «να ποιος είναι "ο δημοκράταρος"» συγγραφέας κλπ... Σε τόση σύγχυση έχει λοιπόν περιπέσει η ελληνική μας κοινωνία;

Είναι λίγο-πολύ γνωστοί οι λόγοι που, επί δέκα χρόνια τώρα, οι παρενδυτικοί, εγχερισμένοι και μη, μαίνονται εναντίον μου: την άνοξη του '77 εναντιώθηκα δημόσια στην πρόθεση μερικών πλεγματικών ομοφυλόφιλων να δημοσιοποιήσουν την ύπαρξη του, υπό ιδρυση ακόμα τότε, ΑΚΟΕ με την ευκαιρία μιας εκδήλωσης παρενδυτικών στο θέατρο «Λουζιτάνια», ιδίως επειδή είχα πληροφορίες ότι κύκλοι της αστυνομίας την έβλεπαν σαν μια πρώτης τάξεως προβοκάτσια που θ' απεκαλύπτε την ύπαρξη του παρενδυτισμού στο ευρύτερο κοινό. Αλλά όχι μόνον γι' αυτό.

Είχα, κι εξακολουθώ να έχω την πεποίθηση, προϊόν προσωπικής πείρας, ότι ο παρενδυτισμός όχι μόνο βρίσκεται στους αντίποδες της απελευθέρωσης των ομοφυλόφιλων, αλλά και την παρεμποδίζει προσφέροντας ένα άλλοθι πιο ισχυρό από

ΣΥΝΑΥΛΙΑ

Εκδήλωση αλληλεγγύης στους 4 φυλακισμένους:

Γ. ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ, Β. ΒΟΓΙΑΤΖΗ, Χ. ΜΑΡΙΝΟ, Κ. ΣΜΥΡΝΑΙΟ

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ

συμμετέχουν:

Πάνος & Χάρης Κατσιμίχας
Λουκιανός Κηλαηδόνης
Αφροδίτη Μάνου & Normal
Λάκης Παπαδόπουλος
Βασίλης Παπακωνσταντίνου
Δημήτρης Πουλικάκος
Συμμορία
Αντώνης Τουρκογιώργης
Last Drive

ΣΠΟΡΤΙΝΓΚ ΔΕΥΤΕΡΑ 8 ΦΕΒΡΑΡΙΟΥ, ΩΡΑ 7 μ.μ.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

το παλιό εκείνο, δηλαδή του διαχωρισμού των ομοφυλόφιλων και αμοφοτερόφιλων σε «ενεργητικούς» και «παθητικούς». Πιο ισχυρό επειδή τώρα πια θα μπορούσε ο καθείς να ισχυριστεί ότι «δεν ήξερε». Μ' άλλα λόγια επιστροφή σε μεσαιωνικές καλογηρικές πρακτικές βαπτίσματος του χοιριδίου σε σφάριον.

Προειδοποίησα λοιπόν με αφελή παρησία ότι η ίδρυση του ΑΚΟΕ οionen υπό την εσθήτα των παρενδυτικών, και δη των εκδιδομένων, δεν θα διέφερε από την ίδρυση οργάνωσης γυναικείου απελευθερωτικού κινήματος υπό την αιγίδα των εκδιδομένων γυναικών. Είπα ότι αυτό φυσικά συνέφερε τους παρενδυτικούς — γι' αυτό άλλωστε χρηματοδότησαν το ΑΚΟΕ για την ενοικίαση γραφείων και την έκδοση των πρώτων τουλάχιστον τευχών του περιοδικού ΑΜΦΙ — αλλά ότι αυτή η ανυχολόγητη ενέργεια θα οδηγούσε νομοτελειακά στο καπέλωμά του απ' αυτούς, με αποτέλεσμα την αποξένωσή του από τη συντριπτική πλειονότητα των ομοφυλόφιλων, εκώνυμων και μη, την αποδυνάμωσή του προτού καλά καλά σταθεί στα πόδια του, και τον εκφυλισμό του σε μια παρέα που, ουσιαστικά, δε θα εκπροσωπούσε παρά μόνο τον εαυτό της. Κι όλ' αυτά δεν τα είπα ως ιδιώτης, τον οποίο ενδεχομένως να συνέφερε αυτή η σύγχυση, αλλά σαν υπεύθυνος πνευματικός άνθρωπος που συνέβαινε να γνωρίζει πρόσωπα και πράγματα από πολύ κοντά.

Όπως θα περίμενε κανείς, μια μεγάλη μερίδα του Τύπου δεν θα άφηνε ανεκμετάλλευτη μια τόσο χρυσή ευκαιρία για να σκανδαλοδηρήσει. Μερικοί από τους δημοσιογράφους άλλωστε, Έλληνες άρρενες κι αυτοί, ή εκεδίδωκαν για προσωπικούς λόγους τη δημιουργία αυτής της σύγχυσης ή όσο περισσότερο φαλλοκράτες και ρατσιστές ήταν, τόσο περισσότερο αδυνατούσαν να αντιληφθούν τη διαφορά

ανάμεσα σ' έναν παρενδυτικό, εκδιδομένο ή μη, και σ' έναν ομοφυλόφιλο: «πούστης» ο ένας, «πούστης» κι ο άλλος.

Για να 'ρθω τώρα στο γράμμα της κ. Μάγερ καθαυτό. Δεν κατάλαβα γιατί μια υπέρμαχος του δικαιώματος να διαθέτουμε κανείς το σώμα του όπως θέλει, θεωρεί ότι με την έξυπνη — αλλά όχι έντιμη — συνέντευξή της «μείωσε κάπως το φύλο της». Δεν κατάλαβα επίσης τι σχέση είναι δυνατό να έχει η οποιαδήποτε δική μου ιδιωτική ζωή με το επίμαχο θέμα — παρά μόνο ίσως στο βαθμό που, αν αληθεύουν, έστω και διαστρεβλωμένα, μερικά απ' όσα μου προσάπτεται, μου επιτρέπει, δυστυχώς γι' αυτήν, να γνωρίζω αυτό το θέμα λίγο πιο καλά από τον κ. Κούρτοβικ.

Και το επίμαχο θέμα έχει πολλές πτυχές, που επιφυλάσσομαι να φωτίσω σε εύθετο χρόνο, και γεννά πολλά ερωτήματα, από τα οποία θα αναφέρω μόνον μερικά.

1ον: Πλανήθηκε ο συνεργάτης σας ως προς το πραγματικό φύλο της εκπροσώπου των εκδιδομένων γυναικών ή όχι;

2ον: Αν πλανήθηκε, μήπως έτσι παραπλάνησε άθελά του και το αναγνωστικό κοινό;

3ον: Στην περίπτωση αυτή θα επιδιώξει άραγε να βρει μια στοιχειώδως εγγράμματη φυσιολογική γυναίκα «αεροδούλο» να τη ρωτήσει αν υπάρχουν λ.χ. «νταβάδες» και «νονοι» ή θα εξακολουθήσει να πιστεύει ότι, σύμφωνα με τις δηλώσεις της κ. Μάγερ, όλα είναι ρόδινα, ότι για όλα φταίνε ύποπτα οικονομικά συμφέροντα του κ. Έβερετ, κι ότι οι κάτοικοι του Μεταξουργείου το πρωί ψηφίζουν «όχι» και το βράδυ «ναι»;

4ον: Στην περίπτωση πάντα που πλανήθηκε, θα δεχτεί ότι ένας άντρας μπορεί, με μια απλή χειρουργική επέμβαση — και μάλιστα «με γραμμάτια»: βλέπετε, μαθαίνει κανείς πολλά πράγματα στην πιάτσα — να γεφυρώσει το αγεφύρωτο ψυχολογικό

χάσμα ανάμεσα στα δύο φύλα και να εκπροσωπήσει φυσιολογικές γυναίκες, έστω κι «αεροδούλες»; (Είναι αλήθεια ότι το τελευταίο σκέλος αυτού του ερωτήματος είναι εν μέρει καθαρά ρητορικό, αφού ένας σημαντικός αριθμός «αεροδούλων» είναι εγχαρισμένοι παρενδυτικοί). Τέλος, θ' αρνηθεί ότι ένα τέτοιο καπέλωμα των γυναικών «αεροδούλων» από πρώην άντρες αποτελεί κατ' εξοχήν φαινόμενο μιας φαλλοκρατικής κοινωνίας;

Επανερχομαι στην κ. Μάγερ. Επιτρέψτε μου να δηλώσω ότι δεν έχω τίποτα προσωπικό εναντίον της. Ίσα-ίσα, την επαινέσα. Θα την προέτρεπα μάλιστα να μιμηθεί το παράδειγμα της Τσιτσιολίνας και να βάλει υποψηφιότητα για βουλευτή, όπως πληροφροομαι ότι πρόκειται να κάνει διαβόητος τραβεστί, γνωστός χαφίης, μπαμπούλας και «νονός» των συναδέλφων του. Και δε χρειάζεται να μου επιδείξει πιστοποιητικά γεννήσεως ή κ. Μάγερ. Μήπως και πιστοποιητικό θανάτου δεν εξέδωσε για τον εαυτό του ο αρχηγός της λεγόμενης «εταιρίας των δολοφόνων»; Και μήπως η ίδια η πολιτεία δεν παρέχει αφειδόμενα άδειες εξασκήσεως του επαγγέλματος της πορνείας σε παρενδυτικούς που έχουν υποβληθεί σε χειρουργική επέμβαση αλλαγής φύλου;

Δε χρειάζομαι λοιπόν πιστοποιητικά. Είναι προφανές ότι έσφαλα και ζητώ συγνώμη. Προφανώς μπερδεψα την κ. Μάγερ ή Μελίνα με την άλλη Μελίνα, κάποτε στεντόντη φίλη του αδικοχημένου Βενάρδου. Προφανώς ακόμα, η κ. Μάγερ ή Μελίνα είναι σώσιες της άλλης Μελίνας που εικονίζεται στις φωτογραφίες του βιβλίου «Πεζοδρόμιος» του κ. Φώτη Σισυμπουρα (σελ. 108, 151, 152 και 153). Πρόκειται ομολογουμένως, και παρά την παρέλευση τόσων ετών, για σατανική ομοιότητα, και νομίζω θ' άξιζε τον κόπο να δημοσιεύσετε δυο-τρεις για να

θαυμάσουν και οι αναγνώστες σας όπως θαύμασα κι εγώ. Θαύμασα, αλλά, προς Θεού, δεν είχα και δεν έχω κανέναν απολύτως λόγο να ζηλέω — και πολύ λιγότερο να μυκτηρίσω. Υπάρχουν άλλωστε ανάμεσα στους παρενδυτικούς και μερικά πολύ καλά παιδιά.

Το παράδοξο είναι ότι από την παρέμβασή μου — τι την ήθελα; — στη διένεξη Λεντάκη-Κούρτοβικ, κέρδισε τουλάχιστον και κάτι ο θγείς κ. Κούρτοβικ, που είχε δικαία παρατηρήσει ότι υπήρχαν κι άλλοι τρόποι «διαβατήριας τελετής ενήθωσης». Απόδειξη ότι ακόμα και σήμερα στη χώρα μας, και μάλιστα ειδικά στην περιοχή Μεταξουργείου, ένας μεγάλος αριθμός αγοριών «ενηθούται» και μυείται στον έρωτα, συχνά εντελώς ανύποπτα, υπό τις ευλογίες της πολιτείας, όχι από γυναίκες, αλλά από εγχαρισμένους παρενδυτικούς. Και είναι χαρακτηριστικό ότι το ρόλο της υπηρέτριας του ναού δεν παίζει πια ως άλλοτε κάποια ηλικιωμένη γυναίκα, αλλά, κατά κανόνα, ένας ομοφυλόφιλος που δημιουργεί και την κατάλληλη, υποβλητική «ατμόσφαιρα». Κατατρέχονται, αλήθεια, από περιέργεια να δω τι θέση θα πάρει, όταν και αν πάρει, επί του θέματος ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας και η πρόεδρος του κ. Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαραγκοπούλου.

Ειδικά τώρα για το άγχος που προκάλεσα ακουσίως στον κ. Κούρτοβικ, σας παρακαλώ, χωρίς καμιά διάθεση χλεύης, να τον ειδοποιήσετε όπως απόσχει, για καλό και για κακό, περαιτέρω ενεργειών. Από αρχαιοτάτων χρόνων, είναι στοιχειωμένη περιοχή η Παρνασσίδα. Μπορεί να έχει πέσει χαμιά η δαίδαλος αυλά, μπορεί ο Φοίβος να μην έχει πια καλύβην, αλλ' ο Μέγας Παν δεν πέθανε, και δεν θα με εξέπληττε καθόλου αν η εγχώρια ποιμενίς του απειδεικνύετο ποιμήν.

Κώστας ΤΑΧΤΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Ζωοδ. Πηγής 3 τηλ.: 3601331

ΜΟΔΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΤΤΑΝΟΣ

«ΜΕ ΦΛΟΣ ΡΟΥΑΓΙΑΛ»

Καβάλα 1955. Το τέλος της εποχής των καπνεμπόρων. Ένας νεαρός αστός παρατηρεί τα γεγονότα που οδηγούν την ενσωμάτωσή τους με τη διεθνή οικονομική τάξη πραγμάτων. Ταυτόχρονα γίνεται όμως μάρτυρας ενός εγκλήματος. Έτσι απροσδόκητα θα ειςχωρήσει σε ένα θρίλλερ που θα βρει τη λύση του 30 χρόνια μετά στη Λισσαβώνα...

ΕΝΑ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΜΕ ΦΟΝΤΟ
ΤΙΣ ΣΚΟΤΕΙΝΕΣ ΠΤΥΧΕΣ ΤΗΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ ΤΟΥ '50

Γιάννη Χατζάκου

ΤΣΟΝΤΕΣ

Γ. ΧΑΤΖΑΚΟΣ

Η ΚΕΕΔ για τους «αντιρρησίες»

■ Με τη σκέψη ότι ο διάλογος γύρω από τα προβλήματα της στρατιωτικής θητείας ενδιαφέρει την κοινή γνώμη, θα προσπαθήσουμε να απαντήσουμε στα ερωτήματά σας, ώστε να γνωρίσουν και οι αναγνώστες σας τις απόψεις της ΚΕΕΔ για ορισμένα από τα προβλήματα αυτά.

Όπως καταλαβαίνετε, οι απαντήσεις μας καθορίζονται από τον ίδιο το χαρακτήρα της ΚΕΕΔ, σαν Κίνησης για τον Εκδημοκρατισμό των Ενόπλων Δυνάμεων.

Ας ξεκινήσουμε από το βασικό θέμα: Πώς εκτιμά η ΚΕΕΔ την κίνηση των «αντιρρησιών συνείδησης» και το αίτημα για «εναλλακτική κοινωνική θητεία»; Υπάρχουν κοινά σημεία, άρα και δυνατότητα κοινής δράσης;

Πιστεύουμε ότι υπάρχουν. Είναι τα μεγάλα ζητήματα της έλλειψης δημοκρατίας στο στρατό, των αναχρονιστικών θεσμών και απαγορεύσεων (όπως π.χ. το θέμα της ελεύθερης ενημέρωσης, το θέμα του συνδικαλισμού), των αυτοκτονιών, της έλλειψης σεβασμού της προσωπικότητας και ιδιαιτερότητας κάθε νέου, της ψυχικής υγείας, του αυταρχισμού γενικότερα, που αποτελεί κύριο χαρακτηριστικό της κατάστασης στις Ε.Δ. Γύρω λοιπόν απ' αυτά τα πραγματικά προβλήματα — και άλλα παραπλήσια — πιστεύουμε ότι μπορεί να υπάρξουν ενωτικές πρωτοβουλίες, να δραστηριοποιηθούν οι φορείς και οι κινήσεις της νεολαίας και του λαού, κάθε άνθρωπος που ανησυχεί για τη σημερινή κατάσταση. Τα βήματα σ' αυτό τον τομέα συναντούν πιο σκληρή, όπως ξέρουμε, αντίσταση. Αυτά τα βήματα, χρειάζεται, πρέπει να τα περπατήσουμε όλοι μαζί όσοι βλέπουμε τον εκδημοκρατισμό του στρατού σαν μια αδήριτη σημερινή αναγκαιότητα της ευρύτερης κοινωνικής ζωής.

Αυτός ο αγώνας είναι δύσκολος, μόνο το τελευταίο δέμηνο του 1987 δεκάδες στρατευμένοι τιμωρήθηκαν με εκατοντάδες μέρες φυλάκισης γιατί υπερασπίστηκαν στοιχειώδη δημοκρατικά δικαιώματα. Μόνο το '87 πάνω από δέκα φαντάροι αλλά και μόνιμοι αξιωματικοί πέρσαν από στρατοδικείο ή εκκρεμείη παραπομπή τους γιατί υπεράσπισαν δημοκρατικά δικαιώματά τους. Για να μη θυμίσουμε τις 880 μέρες «φυλάκη της εφημερίδας» του 1986. Σ' αυτό τον αγώνα νομίζουμε ότι αξί-

Στις 18 Φεβρουαρίου ο Μιχάλης Μαραγκάκης δικάζεται για μια ακόμα φορά απ' το στρατοδικείο. Μ' αυτή την αφορμή θέσαμε κάποια ερωτήματα στην Κίνηση για τον Εκδημοκρατισμό των Ενόπλων Δυνάμεων, που αντιμετωπίζει με επιφυλακτικότητα το θέμα των αντιρρησιών. Η ΚΕΕΔ προτίμησε, όπως εξηγεί η ίδια, να δώσει ένα ενιαίο κείμενο. Δυστυχώς, μ' αυτό τον τρόπο μένει αναπάντητο το ερώτημα για τη συμπαράσταση στο δικαζόμενο αντιρρησία. Σε διπλανή στήλη φιλοξενούμε τις απόψεις του Μ. Μαραγκάκη.

ζει να συνεισφέρουν και με τη δική τους συμβολή οι νέοι που σήμερα αρνούνται να καταταγούν. Η μεγάλη προσωπική ταλαιπωρία και οι θυσίες στις οποίες υποβάλλονται νομίζουμε ότι θα ήταν πολύ πιο αποτελεσματικές αν «επενδύονταν» στον αγώνα για τον εκδημοκρατισμό.

Αλήθεια, τι θα συμβεί αν υποθέσουμε ότι ικανοποιείται το αίτημα για «εναλλακτική κοινωνική θητεία»; Στην περίπτωση αυτή δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για αύξηση των μισθοφορικών τμημάτων, γεγονός που εμπεριέχει κινδύνους για τη δημοκρατία και οξύνει τα προβλήματα αυταρχισμού μέσα στον ίδιο το στρατό. Ταυτόχρονα όμως δεν πρέπει να ενδιαφερόμαστε και για τους νέους που παρά τη θέλησή τους, αλλά σπρωγμένοι από το φάσμα της ανεργίας, οδηγούνται να γίνουν «έμμισθοι οπλίτες»;

Η ΚΕΕΔ λοιπόν δε συμφωνεί με το αίτημα για «εναλλακτική κοινωνική θητεία». Πιστεύουμε ότι το σύστημα της γενικής υποχρεωτικής θητείας είναι το πιο δίκαιο. «Εναλλακτική» λύση στο σύστημα αυτό θα ήταν η κατάσταση της θητείας για ΟΛΟΥΣ τους νέους, κάτι που σημαίνει όμως ολοκληρωτικά μισθοφορικό στρατό. Για το δημοκρατικό κίνημα ο στρατός εφέδρων προσφέρει ευνότητα περισσότερες δυνατότητες εναρμόνισης με τα δεδομένα της κοινωνικής ζωής. Δεν αναφερόμαστε, στην αναγκαστικά σύντομη τοποθέτησή μας, στο συσχετισμό του ρεύματος των αντιρρησιών με τα προ-

βλήματα άμυνας — τα όποια υπάρχουν — για τα οποία βέβαια το δημοκρατικό κίνημα, οι νέοι, κάθε κοινωνικός χώρος δεν μπορεί να μην έχει γνώμη, να τα «αρνείται». Και να τα «αρνείται», αυτά θα εξακολουθούν να υπάρχουν... Ούτε στα θέματα των «προτύπων» που καλλιεργούνται με τα μοντέλα της «ολικτής άρνησης» στην κοινωνική ζωή. Για μας το ζητούμενο είναι η ευρύτατη ενωτική δράση για τις αναγκαίες αλλαγές στις Ένοπλες Δυνάμεις της χώρας. Μέσα από τις ιδιαιτερότητες — σεβαστές οπωσδήποτε — του κάθε χώρου να αντιμετωπίσουμε με τη μαζική δράση τα στεγανά και το αυταρχικό καθεστώς που εμμένει στην οπισθοδρόμηση.

Μήπως όμως η κίνηση των αντιρρησιών συνείδησης συμβάλλει στον αγώνα για την ειρήνη, το πανανθρώπινο αυτό ιδανικό, στο οποίο πρέπει να υποτάσσεται κάθε άλλη δραστηριότητα; Είναι προφανές ότι όταν κάποιος άνθρωπος, κίνηση ή κοινωνικός σχηματισμός επαγγέλλεται την ειρήνη και μόνο το γεγονός αυτό είναι θετικό. Ταυτόχρονα εμείς δεν μπορούμε να κρίνουμε τον τρόπο που καθένας αγωνίζεται για το σκοπό αυτόν. Είναι ζήτημα επιλογής. Πιστεύουμε όμως ότι η πάλη για τον εκδημοκρατισμό του στρατεύματος δημιουργεί καλύτερες προϋποθέσεις για τη διαπαιδαγώγηση των στρατευμάτων στα ιδανικά της ειρήνης και αλληλοκατανόησης των λαών.

Μας ρωτάτε αν η κίνηση των «αν-

τιρρησιών συνείδησης» μπορεί να συμβάλει στη ενότητα της Αριστεράς. Όπως γνωρίζετε, η ΚΕΕΔ δεν είναι κόμμα ούτε πολιτικός σχηματισμός, αλλά μια πλατιά κίνηση που αγωνίζεται για έναν πολύ συγκεκριμένο σκοπό: τον εκδημοκρατισμό των Ε.Δ. Αντικειμενικά λοιπόν δεν μπορούμε να απαντήσουμε στο ερώτημα αυτό. Από τη δική μας όμως εμπειρία μπορούμε να σας πούμε ότι τα αιτήματα της μείωσης της στρατιωτικής θητείας, της ελεύθερης ενημέρωσης στις μονάδες, του σεβασμού της προσωπικότητας των στρατευμένων, της εξάλειψης του αυταρχισμού κ.ά., συσπειρώνουν ευρύτερες δυνάμεις πάνω από ιδεολογικά, ακόμα και κομματικά σύνορα.

Ερχόμαστε τώρα σ' ένα άλλο συγκεκριμένο θέμα: Πώς τοποθετείται η ΚΕΕΔ απέναντι στις διώξεις που υφίστανται οι νέοι που αρνούνται να υπηρετήσουν στο στρατό; Εδώ πλέον αναδεικνύεται ένα άλλο πρόβλημα: το σύστημα απονομής δικαιοσύνης στις Ένοπλες Δυνάμεις. Στο θέμα αυτό, όχι τώρα, αλλά από την ίδρυση της ακόμα, η ΚΕΕΔ έχει τοποθετηθεί και αγωνίζεται για τη ριζική δημοκρατική αναμόρφωση του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα (που είναι μεταξικής προέλευσης) και γενικά του θεσμικού πλαισίου. Έχει διατυπώσει και συγκεκριμένες προτάσεις. Εκατοντάδες νέοι στρατευμένοι τα τελευταία χρόνια έχουν υποστεί πολλές διώξεις (πολυήμερες φυλακίσεις, πειθαρχία, στρατοδικεία, στρατιωτικές φυλακές), γιατί αγωνίστηκαν ακριβώς για την αλλαγή του αντιδημοκρατικού καθεστώτος στο στρατεύμα.

Ανακεφαλαιώνοντας λοιπόν τις απόψεις μας μπορούμε να πούμε ότι: διαφωνούμε με το αίτημα για «εναλλακτική κοινωνική θητεία», καλούμε τους «αντιρρησίες συνείδησης» σε κοινές ενέργειες στα ζητήματα όπου έχουμε παραπλήσιες απόψεις (αυταρχισμός κ.ά.), αγωνιζόμαστε για τέτοιες αλλαγές στο στρατό που να υπάρχουν πολύ λιγότεροι λόγοι για άρνηση κατάταξης, αλλά και όταν εμφανίζεται να αντιμετωπίζεται με ένα τελείως διαφορετικό πνεύμα από το σημερινό.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ: Προτίμησαμε να δώσουμε μια ενιαία απάντηση στα ερωτήματά σας ώστε να μπορέσουμε να απαντήσουμε καλύτερα. Σε ορισμένα ζητήματα, δεν είμαστε σε θέση εκ των πραγμάτων να απαντήσουμε, όπως λ.χ. πώς αντιμετωπίζουν οι στρατιώτες στις μονάδες τους «αντιρρησίες συνείδησης». Παρακαλούμε τη σύνταξη του «Σχολιαστή» να δημοσιεύσει σαν αυτοτελές κείμενο την απάντησή μας, σαν τοποθέτηση συνολική της ΚΕΕΔ στα ερωτήματα της συνέντευξης.

Για το Γραφείο Τύπου της ΚΕΕΔ
Κώστας Σύψας

ΜΙΧΑΛΗΣ ΜΑΡΑΓΚΑΚΗΣ:

Εμείς, οι «μη βίαιοι»...

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Πώς απαντάς στις επιφυλάξεις που διατυπώνει η ΚΕΕΔ πάνω στα ζητήματα της άρνησης στράτευσης;

Μιχάλης ΜΑΡΑΓΚΑΚΗΣ: Κατ' αρχήν ο καθένας έχει ευθύνη να δώσει τη μάχη εξανθρωπισμού της κοινωνίας από το πόστο που ορίζει η συνείδησή του. Και η συνείδηση των αντιρρησιών, που μέχρι τώρα αντιμετωπίζουν μακρόχρονης εξευτελιστικές φυλακίσεις, δε χαρακτηρίζεται από ουδετερότητα ή φυγοπονία.

Σέβομαι λοιπόν και τιμώ την προσωπική και ομαδική πάλη των στρατευμένων και συντροφεύω με τα κινήματα εκδημοκρατισμού του στρατού. Ζητώ, όμως, να αντιληφθούν οι φίλοι, ότι η δημοκρατία είναι αναπόσπαστα δεμένη με το δικαίωμα να υπάρχουμε και να δίνουμε τη μάχη της κοινωνικής αλλαγής και εμείς, οι «μη βίαιοι».

Δεν εκτιμούν σωστά το πόσο καθοριστικός παράγοντας εκδημοκρατισμού και ιδεολογικής στήριξης του αγώνα της νεολαίας είναι η διακαίωση του δικού μας αγώνα. Κακώς η ΚΕΕΔ χρησιμοποιεί επιχειρήματα των στρατοκρατών λέγοντας ότι η αναγνώριση δικαιωμάτων στους αντιρρησίες στηρίζει τη δημιουργία επαγγελματικού στρατού. Η θέσπιση πενταετούς έμμισθης θητείας άλλωστε προηγήθηκε του κινήματός μας. Και μήπως το ίδιο επιχείρημα δε χρησιμοποιεί η κυβέρνηση (ότι δηλ. δεν έχει λεφτά για επαγγελματίες) όταν αρνείται να μειώσει τη θητεία στους 12 μήνες;

Μεγάλη χαρά έχω νιώσει από τις εκατοντάδες υπογραφές συμπαράστασης στρατευμένων και τη συμπάθεια που δέχτηκα από συναδέλφους στους 11 μήνες φυλάκισής μου...

■ **Πόσο «προσωπική» και πόσο «πολιτική» (με την έννοια του μαζικού κινήματος) θεωρείς τη στάση σου;**

— Η στάση μας δεν είναι προσωπική λύση, μα προσωπική θυσία για την ανάπτυξη ενός ελπιδοφόρου μαζικού κινήματος που δε σταματά στην απαλλαγή μιας μικρής μειοψηφίας αντιρρησιών. Θέλουμε να στηρίξουμε την εδραίωση της αληθινής Ειρήνης με τη συνολική άρνηση των μηχανισμών που προετοιμάζουν και στηρίζουν τον πόλεμο. Και δε μιλώ για την «ειρήνη» των εξοπλισμών με τους «συμμάχους» εμπόρους όπλων και τις μίζες τους. Ούτε έχω την αγωγή του «νικηφόρου» επόμενου πολέμου, μα την αγωνία για την αποτροπή του. Και αυτό απαιτεί μαζικό

Ο Μιχάλης Μαραγκάκης (στη μέση) μαζί με το αγγλικό συγκρότημα της FALL OUT MARCHING BAND που έπαιξε μπροστά στην είσοδο των φυλακών Αulώνας τις λίγες μέρες της απελευθέρωσής του τον Αύγουστο.

κίνημα που θα στηρίζει τη συνολική στρόφη της κοινωνίας μας: στρόφη από την πολιτική «άμυνας» με τη στρατιωτικοποίηση ολόκληρης της κοινωνίας, στην πολιτική της ειρήνης με όπλα την κοινωνική δικαιοσύνη και τη συναδέλφωση των λαών.

Η κοινωνική δικαιοσύνη και η ειρήνη είναι σιαμαίες αδελφές, που περιμένουν την πολιτιστική αναγέννηση και ριζοσπαστική συμμετοχή του «άμαχου πληθυσμού» σε κατεύθυνση ανάλογη με αυτή που ορίζει η δική μας άρνηση. Ακριβώς για να στηρίξουμε έμπραχτα μια τέτοια κοινωνική στρόφη προτείνουμε και τη θέσπιση μιας εναλλακτικής κοινωνικής υπηρεσίας.

Προσωπική λοιπόν χαρακτηρίζω τη στάση μας μόνο στην ηδονή, που χαρίζει η κατά μέτωπο επίθεση στον πιο καταστροφικό μηχανισμό που οικοδόμησε μέχρι σήμερα ο «άνθρωπος» και στον πόνο που νιώθει βιώνοντας από κοντά το θεάρεστο «σωφρονιστικό» τους σύστημα.

■ **Γιατί η διπλάσια άοπλη θητεία, όπως ορίστηκε στο νόμο για τους θρησκευτικούς αλλά και τους ιδεολογικούς αντιρρησίες, δε σε καλύπτει;**

— Είναι άδικη λύση, πράξη εκδικησης και εκφοβισμού για τη φήμηση και υποταγή μας.

Δίκαιη λύση είναι αυτή που, με σεβασμό στους λόγους συνείδησης που προβάλλει ο αντιρρησίας, αξιοποιεί το έργο του σε πολιτικές υπηρεσίες έξω από το στρατιωτικό σχεδιασμό. Είναι απαράδεκτο επίσης μια υπηρεσία κοινωνικής προσφοράς να θεωρείται ποινή. Δεν είμαι υπόχρεος «πληρωμής» μιας συγκεκριμένης ποσότητας αγγαρίας, μα

πολίτης που συνειδητά θέλω να προσφέρω εθελοντικό έργο. Γι' αυτό και η μόνη επιτρεπτή σύγκριση είναι αυτή που αφορά την ποιότητα του έργου μας και όχι το χρόνο.

Αλλωστε χιλιάδες φαντάροι (13, 14) υπηρετούν άοπλη θητεία ίσου χρόνου. Επομένως το νομοσχέδιο χτυπά την ισονομία και επιπλέον αφήνει ανοιχτές πόρτες σε ρουσφέτια και βολέματα, με τη δυνατότητα που δίνει για απόσπαση πτυχιούχων σε πολιτικές υπηρεσίες για χρόνο ίσο με τη θητεία.

Αλλά μήπως η «λύση» της «θητείας χωρίς να κρατώ όπλο» μέσα στο στρατό στηρίζοντας τους άλλους στη χρήση των όπλων αναιρεί τους λόγους συνείδησης που επικαλούμαι; Ή μήπως ο ίδιος νόμος που ψηφίστηκε από το 1977 για τους θρησκευτικούς αντιρρησίες απέτρεψε εκατοντάδες φυλακίσεις; Και αλήθεια πιστεύουν ότι έτσι θα αποτρέψουν μελλοντικές φυλακίσεις εξύψωντας τις διεθνείς καταδίκες και διαμαρτυρίες; Ή θα είμαι πιο «χρήσιμος» άχρηστος έτσι;

■ **Η περιπέτειά σου αργά ή γρήγορα θα τελειώσει. Από κει και μετά τα αιτήματά σου παραμένουν. Πώς θα τα διεκδικήσεις;**

— Τέλος της «περιπέτειάς» μου βέβαια δε θεωρώ το απολυτήριο στρατού μετά από μία μακρόχρονη φυλάκιση. Αρχή του τέλους θα είναι η αθώωσή μου στο στρατοδικείο στις 18/2/88 και η θέσπιση δυνατότητας για κοινωνική υπηρεσία έξω από το στρατό.

Με την ανάπτυξη αυτού του θεσμού θα έρθουν οι πρώτοι καρποί κοινωνικής αλλαγής που στηρίζουμε. Όμως και μετά την αποδέμηση

από τις «υποχρεώσεις» παραμένουμε ενταγμένοι στο κίνημα εδραίωσης της αληθινής ειρήνης, εκδημοκρατισμού και αποστρατιωτικοποίησης της κοινωνίας μας. Για την πιο δυναμική και καρποφόρα πορεία μας δημιουργήσαμε και το Σύνδεσμο Αντιρρησιών, που σύντομα θα ανακοινωθούν το πολιτικό πλαίσιο και οι στόχοι του.

■ **Θεωρείς ότι υπάρχει περιθώριο συνεργασίας με την επίσημη Αριστερά στο ζήτημα στρατός και ειρήνη;**

— Η Αριστερά στην Ελλάδα, κουβαλώντας το βράχο του εμφυλίου και τη ρεταινιά του ξενόδουλου, έχει υπέρμετρα εγκλωβιστεί σε εθνικο-πατριωτικά πλαίσια, θεωρεί σχεδόν ταμπού τις εναλλακτικές αναφορές στα ζητήματα πατρίδα - άμυνα - μη βία, ενώ ο διεθνισμός της μετά βίας ξεπερνά το επίπεδο στήριξης αδελφών κομμάτων ή κινήματων.

Απορώ, για παράδειγμα, για τη στάση της Αριστεράς στην εξωφρενική ανάπτυξη της πολεμικής βιομηχανίας και τη χυδαία συμμετοχή μας στο διεθνές εμπόριο όπλων, που διαιωνίζει τον πόλεμο στον Περσικό Κόλπο. Εκατοντάδες χιλιάδες τόνοι οπλισμού και βλημάτων πάνε στους εμπολέμους, ενώ σκοτώνονται χιλιάδες άμαχοι από τα δύο μέρη και πληθαίνουν τα θύματα Έλληνες ναυτικοί.

Απ' την άλλη μεριά η Αριστερά είναι η μόνη που καταγγέλλει τους νατοϊκούς εξοπλισμούς μέσα στη Βουλή, καταψηφίζει τις στρατιωτικές δαπάνες και ζητά δραστική μείωση της στρατιωτικής θητείας. ΠΡΕΠΕΙ επομένως να καταλάβει ότι οι λόγοι που κρατούν τους αντιρρησίες στη φυλακή, αλλά και τη θητεία στη μεγαλύτερη διάρκεια από όλες τις χώρες του ΝΑΤΟ, είναι οι ίδιοι που αναπαράγουν την ένταση ανάμεσα στην Ελλάδα και Τουρκία και ωφελούνται πολυποικίλα από τους υπερεξοπλισμούς. Με την αναγνώριση των αντιρρησιών, αυτοί οι μηχανισμοί θα δεχτούν ένα ισχυρό χτύπημα, ενώ θα στηριχτεί παραπέρα η υπόθεση της ειρήνης.

Πέρα όμως και από τις γενικόλογες αναφορές περί ελληνοτουρκικής φιλίας, χρειάζεται μια εναλλακτική κοινωνική οργάνωση του λαού μας, που δε θα επιτρέψει σε καμία περίπτωση πολεμική αναμέτρηση και θα αποτελέσει διαδικασία συναδέλφωσης των δύο λαών στη βάση, αλλά και εκδημοκρατισμού των κοινωνιών τους. Οι αντιρρησίες θα στηρίξουν πολιτικά μια τέτοια κατεύθυνση.

Προϋπόθεση βέβαια για όλα τα παραπάνω είναι η ίδια η Αριστερά (η κάθε Αριστερά) ν' ανανεωθεί αποδιώχνοντας τις τάσεις ηγεμονισμού ή και απόρριψης απέναντι στα κοινωνικά κινήματα και εμβαθύνοντας στα μηνύματα που κοιμίζουν.

Είδος «δίκαιας ανθρωποκτονίας»

■ Απόσπασμα του με αριθμό 1469/1986 Βουλευμάτος του Συμβουλίου Εφετών Αθηνών (δημοσιεύεται ολόκληρο στο περιοδικό Ελληνική Δικαιοσύνη, 1987, σελ. 957):

«Κατά τα μεσάνυχτα της 4 Ιουλίου - πρώτες πρωινές ώρες της 5 Ιουλίου 1985, στα Ν. Λιόσια Αττικής, ο Α.Σ., ηλικίας είκοσι δύο ετών, και ο Β.Κ., ηλικίας δέκα επτά ετών, έσπασαν τα τζάμια του χρωματοπωλείου του Ε.Α., το οποίο βρίσκεται στην οδό Βορείου Ηπείρου 1, και του εργαστηρίου επιδιορθώσεως υποδημάτων του Σ.Γ., το οποίο βρίσκεται στον αριθμό 4 της ίδιας οδού, και έκλεψαν 10.000 δραχμές και ένα ρολόι. Τη διάρρηξη αντιλήφθηκαν διερχόμενοι πολίτες (βλ. καταθέσεις Γ.Μ., Ε.Β., Ε.Χ.) και ειδοποίησαν το Αστυνομικό Τμήμα Ν. Λιοσίων. Γύρω στις 02.00 της 5.7.85 περιπολικό αυτοκίνητο, με τους αστυφύλακες Π.Γ. και Β.Τ. και τον αρχιφύλακα Σ.Κ., ύστερα από εντολή του αρχιφ. Γ.Τ. που εκτελούσε καθήκοντα υπαξιωματικού υπηρεσίας στο Α.Τ. Ν. Λιοσίων, έφτασε στην πλατεία Αγίου Νικολάου από όπου αρχίζει η οδός Βορ. Ηπείρου για να συλλάβουν τους δράστες. Μόλις έφτασαν διαπίστωσαν ότι ήταν σπασμένα τα τζάμια των εισόδων των προαναφερομένων καταστημάτων και όταν πλησίασαν στην είσοδο του εργαστηρίου διέκριναν μέσα στο εργαστήριο το γνωστό σ' αυτούς, ως κάτοικο της περιοχής τους, σεσημασμένο κακοποιό (βλ. το προαναφερόμενο δελτίο εγκληματικότητας) Α.Σ., ο οποίος προσπαθούσε να καλυφθεί πίσω από διάφορα αντικείμενα και τον κάλεσαν να παραδοθεί, αυτός όμως εκσφενδόνισε κατά των αστυνομικών ένα «σκαμπό» και εξακολουθεί να παραμένει στο εργαστήριο. Ύστερα από λίγα λεπτά, αφού απέσπασε ένα μεγάλο κομμάτι από τα σπασμένα τζάμια της εισόδου, κινήθηκε προς τα έξω απειλώντας με το τζάμι που κρατούσε προτεταμένο με τα δύο χέρια, τους αστυνομικούς και καλώντας το Β.Κ., να τον ακολουθή-

σει. Οι αστυνομικοί υποχώρησαν προς στιγμή και ο Α.Σ., κρατώντας πάντα το τζάμι κατόρθωσε να διαφύγει, ενώ ο Β.Κ. συνελήφθη. Οι αστυνομικοί αφού πυροβόλησαν στον αέρα, χωρίς να τον φοβήσουν και τον αναγκάσουν να σταματήσει, ζήτησαν με το ραδιοτηλέφωνο του περιπολικού ενισχύσεις. Μετά από λίγο έφτασε άλλο περιπολικό, με τον αστυφ. Β.Κ. και τον αρχιφ. Π.Π. στο οποίο είχε επιβιβαστεί και ο κατηγορούμενος αρχιφύλακας Γ.Π. που εκτελούσε καθήκοντα αξιωματικού υπηρεσίας του Τμήματος. Ο κατηγορούμενος ενημερώθηκε για τα συμβάντα και αποφάσισαν να κατευθυνθούν προς την κατοικία του πατέρα του Α.Σ., στην παρακείμενη οδό Πίνδου αρ. 19, υπολογίζοντας ότι ο καταδιωκόμενος Α.Σ. θα κατευθυνόταν εκεί. Ο Α.Σ. όμως δεν πήγε στην κατοικία του πατέρα του κι έτσι άρχισαν να τον αναζητούν στις γύρω περιοχές. Στις 03.00 περίπου τον αντιλήφθηκαν να βαδίζει στην οδό Αγ. Μαρίνας (χωματόδρομο) και τον κάλεσαν πάλι να παραδοθεί, αλλ' αυτός κατέφυγε στη βεράντα ενός σπιτιού που βρίσκεται στην οδό Βίτσι 70, η οποία διασταυρώνεται σχεδόν κάθετα με την οδό Αγ. Μαρίνας. Εκεί εγκλωβίστηκε από τους αστυνομικούς και πάλι, παρά τις επανειλημμένες προσκλήσεις τους, αρνήθηκε να παραδοθεί. Όταν ο Α.Σ., κατάλαβε ότι οι αστυνομικοί είχαν αναπτυχθεί κατά τέτοιο τρόπο ώστε να του έχουν αποκλείσει κάθε πιθανή δίοδο διαφυγής, στράφηκε με προτεταμένο το τζάμι που κρατούσε προς τον αστυφ. Β.Τ. ώστε να τον πλήξει με αυτό και να κατορθώσει να διαφύγει. Στην προσπάθειά του αυτή παράτησε ή σκόνη κάπου και έπεσε με αποτέλεσμα το τζάμι να σπάσει σε δύο κομμάτια. Κρατώντας τότε από ένα κομμάτι στο κάθε χέρι άρχισε να απειλεί, στρεφόμενος πότε προς τον ένα και πότε προς τον άλλο αστυνομικό, ώστε να βρει ευκαιρία, ενώ θα προσπαθούσαν εκείνοι να αποφύγουν τα πλήγματα, να διαφύγει. Οι αστυνομικοί υποχώρησαν για

μία στιγμή και έλαβαν τις εξής θέσεις: Δεξιά (οδός Βίτσι) ο αστυφ. Β.Τ., στο μέσο (διασταύρωση των οδών Βίτσι και Αγίας Μαρίνας) ο αρχιφύλ. Π.Π. και αριστερά του ο κατηγορούμενος και στην οδό Βίτσι, προς τη διασταύρωσή της με την οδό Πίνδου, το περιπολικό με τον οδηγό αστυφ. Β.Κ. Ο Α.Σ. κινήθηκε προς το σημείο όπου είχε σταθεί ο κατηγορούμενος. Όρμησε εναντίον του κρατώντας σε κάθε χέρι ένα κομμάτι τζάμι και κραυγάζοντας με ύβρεις και απειλές κατά των αστυνομικών («κουφάλες», «μπάτσοι», «σας έφαγα», βλ. τις μαρτυρικές καταθέσεις τους). Ο κατηγορούμενος αντιλήφθηκε τότε ότι ήταν αδύνατο να του αφαιρέσει τα τζάμια και να τον συλλάβει χωρίς κίνδυνο της ζωής του από τα πλήγματα που θα του κατέφερε μ' αυτά ο Α.Σ., και βέβαια δεν μπορούσε να υποχωρήσει διότι έτσι θα παρείχε πιθανότητα την ευκαιρία στον εύελικτο κακοποιό να διαφύγει και πάλι. Η μόνη λύση που απέμεινε για να αποκρούσει την εναντίον του επίθεση ήταν να πυροβολήσει τον επιτεθμένο. Ο κατηγορούμενος έφερε αυτόματο υποπολυβόλο, το οποίο είχε αναλάβει από το περιπολικό αυτοκίνητο (πρόκειται για το περιγραφόμενο στην έκθεση κατασχέσεως υπό στοιχείο α) και με το οποίο πυροβόλησε τον Α.Σ. προς τα πόδια από απόσταση 0,80 (βλ. την προαναφερόμενη έκθεση του Αστυνόμου Γ.Α.). Από το υποπολυβόλο ρίχθηκαν, με μία πίεση της σκανδάλης - ριπή, τρεις σφαίρες διότι τούτο είναι όπλο ρυθμιζόμενο να βάλει κατά ριπές (αυτόματο) και όχι κατά βολή (όπως συμβαίνει με τα περιστροφά). Οι σφαίρες έπληξαν τον Α.Σ. σε τρία σημεία του σώματός του, στους δύο μηρούς και στο θώρακα, προφανώς, διότι αμέσως μετά τον τραυματισμό στους μηρούς, λύγισε και έτσι η τρίτη σφαίρα, η οποία επέφερε το θάνατο, τον έπληξε διαμπερώς στο θώρακα (βλ. ιατροδικαστική έκθεση). Από τα παραπάνω περιστατικά συνάγεται ότι ο κατηγορούμενος διέπραξε την ανθρωποκτονία που του αποδίδε-

ται ευρισκόμενος σε κατάσταση άμυνας, αφού ενέργησε (πυροβόλησε κατά του θύματος) για να υπερασπίσει τη ζωή του από άδικη και παρούσα επίθεση στρεφόμενη εναντίον του. Εκείνο που πρέπει να διευκρινιστεί είναι αν ο κατηγορούμενος είχε υπερβεί το αναγκαίο μέτρο άμυνας που από την επικινδυνότητα της επίθεσης, το είδος της απειλούμενης βλάβης, τον τρόπο και την ένταση της εναντίον του επίθεσης και από τις λοιπές περιστάσεις ήταν επιβεβλημένο για να αποκρουστεί η επίθεση (ΠΚ 22 §3). Αν ληφθεί υπόψη ότι τα γεγονότα συνέβησαν νύχτα, ο επιτιθέμενος ήταν γνωστός ως σεσημασμένος κακοποιός και από την αμέσως προηγούμενη συμπεριφορά του (διαφυγή από το εργαστήριο επιδιορθώσεως υποδημάτων του Σ.Γ., όπου είχε εγκλωβιστεί, με την εκσφενδόνιση «σκαμπό» κατά των αστυνομικών και με προτεταμένο, ως όπλο, το μεγάλο κομμάτι τζάμι που είχε αποσπάσει από την είσοδο του εργαστηρίου, αδιαφορία για τους πυροβολισμούς που είχαν ριφθεί στον αέρα προς εκφοβισμό του, διαφυγή ύστερα από τον εντοπισμό του στην οδό Αγ. Μαρίνας) άρνησή του να παραδοθεί όταν περικυκλώθηκε (στη βεράντα του σπιτιού στην οδό Βίτσι 70) ήταν έκδηλη η επικινδυνότητά του, ότι ήταν νέος και ευκίνητος και ότι επιτιθέμενος κατά του κατηγορουμένου είχε προτεταμένα εναντίον του τα δύο κομμάτια των τζαμιών (από το σπάσιμο του μεγάλου κομματιού) που κρατούσε, με τα οποία ήταν δυνατόν και απολύτως ενδεχόμενο να καταφέρει καίρια πλήγματα σ' αυτόν, ικανά να τον τραυματίσουν θανάσιμα, και ακόμη ότι η κατεύθυνση της βολής του όπλου του κατηγορουμένου ήταν σαφώς προς τα κάτω, το Συμβούλιο τούτο κρίνει ότι ο κατηγορούμενος δεν υπερέβη το αναγκαίο μέτρο της άμυνας, όπως αυτό ορίζεται από τις διατάξεις του αρ. 22§3 ΠΚ, και επομένως δεν υπάρχει λόγος να εφαρμοσθούν στην προκείμενη περίπτωση οι διατάξεις του αρ. 23».

■ Το βούλευμα είναι εύγλωττο, το σκεπτικό του προσεκτικό και η υπόθεση αρκετά γνωστή. Το νομικό σχόλιο λοιπόν μπορεί να είναι σύντομο:

Δεν αμφισβητεί κανείς, νομίζω,

ότι κάτω από τις περιγραφόμενες συνθήκες ο αστυφύλακας ήταν σε άμυνα, ούτε ότι ένας αστυφύλακας, όπως οποιοσδήποτε πολίτης, μπορεί να αμυνθεί όταν δέχεται μια επίθεση στα προσωπικά αγα-

θά του.

Ακόμη δεν μπορεί έγκυρα να αμφισβητηθεί από μακριά η περιγραφή των πραγματικών περιστάσεων, έστω κι αν αυτή δημιουργεί αξεπέραστες απορίες: Πώς π.χ.

πρόλαβε, μεταξύ δεύτερου και τρίτου πυροβολισμού, να βρεθεί το στήθος του Α.Σ. στο ύψος των μηρών, αφού μια ριπή αυτόματου υποπολυβόλου είναι περίπου ακαριαία (και γι' αυτό, κατά το βούλευμα, δεν στάθηκε δυνατό στον αστυφύλακα να ρίξει μια μόνο σφαίρα ή να αποστρέψει αλλού το όπλο μετά την πρώτη βολή);

Προσελκύει όμως ιδιαίτερα την προσοχή, από τη νομική πλευρά, το ακόλουθο σημείο: Ο Α.Σ., αναγνωρίζεται στο βούλευμα, απειλήσε με το τζάμι να διαφύγει. Επομένως, το άμεσο δίλημμα του απειλούμενου αστυφύλακα δεν ήταν «τον γαζώνω ή με σκοτώνει», αλλά «τον γαζώνω ή ξεφεύγει». Στην περίπτωση αυτή πολλά στοιχεία γίνονται κρίσιμα: Ότι π.χ. ο αστυφύλακας, χωρίς ο Α.Σ. να φταίει για τη συγκεκριμένη επιλογή, κρατούσε υποπολυβόλο και όχι όπλο μονής βολής. Ότι, αφού κι άλλοι αστυφύλακες είχαν κινητοποιηθεί και κυνηγούσαν τον Α.Σ., ήταν πιθανό, ακόμη κι αν ξέφευγε ο τελευταίος από το σημείο της ριπής, να συλλαμβανόταν λίγο πιο πέρα, ίσως και χάρη σε λιγότερο επικίνδυνο για τη ζωή πυροβολισμό με όπλο μονής βολής από άλλο αστυφύλακα. Ακόμη, το ότι ο Α.Σ. ήταν ένας νεαρός κλέφτης, κι όχι ένας γνωστός ανθρωποκτόνος έτοιμος οπωσδήποτε για νέα φονικά.

Κάτω από τις περιστάσεις αυτές της ενέργειας του αστυφύλακα, η αφαίρεση της ζωής του νεαρού Α.Σ. μένει και από την άποψη του ποινικού δικαίου δυσανάλογα μεγάλο κακό σε σχέση με μια μάλλον πρόσκαιρη διαφυγή του και επομένως υπάρχει άδικη υπέρβαση των ορίων της άμυνας.

Αλλά βέβαια συνάγεται ένα σημαντικό έμμεσο μήνυμα από την κρίση του δικαστηρίου: Δίκαια σκοτώνεται ένας νεαρός κακοποιός προκειμένου να αποφευχθεί η προσβολή της πολιτειακής εξουσίας από τη διαφυγή του. Μόνη δυνατή λύση κατά το δικαστήριο ήταν να πυροβολήσει ο αστυφύλακας, ενώ το να υποχωρήσει ήταν αδιανόητο. Η ζωή παίζεται, η κρατική εξουσία είναι αδιαπραγμάτευτη. Το μήνυμα αυτό δεν ενδιαφέρει μόνο ειδικούς: Ενδιαφέρει πρώτα ανθρώπινα, πολιτιστικά και κοινωνικά. Από την άποψη αυτή, το όποιο σχόλιο γίνεται υπόθεση και υποχρέωση του καθενός.

ΝΙΚ. ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ
Αναπληρωτής καθηγητής
Ποινικού δικαίου
στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

«Όσο για την κτηνοτροφία, θα ρωτήσουμε απλούστατα: Πώς μπορεί να επιταχυνθεί η περιστροφή των διχρονίτικων ή τριχρονίτικων προβάτων και των τετραχρονίτικων και πενταχρονίτικων βοδιών;»

(W. Good, αναφέρεται στο Κεφάλαιο του Κ. Μαρξ, 2ος τόμος, σελ. 232).

«Είναι φυσικά αδύνατο να προσφέρει κανείς στην αγορά ένα ζώο πέντε χρόνων προτού περάσουν πέντε χρόνια. Εκείνο όμως που είναι δυνατό μέσα σε ορισμένα όρια είναι, με μια αλλαγή των μεθόδων περιποίησης, να ετοιμάζονται τα ζώα σε συντομότερο, χρονικό διάστημα για τον προορισμό τους».

(Κ. Μαρξ, Το Κεφάλαιο, 2ος τόμος, σελ. 234).

Ορμονικές διαταραχές

Τότε: οιστρηλασίες

Το πρόβλημα ήταν ήδη γνωστό: η διάρκεια παραγωγής ενός προϊόντος καθορίζει και το χρόνο της απόδοσης του επενδυμένου κεφαλαίου.

Οι επιχειρηματίες και οι τεχνικοί τους δεν κόπτονται ιδιαίτερα να γεμίσουν τις πεινασμένες κοιλιές με μπιφτέκια. Αντιμετωπίζουν το θέμα ψύχραιμα από την οι-

κονομική του πλευρά, προσπαθώντας να ξεπεράσουν τα φυσικά όρια για την αποδοτικότητα του κεφαλαίου στη γεωργία και κτηνοτροφία.

Συχνά όμως, τα μέσα που χρησιμοποιεί εδώ ο οικονομικός (καπιταλιστικός) ορθολογισμός έχουν σαν αποτέλεσμα την καταστροφή της αξίας χρήσης των προϊόντων.

Για τη θύραθεν κτηνοτροφία όμως, κάποιοι άνωθεν ευλογημένοι και επιβεβλημένοι κανόνες ρυθμίζουν ανώτατα όρια για τα διάφο-

ρα δηλητήρια και λοιπές χημικές ουσίες, που επιτρέπεται να χρησιμοποιηθούν ώσπου να απολαύσουμε την μπριζόλα, το βραστό ή το σουβλάκι μας.

Και, πέρα απ' αυτά, το δαιμόνιο του επιχειρηματία κτηνοτρόφου και των συνεπικουρών του από τον κλάδο της χημείας χρησιμοποιεί κατά κανόνα και μια σειρά μάλλον απαγορευμένων ουσιών, ώστε να επεκτείνει κατά το δυνατόν τα όρια της οικονομικής αποδοτικότητας των «φυσικών» προϊόντων του.

Η υπόθεση αυτή όμως έφτασε στα δικά της όρια, όταν το 1980 έσκασε το «σκάνδαλο των συνθετικών οιστρογόνων» στα βοοειδή. Σκάνδαλο των οιστρογόνων, πάντως, και όχι των διάφορων τεχνητών επιταχυντικών μεθόδων για τη μεγιστοποίηση παραγωγής κρέατος.

Το '81 έφτασαν τα νέα και στη χώρα μας, με αποτέλεσμα α) ένα πετυχημένο ολιγοήμερο μποϊκοτάζ κατανάλωσης του βοδινού, με επιπτώσεις στις τιμές και β) την επινόηση να αναβαθμιστεί το επιγραφόμενο ως «ντόπιου» μοσχάρι — ελληνικό αγνό προϊόν με τσαρούχι και φούντα. Ήταν η ευαίσθητη κοινωνικά εποχή αμέσως πριν την Αλλαγή — αλλά και αυτό πέρασε με τον καιρό και με την απαγόρευση των οιστρογόνων ως επιταχυντών του μεστώματος των αγελάδων. Η διατροφή μας, που είχε αρκετά στραφεί στο μοσχάρι-σιο κρέας (ήμασταν τότε στα 4.000 δολάρια ετήσιο εισόδημα), απέκτησε και πάλι κάποια ισορροπία με άλλες ορμόνες, αναβολικά κλπ. από κοτόπουλα, χοιρινό, αλλά και γεωργικά προϊόντα. Σιγά σιγά ανέβηκαν πάλι οι τιμές των βοοειδών, πράγμα στο οποίο είχε υπολογίσει η εξυπηρετική ΕΟΚ, όταν αποφάσιζε — με τις τιμές στο ναδίρ από το μποϊκοτάζ — να αποθηκεύσει 20.000 τόνους οιστροκρέατος όταν ξέσπασε το σκάνδαλο.

Τώρα: αγελάδες τούρμπο και λίμνες γάλακτος

Σαν αποτέλεσμα του σκανδάλου εκείνου και της πίεσης που ασκήθηκε από τις ενώσεις καταναλωτών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε το 1985 την απαγόρευση των συνθετικών ορμονών στην κτηνοτροφία από τις αρχές του '88. Αυτή όμως η ρύθμιση είναι διάτρητη από την πρώτη ημέρα εφαρμογής της. Από τη μια

εξαιρούνται για ολόκληρο το '88 όσα ζώα υπέστησαν ορμονοθεραπεία τον προηγούμενο χρόνο... Από την άλλη, η απαγόρευση δεν περιλαμβάνει μια σειρά νέων ορμονών, κατασκευασμένων βιοτεχνολογικά, με γενετικές επεμβάσεις, που προωθούνται συστηματικά και έντονα από το βιοτεχνολογικό λόμπι και τις ΗΠΑ στην ευρωπαϊκή αγορά.

Για την ώρα, πρόκειται για τις ουσίες BST και PST, αυξητικές ορμόνες για μοσχάρια και χοίρους που ονομάζονται σωματοτροπίνες. Με τις ορμόνες αυτές αρχίζει η επαφή της βιοτεχνολογίας με την κτηνοτροφία — με συνέπειες που λίγοι είναι σε θέση να αναλογιστούν. «Δεν πρόκειται μόνο για την BST», είπε ο Ντ. Μπάτερφιλντ, διευθυντής δημοσίων σχέσεων του γεωργικού τμήματος της American Cyanamid, μιας από τις τέσσερις μεγάλες χημικές και φαρμακευτικές εταιρίες που παράγουν τη βόειο σωματοτροπίνη BST, όπως αποκαλείται η αυξητική ορμόνη. «Βάζαμε τα θεμέλια μιας ολόκληρης σειράς προϊόντων».

Για να καμφθούν δε κάποιες αντιδράσεις που υπάρχουν στις ΗΠΑ, οι άγρια ανταγωνιστικές μεταξύ τους εταιρίες, δείχνοντας μια πρωτόγνωρη διάθεση συνεργασίας, οργάνωσαν καμπάνιες προβολής, τόσο στα μέλη του Κογκρέσου όσο και στην κοινή γνώμη (Nat. Journal, 4/87).

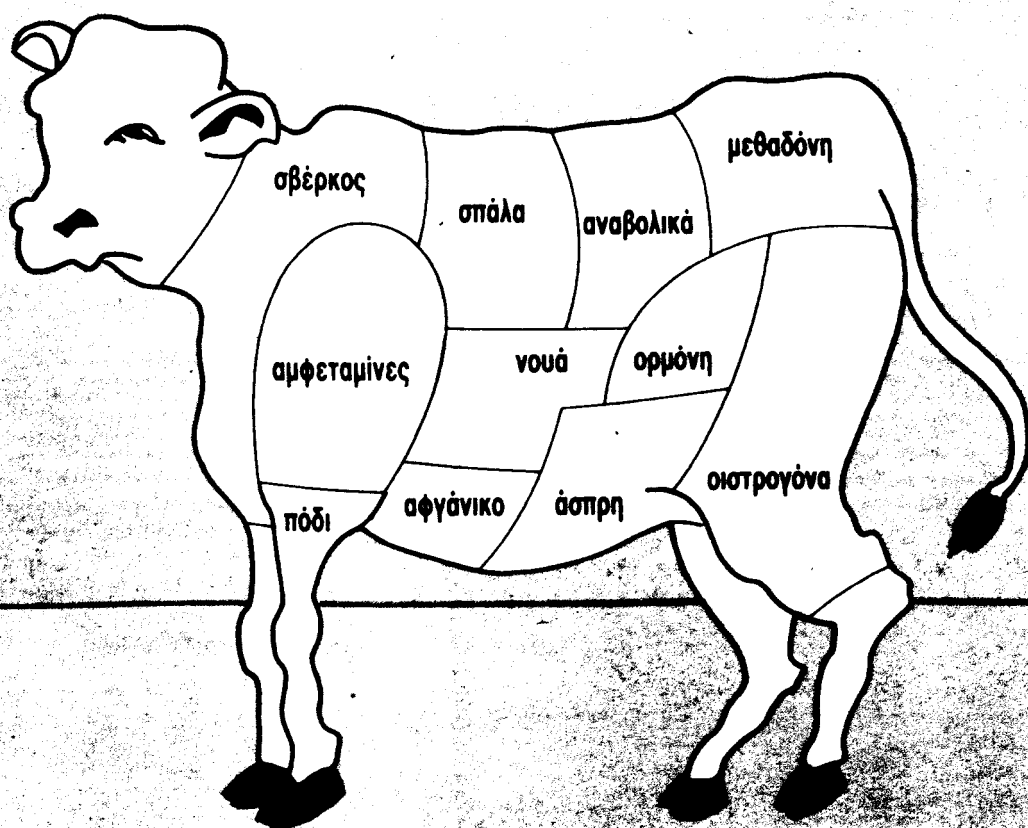
Πρόκειται για δουλειές εκατομμυρίων. Η βιοτεχνολογία, που παρέχει τεράστιες όσο και ελάχιστες εξερευνημένες ή εξασφαλισμένες δυνατότητες παρέμβασης, αναπτύσσεται κατά κύριο λόγο με εμπορικό προσανατολισμό, χωρίς να αντιμετωπίζονται ιδιαίτερα ζητήματα κοινωνικής ή οικολογικής φύσης. Ακόμα, για θέματα που στο κάτω κάτω αφορούν την προστασία των καταναλωτών, ασκούνται πιέσεις στα πλαίσια των εμπορικών συμφωνιών GATT μεταξύ ΗΠΑ και ΕΟΚ.

Όπως καταγγέλλει η ομάδα του «Ουράνιου Τόξου» της Ευρωβουλής, ο αντιπρόεδρος της ΕΟΚ Αντρίσεν θα συζητούσε το ενδεχόμενο αναστολής της απαγόρευσης των ορμονών για χάρη των εμπορικών συμφωνιών με τις ΗΠΑ.

Τον περασμένο μήνα, συγκλήθηκε στις Βρυξέλλες για το θέμα αυτό μια διεθνής σύσκεψη από γεωργικές οργανώσεις επτά χωρών της ΕΟΚ και από τις ΗΠΑ, οργανώσεις καταναλωτών, κτηνιάτρων κλπ. που απαίτησε την απαγόρευση κάθε είδους ορμονών για το μέ-

ΜΟΣΧΟΣ ΣΙΤΕΥΤΟΣ

στωμα και την αύξηση της παραγωγής γάλακτος, όπως επίσης την αποσύνδεση των ζητημάτων που αφορούν την υγεία καταναλωτών και ζώων όπως και την ύπαρξη των ίδιων παραγωγών από τις διεθνείς εμπορικές συμφωνίες ΕΟΚ-ΗΠΑ.

Η καθυστέρηση στην εφαρμογή της απαγόρευσης — αναβολή και παράταση, ανοχή στις εισαγωγές από ΗΠΑ (ετήσιες εξαγωγές στην ΕΟΚ εκατό εκατ. δολάρια) — καθιστά αφενός οποιοδήποτε ουσιαστικό έλεγχο αδύνατο, δίνοντας ταυτόχρονα στη φαρμακευτική βιομηχανία την ευκαιρία να προσαρμοστεί στις γενετικές ορμόνες, ώστε η απαγόρευση των συνθετικών να καταστεί κι αυτή άχρηστη.

Στο μεταξύ, με τρόπο ανάλογο με την πυρηνική τεχνολογία, οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις δεν αντιμετωπίζουν στα σοβαρά την αναζήτηση εναλλακτικών λύσεων, με αποτέλεσμα την υποταγή σε μια διαδικασία «εξορθολογισμού» και βιομηχανοποίησης της γεωργίας κατά το αμερικανικό ή γιαπωνέζικο πρότυπο, χωρίς να ληφθούν υπόψη περιφερειακά, κοινωνικά, πολιτιστικά ή οικολογικά προβλήματα.

Μια έρευνα που έγινε για λογαριασμό του αμερικανικού Κογκρέσου αναφέρει ότι με την εφαρμογή των νέων αυξητικών ορμονών πρόκειται να απωθηθούν από την αγορά περίπου 40% των παραγωγών γάλακτος, ενώ θα αυξηθεί κι άλλο η υπάρχουσα υπερπαραγωγή, με σημαντικές επιπτώσεις «εξορθολογισμού» πάνω στο «οικογενειακό πρότυπο της γεωργίας», όπως θα 'λεγε και ο πρωθυπουργός μας. Η εξάρτηση από τις τέσσερις μεγάλες φαρμακοβιομηχανίες που αποτελούν το λόμπι των νέων ορμονών (Monsanto, Upjohn, Eli Lilly και American Cyanamid) θα 'χει σαν αποτέλεσμα ανάλογη εξάρτηση από ζωτροφές του Τρίτου Κόσμου (που θα επιτείνουν με τη σειρά τους τα προβλήματα καλλιεργειών και διατροφής). Θα επιβαρύνουν ακόμα την κτηνοτροφία με μια σειρά πρόσθετων αντιβιοτικών, φαρμάκων και θεραπειών για τη σωστότερη ρύθμιση των — υπερευαίσθητων πλέον — γάλακτο- και κρεατομηχανών, για χάρη ενός απολύτως ελεγχόμενου «ορθολογικού» βιομηχανικού μοντέλου κτηνοτροφίας. Για τα προβλήματα υπερπαραγωγής θα υπάρχουν πάντα οι συναντήσεις κορυφής της ΕΟΚ, όπως και για το λιμό στον Τρίτο Κόσμο υπάρχουν οι διεθνείς φιλανθρωπίες.

Γιώργος ΚΟΚΚΙΝΟΣ

Η «Κίνηση για το μπούκοτς των Ολυμπιακών Αγώνων της Σεούλ» ξεκίνησε πριν λίγους μήνες με πρωτοβουλία φοιτητών του ΤΕΦΑΑ Θεσσαλονίκης, με αφορμή και αιχμή τη διοργάνωση της 24ης Ολυμπιάδας από το δικτατορικό καθεστώς της Νότιας Κορέας. Στη δράση της κίνησης καταγράφονται: μια καμπάνια ενημέρωσης για τους Ολυμπιακούς Αγώνες (Ο.Α.) της Σεούλ και τους στόχους της Κίνησης στο Πανεπιστήμιο και στην πόλη, όπως και μια σειρά εκπομπών στον «πειρατικό» ραδιοσταθμό INNER VOICES FM 102 (οι εκπομπές συνεχίζονται κάθε Δευτέρα-Τετάρτη-Παρασκευή στις 4 μ.μ.). Εκπρόσωπος της Κίνησης έδωσε συνέντευξη στον τοπικό σταθμό της ET-1.

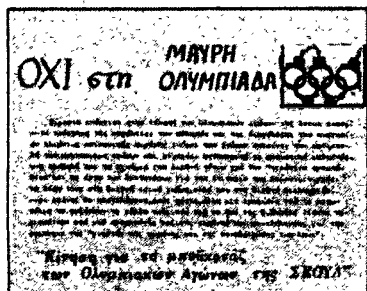
Στη Νότια Κορέα όλοι προετοιμάζονται!

Η μαύρη Ολυμπιάδα και η διεθνής αλληλεγγύη

Οι Ο.Α και γενικά το φαινόμενο αθλητισμός είναι ένας χώρος της καθημερινής ζωής με επιδράσεις (οικονομικές, πολιτικές, ιδεολογικές) στην κοινωνία, αλλά η οποία κριτική υφίσταται μέχρι σήμερα, ακόμα κι απ' το λεγόμενο προοδευτικό χώρο, δεν ξεπερνά τα όρια της κυρίαρχης λογικής.

Έτσι, οι φωνές διαμαρτυρίας απ' όλο τον κόσμο για όσα ένα φασιστικό καθεστώς επιβάλλει σ' έναν εξεγερμένο λαό σταματούν εκεί που αρχίζει η υπόθεση των Αγώνων. Το παγκόσμιο ενδιαφέρον σήμερα είναι στραμμένο στη Σεούλ, όχι όμως για τον αγώνα του λαού της, αλλά για το αν θα καταφέρουν οι δικτάτορες να επιβάλουν την αναγκαία κοινωνική ειρήνη, όπως προβλέπει ο καταστατικός χάρτης της ΔΟΕ, προκειμένου να διεξαχθούν ομαλά οι Αγώνες.

Η αναμενόμενη απόφαση συμμετοχής της Σοβιετικής Ένωσης έδω-

Τρικ που κυκλοφόρησε στη Θεσσαλονίκη η «Κίνηση για το Μπούκοτς των Ολυμπιακών της Σεούλ».

σε αφορμή στους απάνταχού υπερασπιστές του Ολυμπισμού να μιλούν για τέλος των μποϊκοτάζ και αναβάθμιση του Ολυμπιακού κινήματος, κάτι που είχε συζητηθεί εξάλλου και στην πρόσφατη συνάντηση Ρήγκαν-Γκορμπατσόφ. Ενώ λοιπόν όλα δείχνουν να πραγματώνεται το όνειρο

των Ολυμπιστών για απεμπλοκή των Αγώνων από πολιτικές διενέξεις, είναι αυτά ακριβώς τα οικονομικά, πολιτικά και στρατιωτικά συμφέροντα που επιβάλλουν την ήρεμη Ολυμπιάδα, όπως ήταν εξάλλου αυτά που καθόριζαν την τύχη της από το ξεκίνημά της. Σίγουρα το Ν.Β.Κ. π.χ. (το αμερικανικό τηλεοπτικό κανάλι που έχει πληρώσει 300 εκατ. δολάρια για την κάλυψη των Αγώνων) δεν ξέχασε ακόμα τη ζημιά που έπαθε από το μποϊκοτάζ των Αγώνων της Μόσχας. Ούτε και οι χιλιάδες επενδυτές, αθλητικές βιομηχανίες, τηλεοπτικά κανάλια κλπ. θα ρισκάρizan τα κέρδη τους στην αγορά της Σεούλ από ένα πιθανό μποϊκοτάζ. Γι' αυτό φρόντισαν και είχαν τις εγγυήσεις απ' όλες τις μεριές, τόσο από τις δυο υπερδυνάμεις όσο κι από τους δικτάτορες. Οι τελευταίοι φροντίζουν καθημερινά να κάνουν επίδειξη ισχύος «διά πυρός και σιδήρου» σ' όποιους θα περνού-

σε από το μυαλό τους να διαταράξουν το κλίμα κοινωνικής ειρήνης τις μέρες των Αγώνων.

Οι ΗΠΑ, που διατηρούν 40.000 στρατό, βάσεις με πυρηνικά κλπ. στη Ν. Κορέα από τον πόλεμο του 50-53, από πολύ νωρίς δεν κουράστηκαν να δηλώνουν την προθυμία τους για ενίσχυση των δυνάμεών τους προκειμένου να συμβάλουν στην ομαλή διεξαγωγή των Αγώνων ενώ και μια λύση τύπου Φιλιππίνων φάνηκε, μετά τις πρόσφατες προεδρικές εκλογές, ότι την αποδέχονται.

Η Σοβιετική Ένωση από τη μεριά της, έχοντας εγκαινιάσει το φιλειρηνικό της προσώπειο με τη συμφωνία Ρήγκαν-Γκορμπατσόφ και προσβλέποντας σε μια ειρηνική διευθέτηση του θέματος Β.-Ν. Κορέα αλλά και σε τόνωση των διπλωματικών της σχέσεων με τις μη κομμουνιστικές χώρες της Άπω Ανατολής, εγκατέλειψε και τα τελευταία προσχήματα συμπαράστασης στη Β. Κορέα για συνδιοργάνωση των Αγώνων, ανακρίνοντας τη συμμετοχή της στη Σεούλ αφού έλαβε «όλες τις εγγυήσεις από τη Ν. Κορεατική κυβέρνηση για την ασφάλεια των αθλητών της» και δήλωσε ταυτόχρονα ότι όποια απόφαση κι αν πάρει η Β. Κορέα θα είναι σεβαστή.

Ακόμα και η Κίνα, μέχρι πρόσφα-

Κακοαναθρεμμένος και προβληματικός Μακεδόνας, ο «ξανθός»

Ο Γ. Ιωαννίδης, προπονητής του Ολυμπιακού Αθλητικού Συλλόγου, μετά τον τελευταίο θρίαμβό της ομάδας του, δήλωσε ότι η συμμετοχή του λευκού Καναδά στο Γκολφ είναι καθοριστική για τη πρόβλεψη του Αρησιπλάτη. Ο Γ. Ιωαννίδης, από άριστος παίκτης, σκελετός πομπής, έχει καλή ανατομία, δε δημιουργεί προβλήματα στην ομάδα, αλλά με τους άλλους παίκτες.

Ο Ιωαννίδης θεωρεί την ανατροφή ίδιο του χρώματος με του ασφαλούς, τη στιγμή της νίκης. Μέχρι την ώρα δηλαδή που κάποιος ελεεινός σκυλάραρας από τα γκέτο θα βιάσει την ομάδα του. Τότε που οι συσχετισμοί ή η κακή ανατροφή δε θα του επιτρέπουν να λανθάνει περί χρώματος.

Και φιλοφρονήσεις

Μεγάλη όμως κουβέντα έχει πει κι ο πρόεδρος του ερασιτέχνη ΠΑΟΚ, ο Βελυρτζής, αναφερόμενος στον Ντελάν Ραντ. «Παικταράς, σας λέω, μαύρος με μυαλό λευκού». Αν σκεφτείτε μάλιστα ότι ο πρόεδρος ένα κοιμημένο ήθελε να κάνει, καταλαβαίνετε... Από του χρόνου που θα γεμίσουν με αράπηδες τα γήπεδα του μπάσκετ προβλέπεται να γελάσουμε και να κλάψουμε πολύ.

τα ένθερμος υποστηρικτής της Β. Κορέας, προτιμά τελικά τα διεθνή της ανοίγματα και τις επικείμενες εμπορικές συμφωνίες με τη Ν. Κορέα.

Η Κούβα και η Αιθιοπία, από τις χώρες με αξιόλογη αθλητική παρουσία, των οποίων η αποχή κατά συνέπεια «κοστίζει», μαζί με το Βιετνάμ, τη Νικαράγουα, την Αλβανία παραμένουν οι μόνες χώρες που δε δήλωσαν συμμετοχή. Ο Κάστρο μάλιστα σε πρόσφατες δηλώσεις του τονίζει ότι ανεξάρτητα από τη διεξαγωγή της Ολυμπιάδας πρωταρχική σημασία έχει η συμπαράσταση στον αγώνα των λαών.

Βαδίζουμε λοιπόν προς τη διεξαγωγή μιας «ήρεμης» Ολυμπιάδας όπου το «πνεύμα» και τα «ιδανικά» του Ολυμπισμού, τα «πανάρχαια», «αιώνια», «άφθαρτα», τα πέρα από χρόνο, ιστορία και ταξική πάλη θα επικρατήσουν, με τις ανάλογες επιπτώσεις πάνω στις μάζες.

Ποιος θα αμφισβητήσει διεθνώς το «τεράστιο έργο» των δικτατόρων για μια «άσφογη» Ολυμπιάδα; Ήδη ο διεθνής Τύπος επανειλημμένα έχει εγκωμιάσει την «προσπάθειά» τους. Αυτή την ενίσχυση της θέσης τους στη διεθνή κοινή γνώμη και στη διεθνή διπλωματία επιδίωκαν κι οι ίδιοι όταν ζήτησαν την ανάληψη των Αγώνων.

Ποιος δε θα θεωρήσει αναγκαία την καταστολή οποιουδήποτε διαταράσσει την ηρεμία του «cillius, altius, fortius», έστω κι αν αυτή η διατάραξη προέρχεται από τη διεκδίκηση στοιχειωδών ανθρωπίνων ελευθεριών;

Πόσα δισεκατομμύρια τηλεθεατές θα ήθελαν να χάσουν το θέαμα που προσφέρει η σύγκρουση των «γιγάντων του αθλητισμού»;

Ποιος θα ήταν διατεθειμένος να μοιχοκόψει τη «γιορτή της συναδέλφωσης και αλληλοκατανόησης των λαών» έστω κι αν αυτή διοργανώνεται σε βάρος ενός λαού; Κανείς, εκτός ίσως από τον ίδιο το λαό της Ν. Κορέας, ο οποίος, μετά τις εκλογές-φιάσκο και το άλλοθι εκδημοκρατισμού του καθεστώτος που επιχειρή-

Η Μαύρη και η Χρυσή Ολυμπιάδα

Η Χρυσή Ολυμπιάδα του '96 και η διεκδίκηση της διοργάνωσής της από την Ελλάδα εδώ και αρκετό καιρό απασχολούν την κοινή γνώμη, τον Τύπο και σιγά σιγά γίνονται αντικείμενο διαμάχης ανάμεσα στα πολιτικά κόμματα. Έχοντας σίγουρο ότι το θέμα της Ολυμπιάδας του '96 αλλά και γενικότερα των Ο.Α και του Ολυμπισμού θα απασχολήσει με διάφορους τρόπους το σύνολο της ελληνικής κοινωνίας και με την υπενθύμιση ότι ο δρόμος για τη ΧΡΥΣΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ περνά μέσα από τη ΜΑΥΡΗ ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ ΤΗΣ ΣΕΟΥΛ, η «Κίνηση για το μοιχοκότίζ των Ο.Α της Σεούλ», καλεί σε συζήτηση την ΤΡΙΤΗ 9/28 μ.μ. στη Βιομηχανική Σχολή Θεσ/νίκης φορείς, κινήσεις, ομάδες, περιοδικά με σκοπό τη διεύρυνση της κίνησης και της δράσης της πέρα από το χώρο που την πλαισιώνει μέχρι σήμερα. (Η κίνηση δημιουργήθηκε από φοιτητές του ΤΕΦΑΑ Θεσ/νίκης).

Για να επικοινωνήσετε με την κίνηση μπορείτε να απευθυνθείτε στον Νίκο Σαμανίδη (031) 834674

Ασκήσεις των δυνάμεων καταστολής στους δρόμους της Σεούλ. Προπόνηση;

θηκε, καθώς και από τις συνδιαλλαγές των ηγετών της αντιπολίτευσης με τους δικτάτορες, κατάλαβε πως πρέπει να αγωνιστεί δυναμικά για τη

δημοκρατία και τα δικαιώματά του.

Πριν μερικούς μήνες ο αντιπρόεδρος της ΔΟΕ Ρίτσαρντ Πάουντ δήλωνε πως «ο Νοτιοκορεατικός λαός

δείχνει ενωμένος στην επιθυμία του γι' αυτούς τους Αγώνες. Από τα μέλη της κυβέρνησης μέχρι αυτούς που διαδηλώνουν στους δρόμους». Τα τελευταία όμως γεγονότα καθώς και το λαϊκό σύνθημα από το πρώτο κιόλας ξέσπασμα της εξέγερσης, «με την Ολυμπιακή φλόγα θα κάψουμε το δικτατορικό καθεστώς», διαψεύδουν αυτές τις προσδοκίες και δημιουργούν τρομερά εμπόδια για την «ήρεμη» διεξαγωγή των Αγώνων.

Κι επειδή λοιπόν το ζήτημα των κοινωνικών αγώνων της Σεούλ δεν έχει κλείσει, για μας προέχει να αναδειχτούν αυτοί ακριβώς οι αγώνες και να μην υποστοθούν ή κατασταλούν για χάρη της Ολυμπιακής ειρήνης. (Εδώ θέλουμε να εκφράσουμε και την αμφιβολία μας για το εάν και κατά πόσο ο Τύπος παγκόσμια προβάλλει αυτούς τους κοινωνικούς αγώνες και δεν τους «θάβει» συμβάλλοντας κι αυτός στην αποκατάσταση της κοινωνικής σταθερότητας για την ήρεμη διεξαγωγή των Ο.Α.). Έστω κι αν οι δηλώσεις συμμετοχής των χωρών έχουν πλέον κλείσει, δε νομίζουμε ότι έκλεισε και η ευκαιρία για καταδίκη του καθεστώτος, είτε με ακύρωση της συμμετοχής, είτε κι από τους ίδιους τους αθλητές με τρόπους διαμαρτυρίας μέσα ή έξω από τους στίβους, ιδιαίτερα δε στην περίπτωση που τα γεγονότα της κοινωνικής εξέγερσης ενταθούν.

Μ' αυτή την έννοια καλούμε σε «πολύμορφο» μοιχοκότίζ των Αγώνων σαν μια έμπρακτη συμπαράσταση στο λαό της Ν. Κορέας απ' όλους όσους ισχυρίζονται ότι διατηρούν τις ευαισθησίες για ζητήματα δημοκρατίας και αλληλεγγύης των λαών.

Αντίθετα ή (συν)ενοχή όσων «ποιούν την νήσσαν» για όσα συμβαίνουν στην ΣΕΟΥΛ θα είναι βαριά. Αν οι αγώνες της Σεούλ σημειώσουν επιτυχία, αυτό θα χρεωθεί σαν αποτυχία στο παγκόσμιο προοδευτικό κίνημα.

ΟΧΙ ΣΤΟΥΣ Ο.Α. ΤΗΣ ΣΕΟΥΛ
ΝΑΙ ΣΤΟΥΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ
ΤΟΥ ΝΟΤΙΟΚΟΡΕΑΤΙΚΟΥ ΛΑΟΥ
Κίνηση για το μοιχοκότίζ των Ο.Α. της Σεούλ

Η ΝΑΝΟΒΟΛΙΑ ΕΝΑ ΝΕΟ ΑΘΛΗΜΑ ΓΕΝΝΙΕΤΑΙ

Παραθέτουμε χωρίς σχόλια την πρόταση ψηφίσματος της κ. SQUARCIALUPI στο ευρωπαϊκό κοινοβούλιο «για μια διαφορετική πολιτική στάση έναντι των ατόμων που πάσχουν από δυσπλασία και την κατάδική των δειστρομαγμένων πρακτικών εις βάρος τους, όπως το λεγόμενο σπορ της νανοβολίας».

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Α. Διαπιστώνοντας τον πολύμορφο εκφυλισμό του αθλητικού πνεύματος και τις ποικίλες εκδηλώσεις βίας στον αθλητισμό.

Β. Έχοντας υπόψη τη μεγάλη απήχηση που είχε σε όλο τον κόσμο — από τις ΗΠΑ έως τις Ινδίες και από την Αυστραλία έως τη Νορβηγία — η πρόταση ψηφίσματος Β 2-784/85 «σχετικά με ένα νέο σπορ που συνίσταται στη ρίψη νάνων».

Γ. Εκτιμώντας την ενέργεια της αυστραλιανής κυβέρνησης να καταδικάσει την προγραμματιζόμενη διοργάνωση στη χώρα αυτή «πρωταθλήματος νανοβολίας».

Δ. Ελπίζοντας ότι θα δοθεί συνέχεια στην πρόταση ψηφίσματος του κ. PEARCE (Β 2-1162/85) σχετικά με την ανάπτυξη της εργασιακής παρασκευής συνθετικών ορμονών

για την έγκαιρη θεραπευτική αντιμετώπιση του νανισμού.

1. Εκφράζει την αλληλεγγύη του σε όλα τα «άτομα με ανόσθημα μικρότερο του φυσιολογικού», καθώς και στις οργανώσεις τους που υποδέχτηκαν με θέρμη την καταγγελία, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, μιας τόσο ταπεινωτικής και επικίνδυνης αθλητικής πρακτικής όπως η «νανοβολία», η οποία ασκείται εδώ και καιρό σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες.

2. Ζητεί να απαγορευθούν ενδεχόμενοι αγώνες ή θεάματα, στα οποία ανθρώπινα όταν χρησιμοποιούνται ως αντικείμενα ρίψης από ανθρώ-

πους πολύ ρωμαλαιότερους, όπως συνήθως συμβαίνει με τα αθλητικά όργανα.

3. Θεωρεί αναγκαίο να αναληφθεί σε όλες τις χώρες ευρεία πολιτιστική και ενημερωτική δράση, ώστε να υπάρχει μεγαλύτερος σεβασμός έναντι των ατόμων που υποφέρουν από κάθε είδους δυσπλασία, συμπεριλαμβανομένου του νανισμού, ο οποίος προσφέρεται περισσότερο για χονδροειδείς σαρκασμούς.

4. Αναθέτει στον πρόεδρό του να διαβιβάσει το παρόν ψηφίσμα στις κυβερνήσεις των κρατών μελών, στον ΟΗΕ και στις ενδιαφερόμενες οργανώσεις.

Το «Μακεδονικό» ενώνει...

■ Την Κυριακή 24 Γενάρη πραγματοποιήθηκε στο ξενοδοχείο «Ηλέκτρα Παλάς» της Θεσσαλονίκης μια από τις συνηθισμένες πια συνάξεις των γνωστών «υπερεθνικοφρόνων» με πρόσχημα την υπεράσπιση της ελληνικότητας της Μακεδονίας, αλλά με πραγματικό στόχο την εξαπόλυση μύδρων και κεραυνών εναντίον των γειτονικών σλαβικών εθνών, «προαιώνιων εχθρών της φυλής», όπως χαρακτηριστικά θα έγραφε ομοϊδεάτης τους αρθρογράφος πριν το 1974.

Όλος ο Γαλαξίας των αστέρων της Βόρειοελλαδίτικης Δεξιάς αντιπροσωπευόταν στη σύναξη: από την καραμανλική δεξιά (με το γνωστό συνονόματο ανιψάκι του Κ. Καραμανλή) μέχρι τη χουντική ακροδεξιά (με το διαβόητο αρχισυντάκτη της εβδομαδιαίας επιτέλους εφημερίδας «Ελληνικός Βορράς» και πρώην μέλος της «συμβουλευτικής επιτροπής» της χούντας Ν. Μέρτζο, και μέχρι νεοφώτιστους σχετικά «εθνικόφρονες» (καθηγητής πολυτεχνείου Θεσ/νίκης Μουτσόπουλος). Το καινούργιο στοιχείο ήταν η παρουσία του υπουργού Βόρειας Ελλάδας Στέλιου Παπαθεμελή και η πλήρης ευθυγράμμιση του με το πνεύμα της εκδήλωσης, την οποία λάμπρυνε με την παρουσία του ο αρχηγός της ΝΔ Κ. Μητσotάκης.

Την πρωτοβουλία της εκδήλωσης είχε η ΚΙΠΑΕΑ (Κίνηση για τον Πολυμερή Αφοπλισμό, την Ελευθερία και την Ασφάλεια), μια δήθεν ειρηνιστική αλλά στην πραγματικότητα ψυχροπολεμική οργάνωση που ίδρυσε ο Α. Αδριανόπουλος, ο οποίος στη συνέχεια παρέδωσε τη σκυτάλη του «ειρηνιστικού» αγώνα στο αγαπημένο ανιψάκι του πατριάρχη της Δεξιάς Κωστάκη Καραμανλή.

Ακούστηκε το γνωστό τροπάρι για την ελληνικότητα της Μακεδονίας που κινδυνεύει από τους Σλάβους των Σκοπίων κλπ. κλπ. ενώ ο «νεοδεξιός» Μουτσόπουλος υπερακόντισε, στηλιτεύοντας όσους συμπολίτες μας διαδηλώνουν κρατώντας τις σημαίες των Σλάβων γειτόνων μας που επιβουλεύονται την ελληνική Μακεδονία (για όσους καλοπροαίρετους δεν κατάλαβαν, ο κύριος αυτός εννοούσε τις κόκκινες σημαίες με τα σφυροδρέπανα, τις οποίες θεωρεί προφανώς σλάβικες σημαίες!!). Ο Κωστάκης Καραμανλής μας θυμι-

σε ότι ειρήνη χωρίς ελευθερία δεν έχει νόημα (μήπως πρέπει να «απελευθερώσουμε» και τη γιουγκοσλάβικη Μακεδονία;) φέρνοντας ένα μάλλον ατυχέστατο παράδειγμα: το πρωί της 28ης Οκτωβρίου 1940, όπως είπε, ο Μεταξάς και μαζί του όλος ο ελληνικός λαός είπαν ΟΧΙ στον Ιταλό εισβολέα. Αν έλεγε ΝΑΙ, πρόσθεσε, θα είχαμε ειρήνη μεν, αλλά ειρήνη με σκλαβιά. (Από την 4η Αυγούστου 1936 μέχρι την 27 Οκτωβρίου 1940 τι ειρήνη είχαμε, Κωστάκη;)

Όσο τέλος για το «σοσιαλιστή» υπουργό μας Στέλιο Παπαθεμελή, δεν παρέλειψε να εγκωμιάσει το βιβλίο του πρώην υπουργού Β. Ελλάδας της Ν.Δ. Ν. Μάρτη σχετικά με την ελληνικότητα της Μακεδονίας, και, ακόμα περισσότερο, ε-

κείνο του χουντικού Μ. Μέρτζο («Εμείς οι Μακεδόνες») το οποίο κατά τη γνώμη του είναι «πολύ ζωντανό, γραμμένο με το σφρίγος και τη χάρη ενός λογοτεχνικού κειμένου»!! Το μόνο σχόλιο που θεωρώ κατάλληλο για την παράπάνω παράγραφο είναι ότι η ομιλία του Κ. Μητσotάκη υπήρξε κατά πολύ πιο συγκρατημένη.

Οι δυο κυριότερες απορίες που εκφράστηκαν στους κόλπους δημοσιογραφικών κύκλων είναι οι εξής: α) Έχει υποκαταστήσει το υπουργείο Β. Ελλάδας το υπουργείο Εξωτερικών, έτσι ώστε να διαμορφώνει την εξωτερική πολιτική της Ελλάδας στα Βαλκάνια, εξαπολύοντας επιθέσεις εναντίον γειτονικών χωρών; β) Από πού και ως πού υπουργός «σοσιαλιστικής» (έστω και σε εισαγωγικά), κυ-

βέρνησης παραβρίσκεται σε μάζωξη της παράταξης που, κατά τον αρχηγό του, «ο λαός έβαλε στο χρονοντούλαπο της ιστορίας»;

Για να μη μου αποδοθεί η ρετινιά του «εθνικού μειοδότη», οφείλω να τελειώσω με τις εξής παρατηρήσεις:

— Ναι, η Μακεδονία που εμπεριέχεται στα σύνορα του ελληνικού κράτους είναι ελληνική. Ανήκει ιστορικά, πολιτιστικά, δημογραφικά, στην Ελλάδα.

— Αυτό ωστόσο δε σημαίνει ότι ο πληθυσμός της Μακεδονίας είναι αμιγώς ελληνικός: πουθενά στην Ευρώπη (για να μην αναφερθώ σε άλλες ηπείρους) δεν υπάρχουν ομοιογενείς εθνικά πληθυσμοί: αυτό κάποτε θα πρέπει να το αναγνωρίσουμε, για να μπορούμε να διεκδικούμε με καθαρό μέτωπο τα δικαιώματα των ελληνικών μειονοτήτων στην Αλβανία, στην Τουρκία ή οπουδήποτε αλλού.

— Ζήτημα «Μακεδονικού» (από πλευράς Γιουγκοσλαβίας) υπάρχει συνεχώς από το 1945, σαν αποτέλεσμα συγκυρίας πολλών παραγόντων. Οι διεκδικήσεις της γιουγκοσλαβικής «Μακεδονίας» δε θίγουν — και δεν έθιγαν — μόνο την Ελλάδα, αλλά και τη Βουλγαρία. Αυτό και μόνο το γεγονός είναι απόδειξη ότι το «Μακεδονικό» δεν είναι εκδήλωση «πανσλαβισμού» τουλάχιστον από το 1944 και μετά — και επομένως δεν αποτελεί εχθρική εκδήλωση εναντίον της Ελλάδας και μόνο, πρόσερχομένη από τους «σλαβοκομμουνιστές».

— Λόγω των (ασυνχώρητων) σφαλμάτων της κομμουνιστικής Αριστεράς, τόσο στο μεσοπόλεμο όσο και στον εμφύλιο, η αντίδραση εκμεταλλεύτηκε το «Μακεδονικό» σαν υπομόχλιο για «ιδεολογική» επίθεση εναντίον του συνόλου του αριστερού κινήματος. Αυτό δε σημαίνει όμως ότι το ελληνικό αριστερό κίνημα θα ήταν ποτέ διατεθειμένο να ξεπουλήσει τμήματα του ελληνικού εδάφους: ο ιστορικός θα μπορούσε να παραθέσει μια και μόνη απόδειξη γι' αυτό: τις παραμονές της απελευθέρωσης (1944) ο ΕΛΑΣ διέλυσε σύνταγμα Σλαβομακεδόνων το οποίο ήταν κάτω από τις διαταγές του, επειδή προπαγάνδιζε υπέρ μιας «ανεξάρτητης» (σλαβικής) Μακεδονίας.

Τάσος ΔΑΡΒΕΡΗΣ

■ Υπάρχει τον τελευταίο χρόνο μια κινητικότητα στον οικολογικό χώρο, που προσπαθεί να εκφραστεί και οργανωτικά. Από την πρώτη συνάντηση της Αιγίνας το 1982, μέχρι σήμερα, έχουν γίνει και άλλες ανάλογες απόπειρες, αλλά τώρα, οι προσπάθειες φαίνεται να προχωρούν προσηκτικά και ν' αποδίδουν.

Ήδη, έχει δημιουργηθεί το σχήμα της «Οικολογικής Συνεργασίας», που προωθεί η «Νέα Οικολογία», το περιοδικό που διαδέχτηκε την «Οικολογία και Περιβάλλον» του Α. Λιβάνη και κατάφερε με επιδοτήσεις και συνεισφορές εκατομμυρίων από ΕΟΚικά προγράμματα και μελέτες της «Εταιρίας Οικολογίας και Ανάπτυξης» να κρατήσει μια καλή μηνιαία παρουσία για πάνω από τρία χρόνια.

Τα στελέχη της «Νέας Οικολογίας», βλέποντας την κυκλοφορία της ν' ανεβαίνει μετά το Τσερνομπίλ, προσπάθησαν ν' αξιοποιήσουν την ακτινοβολία του περιοδικού, δημιουργώντας αρχικά ένα «δίκτυο φίλων της Ν.Ο.», που εξελίχτηκε — μετά τη συνάντηση στο Τσεπέλοβο τον Αύγουστο — στο σχήμα της «Οικολογικής Συνεργασίας», που φιλοδοξεί να αναδειχτεί σ' έναν πανελλαδικό σύνδεσμο αξιολογών ατόμων του χώρου.

Κάποια από τα μέλη της «Ο.Σ.» υποστηρίζουν πως πρέπει να υπάρχει και η δυνατότητα να εγγραφούν ως μέλη και ομάδες οικολογικές, κάτι όμως που ξεπερνάει το πρόσωπο του περιοδικού και τις σχέσεις που έχει αναπτύξει με τις ομάδες αυτά τα χρόνια. Εξάλλου, υπάρχει και δικαιολογημένη αμηχανία για το πώς μπορούν να συνυπάρξουν ισότιμα στο ίδιο σχήμα και άτομα και ομάδες. Πάντως, υπάρχει και μια άλλη — σοβαρή — άποψη, που βλέπει την «Ο.Σ.» ως μια οργάνωση πολιτικής οколογίας, στην οποία να μπορούν να συμμετέχουν άτομα και από οργανωμένους πολιτικούς χώρους και η οποία θα έχει απλώς το μέγ μ' ένα ευρύτερο πράσινο πολιτικό σχήμα, μια ομοσπονδία.

Μέχρι στιγμής πάντως, έχει δημιουργηθεί ένα παράρτημα της «Ο.Σ.» στη Θεσσαλονίκη, ενώ ετοιμάζουν ένα συνέδριο για το Μάρτιο, που θα συνδυαστεί με τη λήξη του έτους περιβάλλοντος, για να υπάρχει και ευπρόσκλητη παρουσία ξένων οικολόγων.

Ως θετική πρωτοβουλία από το χώρο αυτό, φαίνεται ν' αντιμετωπίζεται από πολλούς η ιδέα της δημιουργίας ενός Κέντρου Μελε-

Οργανώνεται η πολιτική οικολογία

τών Περιβάλλοντος, που ν' αξιοποιεί το επιστημονικό δυναμικό που έχει δυνατότητες να προσφέρει στα ζητήματα του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

Η Ομοσπονδία

Όμως, ήδη προχωρεί και μια συνολική οργανωτική πρόταση της Οικολογικής Κίνησης Θεσσαλονίκης, για μια Ομοσπονδία των Οικολογικών και Εναλλακτικών Οργανώσεων, που θέλει να στηρίζεται στη δυναμική των ομάδων, των κινήσεων και των περιοδικών, που κινούνται στο χώρο της πολιτικής οικολογίας και της εναλλακτικής παρέμβασης και δράσης.

Η πρόταση αυτή, που υποστηρίζεται και από την «Οικολογική Εφημερίδα» — που ήδη φιλοδοξεί να γίνει μηνιαία από το Γενάρη — φαίνεται να υιοθετείται από τις πιο δυναμικές οικολογικές κινήσεις, ενώ άλλες ομάδες και άτομα απ' όλη την Ελλάδα αντιμετωπίζουν την πρόταση της Ομοσπονδίας ως αφορμή είτε για ν' ανασυντάξουν τις δυνάμεις τους, είτε για

να δημιουργήσουν νέες ομάδες.

Η ιδέα της Ομοσπονδίας δεν γίνεται αντιληπτή — από αυτούς που την προωθούν — ως ένα απλό άθροισμα των επιμέρους υποκειμένων, αλλά ως μια λειτουργική συνύπαρξη των αυτόνομων συσσωματώσεων, με χαλαρή σύνδεση και μια διαρκή προσπάθεια για μια διαλεκτική υπέρβαση των αντιφάσεων.

«Ποιοτικά στοιχεία αυτής της λειτουργικής συνύπαρξης — λέει η πρόταση — δεν μπορεί παρά να είναι ο αλληλοσεβασμός της ιδιαιτερότητας, της φάσης ανάπτυξης, της ειδικής οπτικής και των αφετηριών της κάθε ομαδοποίησης, η επιδίωξη ειλικρινούς και ισότιμης συνεργασίας, η συστηματική αναζήτηση των σημείων σύγκλησης, η κοινή επεξεργασία της εναλλακτικής κοινωνικής μας πρότασης σε μια κατεύθυνση αντιγραφειοκρατική, με αποκεντρωμένες δομές και τοπικές λειτουργίες, όχι με στόχο την απλή ομογενοποίηση βάσει ενός ολοκληρωτικού-κομματικού σχεδίου, αλλά την ομοσπονδιακή άρ-

θρωση και την αποκατάσταση διαδικασιών πολιτικής και ιδεολογικής όσμωσης των απόψεων, των τάσεων, των ομάδων».

Με αφορμή την πρόταση αυτή, που καταλήγει στην ιδέα μια πανελλαδικής συνάντησης το Σεπτέμβριο του 1988 ως τελικής των επιμέρους — κατά τόπο ή κατά θέμα — συναντήσεων για τη λειτουργική, πολιτική και ιδεολογική φυσιογνωμία της Ομοσπονδίας, έχουν αρχίσει ήδη κάποιες συζητήσεις, κυρίως στο εσωτερικό των ομάδων, ενώ έχει οριστεί και μια συνάντηση ομάδων για τις 13 και 14 Φλεβάρη.

Στη συνάντηση αυτή, που θα γίνει στη Θεσσαλονίκη, θα συμμετέχουν ομάδες και κινήσεις από τη Βόρεια και Κεντρική Ελλάδα, με στόχο να υπάρξει μια «πρόσωπο με πρόσωπο» επαφή και αλληλογνωριμία και να συζητηθούν διεξοδικά τρόποι συνεργασίας και οργανωτικοί δρόμοι που θα αφορούν την Ομοσπονδία, καθώς και τη διαδικασία μέχρι αυτήν.

Μιχάλης ΤΡΕΜΟΠΟΥΛΟΣ

Αρκάς Ο Παντελής και το ΜΟΝΤΑΡΙ

Ρευστότητα

Η «ρευστότητα» είναι ίσως η μόνη λέξη που χαρακτηρίζει απόλυτα την κατάσταση που επικρατεί αυτή τη στιγμή στα προγράμματα της κρατικής ραδιοφωνίας. Όλοι σχεδόν ετοιμάζονται να φορέσουν το «ζωντανό» τους πρόσωπο και να βγουν στον αέρα το Φλεβάρη και Μάρτη. Μ' αυτόν το στόχο γίνονται δοκιμαστικές εκπομπές σε καθημερινή βάση, συμβούλια και διαβούλια. Για να δούμε τι θ' ακούσουμε στο τέλος. Προς το παρόν διαβάστε τα παρακάτω:

■ Απ' ό,τι λέγεται υπεύθυνοι για τις μουσικές εκπομπές του Β' Προγράμματος θα είναι οι τρεις μόνιμοι παραγωγοί του ραδιοφώνου: Έφη Μεταλινού, Έφη Πουλοπούλου, Γιώργος Μητρόπουλος, γνωστοί για τις αβασάνιστες μουσικές τους προτιμήσεις (χωρίς κανείς τους να είναι μουσικός). Από την άλλη, μουσικός επιμελητής των ζωντανών εκπομπών του ίδιου προγράμματος θα είναι ο — επίσης μη μουσικός — Γιώργος Χριστοδουλάκης, ραδιοφωνικός συνεργάτης,

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

μέχρι τώρα, εκπομπής με ροκ μουσική. Όπως μάθαμε θα αμοιβεταί με το ποσόν των 190.000 δρχ. μηνιαίως! Μικρή ίσως λεπτομέρεια: Όλοι οι υπόλοιποι διευθυντές των προγραμμάτων της ΕΡΑ έχουν πολύ μικρότερες αμοιβές. Φαίνεται ότι οι αρμόδιοι προσδοκούν ανάλογη επιτυχία...

Για την Μπριγκίτε

■ Ένας δικός μας άνθρωπος έφυγε. Ένας μάρτυρας λιγότερος για τον Μιχ. Μαραγκάκη στη δίκη του Φεβρουαρίου: η ευρωβουλευτής των «Πρασίνων» Μπριγκίτε Χαίνριχ που ως γνωστόν πέθανε ξαφνικά... αρχές Γενάρη.

Το πώς χάθηκε δεν είμαι σε θέση να ξέρω. Εκείνο όμως που μπορώ να καταθέσω είναι η συνάντησή μου μαζί της μόλις δέκα μέρες πριν το θάνατό της, στο Ευρωκοινοβούλιο. Συζητήσαμε εκεί, αν γινόταν να έρθει στην Ελλάδα για τη δίκη στο Εφετείο. Κουτομπολέψαμε λίγο για το πώς αλλάζουν οι άνθρωποι και «...οι Πράσι-

νοι», ήταν η δεύτερη φορά που τη χαιρόμουν. Νευρική στις συνεδριάσεις, απτόητη, δυνατή.

Ήξερε μάλλον πολλά για το εμπόριο όπλων και νάρκωτικών. Δεν ξέρω αν η γνώση της ήταν που τελικά την έκανε επικίνδυνη και έβλαψε... την υγεία της ή η αδυναμία της να κάνει όσα ήξερε άλλη μια θυελλώδη καταγγελία... Σπύρος ΨΥΧΑΣ

■ Η αναγνώστριά μας Φωτεινή Τασίου προσέφερε 6.000 δρχ. για τα παιδιά στα κατεχόμενα εδάφη της Παλαιστίνης, στη μνήμη της Μπριγκίτε Χαίνριχ.

■ Η παραδοσιακή μας μουσική συρρικνώνεται ακόμα περισσότερο στην κρατική ραδιοφωνία — «ζωντανά» προγράμματα θα κάνουμε, με παραδόσεις θα ασχολούμαστε τώρα; — κι όση παραμένει μάλλον θα δεινοπαθήσει εάν λάβουμε υπόψη μας αυτό που γίνεται στο Α' Πρόγραμμα: ο εθνομουσικολόγος Λάμπρος Λιάβας, που είχε αναλάβει εκπομπή για την παραδοσιακή μας μουσική στο Α' Πρόγραμμα — αναλύσεις, αυθεντικές ηχογραφήσεις με όργανα παραδοσιακά που σπανίζουν σήμερα, μελέτες κλπ. — δε θα εργάζεται πια στο σταθμό. Τη θέση του αναλαμβάνει κάποιος οργανοπαίχτης των «δημοτικών» κέντρων της Ομόνοιας.

Με λίγα λόγια: το Β' Πρόγραμμα δε θα έχει παραδοσιακή μουσική (δημοσιογραφικό, βλέπεις, πρόγραμμα), το Γ' είναι αυτό που είναι, το Δ' πρόγραμμα θα είναι της νεολαίας (και πού ακούστηκε φυσικά (!) οι νέοι να ενδιαφέρονται για την παραδοσιακή μουσική) και το Α' θα χρησιμοποιεί για άλλοθι τον κ. Κάβουρα — που θα τον παρουσιάζει κι από πάνω σαν αυθεντικό παραδοσιακό καλλιτέχνη. Κι όλα αυτά ενώ είναι γνωστό πως στην ΕΡΤ υπάρχουν εκτός από το Λάμπρο Λιάβα, η Δόμνα Σαμίου, η Φεβρωνία Ρεβύνθη, ο Νίκος Διονυσόπουλος, η Αριέτα Παλιατσάρα... Άνθρωποι δηλαδή που έχουν αποδείξει στην πράξη ότι γνωρίζουν και σέβονται τη δημοτική μας παράδοση. Αλλά, είπαμε: τα πάντα θυσιάζονται στη σκοπιμότητα. Η παράδοση θα ξέφευγε; Ίσως πάλι το επεισόδιο αυτό να είναι χαρακτηριστικό ως προς τη «ζωντάνια» που θα αποκτήσει το κρατικό ραδιόφωνο. Έτοιμο να κολακέψει όχι μόνο τους κρατούντες, αλλά και κάθε είδους αυτιά συνηθισμένα σε υποπροϊόντα, που κάτι θυμίζουν, αλλά που δεν μπορεί να τα θυμηθείς ούτε να τα αναγνωρίσεις, γιατί είναι ανύπαρκτα.

■ Υποτίθεται ότι το 4ο Πρόγραμμα θα γίνει ο σταθμός της νεολαίας. Ήδη έχουν αρχίσει οι αλλαγές στο καθημερινό πρόγραμμα προς την κατεύθυνση αυτή. Δεν είναι της παρούσης να σχολιάσουμε το αποτέλεσμα, που δεν έχει ακόμα πάρει την πρώτη του μορφή. Αυτό όμως που νομίζουμε ότι θα είναι το στοιχείο της νέας προσπάθειας δεν είναι αν θα γίνει ή όχι σταθμός της νεολαίας, αλλά αν καταφέρει τη φορά αυτή να μην αλλάξει μόνο το... μαλλί του. Για πολλούς ακροατές, δεν πρόκειται για το 4ο ούτε για την ΕΤ-2, ούτε καν για την ΥΕΝΕΔ: το ΕΝΟΠΛΩΝ είναι κι οι αλλεπάλληλες μετονομασίες δεν έχουν ξορκίσει το φάντασμά του από τη συχνότητά. Λίγο η ιδιαίτερη παράδοση της εκφώνησης, λίγο η τσιφτολεβεντιά του προγράμματος, λίγο ο λίγο απόμακρος και θαμπός ραδιοφωνικός ήχος σου θυμίζουν αβίαστα παλιότερες μέρες. Ghost in the machine...

Εφιάλης στο δρόμο με τις πρίζες

■ Πέρασαν ή έρχονται οι ευτυχισμένες μέρες του ραδιοφώνου; Ενώ το χάος της ερασιτεχνικής πρωτοβουλίας έρχονται ν' αντικαταστήσουν οι μονομαχίες των εκατομμυρίων, το παραπάνω ερώτημα φαίνεται περισσότερο επίκαιρο από κάθε άλλη φορά. Δεν είναι λίγοι όσοι νοσταλγούν τον «παλιό καλό καιρό» των νυχτερινών αφιερώσεων και του αστεϊρευτού αυθορμητισμού. Ξεχνούν ωστόσο στην κρίση του ρομαντισμού τους, ότι τα πράγματα δεν ήταν και τόσο ρόδινα. Από καιρό είχαν εισβάλει στο κύκλωμα οι κάθε λογής διαφημίσεις, οι εταιρίες δίσκων με τις προτιμήσεις τους και η υποχρεωτική απολιτικοποίηση της πραγματικότητας.

Οι δημοτικοί ραδιοσταθμοί ήταν το πρώτο σημάδι μιας νέας τάξης πραγμάτων. Πρόσφεραν αδιάβλητη σχεδόν ενημέρωση για τις εξελίξεις της κεντρικής πολιτικής σκηνής, συνδυάζοντάς τη με ανέμελο ύφος και εκλεκτές εκπομπές μουσικής αποκλειστικά για νέους. Κατέκτησαν έτσι εύκολα υψηλά ποσοστά ακροαματικότητας δημιουργώντας καινούργιες γενιές ακροατών. Ωστόσο δεν κατάφεραν ν' αντιταθούν στη φθορά, που εκφράστηκε τόσο με τη λεηλασία των πλέον δημοφιλών στελεχών τους από τους ιδιωτικούς ραδιοσταθμούς όσο και με την προβολή συγκεκριμένων πολιτικών θέσεων κατόπιν διαταγών της εκάστοτε δημοκρατικής αρχής.

Έτσι, ήρθε η ώρα της ιδιωτικής ραδιοφωνίας. Εκδότες, εφοπλιστές, σύνδεσμοι, όλοι θέλουν ν' ανέβουν στο τρένο της πληροφόρησης. Και να το οδηγήσει φυσικά ο καθένας στα δικά του χωράφια. Περιμένοντας την εφαρμογή του Προεδρικού Διατάγματος, ακονίζουν τα όπλα τους για το μεγάλο αγώνα.

Οι ερασιτέχνες εν τω μεταξύ μοιάζουν να τα 'χουν χαμένα. Βρίσκονται έξω από το χορό που έστησαν οι ίδιοι, αναγκασμένοι να δεχτούν την ελεημοσύνη της άδειας των 40 Watt. Δεν μπορούν να καταλάβουν πώς παύχτηκε στην πλάτη τους όλο αυτό το παιχνίδι της «ελεύθερης ραδιοφωνίας». Μια ιστορία, που ξεκίνησε σαν παραμύθι και τελικά προσγειώθηκε ανώμαλα, χτυπημένη από τα βέλη των κυνηγών του κέρδους και της εξουσίας. Τώρα, καθώς βυθίζεται όλο και περισσότερο στη σκληρότητα της καθημερινής ζωής, ο κόσμος του ραδιοφώνου δε θα 'ναι πια ποτέ ο ίδιος.

Χρήστος ΜΟΣΙΑΛΟΣ

Από τον Κούβελα στον Κουρή

Το καλό όνομα του «ράδιο-Θεσσαλονίκη» θέλησε να εκμεταλλευτεί ο Γ. Κουρή της «Αυριανής» και σε μια έξυπνη κίνησή του αγόρασε τον τίτλο και τους βασικούς συντελεστές του σταθμού.

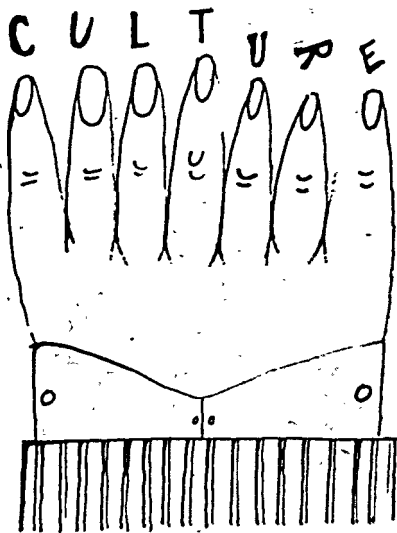
Οι ψευδώνυμοι Γιώργος Αλεξίου, Λευτέρης Βενετίου και Στέφανος Δενδρινός είχαν διαμορφώσει ένα δημοφιλές πρόγραμμα στα FM, κερδίζοντας σημαντική συμπάρταση όταν η αστυνομία «εξάρθρωσε» πριν τρεις μήνες το «Ράδιο-Θεσσαλονίκη» — για να βουίξει ο τόπος πως το κλεισε ο δημοπειρατής Κούβελας.

Η συνταγή του νέου «Ράδιο Θεσσαλονίκη» είναι ένα εύπεπτο πρόγραμμα, μουσικό, ψυχαγωγικό, με χαδιαίριες φωνές και μικρές έξυπνες ατάκες, που δε θα δίνουν άμε-

σο πολιτικό χρώμα. Στόχος — φυσικά — η 'κονομισιά από την ντόπια διαφήμιση, χωρίς ν' αποκλείεται και η πολιτική του εξαργύρωση.

Πάντως ο Κουρή — βοηθώντας και τον Κουτσόγιωργα — βιάζεται να βγει στα FM πριν από το κρατικό ραδιόφωνο, που — με τη σειρά του — θορυβήθηκε από την επιτυχία του — ούτε καν μέτριου — Κούβελα και επιδιώκει να βγάλει στον αέρα την αφρόκρεμα των πετυχημένων του εκπομπών στα δύο προγράμματα των μεσαίων. Στον αγώνα δρόμου θα συναντήσει, φυσικά, και τους περιφερειακούς Δήμους (κύρια ΚΚΕ, αλλά και ΠΑΣΟΚ) που — αν και με αργοπορία — ετοιμάζουν το δικό τους σταθμό.

MAT

ΤΡΥΠΕΣ

Έπαιξαν εκτός έδρας και πέτυχαν ό,τι δυσκολεύονται να πετύχουν Rock συγκροτήματα της Αθήνας σε συναυλίες σε μικρότερο club απ' ό,τι στο «Ρόδο». Οι «Τρύπες» στις 27/1 συγκέντρωσαν 700 περίπου φανατικούς θαυμαστές τους που επιφύλαξαν υποδοχή ακόμη πιο θερμή απ' ό,τι σίγουρα θα περίμεναν οι μουσικοί του γκρουπ.

«Παράμενη Πόλη» ή όχι, το γεγονός παραμένει ότι το κοινό δε συγκράτησε τον ενθουσιασμό του μια και οι «Τρύπες» δεν έκαναν ένα «τρακαρισμένο» πέρασμα από τη σκηνή, αλλά μια όλο αυτοπεποίθηση μικρή κατάληψη, όπου η ταχύτητα κι η πυκνότητα των κομματιών τους βγήκαν σε πρώτο πλάνο. Και ήταν αυτά τα δυο στοιχεία που δόθηκαν πολύ καλύτερα από την τελευταία φορά που τους είδαμε σαν support των WIPERS πέρσι το Μάιο στην «Αυτοκίνηση».

Σίγουρα ο ελληνικός στίχος κερδίζει πιο άνετα το ακροατήριο σε μια ζωντανή εμφάνιση απ' ό,τι ο αγγλικός. Στα θετικά του γκρουπ εγγράφεται το ότι έστω και αν πραγματεύονται τη σκληρότητα — απ' όπου τελικά βγαίνουν αλώβητοι — δεν παριστάνουν τα «σκληρά αντράκια» ή τους «γκαραζιέρηδες» χωρίς αυθεντικό ήχο γκαράζ πίσω τους.

Είναι πια θέμα προτίμησης ή συγκυριών το πως η «Άχαρη Μέρα» έγινε επιτυχία στο βινύλιο αντί για το «Πάρε τον Ευκόλο Δρόμο» ή το «Χωρίς Εμένα» ή γιατί η επιλογή του ep-core τους ήταν μια πιο ζωννή εκδοχή του «Thees Boots are Made for Walking» της Nancy Sinatra.

Ευτυχώς που οι λίγες εμφανίσεις επιβεβαιώνουν μερικές φορές αντί να αναιρούν την ποιότητα, κι οι «Τρύπες» που ήρθαν, είδαν και επανήλθαν στη βάση τους αυτό ακριβώς έκαναν.

Ιουλία ΠΑΛΛΙΔΗ

Περί αδιεξόδων

Το πρωτοχρονιάτικο τηλεοπτικό πρόγραμμα του Σείριου που παρουσίασε ο Μάνος Χατζιδάκις προκάλεσε αμέσως τα θετικά σχόλια του Τύπου. Τώρα λοιπόν που πέρασε αρκετά μεγάλο διάστημα αξίζει τον κόπο ν' ασχοληθούμε μ' αυτό, όχι σαν ένα γεγονός επικαιρότητας αλλά σαν μια συνολικά διαφορετική πρόταση για το ελληνικό τραγούδι, με μια χρονική εμβέλεια που δεν κλείνεται βέβαια στους τέσσερις μήνες λειτουργίας του Σείριου και πολύ περισσότερο βέβαια σε μια τηλεοπτική μετάδοση.

Από τη μια έχουμε την κυριαρχία της προχειρότητας και της ευκολίας. Το «νέο ελληνικό τραγούδι» με τα μουσικά και στιχουργικά κλισέ που οι δημιουργοί τους πιστεύουν ότι θα πιάνουν για πάντα (και μάλλον δίκιο έχουν). Κι από κοντά ο Καρβέλας με τον Λουκιανό, με χρυσόφορες παιδικές αναμνήσεις, και βέβαια Λαίη για πάντα. Να μην ξεχνάμε και τη λαϊκή μουσική φαγητού!

Μέσα σ' αυτό τον περίγυρο η πρόταση του Σείριου φαίνεται να είναι εκτός τόπου και χρόνου. Κι όμως έχουμε το καταπληκτικό φαινόμενο όχι μόνο να συναντήσει τα γενικά εγκώμια, αλλά και το κέντρο να παρουσιάζει αξιοζήλευτη κίνηση. Και βέβαια γεννιέται το ερώτημα, αν όλοι είναι ενθουσιασμένοι με την άποψη, τότε πώς κυριαρχεί η ακριβώς αντίθετη; Άβυσσος η ψυχή του ανθρώπου... και του Τύπου!

...

Η μουσική πρόταση του Μ.Χ., ψυχής της προσπάθειας, δεν αφορά ένα είδος τραγουδιού. Αντίθετα περικλείει διαμετρικά αντίθετες, ως προς το στυλ, τάσεις, από τους Φατμέ μέχρι τα ρεμπέτικα. Υπάρχουν όμως ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά, που καθορίζουν την παρουσία όλων των συντελεστών.

• Το κύριο είναι το ήθος της μουσικής τους. Δεν μπορεί βέβαια να προσδιορίσω την έννοια του ήθους στη μουσική και πώς αυτό μετουσιώνεται σε νότες. Μπορώ απλώς να το αισθανθώ και να το αναγνωρίσω.

Πάντως ήθος δεν έχει το κλισέ και η κραυγαλεότητα. Η προσπάθεια εντυπωσιασμού με ανούσια και χιλιοπαιγμένα μουσικά στοιχεία. Και βέβαια αφορά όχι μόνο τη μουσική, αλλά εξίσου το στίχο.

Και φάνηκε ακόμα και με την εμφάνιση των τραγουδιστών και μουσικών στη σκηνή. Ισότιμα, χωρίς να χωριστούν σε βεντέτες, λιγότερο βεντέτες και ανερχόμενα ταλέντα. Όλοι με τον ίδιο τρόπο, χωρίς περίσσεια στρας κι αναγγελίες και με την ίδια αμοιβή. Ακόμα κι αυτό ακούστηκε στη μουσική τους.

Και βέβαια όλοι μέσα στο πνεύμα της καταπληκτικής ενορχήστρωσης του Μ. Χατζιδάκι, κάτι που τόσο σπάνια ακούμε στην ελληνική δισκογραφία.

Η εναρμόνιση με το μουσικό πνεύμα του Μ.Χ. ήταν απόλυτα φυσική για μια σειρά από δημιουργούς που μέχρι τώρα έχουν ακολουθήσει το δρόμο τους αδιαφορώντας για την εμπορική επιτυχία, για την προβολή τους και — κυρίως — για τα λεφτά.

Ο Νότης Μαυρουδής, ο Ross Daily, οι «Χάνομαι γιατί ρεμβάζω», η Έλλη Πασπαλά, ο Λουδοβίκος, η Βενετσιάνου, οι «Δυνάμεις του Αιγαίου», κ.ά.

Εκείνο που είναι αξιο απορίας είναι η συμμετοχή καλλιτεχνών που δεσπόζουν στον εμπορικό χώρο. Ενδεικτικά αναφέρω τον Νταλάρα, τη Γαλήνη, πέρσι την Αλεξίου. Όλοι αυτοί λοιπόν κατόρθωσαν να μπουν στο γενικότερο πνεύμα. Μόνο που το πρόσωπο που παρουσίασαν δεν είχε καμιά σχέση μ' αυτό που παρουσιάζουν στη δισκογραφική και τη νυχτερινή αγορά. Κάτω από την καθοδήγηση του Μ.Χ. μεταμορφώθηκαν, έβγαλαν τα πολλά στολίδια κι εμφάνισαν κάποιες πλευρές που ίσως ούτε είχαν φανταστεί! Η μήπως δεν είχαν τολμήσει να φανταστούν; Γιατί μόλις η ολιγοήμερη συνεργασία τελειώνει, συνήθως όλοι επιστρέφουν στα γνωστά μονοπάτια, τα τόσο σίγουρα και προσοδοφόρα! Αναβαπτισμένοι βέβαια μέσα από το κύρος του Μ.Χ. Τον χρησιμοποιούν λοιπόν, για τον εξαγνισμό τους, αλλά κι αυτός τους χρησιμοποιεί για να προβάλει τις ιδέες του και να δείξει πώς θα μπορούσε να ήταν διαμορφωμένη η μουσική πραγματικότητα της χώρας μας.

Έπαινοι λοιπόν για το «δύστροπο κύριο» που κατορθώνει όχι μόνο να επιβάλλεται αλλά και να ανακαλύπτει αυτά που δύσκολα φαίνονται με γυμνό μάτι.

Συγχωρήστε με για τα μπράβο — η στήλη συνήθως γκρινιάζει! Η παρουσία όμως αυτής της προσπάθειας είναι και η μοναδική θέση στα μουσικά μας σκοτάδια. Όχι για την ξεχωριστή εμφάνισή του καθένα από τους συντελεστές της. Ούτως ή άλλως οι βεντέτες θα ξαναγυρίσουν στα στέκια τους και οι περιέργοι θα συνεχίσουν την περιπλάνησή τους! Αλλά γιατί κατόρθωσε να ενώσει τις καλύτερες στιγμές της μουσικής μας πολυμορφίας. Έτσι για να ξέρουμε ότι υπάρχει και κάτι άλλο!

Δημήτρης ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗΣ

Ο αντίλογος στις επιλογές

Η απονομή των κρατικών βραβείων ποιότητας για τις κινηματογραφικές παραγωγές του 1987 ήρθε να ταράξει το — μετά το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης — «ήρεμο» κλίμα στον κινηματογραφικό χώρο. Η βράβευση 8 μόνο ταινιών, αντί για τις 13 που επιτρέπει ο σχετικός νόμος, αλλά και η πλήρης απουσία κάποιου σκεπτικού που να αιτιολογεί τις συγκεκριμένες επιλογές των επιτροπών, πυροδότησε μια σειρά αντιδράσεων. Στόχοι των αντιδράσεων αυτών υπήρξαν οι δύο επιτροπές (η Κριτική επιτροπή του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και το Γνωμοδοτικό συμβούλιο κινηματογραφίας), αλλά και η Εταιρία Ελλήνων Σκηνοθετών, που κατηγορήθηκαν για παράτυπες μεθοδεύσεις που είχαν σαν στόχο τον αποκλεισμό κάποιων σκηνοθετών από τη βράβευση και την οικονομική ενίσχυση.

Επειδή οι αποφάσεις των επιτροπών αφήνουν το χώρο για πολλές υποθέσεις και αμφιβολίες σχετικά με την ουσία αλλά και τον τρόπο της λήψης τους, ο «Σχολιαστής» δίνει το λόγο σε δύο από τους σκηνοθέτες που οι ταινίες τους αποκλείστηκαν από τις βραβεύσεις του υπουργείου.

Στον Σταύρο Τορνέ, σκηνοθέτη της ταινίας «Ένας Ερωδός για τη Γερμανία» και τον Δήμο Θεό, σκηνοθέτη της ταινίας «Καπετάν Μείντάνος».

ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΟΡΝΕΣ:

Δεν τήρησαν τους κανόνες του παιχνιδιού

Σταύρος ΤΟΡΝΕΣ: Εκείνο που θέλω να ξεκαθαρίσω είναι ότι όλες μου οι ταινίες πήραν μέρος στο Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, είτε στο διαγωνιστικό τμήμα είτε στο πληροφοριακό. Από τη στιγμή που έδινα την ταινία μου είχα πάντα στο νου μου ότι ήμουν υποχρεωμένος να δεχτώ το κριτήριο των επιτροπών αυτών, θετικό ή αρνητικό. Έμπαινα σ' ένα παιχνίδι δηλαδή και αναγνώριζα και τη δική μου συμμετοχή σ' αυτό. Και δεχόμουν πάντα αυτό το παιχνίδι, γιατί παίζεις κάποιο ρόλο στην τύχη της ταινίας σου παραπέρα. Ξέροντας λοιπόν πως είναι ένα παιχνίδι, δε δυσανασχέτησα ποτέ γιατί με έστειλαν στο πληροφοριακό ή για κάτι άλλο. Δεν είχα ποτέ καμιά αντι-

δραση.

Στη συγκεκριμένη όμως περίπτωση των βραβείων ποιότητας του κράτους και τη μη βράβευση του «Ερωδίου» υπάρχει ένα παράτυπο: η μη τήρηση των κανόνων του παιχνιδιού.

Η δήλωση ότι τα βραβεία είναι τρία και οι διακρίσεις δέκα είναι ένας ουσιαστικός λόγος για να συμμετέχεις σ' αυτό το παιχνίδι. Κατά συνέπεια, όταν στην πορεία αυτά αλλάζουν — όπως και έγινε — είναι σαν κάποιος ν' αποφασίζουν ότι σε βγάζουν έξω από το παιχνίδι. Με την έννοια ότι, αν το ήξερες πιο πριν αυτό το πράγμα, ενδεχομένως να μην έμπαινες στην ταλαιπωρία να μπεις κάτω από την κρίση των επιτροπών. Να

είχες δηλαδή τη δυνατότητα μιας κάποιας άμυνας, μιας κάποιας εξόδου. Αυτό που έγινε μόνο θλίψη μπορεί να προκαλέσει.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Κατά τη συνεδρίαση της επιτροπής, κάποιοι επικαλέστηκαν για τον αποκλεισμό της ταινίας σας τη μη ύπαρξη της «ελληνικότητας», το ότι δηλαδή δεν είχατε στα γυρίσματα το μίνιμουμ συνεργείο που ορίζει ο νόμος.

Σταύρος ΤΟΡΝΕΣ: Πρώτον, τι σχέση έχει η ποιότητα της ταινίας με το μίνιμουμ συνεργείο; Δεύτερον, όπως ξέρει όλος ο κόσμος, εγώ δεν κάνω τις ταινίες μου σύμφωνα μ' αυτούς τους κανόνες που κυριαρχούν. Δουλεύω πολλές φορές με το μίνιμουμ το δικό μου. Και βέβαια ποτέ δε δούλεψα χωρίς ο-

περατέρ, χωρίς ηχολήπτη — το λειτουργικό μέρος ενός συνεργείου δηλαδή. Σε ένα άλλου είδους σινεμά, όπως το αμερικανικό, μπορεί να μην αρκεί ούτε το μίνιμουμ αυτό των 13 ατόμων. Επίσης αυτό που καθορίζει το μέγεθος του συνεργείου είναι και οι δυνατότητες οι οικονομικές. Εγώ δεν έχω κάνει ταινίες που να ξεπερνούν κάποια ελάχιστα χρήματα, απλά λειτουργικά. Ίσα ίσα να τρως ή να πληρώνεις κάποιο μεροκάματο.

Αυτό δεν το λέω σαν θύμα. Το κάνω ενσυνείδητα. Δεν κάνω ταινίες για να κερδίσω χρήματα. Ας μου επιτραπεί να έχω μια διαφορετική άποψη για το πώς θα κάνω τις ταινίες μου.

ΔΗΜΟΣ ΘΕΟΣ: Ανεγκέφαλες μικροκλήικες σφάζονται μεταξύ τους

Δήμος ΘΕΟΣ: Για να είναι οι αποφάσεις μιας επιτροπής έγκυρες, απαιτούνται — και από το νόμο — κριτήρια. Όταν λέει ο Κούνδουρος «δεν κρίνουμε την ποιότητα», τότε τι κρίνουν; Τα χρέη; Μα, αν είναι για τα χρέη, τότε πρέπει να υπάρχει από το καταστατικό μια τέτοια δυνατότητα και να καλέσουν τους σκηνοθέτες να πάνε με τον κατάλογο των χρεών του ο καθένας. Επομένως, αυτή η απόφαση για 8 διακρίσεις ήταν στημένη, για να αποκλειστούν κάποιοι.

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Κάτι που σχολιάστηκε ιδιαίτερα ήταν η στάση της Εταιρίας Ελλήνων Σκηνοθετών μέσα στις επιτροπές.

Δήμος ΘΕΟΣ: Η ΕΕΣ δεν εκπροσωπεί τους σκηνοθέτες. Οι σκηνοθέτες απλώς ανέχονται αυτή την

κατάσταση γιατί φοβούνται ότι αν τσακωθούν μαζί τους δε θα ξαναπάρουν λεφτά από το υπουργείο.

Έρχεται ο Μικελίδης και καταγγέλλει επώνυμα από την «Ελευθεροτυπία» τα όσα συνέβησαν στις επιτροπές σαν παράτυπα. Δεν έρχεται το υπουργείο να απαντήσει. Στη θέση του υπουργείου έρχεται να απαντήσει η Πανελλήνια Ομοσπονδία Θεάματος Ακροάματος. Μα, από πού κι ως πού η ΠΟΘΑ; Ο υπεύθυνος του υπουργείου Πολιτισμού ήταν αυτός που έπρεπε να απαντήσει. Είναι τρελό!!

Είναι γνωστό ότι η ΕΕΣ ελέγχεται από το ΚΚΕ, που έχει καθαρά συντεχνιακούς προσανατολισμούς. Η ΕΕΣ δεν καταλαβαίνει ποια είναι

η ταυτότητά της. Είναι τέχνη-πολιτισμός και δεν είναι μόνο οικονομικές διεκδικήσεις. Πώς συμβιβάζεται με τον Κούνδουρο που είναι γνωστός άνθρωπος της Δεξιάς;

■ Πιστεύετε πως υπάρχει κάποια κοινή κατεύθυνση στις επιλογές του Κέντρου Κινηματογράφου για τις χρηματοδοτήσεις ταινιών καθώς και σ' αυτές του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης και των κρατικών βραβείων;

Δήμος ΘΕΟΣ: Είναι παντελώς ανεγκέφαλο όλο το πράγμα. Δεν υπάρχει καμιά πολιτική κατεύθυνση. Οι διάφορες ανεγκέφαλες μικροκλίκες σφάζονται μεταξύ τους.

■ Πώς βλέπετε τη συμμετοχή της κριτικής επιτροπής του Φε-

στιβάλ στην αξιολόγηση των ταινιών για τα κρατικά βραβεία;

Δήμος ΘΕΟΣ: Αυτές είναι οι αντιφάσεις του νόμου. Είναι το νομικό πλαίσιο που νομιμοποιεί αυτές τις ενέργειες. Για να βοηθηθεί ο ελληνικός κινηματογράφος πρέπει να γίνει μελέτη και να παρθούν πολιτικές αποφάσεις για το ζήτημα της διανομής. Όταν αλωνίζουν οι εισαγωγείς με τα ξένα εμπορεύματα κρατώντας όλες τις αίθουσες, είναι αστείο το να λέμε ότι παίρνονται μέτρα για να βοηθηθεί ο ελληνικός κινηματογράφος.

■ Κατά τη γνώμη σας, είναι φερέγγυος ο θεσμός των κρατικών βραβείων;

Δήμος ΘΕΟΣ: Όχι. Ο υπεύθυνος του υπουργείου Πολιτισμού, αντί να σταματήσει τη διαδικασία της απονομής, την κάλυψε. Όσοι είναι μέσα στην επιτροπή δεν έχουν βούληση. Είναι κατευθυνόμενοι. Αν υπάρχουν κάποια πρόσωπα που έχουν βούληση, αυτούς τους εξόντωσαν. Μιλώ για τον Μικελίδη και τον Στρατή τον Καρρά. Τον έναν τον κυνήγησαν και τον άλλο ούτε που τον ειδοποίησαν να παρευρίσκεται στη συνεδρίαση.

Είδαν αν καλύπτονται από τον κανονισμό σε σχέση με το ζήτημα της απαρτίας και προσπάθησαν να βγάλουν όλα τα ανεπιθύμητα μέλη από τη μέση. Αυτό το κάνουν σαν τακτική. Επίσης διαρκούν οι διαδικασίες αυτές πολλές ώρες, ώστε να κουραστούν οι καλοπροαίρετοι και να φύγουν. Είναι γνωστά αυτά τα πράγματα, για το πώς μαγειρεύονται τα αποτελέσματα από το υπουργείο σε συνεργασία με την ΕΕΣ και την ΕΤΕΚΤ (Ένωση Τεχνικών Κινηματογράφου).

Το τελευταίο πράγμα που μου μένει να κάνω είναι να καταφύγω στο Συμβούλιο Επικρατείας. Θα κάνω πράξη αναστολής εκτελέσεως αποφάσεως και θα καταφύγω και σε μία ένωση σκηνοθετών στην Ευρώπη. Επίσης θα δώσω και ένα ιντερβιού στη «Λιμπερασιόν». Θα το καταγγείλω όσο μπορώ αυτό που έγινε. Γιατί εδώ δεν υπάρχουν άνθρωποι που να καταλαβαίνουν ότι σήμερα ήταν να πάρουν το δικό μου το κεφάλι, αύριο θα πάρουν κάποιου άλλου.

Το πρόβλημα δεν είναι κάθε φορά ο ένας. Είναι θεσμικό γενικό. Και δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή καμιά αλληλεγγύη. Έχουν καταφέρει να τρομοκρατήσουν τους πάντες με το κόκαλο του υπουργείου, με τις πέντε δεκάρες που θα δώσει ή δε θα δώσει το υπουργείο.

Γιώργος ΜΑΚΡΗΣ

JAYWALKERS

Μια βουτιά
στην πραγματικότητα

ΣΧΟΛΙΑΣΤΗΣ: Εσείς οι δύο είχατε ξεκινήσει σαν Migraine. Τότε, σας είχα δει στη σκηνή και παίζατε μάλλον διαφορετικά πράγματα απ' ό,τι τώρα.

Πασχάλης ΠΛΗΣΗΣ: Κοιτάξε, διαφορετικά ήταν, όχι όμως με την έννοια του hardcore ή κάτι τέτοιο. Απλώς ήταν πιο δυναμικά.

Γιώργος ΜΟΥΧΤΑΡΙΔΗΣ: Όχι μόνο. Απ' ό,τι θυμάμαι, ήμασταν και άπειροι πάρα πολύ «οργανικά» ώστε να μπορέσουμε με τρία όργανα να νταλούσουμε λίγο και τη μελωδία. Έτσι παίζαμε όλα τα πράγματα ρυθμικά!

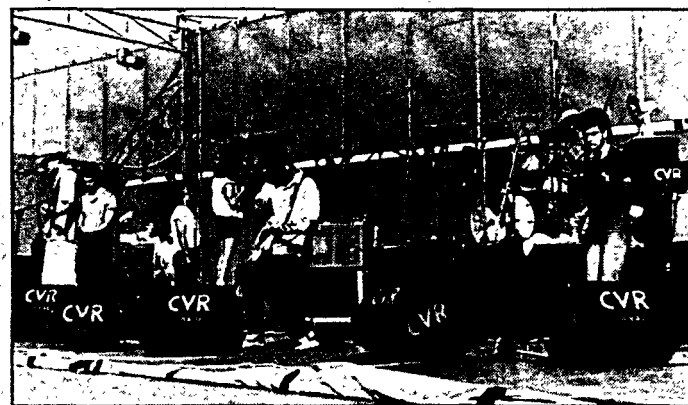
■ Όταν παίζατε εκτός Αθηνών, στην Πάτρα, πώς σας φάνηκε;

Π.Π.: Στην Πάτρα ήτανε αφασία! Φοβερά! Σπάγανε χορδές, διαλύονταν τα πεντάλια, ο ένας ενισχυτής ήταν καμένος! Παίξαμε στο μόλο, με πίσσα σκοτάδι. Το Εσωτερικό το είχε κάνει και μας φώναξαν. Οπότε λέμε: «Τι έχουμε να χάσουμε! Θα παίξουμε και σ' ένα μέρος που αλλιώς δεν είχαμε την ευκαιρία να πάμε!» και πήγαμε. Βέβαια ήταν χάλια από άποψη ήχου, αλλά το διασκεδάσαμε πολύ και ο κόσμος το γούσταρε. Γούσταραν φυσικά το πώς θα είμασταν αν άκουγαν ολοκληρωμένα αυτά που παίζαμε, αλλά και τη «θετική ενέργεια» που πιστεύω ότι μεταδίδαμε.

■ Αν σας καλούσαν και σ' άλλα φεστιβάλ πολιτικών νεολαιών, όπως αυτά της ΚΝΕ και της ΟΝΝΕΔ, θα πηγαίνατε;

Γ.Μ.: Είναι μια καλή ερώτηση αυτή, μια και μας είχε κάποτε μια αφίσσα της ΟΝΝΕΔ ότι θα παίζαμε σ' αυτούς και δεν παίζαμε! Δηλαδή, δεν είχαμε καν κανονίσει να παίξουμε στην ΟΝΝΕΔ, δε μας είχε πει κανείς τίποτε, απλώς ξαφνικά βγήκε μια αφίσσα! Λοιπόν, αν είχαμε τη δυνατότητα, εγώ θα 'θελα να παίζαμε και στα δύο φεστιβάλ (ΟΝΝΕΔ και ΚΝΕ). Αλλά και σ' ένα μόνο πάλι θα ήθελα να παίζαμε, απλώς ο κόσμος θα το παρεξηγούσε και θα το 'βλεπε σαν πολιτική πράξη. Εμείς το βλέπουμε ότι δεν επιλέγουμε το κοινό, κάτι που θα 'ταν λάθος. Υπάρχουν έξυπνοι, ευαίσθητοι και καλοί άνθρωποι σε

Υπάρχει και κάτι που το λένε Απλή Λογική. Είναι κάτι που ανακαλύπτεις σιγά σιγά μέσα από τους στίχους και τη μουσική αυτού του γκρουπ. Σε μια ζωή οχυρωμένη πίσω από χρωματιστά τζάμια, αυτό που μετράει περισσότερο τελικά είναι δυο λόγια φιλικά και ανθρώπινα. Οι Jaywalkers είναι ένα γκρουπ που προσπαθεί να δώσει. Όπως το μεγάλο όχημα της ροκ μουσικής προχωρά, σου προσφέρουν ακόμη μια ευκαιρία να πηδήξεις μέσα. Και να το χαρείς.

φωτ. Κώστας Κολιτσής

οποιοδήποτε από τα πολιτικά κόμματα. Δε νομίζω ότι αυτό ισχύει μόνο για την Αριστερά ή μόνο για τη Δεξιά. Συνεπώς, αν μας δινόταν η ευκαιρία να παίζαμε σ' όλα τα φεστιβάλ, θα το κάναμε.

■ Ο δίσκος που βγάλατε, προσωπικά μου φάνηκε αρκετά ενδιαφέρον. Άλλοι όμως τον απέρριψαν επειδή ήταν κατ' αυτούς πολύ «roq».

Π.Π.: Όπως έχουν έρθει τα πράγματα στην Ελλάδα, η «roq» έχει συμβληθεί με το «εμπορικό», το «εύκολο», το «για κοριτσάκια», το «για ανεγκέφαλους», ένα κλίμα συνολικά φοβερό! Η δική μας μουσική δεν είναι «ακραία θορυβώδης». Είμαστε κάτι μεταξύ του underground και του overground. Αν σκεφτείς ότι η ελληνική σκηνή είναι ένα πηγάδι, τότε κάποιοι κάθονται απέξω και πίνουνε, κάποιοι είναι στο βάθος του και εμείς είμαστε κάπου στη μέση και προσπαθούμε ας πούμε, να κολυμπήσουμε.

Γ.Μ.: Πάντως «roq» group ήταν και οι Kinks, «roq» group ήταν και οι Beatles, «roq» group ήταν και οι Who και ένα σωρό κόσμος. Έξω

αν ρωτήσεις, όλους αυτούς «roq» τους λένε. Και οι καινούργιοι «roq» είναι. Οι Triffids είναι «roq», οι REM είναι «roq». Όποιος μας κατηγορεί για «roq», έχει πρόβλημα ο ίδιος, όχι εμείς. Υπάρχουν πάρα πολλές αναστολές κοινωνικής υψής στον ελληνικό χώρο. Ο κόσμος βλέπει τώρα έχει μια δυσκολία να τραγουδήσει, να εκφραστεί, ενώ στη δεκαετία του '60 τραγουδάγανε ό,τι πηγαίνανε στη δουλειά τους ή όπου αλλού. Ο κόσμος σήμερα είναι πολύ παθητικός.

Π.Π.: Τα πράγματα σε σχέση με τη μουσική έχουν πέσει σ' ένα επίπεδο εικόνας. Παραμυθιάζεται ο άλλος με το πώς είναι το στήσιμο ενός γκρουπ, με την εικόνα του «σκληρού» που δίνει ο «βαρύς» ήχος. Έτσι όταν πας σε μια συναυλία βλέπεις ανθρώπους που απλά βρίσκονται εκεί πέρα για να επιδείξουν την ύπαρξή τους σε μια ομάδα που έχει ένα συγκεκριμένο τρόπο ζωής. Θεωρητικά «επαναστατικό», «νεανικό», «εξεγερτικό» ή οτιδήποτε άλλο, αλλά ουσιαστικά τελειώς εικονοκλαστικό και νοθό. Ξέρω for group τα οποία είναι σαφώς πιο πολιτικά από τα οποία σκληροπυρηνικά punk συγκροτή-

ματα. Μπορεί κάποιος να φτιάξει την πιο απαλή μελωδία και να μετρήσει στο ν' αλλάξει ολόκληρος ο κόσμος κάποιου άλλου, όπως έκανε ο Tim Buckeey στο Goodbye and Hello. Η δύναμη της μουσικής είναι κάτι στο οποίο πιστεύω πολύ.

Γ.Μ.: Είναι οι «δονήσεις» τις οποίες παίρνεις. Άμα δεν παίρνει κάποιος «δονήσεις» από τη μουσική μας, τότε δεν έχει σημασία πώς τη λέει, καλά κάνει και δεν την ακούει! Νομίζω ότι ο σπουδαιότερος ρόλος που μπορεί να παίξει η μουσική αυτές τις μέρες δεν είναι αυτός του κοινωνικού ή του πολιτικού σχολίου, όσο το να διευρύνει τη φαντασία. Είναι κάτι που σε οποιοδήποτε μέγεθος κι αν συμβεί θα είναι ιδιαίτερα επαναστατικό.

■ Αν αυτός ο δίσκος τελικά πάει άσχημα εντελώς και το ίδιο συμβεί και με τον επόμενο, τι θα κάνετε;

Π.Π.: Μα, κοιτάξε, είμαστε σχεδόν σίγουροι ότι και ο επόμενος δίσκος δε θα πάει καλά. Για ποιο λόγο να πάει καλά ο δίσκος ενός γκρουπ που ο προηγούμενος δίσκος του δεν πήγε καλά; Πρέπει δηλαδή κάτι περίεργο να συμβεί για να πάει καλά! Το φυσιολογικό είναι να μην πιάσει.

■ Θέλω να μου πείτε, αν γενικά τα πράγματα πάνε απάισια συνεχώς, τι θα κάνετε πια.

Π.Π.: Εμείς σαν γκρουπ, αν δεν υπάρχει καμιά εταιρία που να μας δέχεται, θα προσπαθήσουμε να βγάλουμε το δίσκο μόνοι μας! Θα κάνουμε ό,τι μπορούμε, μόνοι μας. Αν είναι να βγάλουμε κασέτες, θα βγάλουμε κασέτες! Αν είναι αλλιώς, θα μαζέψουμε λεφτά να βγάλουμε το βινύλιο εμείς! Το θέμα είναι ότι κάπως πρέπει να βγάλουμε ορισμένα τραγούδια, ορισμένους δίσκους. Αυτό δε σημαίνει ότι αν δεν υπάρχει μια εταιρία να τα βγάλει, θα σταματήσουμε να υπάρχουμε. Δεν υπάρχουμε επειδή μπορούν να βγαίνουν δίσκοι από κάποια εταιρία. Υπάρχουμε γιατί γουστάρουμε!

■ Το ροκ για σας, μονολεκτικά, τι είναι στην Ελλάδα;

Π.Π.: Έτοιμοθάνατο!

Γ.Μ.: Δεν είναι εύκολο να το περιγράψεις με μια λέξη. Κοίταξε, το χειρότερο απ' όλα είναι να γίνει κάποιος παθητικός ακροατής. Όλοι εδώ στέκονται στη θεωρία και αυτό που λείπει είναι η περιπέτεια, είτε εσωτερική είτε εξωτερική. Οπότε, το ροκ στην Ελλάδα είναι στατικό!

Χρήστος ΜΟΣΙΑΛΟΣ

Ο μαντικός λόγος των γύφτων

Παράλληλα και δίπλα στις παραγωγικές δραστηριότητες — εργάτες γης και μικρεμπόριο — ο κοινωνικός σχηματισμός των γύφτων έχει να επιδείξει και μια σειρά εξωπαραγωγικών δραστηριοτήτων που συνήθως τον φέρνουν σε σύγκρουση με τη νεοελληνική αστική κοινωνία. Οι δραστηριότητες αυτές διαμορφώθηκαν κατά τη διάρ-

κεια της συνύπαρξής τους με τις αγροτικές μάζες της Βαλκανικής Χερσονήσου ήδη από την εποχή της άφιξής τους στο χώρο της Βυζαντινής αυτοκρατορίας κατά τον 10ο μ.Χ. αιώνα. Η κλοπή, η επαιτεία, το εμπόριο των βρεφών, των όπλων και του χασίσ, η πορνεία και η μαντεία αποτελούν όχι μόνο συστατικά στοιχεία της πολιτιστικής υποκοουλτούρας τους, αλλά

Το παρόν κείμενο αποτελεί μέρος μιας ευρύτερης κοινωνιογλωσσολογικής ανάλυσης του μαντικού λόγου στις σύγχρονες καπιταλιστικές κοινωνίες και ιδιαίτερα στη νεοελληνική. Εκτός από το μαντικό λόγο των γύφτων, επιχειρείται ακόμα μια αναλυτική προσέγγιση του λόγου των μέντιουμ, των καφετζούδων στις λαϊκές γειτονίες και των ωροσκοπίων του ημερήσιου και εβδομαδιαίου Τύπου. Το υλικό για το μαντικό λόγο των γύφτων που μελετήθηκε, συγκεντρώθηκε με επιτόπιες έρευνες — έξι μήνες συνολικά κοντά στους περιπλανώμενους γύφτους — που περιελάμβανε μεταξύ των άλλων μια σύντομη μαθητεία κοντά σε γύφτισσες-μάντισσες και την καταγραφή κάθε λεπτομέρειας σχετικής με τη μαντεία. Το υλικό συμπληρώθηκε ακόμα με τη μαγνητοφώνηση πολλών προφητειών γύφτισσων-μαντισσών που με πλησίαζαν κατά καιρούς. Ο λόγος των μέντιουμ και των καφετζούδων καταγράφηκε με μαγνητοφώνηση — εν αγνοία τους φυσικά — ενώ, όσο αφορά τα ωροσκόπια, μελετήθηκε ένας μεγάλος αριθμός κειμένων δημοσιευμένων στον ημερήσιο και εβδομαδιαίο Τύπο. Η βασική κατεύθυνση των αποτελεσμάτων των ερευνών αυτών συνίσταται στην κατάδειξη του μαντικού λόγου και των μηχανισμών που τον πραγματώνουν κοινωνικά ως λόγου εξουσίας, κοινωνικού ελέγχου και κοινωνικής ένταξης στην υπάρχουσα τάξη πραγμάτων μέσα από την προβολή των κυριότερων κοινωνικών αξιών αυτού του τρόπου ζωής. Οι μηχανισμοί του μαντικού λόγου λειτουργούν από τη μια ως μηχανισμοί νομιμοποίησης του κοινωνικού συστήματος και από την άλλη — μαζί με άλλες «αθώες» κοινωνικές δραστηριότητες, όπως τα λαχεία, το προπό, τον αθλητισμό — ως μηχανισμοί κοινωνικοποίησης που έρχονται να συμπληρώσουν και να ενισχύσουν τη λειτουργικότητα της πρωτογενούς και δευτερογενούς κοινωνικοποίησης — της οικογένειας και του σχολείου.

και αναπόσπαστο μέρος της εκπαιδευτικής μαθησιακής διαδικασίας των νέων γύφτων. Ήδη στην ηλικία των οχτώ χρόνων το γυφτάκι μιλάει δυο γλώσσες, είναι εξαιρετικός οδηγός και έμπορος, γνωρίζει αρκετά καλά την ελληνική γεωγραφία, κατέχει βασικές γνώσεις αριθμητικής, ξέρει να κλέβει και να ζητιανεύει, γνωρίζει τις παραγωγικές δραστηριότητες

κάθε περιοχής κι όλα αυτά τα μαθαίνει συμμετέχοντας ανεμπόδιστα στην κοινωνική ζωή του καταυλισμού από πολύ μικρή ήδη ηλικία.

Η μαντεία αποτελεί στον κόσμο των γύφτων αποκλειστική δραστηριότητα των γυναικών. Είναι ευνόητο το γεγονός πως όλες οι γυναίκες είναι μάντισσες. Το στοιχείο εκείνο που προσδίδει μια ι-

διαίτερη αξία και που διαφοροποιεί τη δύναμη και την εγκυρότητα των μαντικών αποκαλύψεων μεταξύ των γυναικών είναι η ηλικία. Είναι ευρύτατα διαδομένη στην κοινή γνώμη η εικόνα και η φήμη της γριάς μάντισσας που η γνώμη της και οι αποκαλύψεις της έχουν μια βαρύνουσα εγκυρότητα. Φυσικά οι γριές γύφτισσες μάντισσες δεν παραλείπουν να εκμεταλλεύονται στο έπακρο αυτή τη φήμη. Η δράση των γύφτισσων μαντισσών είναι ευρύτατα διαδομένη και προσανατολίζεται προς όλα σχεδόν τα κοινωνικά στρώματα. Δραστηριοποιούνται ιδιαίτερα τους καλοκαιρινούς μήνες, ενώ ο πιο προσφιλής τους χώρος για να εξασκήσουν το κοινωνικό λειτουργήμα της αποκάλυψης του μέλλοντος είναι οι παραλίες.

Η αποκάλυψη του χαρακτήρα του πελάτη, του παρελθόντος του και των μελλοντικών του σχεδίων δεν είναι τίποτε άλλο παρά ένας μεγάλος αριθμός μαντικών εκφράσεων, κατάλληλα επεξεργασμένων με κύριο χαρακτηριστικό τη φυσική και αβίαστη προσαρμοστικότητα τους στην κάθε φορά παρουσιαζόμενη ιδιόμορφη περίπτωση. Το σύνολο αυτών των μαντικών εκφράσεων χαρακτηρίζεται επιπλέον από την ασάφεια, τη γενικότητα, την αόριστη αναφορά σε ψυχικές, κοινωνικές και οικονομικές καταστάσεις και την αντιφατικότητα του περιεχομένου, ούτως ώστε η προφητεία να καλύπτει όλες τις δυνατές περιπτώσεις. Αποτελούν ένα CORPUS προτάσεων του γύφτικου μαντικού λόγου, η άκαμπτη στερεοτυπία των οποίων στη μορφή και το περιεχόμενο προδίδουν την καθαρά επαγγελματική και συνεχή χρήση τους.

Οι σπουδαιότερες φάσεις της εκδίπλωσης του μέλλοντος και το ιδιαίτερο περιεχόμενό τους είναι:

1. Η αρχή της μαντείας γίνεται πάντα με φιλοφρονήσεις και κολακίες που αποκαλύπτουν τον εξαιρετικό χαρακτήρα και τη γενναίοψυχη προσωπικότητα του πελάτη («μεγάλο μέτωπο έχεις, καλός άνθρωπος είσαι», «μεγάλη ψυχή έχεις», «μεγάλη καρδιά έχεις», «ξέπνός άνθρωπος είσαι»). Η σκοπιμότητα φυσικά αυτών των φιλοφρονήσεων και των καλοπιασμάτων είναι κάτι παραπάνω από εύλογο: επιχειρούν να αποσπάσουν με τις πρώτες προτάσεις την εύνοια και την εμπιστοσύνη του πελάτη προς το πρόσωπό τους τονίζοντας τις θετικές πλευρές της προσωπικότητάς του.

2. Ακολουθεί μια γενικόλογη αναφορά στο παρελθόν με την οποία τονίζονται οι ατυχίες, τα προ-

βλήματα, οι αδικίες, οι λύπες και οι στενοχώριες που έχει περάσει και υποστεί ο πελάτης. Εξαιτίας όμως του σημείου 1 τις έχει υπομείνει με ασύγκριτο ψυχικό σθένος, ανήκουν πια στο παρελθόν και δεν πρόκειται να τον απασχολήσουν ποτέ πια. Ακόμα εξαιτίας της γενναίοψυχίας του δεν κρατάει κακία σε κανένα (δεν είναι δηλαδή μνησικακός). Οι φαινομενικές αυτές προσπάθειες κατανόησης και συμπάραστασης εκ μέρους της γύφτισσας-μάντισσας προς τον πελάτη αποσκοπούν στην απόσπαση για δεύτερη φορά της εύνοιας και της εμπιστοσύνης του. Ήδη όμως από τις πρώτες στιγμές έχουν προδιαγραφεί τα θέματα και τα περιεχόμενα των μαντικών αποκαλύψεων που θα ακολουθήσουν. Αυτές δεν μπορεί παρά να περιορίζονται κυρίως στον οικονομικό, κοινωνικό και συναισθηματικό τομέα. Τομείς που προσφέρονται ιδιαίτερα για γενικότητα, αντιφατικότητα και αοριστολογία.

3. Γίνεται αναφορά σε κάποια ονόματα το φύλο των οποίων εξαρτάται από το αντίστοιχο φύλο του πελάτη. Η συχνότητα των ονομάτων αυτών στην καθημερινή ζωή αποκλείει εκ των προτέρων την περίπτωση της αποτυχίας. Τα ονόματα αυτά είναι κυρίως: Γιάννης, Γιώργος, Μαρία, Ελένη. Η

νησυχιών και ταλαντεύσεων. («Χρόνια πολλά θα ζήσεις»).

5. Ο χειρισμός των δυσάρεστων πλευρών της ζωής (ατυχήματα, ατυχίες, θάνατος, ασθένειες) γίνεται μ' έναν άκρως διπλωματικό τρόπο. Η μάντισσα δεν αρνείται τις δυσάρεστες αυτές πλευρές. Κατά κανέναν τρόπο όμως δεν τις αποδίδει στο παρόν ή το μέλλον του πελάτη: επιχειρεί από τη μια να τις μετατοπίζει χρονικά στο παρελθόν του (δες σημείο 2) ή να τις αποδίδει σε κάποιους άλλους όπως φιλικά ή συγγενικά πρόσωπα. Πολύ σπάνια αναφέρονται ατυχήματα ή προβλήματα που αφορούν το μέλλον του πελάτη. Σ' αυτή την περίπτωση όμως τονίζεται με έμφαση πως τα προβλήματα αυτά είναι ανάξια προσοχής και θα διαρκέσουν ελάχιστα.

6. Σ' αντίθεση λοιπόν με τους άλλους που θα πεθάνουν ή θα αρρωστήσουν, ο πελάτης όχι μόνο θ' αποφύγει τα προβλήματα και τις ατυχίες αλλά θα αποκτήσει στο κοντινό μέλλον ό,τι ονειρεύεται ή ό,τι έχει σχεδιάσει. Τονίζονται ιδιαίτερα με έμφαση ο πλούτος, η οικονομική ανεξαρτησία («κάποια δουλειά θα κάνεις»), η δύναμη, η εξουσία («μεγάλη πόρτα βλέπω»), η κοινωνική άνοδος.

7. Όταν οι πελάτες είναι ανύπακτρο ζευγάρι, ερωτευμένοι ή νιόπαντροι τονίζεται με έμφαση η

του ταξιδιού θα είναι κάτι παραπάνω από ευχάριστα: θα πραγματοποιηθεί μια επιθυμητή συνάντηση ή θα υπάρξει οικονομικό όφελος. Αποφεύγεται φυσικά, ακόμα και όταν επιμένει ο πελάτης, η αναφορά σε λεπτομέρειες: ο χρόνος, ο ακριβής σκοπός, ο προορισμός, οι συνταξιδιώτες κλπ. («Μεγάλο ταξίδι θα κάνεις»).

9. Αν ο πελάτης είναι νέος άντρας ή νέα γυναίκα, γίνεται αναφορά σε κάποια γυναίκα ή κάποιον άντρα αντίστοιχα που κατέχει μια σπουδαία θέση στη ζωή. Ποτέ δεν αναφέρεται το όνομα αυτού του προσώπου. Σε αντίθεση με το σημείο 3, που αναφέρεται με το όνομα, αλλά αποφεύγεται η ιδιότητα του και η θέση του στη ζωή του πελάτη. Στην περίπτωση αυτή αναφέρεται η ιδιότητα (κυρίως φίλος ή φίλη) και αποφεύγεται ο καθορισμός του ονόματος.

10. Με βάση τα σημεία 1 και 6 (δηλαδή καλός χαρακτήρας και μελλοντική οικονομική άνεση), ο πελάτης πρέπει να προφυλαχτεί στο μέλλον από το κοντινό ή μακρινό του περιβάλλον, από το οποίο πρέπει να περιμένει, και μάλιστα από συγκεκριμένα πρόσωπα, συκοφαντίες, προσβολές, διαβολές και που θα πρέπει να αντιμετωπίσει με γενναιότητα και θάρρος. Δεν πρέπει να ανησυχεί, γιατί η ευνοϊκή έκβαση αυτής της εξέλιξης είναι προκαθορισμένη από τη μοίρα και το ριζικό. Παρ' όλα αυτά όμως υπάρχουν ταυτόχρονα και άλλα πρόσωπα φιλικά προσκείμενα που θα του συμπαρασθούν και θα του σταθούν αλληλέγγυα στα προβλήματά του.

Δεν πρέπει να μας διαφεύγει το γεγονός πως όλες οι γύφτισσες από πολύ μικρή ηλικία γνωρίζουν καλά... να αποκαλύπτουν το μέλλον («να διαβάζουν το χέρι», «να λένε τη μοίρα και το ριζικό»). Η κατάσταση αυτή φυσικά είναι ευνόητο πως δεν πρέπει να μας φέρνει σε αμηχανία. Οι γύφτισσες πρώτες απ' όλους έχουν σαφή επίγνωση του γεγονότος πως η ικανότητα αυτή δεν είναι έκφραση κάποιας μοναδικής ή ιδιαίτερης πνευματικής δύναμης ορισμένων μεμονωμένων ατόμων, αλλά είναι η κατάληξη μιας μακρόχρονης, ελεύθερης και αβίαστης μαθησιακής διαδικασίας με ασκήσεις, πειραματισμούς και συμμετοχή στη δραστηριότητα των ενηλικών μαντισσών, η οποία ξεκινά από την παιδική ηλικία και τελειώνει με την ενηλικίωση της εκπαιδευμένης γύφτισσας. Παρ' όλο που όλες οι γύφτισσες γνωρίζουν να διαβάζουν τη μοίρα, το πρώτο πράγμα που μαθαίνουν είναι πως

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΠΟΦΕΥΓΕΤΑΙ Ο ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΗΣ ΜΑΝΤΕΙΑΣ ΜΕ ΤΗΝ ΕΠΑΙΤΕΙΑ

φαινομενικά ακριβής μαντική αποκάλυψη και η αοριστολογία αποτελούν μια συμπαγή νοηματική ενότητα που αποσκοπεί τόσο στον αποκλεισμό της αποτυχίας (γενικότητα και ασάφεια) όσο και στην παραγωγή της εντύπωσης για την ακρίβεια της προφητείας και της μαντισσας. («Ένα Γιάννη τι τον έχεις», «Μια Μαρία τι σου είναι», «Μια Ελένη σε σκέφτεται»). Με την ερώτηση η μάντισσα με μοναδικό τρόπο αντιστρέφει τους ρόλους: αποφεύγει την περίπτωση λάθους βάζοντας στο στόμα του πελάτη την απάντηση.

4. Τονίζεται με ιδιαίτερη έμφαση και με απόλυτη βεβαιότητα το γεγονός της μακροζωίας του πελάτη. Για την εγκυρότητα αυτή της προφητείας δεν πρέπει να υπάρχει καμιά αμφιβολία. Ακολουθούν ευχές και εφησυχασμοί για τη διασκέδαση οiwνόηποτε α-

βέβαιη πραγματοποίηση της επιθυμίας του γάμου και της τεκνοποίησης. Φυσικά για να πραγματοποιηθούν αυτά θα προηγηθούν ορισμένα έντονα προβλήματα όπως οι γονείς, η οικονομική κατάσταση, κάποιος τρίτος (άντρας, γυναίκα), η ευνοϊκή έκβασή τους όμως είναι προκαθορισμένη. Ο αριθμός των παιδιών είναι πάντα δύο ή τρία. Το πρώτο παιδί είναι πάντοτε αγόρι... Αποφεύγεται σαφώς ο καθορισμός του φύλου του δεύτερου ή του τρίτου παιδιού. Αυτό το κενό αφήνεται να συμπληρωθεί από την επιθυμία και τη φαντασία των πελατών. («Καλό γάμο θα 'χεις», «καλόν άντρα θα πάρεις», «τρία παιδιά θα κάνεις»).

8. Γίνεται σαφές και ακριβές αναφορά σε κάποιο ταξίδι που πρόκειται να πραγματοποιηθεί... στο κοντινό ή μακρινό μέλλον. Οι συνέπειες και τα αποτελέσματα

πρέπει να αποφεύγουν κατηγορηματικά να εξασκούν αυτή τη δραστηριότητα πριν να ενηλικιωθούν. Το όριο της ηλικίας που απαιτείται για την εξάσκηση της μαντείας ποικίλει ανάλογα με τις περιστάσεις. Είναι βέβαιο πως το μεγάλο της ηλικίας είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την εξάσκηση της δραστηριότητας, γιατί απλούστατα το πρόσωπο της γύφτισσας-μάντισσας πρέπει να αποπνέει σοβαρότητα και σεβασμό στον πελάτη. Η γύφτισσα-μάντισσα ποτέ δεν πλησιάζει πελάτες που είναι στην ηλικία μεγαλύτεροι απ' αυτή. Συμβαίνει όμως τ' αντίθετο. Όλοι οι πελάτες πρέπει οπωσδήποτε να είναι μικρότερης ηλικίας, για να υπάρχει η δυνατότητα να σχηματίσουν την εικόνα της έμπειρης και έγκυρης ως προς τις προφητείες μάντισσας. Είναι ευνόητο πως όσο μεγαλώνει μια γύφτισσα μάντισσα τόσο ευρύνεται και ο αριθμός των πελατών της.

Τα σημαντικότερα σημεία της μαθησιακής διαδικασίας που έχει ως αντικείμενο την κάθε είδους μαντεία είναι:

1. Η νεαρή γύφτισσα πρέπει να μάθει καθ' όλη τη διάρκεια της μακρόχρονης εμπειρικής εκπαίδευσης το μεγαλύτερο δυνατό αριθμό μαντικών στερεότυπων εκφράσεων. Η αξία και η φήμη μιας μάντισσας, μεταξύ των άλλων, είναι ανάλογη και με τον αριθμό των μαντικών εκφράσεων και θεμάτων που έχει αποκτήσει και είναι σε θέση να χρησιμοποιεί κατά την εκδίπλωση των μαντικών της ικανοτήτων τη στιγμή της εργασίας.

2. Η νεαρή γύφτισσα πρέπει να μάθει ακόμα ποια είναι τα πρόσωπα εκείνα που πρέπει να αποφεύγει οπωσδήποτε, τα πρόσωπα που πρέπει να πλησιάζει με ιδιαίτερη σπουδή και τα πρόσωπα που της είναι μεν αδιάφορα αλλά επιχειρεί καμιά φορά να τα πλησιάσει. Ενδεικτικά αναφέρω πως οι γύφτισσες-μάντισσες αποφεύγουν όσους δεν έχουν παρελθόν (μικρά παιδιά και έφηβοι), όσους δεν έχουν μέλλον (γέροι και γριές) και όσους ξέρουν το μέλλον τους ή γνωρίζουν το ανυπόστατο της 'γύφτικης' μαντείας («μορφωμένοι», — γιατροί, δικηγόροι, καθηγητές κλπ. — «περπατημένοι» — λούμπεν, αλήτες, ψαράδες, μανάβηδες, λαχαναγορίτες, χαρτοπαίχτες, άνθρωποι της νύχτας). Αντίθετα, προσανατολίζονται στην προσέγγιση ατόμων που έχουν μέλλον αλλά δεν το γνωρίζουν και χαρακτηρίζονται για την αφέλειά τους και την ευκολοπιστία τους προς τις μαντικές ικανότητες των γύφτισσων-μαντισσών (νεαροί, νεαρές, ερωτευμένα

ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΗΣ ΜΑΝΤΙΣΣΑΣ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΑΠΟΠΝΕΕΙ ΣΕΒΑΣΜΟ

ζευγαράκια, φοιτητές, νοικοκυρές, μεσήλικες γυναίκες, εργάτες). Επειδή ακριβώς επαναλαμβάνουν συνεχώς τις ίδιες μαντικές εκφράσεις και την ίδια θεματολογία, επιμένουν κατηγορηματικά να πλησιάζουν μόνο μοναχικά άτομα ή ανύπαντρα ερωτευμένα ζευγάρια και να αποφεύγουν τις παρέες ακόμα κι αν είναι δυο άτομα (δυο άντρες ή δυο γυναίκες).

3. Το επόμενο βήμα της γύφτισσας αποβλέπει στο να γίνει δεκτή από τον υποψήφιο πελάτη. Πρέπει δηλαδή να μάθει τους τρόπους που θα τον πλησιάζει αβίαστα και ευχάριστα. Έτσι, θα πρέπει να μάθει ποιες στιγμές να απο-

του πελάτη με σκοπό να εξασφαλίσει τη συνέχεια της μαντείας και να αποσπάσει τα πρώτα χρήματα. Η δεύτερη ενότητα αποβλέπει, με την αποκάλυψη των δυσάρεστων πλευρών της ζωής, στη δημιουργία της εντύπωσης για την αντικειμενικότητα των προφητειών. Τέλος, η τρίτη ενότητα είναι και η πιο σημαντική, γιατί αποσκοπεί κυρίως, με την αποκάλυψη του ευνοϊκού μέλλοντος του πελάτη, στην απόσπαση του χρηματικού ποσού. Τη σειρά αυτή των εννοτήτων και τη σκοπιμότητά τους πρέπει να μάθει η γύφτισσα σ' όλες τις λεπτομέρειές τους και να τις εφαρμόζει με επιτυχία, γιατί η σειρά με την οποία διατυπώθηκαν έ-

Η ΑΝΤΙΦΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΜΑΝΤΕΙΑΣ ΚΑΛΥΠΤΕΙ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΠΕΡΙΠΤΩΣΕΙΣ

φεύγει (φαγητό, ύπνος, ερωτικές επαφές, λογομαχίες, εκνευρισμοί) και να επεμβαίνει στις πιο κατάλληλες στιγμές. Η πρώτη επαφή με τον πελάτη γίνεται με ευχές, με φιλοφρονήσεις και με ευχάριστες προφητείες χωρίς να της έχει δοθεί άδεια.

4. Εάν η προσέγγισή του πελάτη αποβεί επιτυχής, τότε η γύφτισσα πρέπει να προσανατολιστεί προς την πραγματοποίηση των επόμενων στόχων: να εξασφαλίσει τη συνέχεια, να δημιουργήσει την εντύπωση της αντικειμενικότητας των προφητειών και να αποσπάσει αβίαστα όσο το δυνατό περισσότερα χρήματα. Οι τρεις αυτοί στόχοι είναι και ο απώτερος σκοπός των τριών θεματικών εννοτήτων που αποτελούν τον κορμό της μαντείας. Η πρώτη ενότητα αποβλέπει στην απόσπαση της εύνοιας και της εμπιστοσύνης

χει μεγάλη σπουδαιότητα για την όλη έκβαση της μαντείας.

5. Η νεαρή γύφτισσα πρέπει να μάθει τους τρόπους με τους οποίους θα αποσπά χρήματα από τους πελάτες («να ασημώσουν»). Για την απόσπαση των χρημάτων υπάρχει ένα ευνοϊκό κλίμα, γιατί είναι ευρύτατα διαδομένη στους κόλπους του λαού η εντύπωση πως η οποιαδήποτε μαντεία δεν έχει εγκυρότητα αν δε συνοδευτεί από κάποιο μικρό ή μεγάλο χρηματικό ποσό. Αυτός είναι και ο λόγος που πολλές γύφτισσες τονίζουν την αναγκαιότητα της αμοιβής από την πρώτη μάλιστα στιγμή. Κατά τη διάρκεια όμως της εκδίπλωσης του μέλλοντος και ανά χρονικά διαστήματα η γύφτισσα απαιτεί από τον πελάτη κι άλλα ασημώματα, ανάλογα με την ευπιστία και αφέλειά του. Είναι φανερό πως τόσο τα χρονικά διαστήμα-

τα όσο και τα διάφορα ποσά που πρέπει να απαιτεί ποικίλουν ανάλογα με την περίπτωση. Τα χρήματα απαιτούνται οπωσδήποτε μετά από μια ευχάριστη προφητεία ή κάθε φορά που η αντίδραση του πελάτη ευνοεί κάτι τέτοιο. Εάν η αντίδραση είναι έντονη και παρατεταμένη, τόσο η συχνότητα όσο και το χρηματικό ποσό είναι μεγαλύτερα.

6. Η νεαρή γύφτισσα πρέπει να μάθει να συνδυάζει τη μαντεία με την κλοπή. Στην κοινωνία των γύφτων είναι γεγονός πως όλες οι δραστηριότητες συνοδεύονται από την κλοπή. Κυρίως με τη μέθοδο της απασχόλησης ή της απομάκρυνσης, οι γύφτισσες αφαιρούν ό,τι πολύτιμο αντικείμενο και χρηματικό ποσό εμπίπτει στην αντίληψή τους με μεγάλη ταχύτητα και δεξιότητα.

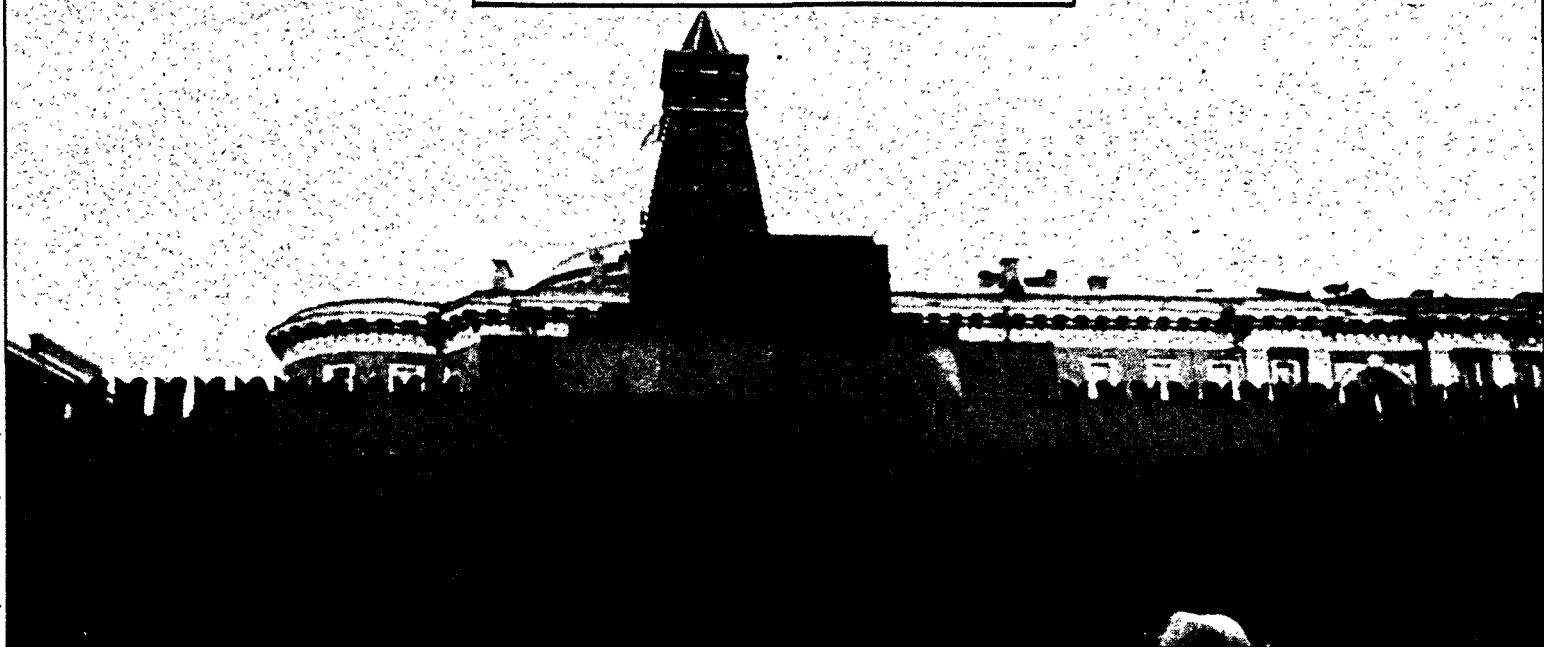
7. Αντίθετα, πρέπει να αποφεύγεται κατηγορηματικά ο συνδυασμός της μαντείας με την επαιτεία. Ένας τέτοιος συνδυασμός συμβάλλει στην απώλεια του κύρους της μάντισσας.

8. Η νεαρή γύφτισσα πρέπει να αποκτήσει την ικανότητα να λέει με πειστικότητα και χωρίς να διατρέχει τον κίνδυνο να αποκαλύψει πράγματα που αντιφάσκουν μεταξύ τους, με σκοπό να δημιουργήσει μια ολική εικόνα του μέλλοντος στηριζόμενη στην αοριστία, την ασάφεια και την αντίφαση. Η μάντισσα πρέπει να αποφεύγει την ακρίβεια με κάθε τρόπο ακόμα κι όταν δέχεται πιέσεις από τους πελάτες. Με την πάροδο του χρόνου οι γύφτισσες έχουν αναπτύξει έναν τρόπο έκφρασης των μαντικών προτάσεων, τα κύρια χαρακτηριστικά του οποίου είναι η σαφής αοριστία και η αδρή στη σαφήνεια. Στο σύνολό τους οι πελάτες δεν είναι σε θέση να κατανόησουν αυτό τον τρόπο έκφρασης.

9. Η νεαρή γύφτισσα τέλος δεν πρέπει να ξεχνά πως οι ευχάριστες και οι δυσάρεστες αποκαλύψεις πρέπει να εναλλάσσονται, δημιουργώντας μ' αυτό τον τρόπο διακυμάνσεις στη συμπεριφορά του πελάτη, που είναι αναγκαίες για την απόσπαση των χρημάτων.

Θα πρέπει να συμπληρώσουμε πως οι μαντικές αυτές εκφράσεις και η μεθοδολογία που παρουσιάσαμε εφαρμόζονται χωρίς καμιά εξαίρεση σ' όλα τα είδη της μαντείας που εξασκούν (χειρομαντεία, καφεμαντεία και χαρτομαντεία). Ακόμα, οι γύφτοι πολύ σπάνια λένε μεταξύ τους τη μοίρα και το ριζικό τους. Το νιώθουν στο πετσί τους καθημερινά...

Θανάσης ΔΡΑΤΣΙΔΗΣ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΣΣΔ

Το Τουπόλεφ 154 προσγειώθηκε στη Μόσχα σχεδόν κάθετα. Παρόλο που είχε ήδη αρχίσει να μπαίνει η άνοιξη, οι πάγοι δεν είχαν ακόμη λιώσει και η θερμοκρασία ήταν δύο βαθμοί υπό το μηδέν. Στο δρόμο για τη Μόσχα πάνω σε μια παγωμένη λίμνη ο κόσμος είχε βγάλει καρέκλες και ψάρευε μέσα από μια τρύπα που είχε ανοίξει στον πάγο.

Αυτή η πρώτη εικόνα θα μπορούσε ίσως να σε προετοιμάσει για μια σειρά από οπτικές εκπλήξεις που επιφύλασσε το ταξίδι στο σύνολό του. Δεν ξέρω αν ένας αρχιτέκτονας μπορεί να δει μια χώρα με άλλο μάτι απ' ό,τι ένας απλός επισκέπτης. Πολύ φοβάμαι ότι «οι αρχιτεκτονικές μέρες στην ΕΣΣΔ» είχαν περισσότερο τα χαρακτηριστικά μιας σχολικής εκδρομής παρά μιας επιστημονικής συνάντησης. Και το κακό ξεκίνησε με το τσιγάρο. Στα δέκα πρώτα λεπτά της διαδρομής προς το ξενοδοχείο συνειδητοποιήσαμε ότι το πούλμαν δεν είχε σταχτοδοχεία. Το τσιγάρο απαγορεύεται αυστηρώς στους περισσότερους δημόσιους χώρους. Απαγορεύεται στις εσωτερικές σοβιετικές αερογραμμές, απαγορεύεται στα καφενεία, στα λεωφορεία, στα μετρό, στα... μανσωλεία, στην Κόκκινη Πλατεία, σχεδόν παντού.

Φτάνοντας στο ξενοδοχείο

μάς περίμενε μια δεύτερη και μεγαλύτερη έκπληξη. Το επίσημο νόμισμα της χώρας δεν είναι το ρούβλι αλλά το δολάριο. Όλες οι συναλλαγές γίνονται με δολάρια και τα αξιολογότερα σοβιετικά προϊόντα πωλούνται στις *μπεριόσκα*, καταστήματα αγώρων με ξένο συνάλλαγμα.

Οι υπεύθυνοι της εκδρομής — ο Σύλλογος Αρχιτεκτόνων και ο Ελληνοσοβιετικός Σύνδεσμος — είχαν όντως καταβάλει μια αξιόλογη προσπάθεια για να μπορέσουμε να επισκεφθούμε όσο το δυνατόν περισσότερα αξιοθέατα στον ελάχιστο χρόνο των οκτώ ημερών. Με το που αφήσαμε τις βαλίτσες, ξεκινήσαμε τρέχοντας για το μετρό. Η Ρωσίδα συνοδός εξαφανιζόταν λόγω ύψους μέσα στο πλήθος του κόσμου, γι' αυτό την καθοδήγηση της «γκρούπας» (έτσι είχαμε ήδη αρχίσει να ονομαζόμαστε) ανέλαβε ο Ιάσωνας Ρίζος που κρατώντας ψηλά μια κόκκινη ομπρέλα κατάφερε όχι μόνο να μη χανόμαστε αλλά και να προσελκύσουμε την προσοχή των ντόπιων επιβατών.

Οι περισσότεροι σταθμοί του μετρό χτίστηκαν στα χρόνια της σταλινικής περιόδου και γι' αυτό και χαρακτηρίζονται από μια έκδηλη βαρύτητα τόσο στη μορφή όσο και στα υλικά. Πολλά στοιχεία από την αισθητική αυτών των

σταθμών ξαναβρίσκει κανείς στα κτίρια του Βερολίνου αλλά και της Ρώμης του μεσοπολέμου. Δεν παύεις όμως και σήμερα να μένεις εκστατικός κάτω από τις καμάρες και τα βιτρώ στο σταθμό «Βλαδιμίρ Μαγιακόφσκι» που πήρε το 1938 το πρώτο βραβείο αρχιτεκτονικής στη Διεθνή Έκθεση της Νέας Υόρκης.

Βγήκαμε από το μετρό και περπατήσαμε στην Κόκκινη Πλατεία. Δε θυμάμαι να έχω ξαναδεί στη ζωή μου ένα θέαμα πιο επιβλητικό. Πίσω από το μανσωλείο του Λένιν, ψηλά σ' έναν πύργο μέσα από τα τείχη του Κρεμλίνου, μια κόκκινη σημαία φωτισμένη ανέμιζε αδιάκοπα δημιουργώντας σ' ένα μαύρο καταθλιπτικό ουρανό μια θάλασσα από κύματα που έσβηναν στα βήματα των λίγων περαστικών. Η απόλυτη συμμετρία του κόκκινου γρανίτη στο μανσωλείο ερχόταν σε πλήρη αντίθεση με την εκκλησία του Αγίου Βασιλείου με τους ασύμμετρους τρούλους, απέναντι από το ροζ κτίριο του παλιού πανεπιστημίου και το μακρόστενο όγκο των πολυκαταστημάτων «Γκουμ» του περασμένου αιώνα.

Την άλλη μέρα το πρωί ξυπνώντας, μια μικρή βόλτα στην πόλη μας άφησε περισσότερο τη γεύση της τεχνολογίας και λιγότερο της αισθητικής. Για να μην αλλοιω-

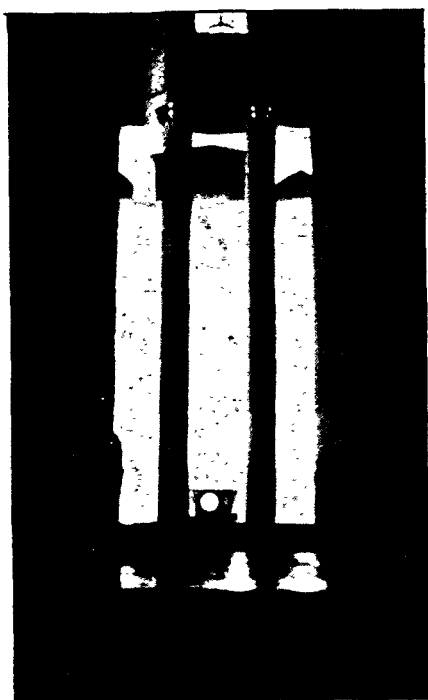
θούν ο παραδοσιακός χαρακτήρας του ιστορικού κέντρου αλλά και ο πόλεοδομικός ιστός της πόλης, μια σειρά από κτίρια είχαν μετακινηθεί πάνω σε ρόδες.

Ορισμένα κτίρια όπως το *Centrosouz* του Le Corbusier ή το σπίτι του Melnikoff κοντά στον παλιό δρόμο του Αρμπάτ λείπουν τελείως από τον κατάλογο των περιηγήσεων.

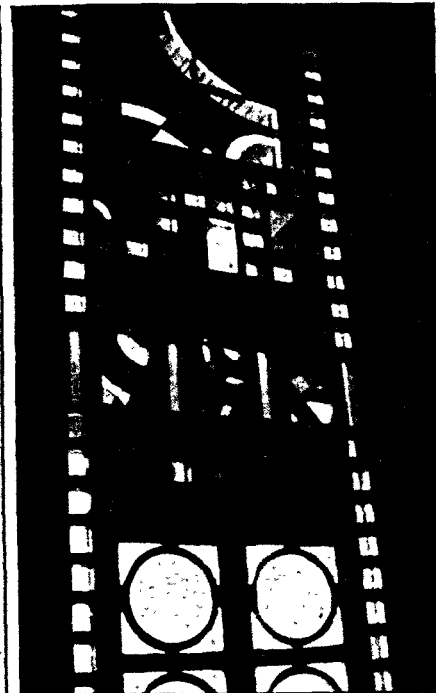
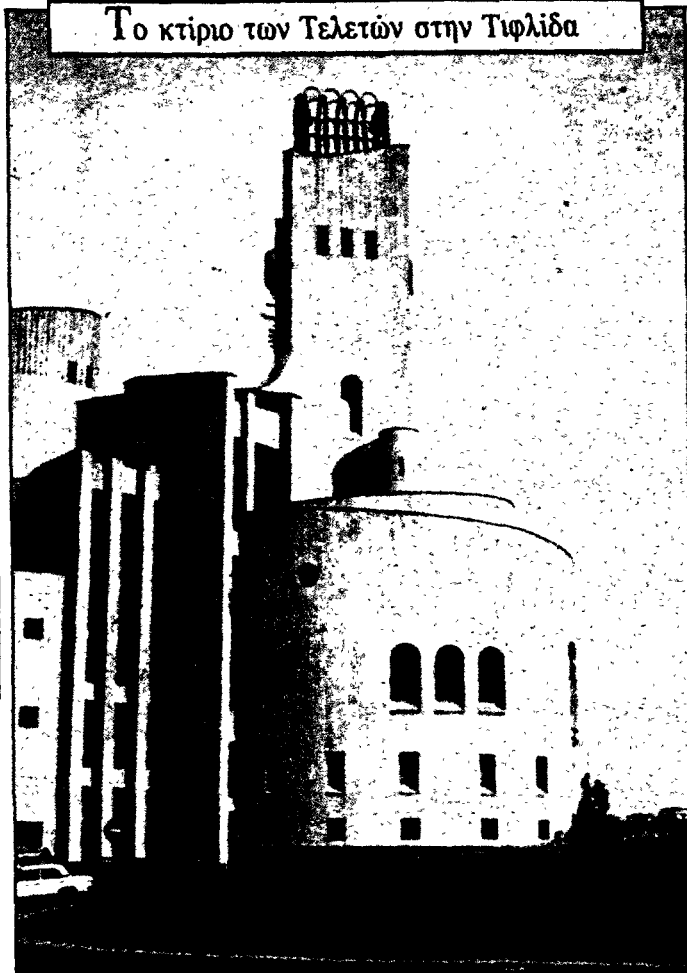
Το Λένινγκραντ είναι ίσως μια από τις ωραιότερες πόλεις στον κόσμο. Η ομορφιά αυτή μεταφέρεται στα χαμόγελα των κατοίκων, στο χρώμα των δρόμων, στη νυχτερινή ζωή και στην πασχαλιάτικη ανάσταση, στην ποιότητα όλων των ευρωπαϊκών υποδομών από το ξενοδοχείο μέχρι και τα βιβλιοπωλεία στο κέντρο.

Στο Λένινγκραντ μείναμε δυο μέρες περίπου, τρέχοντας από το Ερμιτάζ στη φυλακή του Γκόρκι, από το ναό του Αγίου Ισαάκ στα ανάκτορα του Σμόλνι, γυρνώντας κατάκοποι στο ξενοδοχείο και ξεσηκώνοντας από το γλέντι μέχρι τα ξημερώματα Φιλανδούς και Πορτογάλους που είχαν μείνει άναυδοι από τη ζωτικότητα των Ελλήνων αρχιτεκτόνων.

Αλλά η μεγάλη έκπληξη της εκδρομής ήταν η Τιφλίδα. Εκεί η ταιλωρία ανάμικτη με πολυτέλεια, η κούραση μαζί με περιέργεια όξυναν στο έπακρο τις αντι-

Το κτίριο των Τελετών στην Τιφλίδα

φάσεις της εκδρομής.

Η επίσκεψη περιλάμβανε περιήγηση στην παλιά πόλη, επίσκεψη στο κτίριο των Τελετών, μπαλέτα, φολκλορικά συγκροτήματα και συνάντηση για ανταλλαγή απόψεων με τους Γεωργιανούς αρχιτέκτονες.

Παλιός κυβερνήτης της Γεωργίας ο Σεβερντνάτζε, σήμερα δεξί χέρι του Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, είχε φροντίσει όπως καταλάβαμε για την ανάπτυξη της ιδιαίτερης του πατρίδας.

Στο κτίριο των Τελετών μας περίμενε στην είσοδο ο αρχιτέκτονας Βίκτορ Τζορμπανάτζε, που έδειξε ενθουσιασμένος για τη συνάντηση και άρχισε σαν μικρό παιδί να μας ξαναγεί ο ίδιος στο κτίριο που είχε σχεδιάσει. Ήταν η πρώτη φορά που κατάλαβα στα μάτια αυτού του ανθρώπου ότι κάτι καινούργιο συνέβαινε στη Σοβιετική Ένωση. Το ταλέντο, μαζί με μια τεράστια γνώση και κουλούρα της παγκόσμιας αρχιτεκτονικής, σε κάθε κουβέντα του, σε κάθε χειρονομία του, υπογράμιζε την απουσία του τυχαίου, δίνοντας έμφαση στην αναγέννηση ενός κράτους.

«Οκτώ χρόνια τώρα προετοιμάζουμε την *περεστρόικα*», μας είπε. «Όταν ξεκίνησα το κτίριο των Τελετών της Τιφλίδας είχα απόλυτη ελευθερία στο σχεδιάσμό. Δη-

μιούργησα ένα χώρο ψυχικής ανάτασης των ανθρώπων, χωρίς όμως να φτιάξω μια εκκλησία. Αν εδώ μέσα, τόσο ο Εβραίος, όσο και ο χριστιανός ή ο κομμουνιστής αισθανθούν κάτι να τους διαπερνά την ώρα της τελετής, τότε έχω πετύχει στο σκοπό μου».

Το ίδιο απόγευμα οι Γεωργιανοί αρχιτέκτονες μας περίμεναν στο Σύλλογο Αρχιτεκτόνων για να ανταλλάξουμε εμπειρίες και απόψεις. Παρόλο που τα κείμενα των ομιλιών είχαν ήδη μεταφραστεί από την Ελλάδα, οι περισσότεροι συνάδελφοι (λόγω της στενότητας του χρόνου) μίλησαν εκτός κειμένου με ταυτόχρονη μετάφραση. Οι Σοβιετικοί δεν έφεραν σε αυτό την παραμικρότερη αντίρρηση, αν και κάτι τέτοιο στο παρελθόν θα ήταν αδιανόητο.

Το ίδιο απόγευμα ο Βίκτορ Τζορμπανάτζε μας κάλεσε να επισκεφθούμε το σπίτι του. Γόνος παλιάς αριστοκρατικής οικογένειας, είχε χαρίσει στο κράτος όλη την οικογενειακή του επίπλωση για τη δημιουργία ενός σπιτιού με χαρακτηριστικά δεκάτου ενάτου αιώνα. Στα πλαίσια αυτής της επίσκεψης μας παρουσίασε και προσωπικές αναζητήσεις πάνω στους βυζαντινούς ναούς και στη σχέση του κύκλου (τρούλος) και της χρυσής τομής (χτίσιμο) στη χριστιανική αρχιτεκτονική.

Θα μπορούσα να έγραφα με τις ώρες για τις περιπέτειες και τις εικόνες των οκτώ ημερών στην ΕΣΣΔ. Θα ήταν ίσως πολύ επιπόλαιο να βγάλει κανείς κάποια συμπεράσματα μετά από μια τόσο σύντομη επίσκεψη. Η πληθώρα των αντιφάσεων, των ερωτηματικών, αλλά συγχρόνως του θαυμασμού και του καταιγισμού από κινηματογραφικά πλάνα και συναισθήματα, σου δημιουργούν μια ανάμικτη διάθεση. Ανήκω στην κατηγορία των επισκεπτών που έχοντας διαβάσει και ακούσει μια σειρά από πράγματα γύρω από την ΕΣΣΔ ήξερα από πριν τι θα δω και τι θα ακούσω. Δεν είδα λοιπόν και δεν άκουσα τίποτα από αυτά που περίμενα. Ούτε η Γη της Επαγγελίας, ούτε η κόλαση του Δάντη. Δε θα ήθελα να πιστέψω ότι η διετής προσπάθεια της *περεστρόικα* βάρυνε τόσο πολύ στη θετικότητα των προσωπικών μου εντυπώσεων. Παρόλο που πολλά από τα οράματα του σοσιαλισμού έχουν ξεχαστεί στο όνομα μιας σκληρής και αδυσώπητης πραγματικότητας, δικαίως σήμερα τα βλέμματα των ανθρώπων στρέφονται και πάλι πίσω από τον τοίχο του Κρεμλίνου στα μάτια του ανθρώπου που δείχνει να γνωρίζει ότι η ελευθερία είναι ένα από τα λίγα μυστικά της ζωής. Ο Μιχαήλ Γκορμπατσόφ στο προσκήνιο των διεθνών εξελίξεων προ-

τίνει με το πειστικότερο χαμόγελο να ξαναδώσουμε σε μια σειρά από αξίες το αληθινό τους νόημα. Η δημοκρατία μαζί με την περιθαλψη, τη γνώση, την ιστορία και την επιστήμη μπορούν να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για ένα καλύτερο αύριο. Δεν έχω ξαναδεί λαό που να έχει περάσει από μεγαλύτερες ταλαιπωρίες. Η «πατρίδα μας», έλεγε η Γκαλίνα η συνοδός μας και βούρκωνε για τις εννιακόσιες μέρες της πολιορκίας του Λένινγκραντ σήμερα που οι νεκροί του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου είχαν γίνει αγάλματα και πάρκα στο πλευρό μιας ζωής που γεννιόταν πάνω από τις στάχτες του πολέμου.

Η κλεψύδρα του χρόνου έχει βάλει ένα στοίχημα με τη σημερινή σοβιετική ηγεσία. Κανένα από τα επιτεύγματα που είδαμε και που νιώσαμε στο οκταήμερο της επίσκεψής μας δε θα μπορέσει να σταθεί στα πόδια του εάν δε συνοδεύεται από τον απαραίτητο δημοκρατικό εκσυγχρονισμό των δομών μιας κοινωνίας που οδηγήθηκε στην απομόνωση μετά από μια σειρά πολέμων. Αυτό το στοίχημα δείχνει να συνειδητοποιεί ο γενικός γραμματέας του ΚΚΣΕ προσηλαθώντας να αλλάξει τα δεδομένα της παγκόσμιας πολιτικής σκακιέρας.

Νίκος ΧΙΩΤΑΚΗΣ

Η Λέσχη

των Χασισιστών

Εδώ και πολλούς αιώνες είθισται οι καλλιτέχνες να συνευρίσκονται ποικιλοτρόπως με τους περί την ψυχήν τυρβάβοντες κατά προτίμηση ιατρούς. Η ερμηνεία της εκλεκτικής αυτής συγγένειας που ωθεί τους μεν προς τους δε και τανάπαλιν θα απαιτούσε ένα σωστό ποταμό λέξεων και ένα παρόμοιο εγχείρημα δεν θα κατέληγε παρά σε εξαιρετικά εύθραυστα συμπεράσματα.

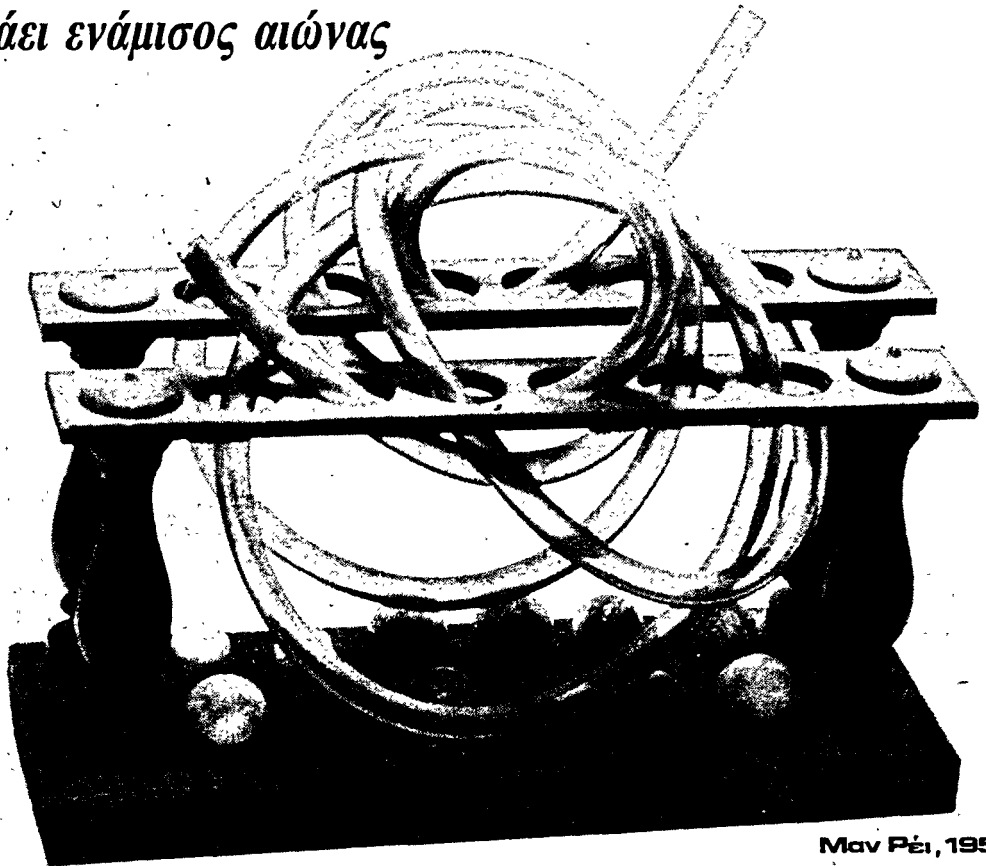
Ας προτείνω δύο ερμηνευτικά «άγριες» υποθέσεις: Ο ρέκτης ψυχοπαθολόγος μοιάζει να έλκεται από την πρόκληση της αποκωδικοποίησης ενός μετουσιωμένου και εξιδανικευμένου φαίνεσθαι (που συνιστά η όποια εκφραστική μορφή της Τέχνης) με καταληκτική φιλοδοξία, αν τούναι μπορετό, να ψηλαφήσει ένα «Εκείνο» (Id) που μιλάει εκεί που περισσότερο δοκιμάζεται και υποφέρει, καθώς θάλεγε ο Ιάκωβος Λακάν.

Οι καλλιτέχνες από τη μεριά τους ίσως να ερωτοτροπούν με τους φρενολόγους, ανάμεσα στ' άλλα, για να διαπραγματευθούν μαζί τους τις σχοινοβατούσες εντάσεις τους, τις αγωνίες και τις συχνές ματαιώσεις τους, το ατελεύτητο «spleen» τους, ή άλλως πώς τη συνεχή «μελαγχολία» τους με τις συμπαροδηλώσεις που ο όρος αυτός εμπερικλείει στο περίφημο «λ'» αριστοτελικό πρόβλημα.

Ο ανωτέρω πρόλογος αν αναγνωσθεί ως πτωχό πρελούδιο στο θέμα που πραγματεύεται το παρόν ερωτογράφημα: το συναπάντημα δηλαδή ενίων καλλιτεχνών με μπροστάρη το ζωγράφο και μουσικό Boisard de Boisdénier με κάποιους φρενολόγους με επικεφαλής τον μείζονα των χασισολόγων αισθαντικό εκείνον Moreau de Tours μέσα στις ευωδίες και τα σκιρτήματα ενός ακμάζοντος (ν)αργιλέ. Όλα αυτά τα εξαισία συμβαίνουν στα Παρίσια, περί το 1840.

Ο Ιάκωβος-Ιωσήφ Μορώ, γνωστότερος ως Moreau de Tours¹, διέτελεσε βοηθός του πρωτοπόρου διάσημου φρενολόγου Esquirol, ο οποίος και του ανέθεσε τριετές ταξίδι ψυχοθεραπευτικής συνοδείας ασθενούς του στην Αίγυπτο, Πάλαιστινή, Συρία, Μ. Ασία κλπ. κατά τη διάρκεια

Οι μυστηριακές συνευρέσεις ενίων καλλιτεχνών με τον φρενολόγο Moreau de Tours γύρω από έναν οιστρήλατο λουλά στα Παρίσια, πάει ενάμισος αιώνας

Μαν Ρέι, 1959

του οποίου γίνεται το κακό: Ο Moreau θα ανακαλύψει το χασίς, θα μεταφέρει μια σεβαστή ποσότητα από τη δρόγη αυτή στα Παρίσια και έκτοτε θα πειραματίζεται αενάως μ' αυτήν. Καρπός της συνευρέσεως του εκ Tours φρενολόγου με το χασίς, των προσωπικών εμπειριών που βιώνει υπό την επήρεια του, και των παρατηρήσεών του από την πειραματική χορήγησή του σε ψυχοπαθείς και — κυρίως — σε ευφαντάστους καλλιτέχνες είναι η περίφημη πραγματεία του «Περί του χασίς και της ψυχικής αλλοτρίωσης» που κυκλοφορεί το 1845².

Στις αρχές της δεκαετίας του 1840, στο μεταξύ, ο Boissard οργα-

νώνει στο Hotel de Pimodan, στην Quai d'Anjou βραδιές οπτασιών και θαυμάτων αφιερωμένες στη λατρεία του χασίς. Ο «δικός μας» Moreau δεν είναι άμοιρος ευθυνών για τις αμαρτώλες αυτές συνάξεις καθώς και ο ίδιος ως παρατηρητής ή αυτοπαρατηρούμενος συμμετέχει συχνά-πυκνά σ' αυτές αποτελώντας, κατά κάποιο τρόπο, τον «επιστημονικό σύμβουλό» τους.

Στη θεσπέσια αυτή Αυλή των θαυμάτων, παρελαύνουν σημαντικά ονόματα της τέχνης και της λιγοτεχνίας: Nerval, A. Karr, T. Johannot, Daumier, H. Monnier, Balzac, Baudelaire, Delacroix, Th. Gautier κλπ. Την ομάδα συνοδεύει και ένας

ακόμη δεινός κολυμβητής των γαλαξιών, ο ιατρο-φιλόσοφος Aubert-Roche. Απ' όλους αυτούς που αναφέρονται πιο πάνω προκύπτει η περίφημη «Λέσχη των Χασισιστών» (Club des Haschichins)³, ηδονικό, θεσπέσιο κύημα συλλογικών εκστάσεων και απογειώσεων, αλλά και θνησιγενές.

Εθνησιγενής ή ερασιθάνατη, βραχύβια ή πεισιθανάτια η Λέσχη αυτή των Χασισιστών ναι μεν, αλλά κάθε άλλο παρά άκληρη: Πολλαπλά τα πνευματικά της γεννήματα, όπως π.χ. το πεζογράφημα-άρθρο Club de Haschichins, του Θεόφιλου Γκωτιέ στο υπερέγκυρο περιοδικό Revue de deux Mondes, τον Φεβρουάριο

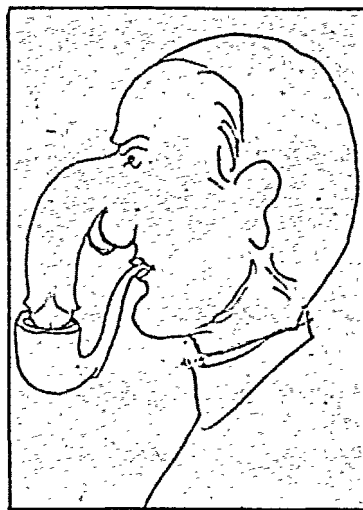
του 1846⁴, τα μπωντλερικά οιστρή-
λατα ηχοχρώματα των Τεχνητών
Παραδείσων, τα όχι ευάριθμα πα-
ράγματα στο έργο του Nerval που
έλκουν την εμπνευστική τους αφε-
τηρία από τις χασισικές εκείνες βρα-
διές, τα κείδε-κακείσε αποσπάσμα-
τα από κείμενα του A. Karr, αλλά και
τόσες άλλες καταθέσεις βιωμένων
εμπειριών από γιατρούς, καλλιτέ-
χνες ή απλούς περιεργούς οξυγονο-
κολλητές ονείρων, οι οποίες ευδοκί-
μως συνετέλεσαν στην υστεροφη-
μία της εν λόγω Λέσχης.

Όσο για τον Boissard πρωθιερέα
και τελετάρχη των χασισικών αυτών
συνευρέσεων δεν ευτύχησε να
στροβιλίζεται επί πολύ μέσα στην ε-
ξαίσια δίνη, την ευτυχία και την
κραιπάλη των απευχυνμένων παι-
χνιδιών του. Σύμφωνα με μια κα-
θ' όλα αξιόπιστη μαρτυρία του συγγρα-
φέα A. Karr περιέπεσε σε κατάσταση
«αποβλάκωσης» και «εξάντλη-
σης» (ολέθρια αποτελέσματα της
χασισο- και οπιο-μανίας του) και υπέ-
κυψε σε νεαρή ηλικία σε ένα φρικτό
θάνατο.

Λίγο πριν από τις τίμιες χασισι-
κές βραδιές του Hotel de Pimodan
δεν έλειψαν και οι σπημένες πειρα-
ματικές επιδείξεις κατά τις οποίες
ξενέρωτοι επιστήμονες εθεώντο τις
διαφοροποιήσεις που το χασίς επέ-
φερε σε ανθρώπινα πειραματόζωα
τα οποία εν αγνοία τους το ελάμβαναν,
καθώς αυτό εμφανίζεται από την
πολύτιμη μαρτυρία του ψυχιάτρου
Brierre de Boismant (1797-1881):
«Παρευρέθηκα — γράφει — το 1840
μαζί με πολλούς άλλους γιατρούς
σε μια πειραματική επίδειξη της ο-
ποίας τα αποτελέσματα δημοσιεύ-
τηκαν στην Gajette Medicale. Για μέ-
να ήταν φανερό ότι το χασίς ήταν ε-
κείνο που αποτελούσε την βασική
ουσία που εχορηγείτο στα ανθρώπι-
να πειραματόζωα-λήπτες, αν δεν ή-
ταν σκέτο χασίς χωρίς καμία πρό-
σμειξη... (Τότε το 1840) δέχτηκα μια
πρόσκληση από τον κ. Ajasson de
Grandsagne... να παραστώ σε μια ε-
πίδειξη των εμπειριών που κάποιοι
άνθρωποι βίωναν μετά από τη λήψη
μιας ουσίας... Όταν έφτασα (στο μέ-
γαρό του) συνάντησα τριάντα ακόμη
προσκεκλημένους από τους ο-
ποίους θα αναφέρω τους κυρίους
Esquirol... τον καθηγητή της Φαρμα-
κολογίας Bussy, τον στρατηγό Re-
nard... Οι υπόλοιποι ήσαν άνθρωποι
των γραμμάτων, επιστήμονες... στο
χώρο αυτό επομένως υπήρχαν όλα
τα εχέγγυα για μία σωστή και ακρι-
βή παρατήρηση καθώς επίσης και η
βεβαιότητα ότι οι πειραματισμοί
που επρόκειτο να επακολουθήσουν
θα ήσαν αυθεντικοί και γνήσιοι...»⁶

Να τώρα και η altera pars διά γρα-
φίδος του — και προαναφερθέντος
— Alphonse Karr: «Ο καλός αυτός
κύριος de Grandsagne, μας λέει ο
Karr, μας προσκάλεσε (εμένα και με-
ρικούς ακόμη όχι άμοιρους χασισο-
ποτίας κατά κύριο λόγο καλλιτέ-
χνες), μας τάισε, μας πότισε — με.

μαγειρέματα και ποτά εξαίσια, αυτο-
νόητο — και στο τέλος δίκην κατα-
ληκτικού καφέ μας προσέφερε χασι-
σικό υγρό. Το ήπιαμε όλοι βέβαια,
για να οδηγηθούμε αμέσως μετά σε
ένα ατελείωτο σαλόνι όπου οι πα-
ρατηρητές αδημονούσαν για την πα-
ράσταση — ανάμεσά τους κι ο
Esquirol». Τότε ο Karr, ήδη υποψια-
σμένος, βεβαιώνεται ότι όλη η ιστο-
ρία είναι μηχανή και ότι η πρόσκλη-
ση σε γεύμα αυτού και των συνδαι-
τημόνων του από τον κ. de Grandsa-
gne δεν είχε κανένα άλλο σκοπό πα-
ρά την χρησιμοποίησή τους ως
αντικειμένων επίδειξης, κάτι σαν α-
τραξιόν δηλαδή, σε ένα κομμάτι της
καλής παρισινής κοινωνίας συγκεί-
μενο από επιστήμονες και μη. «Η ε-
πίδραση του χασίς — γράφει πάντο-
τε ο Karr — εκδηλώθηκε κατά πολύ
διαφορετικό τρόπο στους περισσό-
τερους από μας: Ένας νεαρός ανέ-
βηκε πάνω σ' ένα τραπέζι και εκφω-
νούσε με ευφράδεια και ένθουσια-
σμό λόγους ασυνάρτητους. Ο Boissard
έκλαιγε με δάκρυα καυτά και ι-
κέτευε να μην παρεμβληθεί κανείς
στην ευτυχία του. Ο Gautier είχε βυ-
θίσει το κεφάλι μέσα σ' ένα μαξιλάρι
και προσπαθούσε μάταια να πνίξει
τα κύματα του τρελού του γέλιου.
Ο Gerard με το ήπιο χαμόγελο του
τραγουδούσε... μαδριγάκια με αυτο-
σχέδιους στίχους. Όσο για μένα τα
κατάφερα να μη μετακινηθώ από τη
θέση μου και να μην αρθρώσω ούτε
μία λέξη. Αυτό όμως δεν σημαίνει ό-
τι κι εγώ δεν διατελούσα υπό το κρά-
τος μίας παράξενης επιδράσεως...
Άκουσα τον Esquirol να διατείνεται
χαμηλόφωνα (παρατηρώντας τον
Boissard): Δεν μοιάζει καθόλου α-
κίνδυνη για την ψυχική ισορροπία
του ανθρώπου η συχνή χρήση της

Μαγκρίτ, 1948

ουσίας αυτής... Με πληροφόρησαν
ότι ο Boissard δυστυχώς επιβεβαίω-
σε την προφητεία αυτή...»

Είναι αδιαφιλονίκητο το γεγονός
ότι η προαναφερθείσα πραγματεία
του Moreau de Tours αποτελεί την
πρώτη περί του χασίς επιστημονική
ερευνητική εργασία της οποίας οι
παρατηρήσεις ελάχιστα (αν όχι κα-
θόλου) υφίστανται των πλέον προ-
σφάτων περιγραφών που αφορούν
στη δράση του χασίς στον ανθρώπι-
νο οργανισμό. Θα πρέπει να σημειω-
θεί ωστόσο ότι οι παρατηρήσεις αυ-
τές της χασισικής συμπεριφοράς
του Moreau δεν είναι παρθενογέ-
νητες και αρύονται, αν και σε πολύ
μικρό βαθμό, πληροφοριακό υλικό
από κάποιους προδρόμους του, από
τους οποίους περιορίζομαι να ανα-
φέρω τον — και συν-πότη του στη
Λέσχη των Χασισιστών — γιατρό
Aubert-Roche ο οποίος έφτασε να
χορηγήσει το χασίς σαν φάρμακο
στα θύματα της επιδημίας της πα-

νούκλας το 1835 στην Αλεξάνδρεια!

Ο Moreau de Tours παραθέτει έ-
να εκτενές απόσπασμα από άρθρο
του Th. Gautier που δημοσιεύτηκε
στις 18 Ιουλίου του 1843 στην εφημε-
ρίδα «La Presse» όπου ο συγγραφέ-
ας καταθέτει με χρώματα απαστρά-
πτοντα και «μουσικές εξαίσεις» το
προσωπικό του χασισικό ταξίδι. Από
τότε το κλασικό αυτό κείμενο άπει-
ρες φορές εκδόθηκε, σε πολλές
γλώσσες, όχι μόνο μονογραφίες με
θέμα τους το χασίς ή τις δρόγες αλ-
λά και ευρύτερου φάσματος ποιήμα-
τα. Καθώς ο σεβασμός μου προς τον
πολύτιμο χώρο του περιοδικού με
κάνει να απεμπολήσω τον πειρασμό
να παραθέσω εδώ σε ελληνική μετα-
γραφή το πλήρες περιεχόμενο του
άρθρου του Gautier, παραπέμπω
τον ενδιαφερόμενο αναγνώστη στο
έξοχο ποίημα του Μ.Γ. Στριγγάρη
Χασίς (1937) ή και στο βιβλίο του Γ.Α.
Οικονομόπουλου Ψυχεδελική ή Ψυ-
χοδηλωτική (1980) στα οποία εμπε-
ριέχονται εκτενή αποσπάσματά του.
Θα περιοριστώ να μεταγράψω στα
ελληνικά την επιλέγουσα φράση
του περί ου ο λόγος κειμένου του
Gautier, μήποτε μέχρι τώρα, απ' ό,τι
ξέρω, μεταφρασθείσα στη γλώσσα
μας: «Αλλά φτάνει πια — γράφει ο
Gautier — αρκετές τρέλες σας ιστό-
ρησα. Για να διηγηθεί κανείς και να
περιγράψει στην πληρότητά της τη
χασισική ψευδαισθηση του χρειάζε-
ται ένας ολόκληρος τόμος και βέ-
βαια ένας απλός επιφυλλιδογράφος
(καθώς εγώ) δεν θα επέτρεπε ποτέ
στον εαυτό του να αποτολμήσει να
αναπλάσει εξ αρχής την Αποκά-
λυψη»⁷.

Ο Moreau de Tours (κι αυτό απο-
τελεί πολύτιμη υποθήκη δεοντολο-
γίας — γι' αυτό τον έκαναν τον αν-

Μαγκρίτ, 1936

θρωπο και Εταιρεία στα Παρίσια...) εκτός του ότι δοκίμαζε πάντοτε πρώτος το χάσις που θα προσέφερε στους συνπότες τους, έπαιρνε επιπρόσθετα πρώτος και το ρίσκο της αύξησης της δόσης. Το προαναφερθέν έθρο του Gautier το καταμαρτυρεί: «Ένας από τους συντρόφους μας (συνπότες χάσις) — γράφει ο Gautier — ο γιατρός (πρόκειται βέβαια για τον Moreau de Tours) που είχε κάνει μακρινά ταξίδια στην Ανατολή και που είναι ένας τολμηρός και αποφασισμένος χασισοφάγος, ήταν ο πρώτος που φτιάχτηκε καθώς είχε καταπιεί δόση (χάσις) μεγαλύτερη από τη δική μας. Έβλεπε αστέρια μέσα στο πιάτο του και το στερέωμα του ουρανού στο βάθος της σουπιέρας» έπειτα στάθηκε μπροστά στον τοίχο, μονολογώντας, σκάζοντας στα γέλια, με τα μάτια του λαμπερά, βυθισμένα σε μια απέραντη αγαλλίαση...

Κι ο ίδιος όμως ο Moreau, πάντοτε στο «Du Hachisch...» ήδη καταχωρημένος στις δέλτους των γαλαζοαιμάτων σοφών του ιατρικού κατεστημένου της εποχής του, ως ανορθόδοξος και αιρετικός — αν όχι «καταραμένος» — ερευνητής της ανθρώπινης ψυχής θα ξεφουλήσει γενναία: «Αφαιρώ από οποιονδήποτε το δικαίωμα — γράφει — να αποφαίνεται για την επίδραση και τα αποτελέσματα που το χάσις επιφέρει (στον ανθρώπινο οργανισμό)... αν δεν τα έχει καταμετρήσει και εκτιμήσει μέσα από προσωπικές του επαναλαμβανόμενες εμπειρίες (λήψη χάσις) αρκούντως μάλιστα μακροχρόνιες»⁸.

Στο σημείο αυτό ίσως δεν θα έβλαπτε, παρενθετικά, να υπενθυμίσω ότι ειδικά στην πίστη του Moreau στις θεραπευτικές ικανότητες του χάσις ορόκυλες δάκνουσε κριτικές επιδιψήσαν και οι «δικοί» του Α. Esquiros (ο γνωστός συγγραφέας του *Le Magicien*) στην *Revue des deux Mondes* το 1849⁹, και ο Baudelaire στους *Paradis artificiels* (1857) όπου δίκην επαίνοντος ψυχιάτρου σημειώνει τα κατωτέρω, ορθότατα άλλωστε: «Ο τρελλός που παίρνει χάσις κολλάει μία τρέλλα που αποπέμπει την άλλη, και όταν η (χασισική) μέθη παρέλθει η αληθινή τρέλλα από την οποία ο ασθενής πάσχει επανεμφανίζεται και τον κατακλύζει, όπως ακριβώς και σ' εμάς (μετά τη χασισική μέθη) η υγεία και η λογική επανέρχονται»¹⁰.

Αλλά ως επανέλθουμε στη «Λέσχη των χασισιστών». Το πληροφοριακό μέρος της λειτουργίας της υπερκαλύπτεται από το κείμενο (πρόσκληση-πρόκληση) του δεινού εκείνου οργανωτή χασισικών συνευρέσεων και κατ'επάγγελμα συνβιούντος με τον θάνατο F. Boissard de Boisdenier, του απευθυνόμενου προς τον Gautier:

«Αγαπητέ μου Θεόφιλε, Στις τρεις Σεπτεμβρίου... διοργανώ- νω ένα χασισικό βραδυνό στο Ξενο-

δοχείο του Pimodan που τελεί υπό την προστασία των Moreau de Tours και Aubert-Roche. Θάβελες να συμμετάσχεις; Σε μία παρόμοια περίπτωση έλα γύρω στις 5 με 6 μ.μ. το αργότερο. Θα πάρεις τη μερίδα σου από ένα ταπεινό δείπνο και θα περιμένεις την έλευση των ψευδαισθήσεων. Μπορείς ακόμη να φέρεις μαζί σου κι εκείνον τον βουργουίς που ήθελες να μυσήσεις καθώς και άλλοι φίλοι μου φέρνουν μαζί τους τόσους και τόσους άγνωστους... ένας παραπάνω δεν θα προκαλέσει το παραμικρό πρόβλημα. Μόνο που θα χρειαστεί να είμαι ενήμερος εκ των προτέρων γι' αυτό, για να υπολογίσω τις μερίδες που θα μας χρειαστούν. Τα έξοδα της βραδιάς θα είναι τρία με πέντε φράγκα το άτομο. Απάντησέ μου ναι ή όχι. Αν προβληματίζεσαι για τυχόν απρόβλεπτες και ανεπιθύμητες συναντήσεις σε διαβεβαιώνω ότι το Hotel de Pimodan παρέχει τη δυνατότητα για μία διακριτική απομόνωσή σου από τους υπόλοιπους συνδαιτημένους»¹⁰.

Τρία στοιχεία αναδύονται αβίαστα από το πιο πάνω αποκαλυπτικό κείμενο του Boissard τα οποία χρήζουν μίας επισημάνσεως:

— Μία βραδυά χασισικού διονυσιασμού θεωρείται ήδη «αμαρτωλή» ή και επικίνδυνη για την υγεία του συμμετέχοντος αλλά απο-ενοχοποιείται και προσφέρει εχέγγυα ασφαλείας όταν διαδραματίζεται υπό την αιγίδα φρενολόγων-χασισολόγων όπως ο Moreau ή ο Aubert-Roche.

— Η χασισική εμπειρία συνιστά όχι μόνο μία απλή εκστασιακή βαριάντα αλλά ένα νέο ξεχωριστό *modus vivendi* στον οποίο ο ανυποψίαστος και άμωμος νεοεισερχόμενος οφείλει σταδιακά να μυηθεί.

— Καθώς πρέπει αστοί αλλά και καταξιωμένοι καλλιτέχνες επιθυμούν διακαώς την αποφυγή απροσμένων συναντήσεων στο Hotel de Pimodan με ομόλογους τους διαπρεπείς επίσης καλλιτέχνες ή αστούς: αρνούνται δηλαδή να συνδιαλλαγούν με το είδωλό τους το ίδιο έτσι όπως ένας πείσμων καθρέφτης το επανανέμπει όθεν προτιμούν να γεύονται κατά μόνας εν κρυπτώ και παραβύστω τον απαγορευμένο καρπό. Ίσως αυτή η χρονική στιγμή να συνιστά — εκτός των άλλων — και το προανάκρουσμα του *lumpen* χαρακτήρα τον οποίον η χασισοποσία θα ενδύσει στα χρόνια που θα επακολουθήσουν.

Τα τρία ανωτέρω συμπεράσματα κυήματα της αποκωδικοποίησης μιας κοινότητας πρόσκλησης του Boissard de Boisdenier προς τον Gautier διαγράφουν — κατά την άποψή μου — ανάγλυφα και τον χαρακτήρα και την ατμόσφαιρα αλλά και το ήθος των περί ών ο λόγος χασισικών συνευρέσεων.

Κορύφωση της όλης μυσταγωγίας ήταν η στιγμή εκείνη που ο Moreau ανέσυρε με τη βοήθεια μιας σπάτουλας από ένα κρυστάλινο βά-

ζο μια ποσότητα πρασινωπής μαρμελάδας που απέθετε σ' ένα μικρό πορσελάνινο πιάτο. Μέσα στη μαρμελάδα αυτή, κατά πώς μας ιστορεί ο Gautier, εμπεριεχόταν η κατάλληλη δόση χάσις που ο καθένας από τους συνδαιτημένους κατάνιψε μ' ένα κουτάλι. «Η όψη του γιατρού — γράφει πάντα ο Gautier — ακτινοβολούσε από ενθουσιασμό: τα μάτια του έλαμπαν, οι παρειές ήσαν πορφυρόχρωμες, τα μελίγγια του εξέιχαν κατάφορτα από αίμα, τα διασταλμένα ρουθούνια του ανάσπιναν βαθεία και δυνατά: Αυτό εδώ θα χρωθεί στην ποσότητα του παραδείσου που δικαιούσθε, μου λέει, τείνοντάς μου τη δόση που μου αναλογούσε»¹².

Αφού ο καθένας από τους συνδαιτημένους έπαιρνε τη δόση του, το τελετουργικό — πάντοτε σύμφωνα με τον Gautier — περιελάμβανε την πόση πικρού αραβικού καφέ και ολοκληρωνόταν μ' ένα μυσταγωγικό δείπνο (ο Gautier τον αποδίδει με τη λέξη *agape* που συμπαράδηλώνει τα μυστικά και λατρευτικά εκείνα πενήχρα δείπνα των πρωτοχριστιανών), κατά τη διάρκεια ή το τέλος του οποίου εμφανιζόντουσαν οι πρώτες χασισοποτικές εκδηλώσεις που απ' ό,τι μοιάζει ο καθένας από τους συνδαιτημένους εβίωνε κατά μόνας ή σε μικρές συντροφίες αυτομεταφερόμενος στο γειτονικό σαλόνι όπου μουσικές εξαίσεις τον προσκαλούσαν. Η χασισική βραδυά εξέπνεε γύρω στις 11 το βράδυ και τότε ο καθένας από τους συμποσιαστές έπαιρνε τον πικρό μοναχικό και ξενέρωτο δρόμο του προς την κατοικία του. Λίγα λεπτά αργότερα ο Gautier βρισκόταν στο δωμάτιό του «σε κατάσταση πλήρους αίσθησης της πραγματικότητας» καθώς και οι τελευταίοι χασισικοί απόηχοι εξαφανιζόντουσαν. «Η λογική μου — γράφει — είχε επανακάμψει ή τουλάχιστον αυτό που εγώ αποκαλώ έτσι, ελλείψει άλλου όρου. Η πνευματική μου διαύγεια έφτανε μέχρι του σημείου να περιγράψω μια παντομίμα ή ένα *vau-deville*, ή να σκαρώσω στίχους που να ριμάρουν στα τρία τελευταία γράμματα».

Το χάσις ως υπόσχεση ή βίωμα φυγής ή απογείωσης θα εμφιλοχωρεί συχνά-πυκνά στη γαλλική λογοτεχνία του 19ου αιώνα (και σ' αυτό δεν συνετέλεσε λίγο η μελίρπιτη αμαρτωλή Λέσχη των Χασισιστών¹³): Π.χ. στο ποίημά του Coïn de tableau που φέρει τον υπότιτλο *sensation de haschich*, γράφει αλλοπαρμένος ο Charles Cros: «Σώματα μυρωδικά, κάτω από τα διάφανα μεταξωτά ενδύματά σας, εκεί που η αποστράπτον χρυσός διαχέεται. Ιστοφόρα, υπερωκείνια χασίς... Τα όνειρά μου με βυθίσανε σ' ανατολίτικο μεθύσι»¹⁴.

Η χασισική τρέλα είναι μία προκαλούμενη φαρμακευτική τρέλα που ανοίγει την πόρτα του θαυμαστού κόσμου των φαντασιώσεων και των ψευδαισθήσεων, ενός κόσμου

ά-χρονου, ά-χώρου και απέραντα τρυφερού και υποδοχικού για τους φυγάδικους της ρουτινιάρικης φυσιολογικότητας. Τα ταξίδια που υπόσχεται ίσως κάποτε-κάποτε να μην είναι άμοιρα εφιαλτικών βιωμάτων αλλά πάντως πάντοτε περατούνται. Ο φόβος για την τρέλα (σύμφυτος με την ανθρώπινη ύπαρξη ως όριο της ελευθερίας της όπως θάλεγε ο Lacan) εξορκίζεται ως ένα μεγάλο βαθμό καθώς η τρέλα παύει να είναι αποκλειστικά και μόνο μία άναρχη και παντοδύναμη εξ ουρανού κατάρτα αλλά συνιστά και μία «à volonté» προκαλούμενη και αναπαραγόμενη εμπειρία. Προς μεγάλη ευτυχία του Moreau de Tours μία απόπειρα γεφύρωσης του χάσματος ανάμεσα στο λογικό και το παράλογο ή ανάμεσα στο normal και το παθολογικό (ένα από τα κύρια αιτήματα του υπερρεαλισμού ογδόντα χρόνια αργότερα) μοιάζει να ευοδώνεται...

Γιώργος ΣΑΡΑΝΤΟΓΛΟΥ

1. Πολύτιμο πληροφοριακό υλικό για τη ζωή και τη δράση του Moreau de Tours περιέχει το έργο του G. Bollotte: «Moreau de Tours 1804-1884», Confront. Psychiatriques, No 11, 1973, σ. 9-26.

2. J.J. Moreau (de Tours): «Du Hachisch et de l' Alienation Mentale: Etudes Psychologiques», Librairie de Fortin, Masson et Cie, Paris 1845 και δίτομη φωτογραφική επανέκδοση στα «Analectes» της «Theraplix» (1970).

3. Για πολλαπλές θεωρήσεις της «Λέσχης των Χασισιστών» και για πολύτιμο πληροφοριακό υλικό βλέπε τα ακόμα αναφερόμενα στο χάσις εκτεταμένα τμήματα εξαίσιου βιβλίου του A. de Liedekerke: «Le belle époque de l' opium», Ed. de la Difference, Le Sphinx, 1984.

4. Th. Gautier: «Club de Haschichins», Revue des deux Mondes, Τόμος 13 (1846), σ. 520-535.

5. A. Karr: Le livre de bord, αναφέρεται από τον G. Bollotte όπ. αν. σελ. 16.

6. Briere de Boismont: «Des Hallucinations» Paris 1845 και επανέκδ. 1852 και 1861, σελ. 98-99 της εκδ. του 1845.

7. Th. Gautier: «Le Presse» 187/43. Με την ευκαιρία: η ευθύνη για όλες τις μεταγραφές του έργου αυτού από τα γαλλικά στα ελληνικά βαρβαίνει αποκλειστικά τον γράφοντα.

8. J.J. Moreau (de Tours) όπ. αν. σελ. 4.

9. A. Esquiros: «De l' hallucination et des hallucinés», Rev. de deux Mondes, 1845, IV, σ. 324.

10. Ch. Baudelaire: Les paradis artificiels, O.C., Gallimard, 1961, σελ. 343.

11. Η επιστολή αυτή αναφέρεται από τον Cl. Pichois στο: «Les paradis artificiels», Club du Meilleur Livre, Paris, 1961.

12. Th. Gautier: «Le Club» όπ. αν. σελ. 522.

13. Από καθ' όλα υπεύθυνες μαρτυρίες διαπρεπών μελών της «Λέσχης των Χασισιστών» τεκμαίρεται, ότι ουδώς ούτε εβίονταν από κάποιους ξένους ξενέρωτους αχρείους, οι οποίοι κραδαίνοντες θεωρίες περί της ετυμολογικής συγγενείας των λέξεων «H aschich» και «Assassin» (το χάσις επιμέλεται μυστικό ρόλο στη «Δυναστεία των (ισλαμικών) Δολοφόνων» σύμφωνα με τον S. de Sacy (1809) ή και τον J. Von Hammer στο βιβλίο του «Geschichte der Assassinen» (1818) εσπρέβλωναν συστηματικά την ονομασία της «Λέσχης» τους, αποκαλώντας τη «Λέσχη των Δολοφόνων». Ισα-ισα το «Club de Haschiching» ένωθε περήφανος ως σαταλοδρόμου παλιός ανατολίτικης τελετουργίας.

14. Ch. Cros: Sonnet madrigal, le Coffret de Santal», Ed. Lemerre, 1873, σελ. 55. Λίγα χρόνια αργότερα (1881) ο A. Dumas στον «Κόμητα του Μοντε-Χρίστο» εμμένει και αυτός το χάσις που «εξαφανίζει τα όσα του πιθανού»...

Γιώργος Σεφέρης και James Joyce

του Νάνου ΒΑΛΑΩΡΙΤΗ

Οι Έξι νύχτες στην Ακρόπολη είναι το Bildungsroman που έγραψε ο Σεφέρης για τα νιάτα του. Ένα Πορτραίτο του καλλιτέχνη νέου, όπως το περίφημο πορτραίτο του J. Joyce. Τέτοια πορτραίτα αυτοβιογραφικά έχουμε άφθονα στην ευρωπαϊκή λογοτεχνία. Π.χ. *Si le grain meurt* του André Gide. Έχουμε τις Λέξεις του J.P. Sartre. Βέβαια αυτά τα τελευταία είναι πιο καθαρά «αυτοβιογραφικά», ενώ του Joyce και του Σεφέρη έχουν τούτο το κοινό ότι είναι μυθοποιημένες (fictionalised) αφηγήσεις, με σύνθετα πρόσωπα με αλλαγμένα ονόματα. Τα μυθιστορήματα αυτού του είδους έχουν ένα διδακτικό

σκοπό. Μπορούμε μάλιστα να πούμε εκπαιδευτικό. Είναι οι περιγραφές της μύησης μιας νεανικής συνείδησης στα μυστικά και στις αντιφάσεις της ζωής. Γι' αυτόν το λόγο δεν είναι απολύτως πετυχημένα ως καθαρά «μυθιστορηματική» γραφή. Είναι ανάμικτα στις προθέσεις τους. Δείχνουν τη διάβαση μιας ευαίσθητης ψυχής από τις συμπληγάδες που βρίσκονται στο δρόμο τους, που αφορούν αισθήματα, σκέψεις, αισθήσεις, ιδέες, εμπειρίες και συγκινήσεις. Είναι το σμίλεμα μιας νεανικής ψυχής μέσα στη φωτιά. Από αυτή την άποψη μερικές αυτοβιογραφίες, όπως του Στρατηγού Μακρυγιάννη, έχουν κι αυτές όλα τα χαρα-

κτηριστικά του μυθικού εκπαιδευτικού είδους. Διδάσκουν κάτι, με το παράδειγμα μιας ζωής.

Έχουμε τη μαρτυρία του Γιώργου Θεοτοκά στον τόμο της αλληλογραφίας τους, ότι ο Σεφέρης από νωρίς πάλευε με τον *Οδυσσέα* του Joyce, ενώ αυτός διάβαζε Gide. Αν ο Σεφέρης πράγματι διάβαζε τον *Οδυσσέα*, είναι επόμενο να συμπεράνουμε ότι είχε διαβάσει τους *Δουβλινέζους* και το *Πορτραίτο*, απαραίτητα για μια ανάγνωση του *Οδυσσέα*. Δε βρήκα πουθενά τη μνεία έργων του Joyce στις «Μέρες». Πληροφορίες τέτοιου είδους, αν λείπουν, δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν και οι αντίστοιχες αναγνώσεις. Π.χ. ο Α-

πολλινναίρ πουθενά δεν αναφέρει ότι διάβασε τον Rimbaud. Παρ' όλα αυτά, το βλέπουμε καθαρά στο έργο του.

Κάτι ανάλογο θα 'λεγα και για την ανάγνωση του Joyce από τον Σεφέρη. Πάρα πολλά στοιχεία μοιάζουν στους δυο, για να είναι το προϊόν μιας τυχαίας συνάντησης. Πρώτα η ανάγνωση των Γάλλων, του F. Flaubert ιδίως, κατόπιν η ανάλογη στάση απέναντι στη λογοτεχνία της εποχής τους. Και οι δυο ήταν αντίθετοι στο μυστικισμό βαρδισμό με τη φουσκωμένη γλώσσα που δεν αντιπροσώπευε την πραγματικότητα. Στην Ιρλανδία η κίνηση του «Κελτικού λυκόφωτος», και σε μας ο Φολκλο-

ρισμός, αποκύημα του Δημοτικισμού στη λογοτεχνία με τα τριδιδυλά του επίθετα και την τεχνητή γλώσσα του «λαού». Ο Joyce δεν ενέκρινε τον Synge, με τα υπαίθρια δράματά του, ενώ υποστήριζε τη στεγνότητα του Ibsen. Παρ' όλο που ο Joyce και ο Σεφέρης βγαίνουν από το Συμβολισμό, δεν συμπαθούν το Ρομαντισμό στην τελευταία του μυστικιστική φάση. Όχι τόσο για τις θεωρίες του, όσο για την πόζα που προϋποθέτουν του Προφήτη και του Γνώστη των αποκρύφων, του ιερέα με τους πιστούς του οπαδούς.

Η αντίθεση αυτή θα συνεπαγόταν και μια απλοποίηση στη γραφή, την πολύ ιερατική και με αξιώσεις αποκαλυπτικής εμπειρίας, όλη την ώρα, όπως το δείχνει ο βομβαρδισμός των επιθέτων και η υπερφόρτωση της γλώσσας.

Αναφορές σε τέτοιο ύφος κάνει συχνά ο Σεφέρης στα ποιήματά του:

...δε βλέπαμε τίποτε πίσω από τα χρυσά κεντίδια

(Ο δικός μας ήλιος)

κι έμαθα τότε αυτά τα πράγματα πίσω από το χρυσάφι και το μετάξι (ο.π.)

Δε θέλω τίποτε άλλο παρά να μιλήσω απλά, να μου δοθεί ετούτη η χάρη.

Γιατί και το τραγούδι το φορτώσαμε με τόσες μουσικές που σιγά σιγά βουλιάζει

και την τέχνη μας τη στολίσουμε τόσο πολύ που φαγώθηκε από τα μαλάματα το πρόσωπό της...

(Ένας γέροντας στην ακροποταμιά).

Κι όμως ο Σεφέρης ο ίδιος είχε να παλέψει με αυτό το φίδι της υπερβολής και της υπερστολισμένης γραφής από τα νιάτα του, γιατί με αυτά ανατράφηκε. Πίσω του ο Παλαμάς, με όλο το δημοτικό κίνημα, και ο Σικελιανός, και δίπλα του ο Καζαντζάκης. Τόσο δύσκολη ήταν η αντίδραση σ' αυτή την τάση για τον Σεφέρη (αισθανόταν ριζωμένος μέσα της από μία πλευρά του εαυτού του), που έγραψε τα δυο «παραδοσιακά» ποιήματα, τον *Ερωτικό Λόγο* και τη *Στέρνα*, για να την *ξορκίσει* και ν' αποδείξει ότι μπορούσε να κάνει κάτι ανάλογο εμπνευσμένος από μια άλλη πλευρά της δημοτικής παράδοσης: Τον *Ερωτόκριτο*, αφενός, και τον *Valery*, αφετέρου. *Καθαρή ποίηση* έναντι του *Προφητισμού*.

Παρ' όλα αυτά η ποίηση αυτή έμενε συγγενική με την άλλη, από πολλές πλευρές. Είχε μια χρήση της γλώσσας πιο τελετουργική, πιο βαρύνουσα. Δε βρισκόμαστε ακόμα στο κλίμα του μοντερνισμού — που δειλά δειλά θα ξεμυτίσει με τα ποιήματα της *Στροφής*,

τα ειρωνικά αυτά παιχνίδια.

Πέρα από αυτό το σημείο, η ποίηση του Σεφέρη είναι μια αποστασιοποίηση από την τάση αυτή, μια αποστασία, μια *έκσταση*. Μεταθέτει την οπτική του γωνία και παρατηρεί το φαινόμενο της ελληνικής γραφής απέξω, σαν θεατής που βλέπει ένα τοπίο με αρχαία ερείπια. Στάθηκε καθηλωμένος σ' αυτή τη θέαση, όπως κάποιος που έκανε την προσπάθεια να ξεφύγει κι έμεινε στις παρυφές χωρίς τη δύναμη να απομακρυνθεί περισσότερο. Γι' αυτό άλλωστε το έργο του είναι τόσο βαθιά ελληνοκεντρικό, τόσο που αμφιβάλλω αν το καταλαβαίνουν ξένοι, μη Έλληνες, όπως το βλέπουμε εμείς¹.

Το μεγαλύτερο μέρος του ποιητικού έργου του είναι σχόλια για μια κατάσταση. Την κατάσταση της ελληνικής πραγματικότητας ειδικά χωρίς ωραιοποιητικές παρωπίδες, χωρίς αυταπάτες. Ένα σκληρό μάθημα για πολλούς που προτιμούν την ασάφεια μιας ιδέας που δεν αγγίζει τον αληθινό κόσμο. Επειδή όμως όλα τα φαινόμενα μιας συνειδήσης είναι περίπλοκα και αντιφατικά, το έργο του μένει κι αυτό αντιφατικό μέσα στις *συμπληγάδες* που ορθώνει και διαπιστώνει, μπορούμε μάλιστα να πούμε διαλέγει, να ζησει ανάμεσα.

Η κλασικίζουσα κριτική των τελευταίων χρόνων, χρήσιμη βέβαια, αφού ανακαλύπτει αναφορές, ομοιότητες και προσεγγίζει κόσμους, έχει όμως και ως αποτέλεσμα να βλέπεται ο Σεφέρης μονομερώς ως ένας κλασικίζων ποιητής ενώ το αντίθετο είναι ίσως πιο σωστό. Είναι βαθιά *αντικλασικός* με την έννοια του *Νεοκλασικισμού*, ας πούμε του *Παρνασσισμού*. Οι αρχαίοι, τα μνημεία, είναι όλα θρύψαλα, θρυμματισμένα που μας βαραίνουν και μας καταποντίζουν ολοένα και πιο βαθιά σε μια απάθεια του νου και των αισθήσεων. Είναι η περιγραφή μιας νάρκης. Κι η Ελλάδα του Σεφέρη είναι μια *ναρκωμένη χώρα*² που ζει μέσα στις αυταπάτες. Αυτά όλα είναι άσχετα με τον ιδεαλισμό του *Νεοκλασικισμού* και το ρασιοναλισμό του.

Η χρήση του Αισχύλου, του Ομήρου και άλλων αρχαίων, καθώς και φυσικά του Βυζαντίου, είναι τελείως άλλη. Η ιστορία, τα παλιά κείμενα, για τον Σεφέρη είναι μόνο προσιτά σε μας ως *Επιφάνειες*, με την έννοια της αποκαλυπτικής ανάδυσης. Σ' αυτό φυσικά είναι πολύ κοντά στον Joyce, και στη διάσημη, αλλά λίγο προσεγγμένη εντούτοις αισθητική του θεωρία διατυπωμένη στο πέμπτο κεφάλαιο του *Πορτραίτου*, και στον

Steven Hero. Παρ' όλο που στο *Πορτραίτο* δεν αναφέρεται η λέξη *επιφάνεια*, στο προηγούμενο έργο, τον *Στήβεν ήρωα*, που είναι ένα προσχέδιο του *Πορτραίτου*, υπάρχει η ίδια σχεδόν σκηνή, με τη ρητή ονομασία *Επιφάνειες*, με την έννοια της ανάδυσης, της υλοποίησης μιας παρουσίας κρυμμένης ή ακατανόητης, που εκδηλώνεται ξαφνικά στη συνείδηση ή στις αισθήσεις. Ολόκληρο το έργο του Joyce φέρνει το αποτύπωμα αυτής της θεωρίας. Στον *Οδυσσέα* οι «Επιφάνειες» αναφέρονται ειρωνικά (στο πρώτο κεφάλαιο) από τον Στήβεν, κι όμως οι *επιφάνειες* αφθονούν σ' όλο τον *Οδυσσέα*, και η παρουσία της *Οδύσσειας* της ίδιας στο Δουβλίνο του 20ού αιώνα είναι μια *επιφάνεια* που φανερώνεται με τις πολλαπλές αναλογίες των κεφαλαίων στο αρχαίο κείμενο. Η *Οδύσσεια* υποφώσκει — στον *Οδυσσέα*, όπως υποφώσκει πιθανόν και η *Ιλιάδα* στο *Νυχτέρι του Φίννεγκαν* (Finnegans Wake) — όπου αναδύεται μέσα από το νεκρό ένας ολόκληρος κόσμος ονειρικός και διαστρεβλωμένος, κομμάτι ατόφιο γλωσσικό, που ξαναβουλιάζει στο τέλος του βιβλίου καθώς ξημερώνεται ο «κοιμισμένος», χάνοντας τις πολλαπλές του υποστάσεις. Τέτοιες *επιφάνειες* πιο περιορισμένες έχουμε και στους *Δουβλινέζους*. (Δες το άρθρο της Irene Hendry Chayes, στο *Πορτραίτο*, 1977, Penguin, Κριτική έκδοση).

Για τον Σεφέρη, που αναζητούσε πάντοτε αναλογίες έξω από την Ελλάδα για να συνειδητοποιήσει καλύτερα το ελληνικό φαινόμενο, η επαφή με τον Joyce υπήρξε αποφασιστική. Φυσικά και μέσα από τον Eliot κάπως φιλτραρισμένο έρχεται το ίδιο μήνυμα στην *Ερημη Χώρα*, επηρεασμένη και αυτή από τον Joyce. Ο Eliot όμως δυστυχώς έκανε μια εκλογίκευση της αισθητικής θεώρησης του Joyce, και με κάποιο τρόπο τη φτώχυνε και της έδωσε μια μονοδιάστατη υπόσταση. Την έκανε αφηρημένη. Την έβγαλε από το υπόστρωμά της και την έστησε σαν μια *τεχνική*, ένα *σύστημα*, ενώ είναι μια *θεώρηση*, μια *θέαση*, μια *εσωτερική εμπειρία* που δύσκολα μπορούμε να την αποσπάσουμε από την Ιρλανδία του 20ού αιώνα. Και με αυτό τον τρόπο παραπλάνησε πολλούς κριτικούς και μάλιστα πολλούς, αν όχι όλους, δικούς μας.

Γραφτά, όπως η *Ερώica* του Κοσμά Πολίτη, πλησιάζουν μια τέτοια *θεώρηση* λόγω εποχής συνθηκών και ανάγνωσης. Αυτό όμως ισχύει και για τον Σεφέρη, που είναι πολύ πιο *Τζούσιανός* απ' ό,τι νομίζεται γενικά, παρ' όλο που

στα δοκίμιά του μοιάζει ελιτιστικός. Θέλω να πω ότι οι «κλασικές εμπειρίες» του Σεφέρη είναι «επιφάνειες», όχι *συστήματα*, που προέρχονται από ειδικές διεργασίες με το χώρο όπου κινείται η σκέψη του και όπου ριζώνουν οι συγκινήσεις του.

Ένας ποιητής τόσο θρυμματισμένος με τη συνείδηση του αποσπασματικού θα 'ταν απίθανο να πέσει στην παγίδα της εκλογίκευσης που προβάλλει ο Eliot, του οποίου οι καταβολές δε βλέπουν τις ίδιες συγκρούσεις με αυτές του Joyce.

Η αξία του έργου του Σεφέρη είναι ότι βρίσκεται ανάμεσα σε κάποιους πόλους, ανάλογους με εκείνους που αισθανόταν ότι βρίσκεται ο Joyce. Ενώ για τον κοσμοπολίτη και Αμερικανό Eliot, δεν υπήρχε καμιά ανάλογη ένταση. Ενσωματώνεται στην αγγλική παράδοση, χωρίς μεγάλη δυσκολία, ενώ ο Σεφέρης «αισθάνεται» την ελληνική παράδοση ως δρόμο μαρτυρίου. Για τον Σεφέρη δεν υπάρχει η υπερβατική λύση του μυστικού Eliot. Όλα μένουν τραυματικά και μετέωρα. Καμιά αληθινή πίστη έξω από τη «γραφή» δε διαγράφεται. Η άρνηση κυριαρχεί και ως εκ τούτου και η «τζούσιανή» *επιφάνεια* εξακολουθεί να λειτουργεί ως το τέλος.

Για τον Eliot λοιπόν, τον «αριστοκράτη» ποιητή της *Νέας Αγγλίας*, όλα είναι ένα σκηνικό θεάτρου όπως είναι και τα Γοτθικά Πανεπιστήμιά τους, επαναλήψεις και μιμήσεις των διαδικασιών της Οξφόρδης και του Κέμπριτζ. Το «νέο» εδώ και το παλιό γίνονται ένα νέο-παλιό. Είναι μια πρόσοψη. Το κενό πίσω από την πρόσοψη δε γίνεται αισθητό ως υπαρκτικό κενό — αλλά απλώς μια έλλειψη *παράδοσης και κοινότητας*. Μια εκκλαίκευση του κόσμου που εισβάλλει *δημοκρατικά* στα παλιά αυτά πλαίσια, μιας παραδοσιακής διάνοησης. Αν ο Eliot, όπως ο Pound, αρνούνται κάτι, είναι η Αμερική που αρνούνται. Για τον Σεφέρη η άρνηση της σύγχρονης Ελλάδας παίρνει έναν πολύ πιο προσωπικό και τραυματικό χαρακτήρα όπως και στον Joyce. Είναι η άρνηση του εαυτού τους, είναι μια αυτοκατάλυση που διενεργείται, μια αυτοκατακρεούργηση. Οι αρχές που αρνούνται οι δυο Αμερικανοί δεν έχουν καν έρθει ακόμα στην Ελλάδα με την εκκλαίκευμένη μεν αλλά και υψηλής ποιότητας μόρφωση. Για τον Σεφέρη η Ελλάδα πάσχει από τα διπλά κακά της αρχαιοπρέπειας και της σύγχρονης διαστρέβλωσης, πολύ πιο δραματικά σε μια φτωχή χώρα με ρίζες και καταβολές τόσο παλιές που χάνονται

από την αφή μας, την αίσθησή μας:

«ανάμεσα στις χαλασμένες τούτες γραμμές, τις ακμές, τις αιχμές, τα κοίλα και τις καμπύλες υπάρχουν άραγε

εδώ που συναντιέται το πέρασμα της βροχής του αγέρα και της φθοράς

υπάρχουν, η κίνηση του προσώπου το σχήμα της στοργής εκείνων που λιγότεψαν τόσο παράξενα μες τη ζωή μας...»

Από μια τέτοια σκοπιά, η σχέση του Σεφέρη με τον Joyce είναι πολύ στενότερη και βαθύτερη από τη σχέση του με τον Eliot παρ' όλες τις επιφανειακές ομοιότητες. Είναι και μια σχέση ανομολόγητη, τόσο μάλλον που οι δυο χώρες, Ιρλανδία και Ελλάδα, μοιάζουν καταπληκτικά στην άτυχη ιστορία τους των τελευταίων 400 ετών. Πηδώντας λοιπόν τις διαφορές της γλώσσας και τη γειτνίαση της Αγγλίας, ως φορέα γλωσσικό και πολιτιστικό, βλέπε, καταπιεστικό, ο ιρλανδικός εθνικισμός έχει μεγάλες αναλογίες με τον ελληνικό — ακόμα και στο θέμα της διγλωσσίας, του φολκλόρ, του αναγεννητικού μυστικισμού — σικελιανικού τύπου — και τελικά μέσω της συνειδησης ενός Joyce, τη σχέση με την κλασική Ελλάδα. Και οι ομοιότητες δε σταματούν εδώ. Η Ιρλανδία, μια χώρα με κλειστό ορίζοντα, πολιτιστικά, ιστορικά και ψυχολογικά, για να μην πούμε οικονομικά, αναπνέει δύσκολα, δεν έχει άλλη διέξοδο στο κλείσιμό της από το μυστικισμό στο πνευματικό πεδίο και από την ταπεινωτική αδράνεια στο κοινωνικό-πολιτικό — ή τη φλογερή ανταρσία και τον ηρωισμό μιας συχνά μάταιης αυτοθυσίας — κι εδώ οι ομοιότητες με την Ελληνική Επανάσταση του 1821 αρχίζουν να διαγράφονται. Το μεγάλο της πλεονέκτημα, που είναι και δίκιο μαχαίρι, είναι η ιδιότητα της Αγγλίας ως έθνους με μεγάλο πολιτισμό. Έτσι οι Ιρλανδοί επωφελήθηκαν από τη γλώσσα και την παιδεία, και συνεισφέρουν ένα απίθανο υψηλό ποσοστό μεγάλων συγγραφέων στη Βρετανική Μούσα. Τέτοια πλεονεκτήματα δεν είχαμε εμείς με τους Τούρκους, αν και οι σχέσεις μας ήταν ανάλογες. Το πρόβλημα του Σχολαστικισμού αφενός και του Δημοτικισμού αφετέρου, γίνονται και σε μας ένα είδος Σκύλλας και Χάρυβδιδος από τις οποίες μόλις τώρα ξεφεύγουμε και όχι ολοκληρωτικά, γιατί άφησαν βαθιά σημάδια στον τρόπο της σκέψης μας. Βυζαντινίζουμε όσο εύκολα ευρωπαϊζουμε. Ο ρόλος της Ιταλίας υπήρξε ανάλογος σε μας με το ρόλο της Αγγλίας στην Ιρλανδία για

την προώθηση της λογοτεχνίας μας.

Η θέση του Joyce όπως και η θέση του Σεφέρη στον περίπλοκο αυτό κυκεώνα επιρροών και αδιεξόδων είναι να αντιτάξει την προσωπική του συνειδηση που προσπαθεί να γίνει μια συνειδηση του έθνους του και αντίσταση στα αντικρουόμενα ρεύματα. Όπως ο Joyce, ο Σεφέρης δεν παρασύρεται εύκολα σε άκρους εθνικισμούς ελληνοκεντρικού τύπου, ούτε όμως και σε εύκολες μιμήσεις εξευρωπαϊσμού. Κρατάει μια ανεξάρτητη στάση και κατηγορείται γι' αυτό από όλες τις πλευρές, είτε από πολιτιστική σκοπιά είτε από πολιτική. Ποτέ δεν έχω δει τέτοια αρνητική αντίδραση σε χώρα για την απονομή του Νόμπελ σε συγγραφέα της, εκτός από τη Ρωσία στους Πάστερννακ και Σολζενίτιν, όσο εκείνη που έγινε στον Σεφέρη από το δεξιό και αριστερό Τύπο στην Ελλάδα. Οι μεν αριστεροί είχαν έναν υποψήφιο, τον Ρίτσο, οι δε δεξιοί, χωρίς υποψήφιο μὲν, είχαν εντούτοις αντιταχτεί σε κάθε πιθανό υποψήφιο από την αριστερή ή τη φιλελεύθερη παράταξη. Έτσι, εμπόδιζαν την εκλογή του Σικελιανού και αργότερα του

Καζαντζάκη. Στην περίπτωση του Σεφέρη, η Σουηδική Ακαδημία είχε αντιπρόσωπο που ζήτησε τη γνώμη πολλών συγγραφέων και διανοουμένων. Ζητήθηκε και η δική μου γνώμη — και γνωρίζοντας τη στάση γενικά των Ελλήνων την εποχή εκείνη υποστήριξα την εκλογή του Σεφέρη με πολλή θερμότητα. Δεν περίμενα όμως διόλου την έκταση της αρνητικής υποδοχής στον ελληνικό Τύπο. Αυτά τα αναφέρω για να δείξω ότι διόλου δεν ήταν ο Σεφέρης γενικά αποδεκτός την εποχή που πήρε το Νόμπελ όπως ισχυρίζονται σήμερα ακόμα μερικοί.

Οι αναλογίες με την υποδοχή του Joyce στην Ιρλανδία από την εποχή της καταστροφής της πρώτης έκδοσης των «Δουβλινέζων», ίσαμε την απαγόρευση του «Οδυσσέα», είναι φανερές. Ο Joyce επίμονα αρνήθηκε να πολιτογραφηθεί στη μια ή στην άλλη παράταξη που τότε βρίσκονταν στο προσκήνιο. Χωρίς ποτέ να δείξει την παραμικρή αγγλοφιλία, είχε τη γνώμη, ότι πρέπει να χρησιμοποιηθούν οι Άγγλοι, τα μέσα που διαθέτουν, καθώς και η γλώσσα τους. Ότι θα 'ταν στο τέλος προς όφελος του Ιρλανδών. Η θέση του δεν

έγινε κατανοητή μέσα στο φανατισμό που επικρατούσε εκείνη την εποχή, άσχετα από τις πουριτανικές προλήψεις και τις κατηγορίες για αμοραλισμό και αισχρολογία. Όταν ο Στήβεν, στο τέλος του Πορτραίτου, φεύγει από το Δουβλίνο να πάει στο Παρίσι, έχει ως σκοπό να σμιλέψει τη συνειδηση του έθνους του. Είναι ένας διανοούμενος επηρεασμένος από την τάση της Κελτικής αναγέννησης χωρίς να είναι ακραίος ή φανατικός οπαδός της αναβίωσης της ιρλανδικής γλώσσας. Ο Joyce ήθελε να εξευρωπαϊστεί την ιρλανδική γραφή και να τη βγάλει από την περιφέρεια της αγγλικής λογοτεχνίας με τον περιθωριακό της ρόλο. Και το κατάφερε ασφαλώς με τον «Οδυσσέα». Για να το πετύχει στηρίχτηκε στην παράδοση των Γάλλων Συμβολιστών και του «νατουραλισμού» του Φλωμπέρ, όμως και του «φορμαλισμού» που ουσιαστικά βγαίνει από την ίδια παράδοση. Κατάλαβε από νωρίς ότι γρήγορα θα εξαντλιόταν το απόθεμα της Κελτικής Αναγέννησης, και αν έβγαλε ένα μεγάλο ποιητή, όπως τον Yeats, τον έβγαλε με τη βοήθεια ενός μοντερνισμού — που εκείνη την εποχή γεννιόταν με τον Pound και άλλους. Και ο ίδιος ο Joyce επωφελήθηκε από το μοντερνισμό και βρήκε υποστηρικτές στον Pound και αργότερα στον Eliot, ενώ το αγγλικό κατεστημένο τον καταδίκασε σχεδόν ομόφωνα.

Πάλι οι αναλογίες με τον Σεφέρη είναι σημαντικές. Για το Σεφέρη, ο γαλλικός Συμβολισμός από τον Μπωντελαίρ και τον Φλωμπέρ ίσαμε τον Βαλερύ παίζει βασικό ρόλο στην πνευματική του διαμόρφωση.

Η θέση του Σεφέρη είναι ότι πρέπει και γλωσσικά και αισθητικά να φτάσουμε στο σημείο, που έφτασαν οι Γάλλοι στις αρχές του 19ου αιώνα. Να υπερβούμε δηλαδή και το βυζαντινισμό μας και το δημοτικισμό — που τόσο μοιάζουν στην τελευταία φάση τους με την Κελτική Αναγέννηση. Πρέπει δηλαδή να ευρωπαϊστούμε την ελληνική γραφή και συνειδηση, εξελιγνίζοντάς τη συνάμα, για να πάρει μία κεντρική θέση ως ευρωπαϊκή ελληνική γραφή και συνειδηση — πράγμα που το είχε επιχειρήσει πιο νωρίς ο Σολωμός, πολύ πρόωρα για ν' αποδώσει τους καρπούς της.

(Στο επόμενο τεύχος θα δημοσιευτεί το δεύτερο μέρος)
N.B.

1. Κάτι ανάλογο συμβαίνει και με τον Καβάφη.
2. Ανάλογο με την «καφετιά» παράλυση του Δουβλίνου, στον Joyce.